

Nakomelingschap

en

navertellingen

over het

Boerenbedrijf

Landbouwer

Ondernemers

van een familie

Tonkens

te

Stootshorn

Colofon

Dit boekwerkje werd geschreven door Marinus Huis Siemenspark 30 9636 EB Zuidbroek

Samenstelling en tekst : Marinus Huis Zuidbroek
Opmaak : Marinus Huis Zuidbroek
Druk : Drukkerij de Bruin te Zuidbroek
Ontwerp en omslag : Drukkerij de Bruin en Marinus Huis te Zuidbroek
Uitgever : Landbouwonderneming Tonkens BV
Directie : Schelto Tonkens
E-mail : stonkens@kpnmail.nl
Oplage : 50
Copyright : Landbouwonderneming Tonkens BV

Juli 2009 Marinus Huis Zuidbroek.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt worden door druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere manier dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Hoewel met veel zorg te werk is gegaan kunnen we geen verantwoordelijkheid aanvaarden voor eventuele tekortkomingen en of onjuistheden.

Het is in de vertellende trant geschreven in de eenvoud van mijn grammaticale kennis. Bijna in de spontane volgorde waarop tijdens korte gesprekjes en gedurende enkele interviews en tijdens een reis van enkele dagen naar verschillende bedrijven de familie verhalen door Schelto Tonkens en Kina Tonkens-Heeringa aan mij werden verteld.

Het was enkele maanden werken aan dit boekwerkje. Niet constant, maar wat je ook doet steeds ben je er geestelijk mee bezig. Soms wilde ik mijn verhaal kwijt en vertelde ik ongevraagd aan mijn vader een anekdote en die luisterde met genoegen.

Inhoudsopgave.

Colofon	7
Inhoudsopgave	8
Voorwoord	10
Hoe het begon	11
Schelto Tonkens	12
Verklaring van de naam Schelto	16
Taak van de Landbouw.	17
Natte en droge zomers vanaf 1901 tot 1983.....	18
Koude winters en natte winters vanaf 1860 tot 1983	19
Vroegere naamvormen	20
De naam Tonkens in Nederland.	21
13 ^e generatie	22
Cornelis Claassen	22
12 ^e generatie	24
Claas Cornellis.	24
11 ^e generatie	28
Cornellis Claassen Vegter.	28
10 ^e generatie	35
Jan Cornellis.....	35
9e generatie.....	40
Cornelius Jans (Tonkens).....	40
8 ^e generatie	46
Tonko Cornelis (Tonkens)	46
7 ^e generatie	56
Abel Tonkens Tonkens	56
6 ^e generatie	60
Kornelius Abels Tonkens	60
5e generatie.....	64
Eltjo Tonkens.....	64
4 ^e generatie	72

Oltman Tonkens	72
Gockingaheerd	82
3 ^e generatie	85
Schelto Tonkens.....	85
Fokken van Texels stamboekschaap.	128
Fokken van stamboekkoeien.	134
Fokken van K.W.P.N paarden.	137
Bestuursfuncties	150
Sinterklaas.....	170
Melkstallen.....	172
Mensen die veel voor je betekenen in het leven.....	179
Kina	207
Manege.....	212
De wendakker.....	230
Oost Duitsland	234
Polen	234
Oekraïne.....	234
Torgau	251
Oekraïne waar het gras nog groener is.....	348
2 ^e generatie	368
Oltman Tonkens	368
Verklaring van de naam Oltman.	371
2 ^e generatie	384
Gerard Tonkens.....	384
2 ^e generatie	391
1 ^e generatie	396
Epiloog.....	404
Slotwoord van Schelto.....	406
Namenregister	408

Voorwoord

In elk dorp zijn veel prachtige verhaaltjes van een dorpsgemeenschap.

Persoonlijke mededelingen en oude dorpsvertelsels van hoe de mensen waren en wat ze deden. Ik dacht: misschien is het wel passend om een aantal verhaaltjes te schrijven en op termijn te bundelen in een boekwerkje met de beknopte levensbeschrijving van die ondernemers en middenstanders die zo onlosmakelijk een decennialang met hun dorp verbonden zijn geweest.

Over welke ondernemer, middenstander of middenstandsondernemer, die minimaal meer dan een halve eeuw en minstens nog na een tweede generatie bedrijfsopvolging voortbestaat zijn er geen prachtige verhalen en anekdotes te vertellen.

Veel dorpen hebben een Historische Kring die onderzoeken en bestuderen de geschiedenis, maar dan vooral de monumenten de historische gebouwen en oude ansichtkaarten. Ook is er meestal een lijst van bomen, Beukenbomen, bijzondere Notenbomen, lepen en ook prachtige oude Eiken die als beeldbepalend zijn aangewezen en hiermede beschermd zijn.

Maar daarnaast hebben en hadden we nog andere 'Bomen' binnen de gemeente.

Dat zijn de mensen die een zaak of een bedrijf hebben of hadden, soms tweehonderd jaar lang van vader op zoon.

Het zijn de ondernemers met een winkel of bedrijfje waar de inwoners van onze dorpen vele jaren over de vloer kwamen en nog steeds komen om hun inkopen te doen. Hun haar laten knippen, hun fiets of auto te laten repareren of hun kleding kopen en decennialang hun dagelijks boodschappen doen. Ook zijn dat een aantal veeboeren of landbouwers die zich in de loop der jaren versterkt ondernemend zijn gaan opstellen.

Over deze bomen van mensen met hun firma's of familiebedrijfjes, van vader op zoon, moeder op dochter overgaand en beeldbepalend in een dorp, zou je een boom op kunnen zetten en misschien wel eindeloos kunnen bomen.

Hoe het begon.

Op een goede dag zat ik bij een middenstander, een vader op zoon bedrijf dat ruim 50 jaar bestond. Al snel kwamen de verhalen over vroeger en tijdens het gesprek kwam een oude koektrommel met vergeelde foto's en daarmee nog meer herinneringen. Toen zag ik dat de meeste gerenommeerde dorpsmiddenstanders over een rijke verzameling verhaaltjes, anekdotes en vertelsels beschikken.

Veelal ook oude documenten, traktaten, persoonsbewijzen vanuit de oorlog en oude vergeelde foto's van het dorp en vooral ook van hun voorouders die met hun winkel in het dorp zo beeldbepalend zijn geweest.

Als je er geen oog voor hebt zal je zeggen dat het spullen van niks zijn, bric-à-brac, nutteloos geworden, maar voor mij, in hun schamelheid ontroerend en voor de vastlegging van dit deel dorps historie goud waard.

Ik maakte een lijst van twintig van deze 'Bomen van mensen' uit Noord- en Zuidbroek. Inmiddels heb ik een handvol verhalen geschreven. Zo ook over 230 jaar bouwbedrijf Schreuder in Zuidbroek.

Elke vrijdag hebben Luitje Schreuder, Jannes van der Veen, Sim Noordhof en Schelto Tonkens een gezellige soosmorgen. Nadat Luit met enige trots hun opgetekende familie verhaal op een wekelijkse soos liet zien, kwam Schelto 's middags al bij mij op het Siemenspark.

Ook de agrarische ondernemersfamilie Tonkens stond op mijn lijstje van twintig namen, dus we hoefden elkaar niet veel meer uit te leggen.

Schelto Tonkens.

“Schelto Tonkens van Stootshorn te Noordbroek. Deze man was in mijn ogen een actieve maar ook uitstekende boer. Zeer ondernemend en met een inslag die gericht is op nieuwigheden. Hij had naast zijn beroep vele bijbaantjes in bestuursfuncties maar ook nog een bijbaan als tussenpersoon van verzekeraar de HagelUnie,” zo begint hoofdstuk één in mijn boek, mijn eigen biografie dat ik al in het jaar 2002 schreef.

Toen ik ruim zes jaar terug dit opschreef was ik amper op de hoogte van de onafzienbare reeks van opzienbarende rusteloze bedrijvigheid, ontwikkelingen en belevenissen van deze man. Maar daarnaast ook een aaneenschakeling van alledaagsheden en eenvoudigheden die hem zelf bijna niet opvallen maar die een helderheid weergeven van zijn denken. Toen ik het verhaal al corrigerend terug las, zag ik dat deze man over een grote veerkracht beschikt. Als kind van elf jaar je vader verliezen, daarna een turbulent leven leiden, op zijn 50^e jaar getroffen door een lichte vorm van aangezichtsverlamming en op 72 jarige leeftijd onderging hij een hartoperatie, kreeg twee omleidingen en werd er bij hem een pacemaker geplaatst. De meesten zeggen ‘ik heb het nu wel even gehad....’

Maar Schelto Tonkens verloor niks van zijn krachtige tempo.

In 2008 reed hij mij 1300 kilometer langs enkele van hun bedrijven in Oost Duitsland. Onvermoebaar in beeldende vorm vertellend over zijn leven, feilloos mij voorzien van relevante informatie.

“Schelto wordt niet oud”, zei Kina zo’n tien jaar geleden tegen mij. En ik vind dat ze gelijk heeft. Ik was op stap met een 82 jarige man die nog het vermogen heeft van een jonge kerel van 28 jaar.

Ik zal mij in dit boekwerkje het meest richten op Schelto Tonkens.

Maar ook op zijn vrouw Kina die hem nooit remde in zijn ontwikkeling, hem stimuleerde met haar ‘hele hebben en houwen’.

Een bijzonder groot deel van het succes is ook te danken aan hun twee zonen die nu aan het hoofd staan van het huidige concern. Zoon Oltman heeft één bedrijf in Schönebeck en zoon Gerard heeft verschillende bedrijven in Torgau, Osterfeld, Stemmer, Kroppensted, Oekraïne en in Polen. Om het niet ingewikkeld te maken benoem ik dat niet specifiek, het gaat immers om deze gehele familie Tonkens, het gezin van Schelto en Kina.

Ik beschrijf een stukje van hun voorgeslacht en geef een opsomming van geboorte- huwelijks- en overlijdensdata. Verder hoeveel kinderen ze kregen en met wie die weer een

huwelijk aanging. Ik omkleed dit met enkele uittreksels uit oude kerkboeken, foto's waar hun woonplek vroeger is geweest en verhalen uit de geschiedenis of aan de hand van letterlijke citaten.

Omtrent de voorouders van de familie Tonkens zijn geen schokkende bijzonderheden mee te delen. Eenvoud en gehechtheid aan de streek en de grond die zij bewoonden was hun kenmerk. Zij waren een afspiegeling van de doorsnee boerenbevolking van Zuid Oost Groningen. Deze voorouders moesten hard werken om in hun onderhoud te kunnen voorzien. Wanneer één der ouders stierf, dan was het veelal noodzaak dat spoedig een nieuw huwelijk van de ander volgde. Ondanks hun eenvoud zijn ze interessant genoeg om het een en ander over hen na te vorsen en op te schrijven. Bijzonder vind ik wel dat generaties lang deze familie een boerenfamilie is en dan enkele generaties lang caféhouder.

Heeft Schelto Tonkens ook niet enkele jaren een uitspanning gehad waar je koffie dronk met warm appelgebak, waar je kon eten en ook spiritualiën werd getapt?

Verder verweef ik er een stukje genealogie en interessantheiden uit die tijdspanne omdat het heden kan niet worden begrepen zonder het verleden.

Dit verleden is het familie Tonkens verleden.

Wat eens gebeurde heeft de mens hier en nu gevormd tot wat hij is.

Ze zijn het eindproduct van duizenden jaren voorgeslacht en hun kinderen zullen het zijn hierna, en hun kinderen weer daarna.

En omdat er in ieder mens een vlam brandt die sinds ontelbare generaties is doorgegeven, zal deze vlam voor de meeste mensen een voortdurende prikkeling geven in hun geest om over hun voorgeslacht iets te lezen.

Ik heb geprobeerd een leesbaar verhaal te maken, maar alleen de lezer zal dat zelf bepalen door dit boekwerkje na enkele hoofdstukken opzij te leggen zonder ooit weer aan te raken of liever, dat hoop ik, tot de laatste letter gaat uitlezen.

Ik geef van tijd tot tijd mijn mening over bepaalde zaken. Deze mening is slechts mijn mening. Soms is het niet de naakte waarheid maar meer een denkwolk waarover geredetwist mag worden.

Maar vooral beschrijf ik het leven van Schelto Tonkens en zijn vrouw Kina, waarin ik ook vertel dat zij er niet zijn gekomen door dromen en geluk.

Het geluk en succes kwam op hun pad.

Met lange dagen en hard werken hebben zij die voorspoed moeten aanwakkeren en bijval moeten geven anders was het zo weer weg geweest. Want succes is maar tijdelijk en slechts op een smalle hobbelige weg te vinden, met veel valkuilen, voetangels en klemmen.

Nee, hun levensloop was geen geëffend pad.

Genieten van wat ze hadden voerde bij hun wel de boventoon. Ze hebben zeker niet geprobeerd om een zoutzakkerig bestaan te leiden.

Zoals ik vele malen heb gehoord werd hij betiteld als geslepen en zakelijk hard.

Ja, hij was op een aantal fronten zijn medecollega's een slag voor. Hij wist vaak met een kwinkslag het voordeel naar zich toe te trekken. De factor humor wist hij zuiver te bezigen. Hij beklede vele bestuurlijke functies en zat in een gevarieerd aantal commissies. Was adviseur bij een aantal bedrijven.

Maar sluw, geslepen of geraffineerd....?

Hij is geen genie, niet megalomaan. Grootheidswaan is verre van hem.

Hij is wel ijdel, dat weet ie zelf.

Zoals ik hem ken is hij een werker en kan hij trots zijn op wat hij heeft gedaan en wat daarmee is bereikt.

"Sapiéntisat"

(Platus)

Betekent;

"Een goed verstaander..."

1997; Maar vooral beschrijf ik het leven van Schelto Tonkens en zijn vrouw Kina, waarin ik ook vertel dat zij er niet zijn gekomen door dromen en geluk.

Verklaring van de naam Schelto.

Schelto is een Germaanse naam van een stam die overeenkomt met het Nederlandse titelwoord Schout. In het Middel Nederlands scout of schout(h)et(e) is het een bestuurder over bezittingen. Waterschappen besturen het schouwen van sloten. De Schout is de Dijkgraaf. Schout-bij-nacht is de vlagofficier. De Oud Hoog Duitse betekenis is legeraanvoerder. Of in het Oud Fries zegt men Skeltata. Een Skelta is vertegenwoordiger van het landsheerlijk gezag.

Schelto is vernoemd naar zijn Opa Schelto Boerema geboren 13-01-1855. Deze Schelto Boerema was een zoon van Johannes Jurjens Boerema en Iektje Scheltens Hevinga. Iektje haar vader was Schelto Okkes Hevinga geboren 13-01-1780 in Heveskes hij trouwt op 18-05-1807 te Heveskes met Trijntje Jans Kloppenborg. Deze Schelto Hevinga was weer naar zijn opa genoemd, ook een Schelto Hevinga, geboren in 1730 te Farmsum en getrouwd met Trijntje Lubbers geboren 1732 te Farmsum.

Familie op familie waren het kleermakers en wollennaaiers. In de 19^e eeuw schakelden enkele takken van de Hevinga's over op het boerenbedrijf. Kortom; de naam Schelto komt dus voort uit de familie Hevinga. In dat geslacht komt de naam Schelto ook veelvuldig voor.

Taak van de Landbouw.

Op een gevelsteen van een boerderij in het Oldambt staat afgebeeld de godin van de landbouw en met een opschrift:

Landbouw, verzorger des mensheids,
blijft u steeds verheffen en veredelen
en strooi om U heen welvaart,
beschaving en volksgeluk.

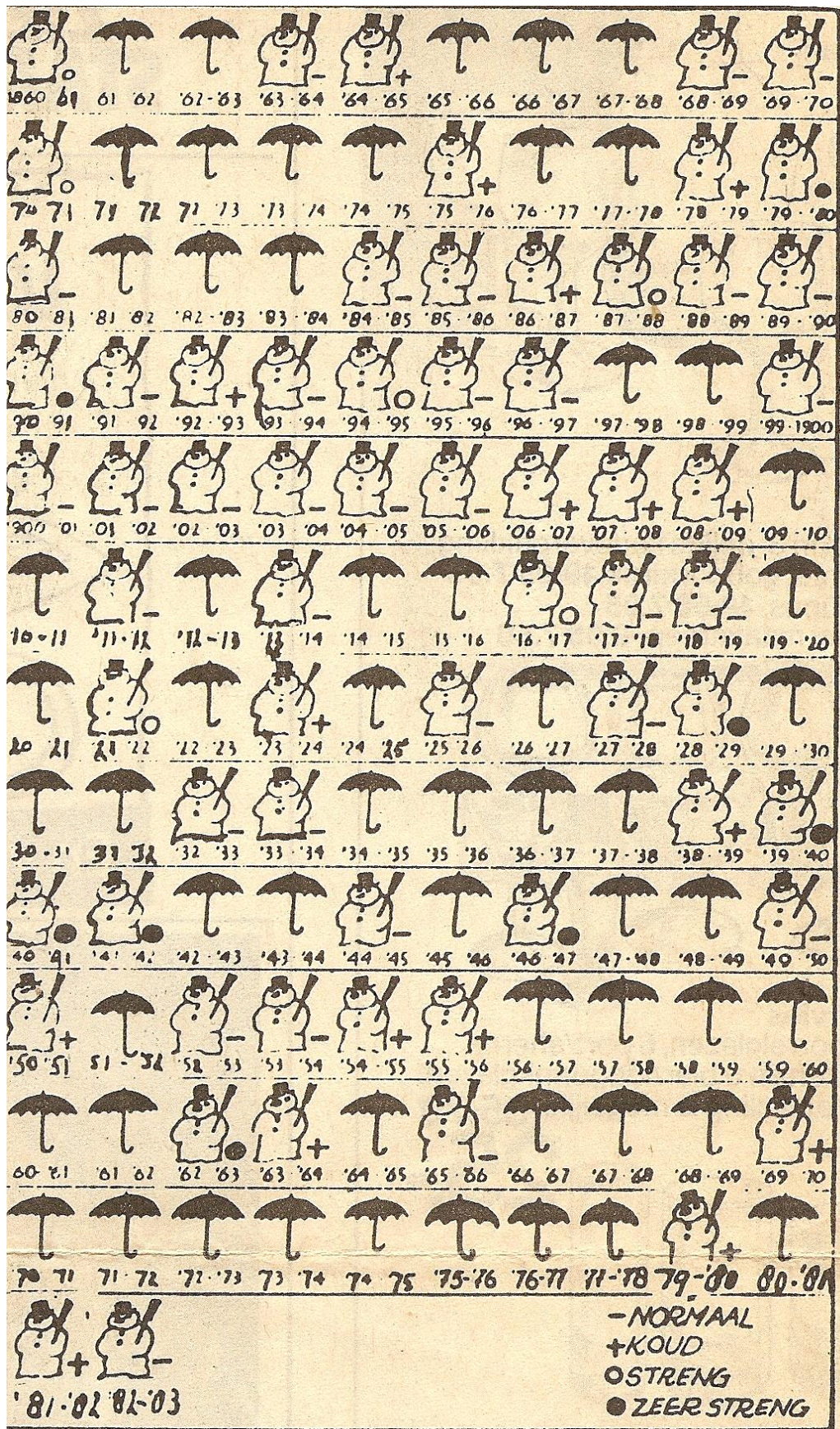
Natte en droge zomers vanaf 1901 tot 1983.

 1901	 1902	 1903	 1904	 1905	 1906	 1907	 1908	 1909	 1910
 1911	 1912	 1913	 1914	 1915	 1916	 1917	 1918	 1919	 1920
 1921	 1922	 1923	 1924	 1925	 1926	 1927	 1928	 1929	 1930
 1931	 1932	 1933	 1934	 1935	 1936	 1937	 1938	 1939	 1940
 1941	 1942	 1943	 1944	 1945	 1946	 1947	 1948	 1949	 1950
 1951	 1952	 1953	 1954	 1955	 1956	 1957	 1958	 1959	 1960
 1961	 1962	 1963	 1964	 1965	 1966	 1967	 1968	 1969	 1970
 1971	 1972	 1973	 1974	 1975	 1976	 1977	 1978	 1979	 1980
 1981	 1982	 1983	 DROGE ZOMERS NATTE ZOMERS						

Aantal betere zomers weer in stijgende lijn?

Alle in deze geslachtsboom beschreven personen hebben wellicht vele malen in hun leven over de weersomstandigheden gesproken. In een krant vond ik een staatje van droge en natte zomers van 1901 tot en met 1983 en strenge winters zachte winters vanaf 1860 tot 1983. Vaak wordt gezegd dat de zomers vroeger warmer en zonniger waren en de winters kouder. Een bijzonder warme periode was van 1932 tot 1939. Velen die geboren zijn voor 1927 herinneren zich dan ook juist deze periode.

Koude winters en natte winters vanaf 1860 tot 1983

er brandstofdu-

Vroegere naamvormen

Allerlei naamvormen kwam ik tegen bij het navorsen van de verre voorouders van de familiestamboom Tonkens. Vroeger keek men niet zo nauwkeurig hoe of hun naam werd geschreven. Meestal kon men niet lezen of schrijven en daardoor werd opgeschreven zoals men het uitsprak. Ook was het niet altijd gemakkelijk om de veelal Latijnse doopnamen naar de moedertaal of de Nederlandse taal in de kerkboeken te laten optekenen. Daarnaast hebben we Engelse en Franse invloeden gehad, zoals in de tijd van Napoleon. Maar ook modezuchtige perioden zorgden voor veranderingen en verkleiningsvormen of vleivormen waaraan ik spontaan even denk aan de naam Eltjo die in verschillende akten ook Eltje heet, of Annechiena die ook wel Anje werd genoemd, zodat vele naamsaanduidingen vaak door elkaar heen warrelen.

De naam Tonkens wordt pas rond 1800 als vaste achternaam aangenomen. Voordien werd de achternaam Tonkens als aanduidingnaam gebruikt. De kinderen van Tonko noemden zich dan Tonkens oftewel Tonkenszoon of Tonko'sdochter.

Cornelis Claassen is de oudste tot nu toe gevonden voorvader van de familie Tonkens. Hij is de 13e generatie geteld vanaf 2008 en Cornelis Claassen werd geboren medio 1565. Hij trouwt medio 1590. Zijn zoon Claes Cornelius, geboren in 1597 te Meeden is iets meer van bekend. Die trouwt op 08-04-1625 te Westerlee met Trijntje Jacobs uit Westerlee. Ze is de 20 jarige dochter van Kerkvoogd Jacob Jans Moller uit Westerlee.

Opvallend is dat de zoon Claes Cornelius, zie de 11^e generatie, Cornellis Claassen tijdens zijn huwelijk in 1656 de achternaam Vegter gebruikt. Maar zijn kinderen doen dat weer niet die noemen zich naar de voornaam van hun vader Cornellis.

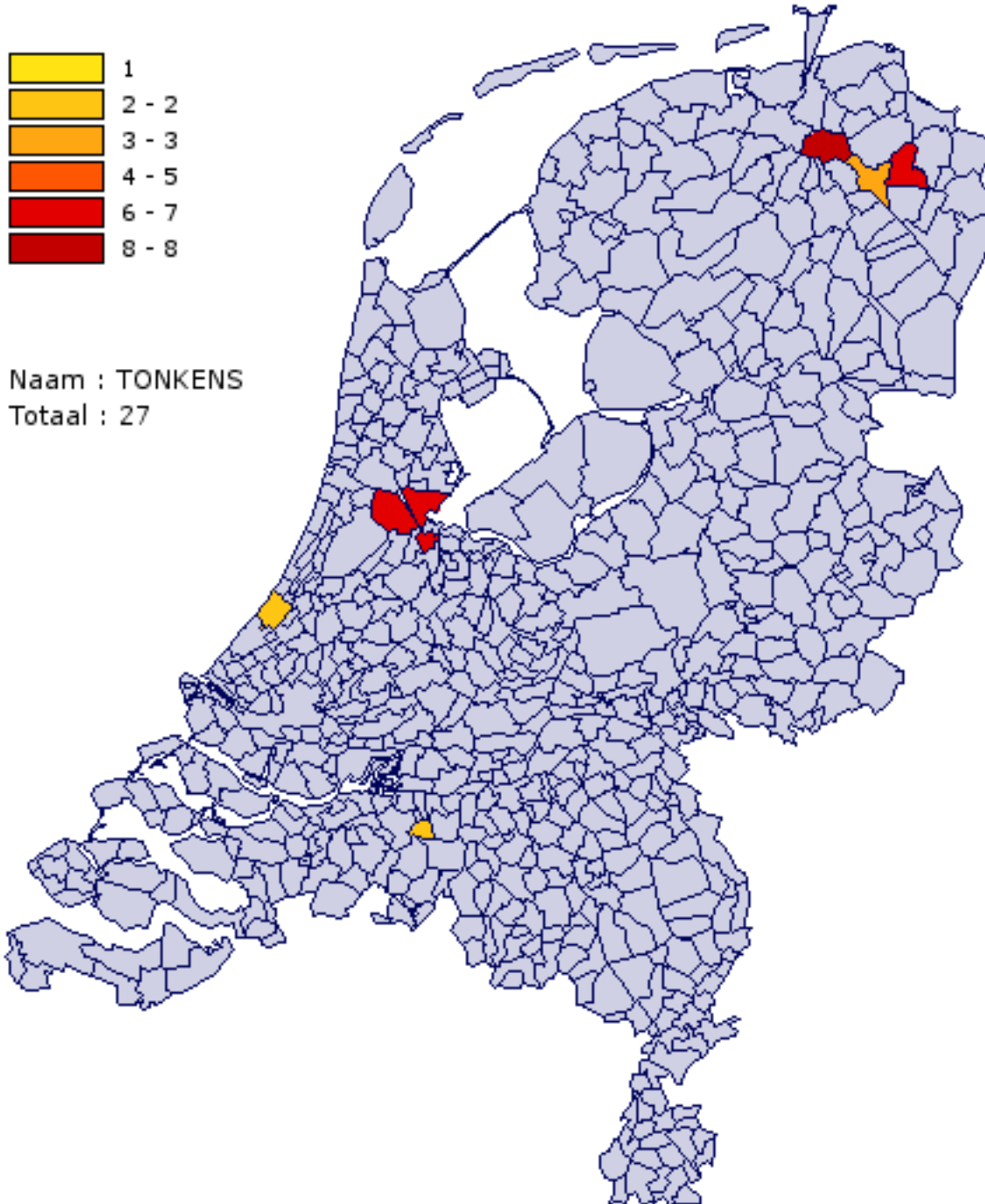
De ene keer werd Cornellis geschreven en dan werd er weer Cornelis geschreven.

In de 9^e generatie voegt Jan Cornelis de achternaam Mulder toe, omdat hij ook Molenaar is. Zijn kinderen noemen zich weer geen Mulder maar Jans omdat ze kinderen zijn van Jan Cornelis Mulder.

Een kleinzoon van deze Jan Cornelis Mulder wordt gedoopt met de voornaam Tonko. (zie 9^e generatie) . Daarna ontstaat de achternaam Tonkens.

De naam Tonkens in Nederland.

De naam Tonkens in Nederland
en waar kan je ze vinden

De naam Tonkens in Amsterdam heeft direkte verbintenis met het Groningse geslacht Tonkens. De zoon van Jan Tonkens en Iektje Brouwer Veenweg 4 Stootshorn, Schelto Tonkens, wordt commissienair en trouwt 27-06-1918 te Alkmaar met Belia Rentenaar uit Anna Paulowna. Verder is een Derk Tonkens geboren 1829 te Blijham al in 1856 als schipper neergestreken in Noord-Holland en gehuwd met Agatha Kramer.

**13e generatie
Cornelis Claassen**

Cornelis Claessen

geboren	±	1565	Westerlee
huwt	±	1590	

echtgenote nog niet kunnen vinden in de archieven

één zoon tot nu toe gevonden

1. Claes Cornelius

geboren		1597	Meeden
beroep landbouwer, vanaf 1627 tot 1669, op een boerderij aan de Veenweg 1 te Westerlee			
overleden	±	1669	(72jr)
huwt		08-04-1625	Westerlee

Trijntje Jacobs

geboren		1605	Westerlee
---------	--	------	-----------

Jongedochter, 20 jaar, van Jacob Jans Moller geboren 1580 kerkvoogd te Westerlee.

Waar vond de slag bij Heiligerlee plaats? Waar was eind mei 1568 het slagveld?

De Graven Lodewijk en Adolf waren van Emden naar Wedde getrokken. Daar verbleven ze om meer huursoldaten aan te werven. Toen ging het op naar Appingedam. Dat werd Gronings Spaansgezinde stadhouder Aremberg te bont. Hij mobiliseerde zijn soldaten en vroeg versterking. De legers van Adolf en Lodewijk trokken over Siddeburen naar Zuidbroek en via de oude weg naar Meeden en Westerlee. Ze sloegen hun kamp op in en om het klooster van wat nu Heiligerlee heet. Deze rondtrekkerij van soldaten was een plaag voor de bevolking. Ongeacht of het om geuzen of om spaansgezinde soldaten ging. Plundering en brandstichting waren schering en inslag. Nabij Heiligerlee, waar meer open veld was met moerassen was een gunstig gevechtsterrein dat het de vijand moeilijk zou maken.

De veldslag was kort en hevig. Aan Spaanse zijde waren 1500 doden te betreuren, bij de Geuzen 50. Graaf Adolf van Nassau en stadhouder Aremberg sneuvelden eveneens.

Later moesten de inwoners van Meeden zich verantwoorden voor plundering en mishandeling van vluchtende Spaansgezinde soldaten. Ze verdedigden zich door te stellen dat ze juist ellende van de Geuzen te verduren hadden.

Graaf Adolf werd eerst in Wedde begraven (later herbegraven in Emden) en Graaf Aremberg werd op het kerkhof van het klooster te Heiligerlee begraven (later herbegraven in België).

Deze gebeurtenissen worden gezien als het begin van de tachtigjarige oorlog met de Spanjaarden.

Cornelis Claessen, de verst getraceerde voorouder van de familie Tonkens was toen net drie jaar oud. Hij woonde in deze streek waar het toen volop oorlog was.

Na de veldslag in 1568 werd het klooster en de kloostergebouwen door de troepen in brand gestoken. Zestig jaar later, in 1624, werden de laatste resten van het klooster door Spaanse troepen in brand gestoken. Tot tegen de twintigste eeuw waren nog overblijfselen te zien van de zeer dikke muren. Westerlee en ook Meeden vielen onder het gezag van dit klooster. De dorpen Heiligerlee en Westerlee verwijst naar de zandrug (lee) waarop het dorp gebouwd is. Deze zandrug scheidt hier het veengebied en het kleigebied. Ten noorden van de zandrug begint het Oldambt en ten zuiden de Veenkoloniën. Op de zandruggen staan de boerderijen. Hoe verder naar het noorden, hoe zwaarder de klei. Westerlee was toen een dorp dat in een rijk gebied gelegen was. Op de zandrug woonde je hoog en betrekkelijk droog en op de vette klei groeide het prima.

**12^e generatie
Claas Cornelis.**

Claes Cornelius

geboren 1597 Meeden
beroep landbouwer, vanaf 1627 tot 1669, op een boerderij aan de Veenweg 1 te Westerlee
overleden ± 1669 (72 jr)
huwt 08-04-1625 Westerlee

Trijntje Jacobs

geboren 1605 Westerlee
Jongedochter, 20 jaar, van Jacob Jans Moller, geboren 1580, kerkvoogd, Landbouwer en Molenaar te Westerlee. Hij werd 'Moller' genoemd omdat hij te Westerlee een molen bezat die in 1625 werd verkocht

7 kinderen van Claes en Trijntje

1. Cornelis Claassen Vegter

geboren ± 1630 Heiligerlee
Diaken te Beerta
overleden 1670 Beerta (40 jr)

1e huwelijk huwt 27-02-1656 Scheemda
Haaske Jans geboren ± 1635 Scheemda
Haaske Jans, 21 jaar, dochter van Jan Harmens en Alijt Beerends.

2e huwelijk huwt 08-08-1671 Finsterwolde
Doetien Tjaberings geboren 1630 Finsterwolde

3e huwelijk huwt 02-10-1685 Noordbroek
Haijcke Harmens, 38 jaar, geboren 1647 Noordbroek

2. Jacob Clasen

geboren 1633
beroep landbouwer, neemt in 1669 de boerderij Veenweg 1 te Westerlee over na overlijden van zijn vader en woont daar tot 1687. Hij komt in 1686 op de boerderij Hoofdweg 68 Westerlee als hij bij zijn 4^e vrouw Trijntje Aelkes intrekt en woont daar tot 1703.
overleden

trouwt 4 keer.

1^e huwelijk huwt 02-04-1669 Blijham
Nantje Lupkes, dochter van Lupke Feijes en Tiaecke Eenjes

2^e huwelijk huwt 06-09-1678 Finsterwolde
Ayske Egberts, dochter van Egbert Jans en Elisabeth Jacobs.

3^e huwelijk huwt 16-02-1683 Oude Pekela
Lammie Luykens, 21 jaar oud, dochter van Leijke Geerdes en Nantje Jans.

4^e huwelijk huwt 20-05-1686 Westerlee
Trijntje Aelkes, dochter van Aeijlke Jurjens en Lucke Bartels.

Op 17 maart 1719, dan is Jacob 86 jaar, is hij nog met zijn vrouw Trijntje Aelkes te Winschoten aanwezig bij het sluiten van de huwelijksvoorwaarden tussen Wessel Luppes en Geertjen Jans.

3. Johan Claessen

	geboren	1640	Meeden,
	overleden	1673	
	1 ^e huwelijk huwt	06-03-1663	Beerta
Haycke Onnes, 17 jaar, Dochter van Onno Geerts en Fosse Onnes.	geboren	1646	Beersterhoogen

	2 ^e huwelijk huwt	18-03-1667	Nieuwolda
Sijben Tammes, dochter van Tammo Fockens en Trijntjen Renses. Sijben Tammes trouwt in 1674 te Beerta met Geerdte Tepens			

4. Eppe Claessen

	geboren	?	Meeden
	overleden	1698	
	huwt	11-07-1679	Westerlee

Foske Fockes van Termunten 'Het grijze Monniken Klooster'
Grijze Monniken Klooster stond nabij de Klapbrug over het Termunterzijldiep en had bezittingen tot aan Muntedam. Ook de Kloosterheerd aan de Tussenklappen.
Foske trouwde na het overlijden van Eppe Claessen, 14-02-1698 in Westerlee met Jacob Willems

5. Annechien (Antje) Claessen

	geboren	1624	Meeden
--	---------	------	--------

6. Anneke Claassens

	geboren	1626	Meeden
	overleden	?	
	1 ^e huwelijk huwt	07-07-1657	Westerlee
Focke Melles landbouwer aan de Hoofdweg 81 Westerlee van 1657-1667.			
	2 ^e huwelijk huwt	19-04-1667	Westerlee
Eppo Jans Coerts landbouwer aan de Hoofdweg 81 te Westerlee van 1667 tot 1689			

7. Harmke Claassens

	geboren	?	
	overleden ±	1694.	
	1 ^e huwelijk huwt	23-12-1661	Westerlee
Jacob Geerts (Gerds)			
	2 ^e huwelijk huwt	12-08-1692	Beerta
Hindrick Claesen,	overleden ±	1717.	

Als Claes Cornelius overlijdt in 1669 verkoopt zijn vrouw Trijntje Jacobs op 10-05-1669 de boerderij aan de Veenweg 1 te Westerlee met ± 60 deimt land voor zesenvoertighonderdertien en een halve gulden aan haar zoon Jacob.

In die tijdsperiode is er in deze streek erg veel schade door invasies van de Bisschop van Munster. Boerderijen branden af en landerijen worden leeggeroofd.

Het waren akelige tijden met als diepte het rampjaar 1672. De Bisschop van Munster, zijn naam is Christoph Bernhard Freiherr von Galen, ook wel zwijnenbisschop genoemd, probeert de stad Groningen te veroveren, hetgeen hem ook weer de bijnaam Bommen Berend opleverde. De Stadgers schoten terug met het kanon de Grote Griet. Door toedoen van Carl von Rabenhaupt moest Von Galen zijn poging tenslotte staken. Op 17 augustus 1672 hief hij het beleg op. Het einde van het beleg staat bekend als Gronings Ontzet; het wordt jaarlijks gevierd op 28 augustus. De troep en de ellende die hij achterliet in het Oldambt was erbarmelijk.

In 1675, de periode dat de 11^e generatie leeft, komt het tabaksroken in gebruik en in 1692 wordt de Jenever volksdrank en in omstreeks 1700 komt het koffiedrinken in gebruik.

Tijdens het ploegen heeft Schelto Tonkens heel wat van deze oude pijpenkoppen gevonden.

**11^e generatie
Cornellus Claassen Vegter.**

Cornellus Claassen Vegter

geboren ± 1630 Heiligerlee
Diaken te Beerta

Landbouwer te Nieuwolda Midwolderhamrik tot 1670 en van 1671 tot 1695 landbouwer aan de Nieuweweg 4 te Beersterhoogen

overleden ± 1699 Beerta (69 jr)

trouwt 3 keer

1^e huwelijk huwt 27-02-1656 Scheemda

Haaske Jans

geboren ± 1635 Scheemda
overleden ± 1670 Nieuwolda (35 jr)

Haaske Jans, 21 jaar, dochter van Jan Harmens en Alijt Beerends.

2^e huwelijk huwt 08-08-1671 Finsterwolde
geboren 1630 Finsterwolde

Doetien Tjaberings

3^e huwelijk huwt 02-10-1685 Noordbroek
geboren 1647 Noordbroek

Haijcke Harmens,

9 kinderen van Cornelis Claassens en Haaske Jans.

1. Jan Cornellis

geboren 20-10-1657 Nieuwolda
Gedoopt 25-10-1657 Nieuwolda
overleden ± 1661 Nieuwolda(4 jr)

2. Harmke Cornelis

geboren ± 1658 Nieuwolda
overleden ± 1694 Beerta (36 jr)

huwt 12-08-1692 Beerta

Hindrick Claesen landbouwer te Ulsda.

3. Trijntje Cornelis

geboren 20-01-1660 Nieuwolda
gedoopt 29-01-1660 Nieuwolda
overleden 1707 Beerta (47 jr)
huwt 09-03-1679 Beerta

Phebo Cornelis zoon van Cornelius Dethers en Doe Phebens.

4. **Jan Cornelis Mulder** geboren 21-04-1662 Nieuwolda
gedoopt 25-04-1662 Nieuwolda
beroep, molenaar en landbouwer,
overleden 30-12-1706 Beerta (44 jr)
huwt 11-08-1695 Beerta

Elske Hindriks, 41 jaar geboren rond 1655, overleden voor 1714,
hoogstens 59 jaar oud, dochter van Hindrik Alberts en Anke Haykens. Elske was eerder
getrouwd te Beerta op 10 januari 1674 met Tjacko Mentkes, Elske is later getrouwd te Beerta
op 30 december 1706 met Stoffer Jarges.

5. **Trijntje Cornelis** (tweeling) gedoopt 12-07-1663 Nieuwolda
overleden ?

6. **Aeltjen Cornelis** (tweeling) gedoopt 12-07-1663 Nieuwolda
overleden ± 1664, (1 jr)

7. **Aaltje Cornelis** geboren 01-07-1664 Nieuwolda
gedoopt 03-07-1664 Nieuwolda
overleden ± 1665 Nieuwolda (1 jr)

8. **Aaltje Cornelis** gedoopt 03-12-1665 Nieuwolda
overleden ± 1698 Beerta (33 jr)
1^e huwelijk huwt ± 1690
Jan Egberts
2^e huwelijk huwt 13-09-1695 Beerta
Boelo Reendts

9. **Nomdo Cornelis** geboren 17-01-1676 Beerta
gedoopt 30-01-1676 Beerta
overleden 05-09-1729 Finsterwolde(53jr)
huwt ± 1700
Harmke Derks geboren ± 1670 Noordbroek

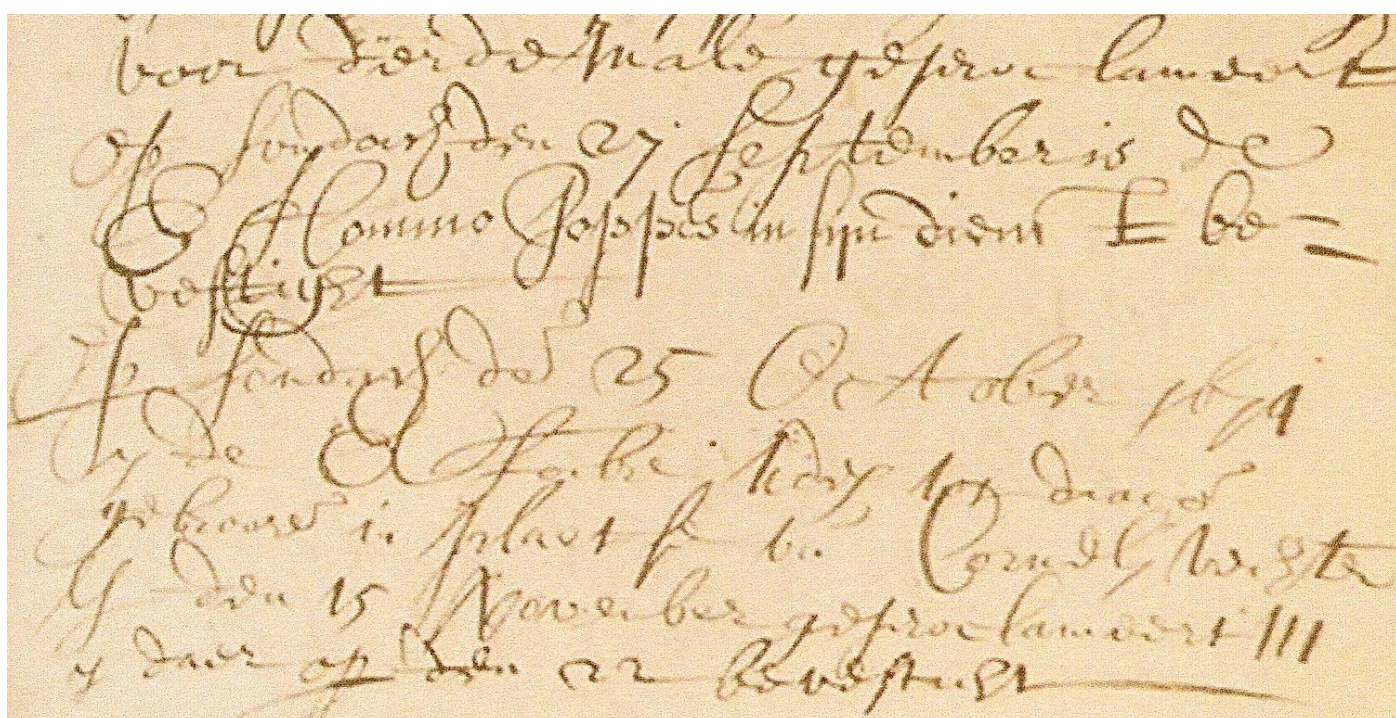

Boerderij (verbouwd 1958) was eigendom en werd ooit bewoond door Cornelis Claassen Vegter, voorvader van de familie Tonkens. Deze Cornelis Claassen was geboren te Heiligerlee en werd landbouwer te Nieuwolda. Hij vestigde zich in 1671 op dit Stee aan de Beersterhoogen. De boerderij bleef drie generaties in de familie en werd ook bewoond door drie generaties van de familie van 1671 tot en met 1798 namelijk bij generatie 11 Cornelis Claassen Vegter, bij generatie 10 Jan Cornelius en bij generatie 9 en Cornelius Jans. Daarna valt het in de vererving en neemt Jan Cornelis Mulder (zie 10 generatie) geboren 07-01-1739 de boerderij onder zijn bewindvoering. Deze Jan Cornelis noemt zich Mulder omdat hij ook molenaar is. De boerderij blijft wel eigendom van de erven van Cornelius Jans (generatie 9)

Volgens de kerkboeken van Beerta

25-10-1674

In plaats van **Cornelis Vechter** is **Focko Udes** tot diaken gekozen en 22-11-1674 bevestigd

voor vierde Male geproclameert
Op zondag den 27 september is de
D. Commo Joppes in syn dien te be-
vestigd
Op zondag den 25 October 1674
by de D. Fab. Key tot diaken
gehoort in plaats van Cornelis Vechter
Op den 15 November geproclameert III
y daer op den 22 bevestigd

In 1672 wordt Cornelius vermeld als diaken van Beerta

(Rijks Archief Beerta, 18 december 1672, fol. 622; bewerking Abels/Wagenaar).

Cornelius Claassens Vegter, landbouwer te Nieuwolda en Beersterhoogen en diaken, geboren te Heiligerlee, overleden te Beerta na 1700. (Vermelding in Boerderijenboek Beerta onder nummer 38) Nieuweweg 4 te Beersterhoogen (ongeveer 1671-1695).

De gronden in Beersterhoogen liggen iets hoger dan in Beerta.

Cornelius vestigde zich vanuit Nieuwolda. (Vermelding in overzicht ingezetenen Oude Beerta in 1693 (Gruoninga 1987, pag. 208).

Op 19 september 1666 vindt een regeling plaats over de nalatenschap van het blijkbaar kinderloos gestorven echtpaar Berent Berents en Lijsebeth Eppens. Cornellis Vechters en Haeske kopen samen met Herman Berens en Berent Jans (Haeskes broers?) als erfgenamen van Berent Berents (de oom van Haeske) de erfgenamen af van Lijsebeth Eppens. Zij betalen 4950 carolus guldens. Daarvoor mogen zij aan zich behouden de heerd en land in de Beerta met ook land in Beersterhamrik, het huis, de schuur, de levende have en het huismansgereedschap. Dit zoals Berent Berens heeft bewoond (Rijks Archief Beerta, 19 september 1666, fol. 272; bewerking Abels/Wagenaar).

Betreft het hier de boerderij nummer 38 uit het Boerderijenboek Beerta? Mogelijk zijn Berent Berents en Lijsebeth Eppens het slachtoffer geworden van de pestepidemie. In Nieuw Beerta werden in 1666 honderdenachtenzeventig van de tweehonderdenzeventig inwoners het slachtoffer van deze epidemie.

Op 19 maart 1667 verkopen Cornelis en Haeske dan wonende in de Beerta een huis en schuur te Midwolderhamrik te Nieuwolda staand op de grond van de erfgenamen van Epke Claessen en zoals Cornelis en Haeske eerder hebben bewoond. Ook het land zoals onder de behuizing in gebruik geweest wordt overgedragen.

Op 12 februari 1668 is Cornelius met zijn vrouw Haeske aanwezig bij het sluiten van de huwelijksvoorwaarden tussen Egbert Jansen en Swaenke Berents.

Swaenke is de zuster van de moeder van Haeske.

In 1668 stellen Cornelius en Haeske zich samen met Trijntien Claesens borg voor een lening van zijn broer Jan en zijn overleden vrouw Haijcke bij Meentje Jacobs. Jan en zijn nieuwe vrouw Sijben zullen 5% rente betalen. (Rijks Archief, Beerta, 18 en 19 mei 1668, fol. 409 en fol. 410; bewerking Abels/Wagenaar).

In 1672 wordt Cornelius vermeld als diaken van Beerta (Rijks Archief Beerta, 18 december 1672, fol. 622; bewerking Abels/Wagenaar).

Op 17 januari 1674 regelt Cornelius, samen met zijn tweede vrouw Doetien, de nalatenschap van zijn eerste vrouw Haeske. Als voogden voor zijn kinderen treden op: Harmen Jans (broer van Haeske), Eppo Clasen (broer van Cornelius) en Ocke Rinnoldts. De kinderen krijgen een aandeel in enige onroerende goederen en voorts de volgende roerende goederen: ten eerste aan kleren, "twee swart lakens rocken, een sangen rock, een root schaarlaken rock, een kloerde grof greijen rock, en swart laken manteltie, en grof greijen jacke, een swart zijden schorteldoek, een swart laken koevel. Ten tweeden in silverwerck, drie silveren oorijzers, twee silveren lepels, vier olde rijcksdalders, twee silveren pennen, vier silveren meshechten, een golden ringh, twee silveren gordels met ketten. Ten derden in linnen, twaalf vrouwe hemden, mitsgaders een eecken thresoor"

In 1675 treedt Cornelius op als vreemde voogd over het kind uit het huwelijk van Nantke Hermans en Jan Wijchman

(Rijks Archief, Beerta, 3 november 1675 en 28 december 1675, fol. 810 en fol. 821; bewerking Abels/Wagenaar).

Op 31 maart 1676 is Cornelius als vedder (neef) van de bruidegom aanwezig bij de huwelijksvoorwaarden tussen Teewes Beenes en Meme Tiackes (Rijks Archief Beerta, 31 maart 1676, fol. 865; bewerking Abels/Wagenaar). Overigens is mij nog niet duidelijk op welke wijze Teewes een neef van Cornelius was.

In mei 1685 is Cornellis betrokken bij de benoeming van een nieuwe pastor te Nieuw Beerta. "Na het overlijden van pastor Waeker als predikant van Nieuw Beerta soo ist dat wij ondergeschreevene collatoren, eigenarfdn en gevolmachtigde schatgeeveren van de Oude- en Nieuwe Beerta nae anroepinge van Godes Heiligen Naem in de kercke van de Oude Beerta sijn getreden tot de electie van een nieuwe preedicanant ende is met eenparige stemmen ge-eligeert ende gekozen dominee Geerardus Gramsbargen, pastor te Borgsweer, tot predikant in Nieuw Beerta". Cornellis behoort met 28 anderen tot de ondertekenaars. (Rijks Archief, Beerta, 7/17 mei 1685, fol. 459; bewerking Abels/Wagenaar).

Op 29 januari 1691 vindt de afhandeling plaats van de nalatenschap van Doetjen Tjaberings, de tweede vrouw van Cornelius. Cornelius treft een regeling met de voogden over de twee

kinderen uit het huwelijk met Doetjen, te weten Nomdo en Tjaeberen. Cornelius behoudt alles aan zich behalve een stuk land van 5 deimt.

Als stiefvader is Cornelius op 5 februari 1692 aanwezig bij de huwelijkse voorwaarden tussen Swijcko Eltjes en Wijven Roelfs. Wijven is een dochter van Haike Hermans en Roelf Andreas. Haike Hermans is de derde echtgenote van Cornelius (Rijks Archief, Beerta, 5 februari 1692, fol. 94; bewerking Abels/Wagenaar).

Op 12 augustus 1692 is Cornelius als vader samen met zijn vrouw Haike Hermans aanwezig bij de huwelijkse voorwaarden tussen Hindrick Claess en zijn dochter Harmke Cornelius. Als stiefvader is Cornelius op 17 mei 1695 met zijn derde echtgenote Haike Hermans aanwezig bij de huwelijkse voorwaarden tussen haar zoon Keer Roelfs en Eelwe Wigbolts. Op 19 juli 1695 is Cornelius samen met Haike aanwezig bij het sluiten van huwelijkse voorwaarden tussen zijn zoon Jan Cornelius en Else Hindrix. (Rijks Archief Beerta, 19 juli 1695, fol. 278; bewerking Abels/Wagenaar).

Op 15 maart 1700 is Cornelius als grootvader aanwezig bij de huwelijkse voorwaarden tussen Claas Eppes en zijn kleindochter Haaske Phoebens. Cornelius is later getrouwd te Finsterwolde op 8 augustus 1671 met Doetien Tjaberings, geboren te Finsterwolde, overleden voor 1685, dochter van Claas Tjarcks en Wendelke Nomdes. Cornelius is later getrouwd te Noordbroek op 2 oktober 1685 met Haijke Harmens, geboren te Noordbroek.

Cornelius Claassens Vegter, landbouwer te Nieuwolda en Beersterhoogen en diaken, geboren te Heiligerlee, overleden te Beerta na 1700. Vermelding in Boerderijenboek Beerta onder nummer 38, Nieuweweg 4 te Beersterhoogen (ongeveer 1671-1695). De gronden in Beersterhoogen liggen iets hoger dan in Beerta. Vestigde zich vanuit Nieuwolda. Vermelding in overzicht ingezetenen Oude Beerta in 1693 (Gruoninga 1987, pag. 208). Vermelding in Groninger Kwartierstaten I onder nummer 190-40. Vermelding in Kwartieren Starke-Jager als nummers 1628 en 1672.

Op 19 juli 1695 is Cornelius samen met Haike aanwezig bij het sluiten van huwelijkse voorwaarden tussen zijn zoon Jan Cornelius en Else Hindrix (Rijks Archief Beerta, 19 juli 1695, fol. 278; bewerking Abels/Wagenaar).

**10^e generatie
Jan Cornellis**

Jan Cornellis Mulder

geboren 21-04-1662 Nieuwolda
beroep Molenaar en Landbouwer.
Eigenerfde
gedoopt 25-04-1662 Nieuwolda
overleden 30-12-1706 Beerta (44 jr)
huwt 11-08-1695 Beerta

Elske Hindriks

geboren 1654 Beerta
overleden 10-03-1714 Beerta (60 jr)

Elske Hindriks is 41 jaar als ze trouwt met Jan Cornelis, dochter van Hindrik Alberts en Anneke Haykens.

Elske was eerder getrouwd te Beerta op 1 februari 1674 met Tiacko Mentkes, eigenerfde, geboren te Midwolda rond 1640, overleden ± 1694, zoon van Mentko Tyackens en Fosse Reinders. Na het overlijden van haar 2^e man Jan Cornelis Mulder is ze voor de 3^e keer getrouwd te Beerta met Stoffer Jarges, geboren rond 1650.

2 kinderen van Jan Cornelis en Elske Hindriks

1. Cornellis Jans

geboren 11-04-1697 Beersterhoogen
overleden 25-06-1752 Beersterhoogen
1^e huwelijk huwt 19-08-1718 Beerta

Haijcke Ockes, 27 jaar, gedoopt 25-10-1691, dochter van Ocke Jans en Bauwe Jans

2^e huwelijk huwt 01-06-1724 Beerta
Trijntje Jemmes

3^e huwelijk huwt 20-08-1728 Nieuw Beerta
Ettjen Jacobs geboren 26-02-1712 Nieuw Beerta
overleden 03-02-1739 Beerhoogen (27jr)

16 jarige dochter van Jacob Hindriks en Anna Christina Metting.

4^e huwelijk huwt 04-05-1744 Beerta
Bouwe Hindriks

2. Hindrick Jans

geboren 11-03-1701 Beerta

Jan Peters en Aefke Cläessen

April

Den 14 Heermannus Piins en Grietje Hindrix
van Stapelanne

Augustus

Jacob Tammes en Martjen Hazkens

Den 11 Jan Cornelius en Elske Hindrix

Attestatie vlient, an Matthias Paul van Noord-
broeck en Fonje Peter uit de Beerta

Den 28 Wapho fans vande Mieden en Aeltjen
Jans weduw van wijlen Boeboe doedens

October

Den 2 Boelo Reend, en Aeltjen Cornelius

Den 17 Jan Everts en Jmke fans

11-08-1695; Huwelijksinschrijving in de kerkboeken te Nieuwolda van Jan Conelius en Elske Hindrix

Jan Cornelis Mulder is molenaar en landbouwer, geboren te Nieuwolda, gedoopt aldaar op 25 april 1662, overleden te Beerta voor 1706, hoogstens 44 jaar oud.

Vermelding in Boerderijenboek Beerta onder nummer 38 woonde hij met zijn gezin aan de Nieuweweg 4 te Beersterhoogen (1695-1718).

Vermelding in Kwartieren Starke-Jager als nummer 836. Vermelding in Groninger Kwartierstaten I als nummer 190-20. Vermelding in Genealogie Stuuat onder nummer VI.5.1.

Jan Cornelius Mulder was eigenerfde van 1695 tot 1718.

Jan woonde op de boerderij no.38 in Beertsterhoogen. Verder was hij molenaar daarom noemde hij zich Mulder. Daarnaast had hij meerdere bezittingen, deels verkregen ook door erfenissen. Op 31 januari 1717 erft hij nog enige bezittingen waarvan nog akteaantekeningen zijn.

Een eigenerfde was in de middeleeuwen een boer die zijn eigen grond bezat. Deze eigenerfde boer was een vrije boer die zijn hoeve zonder tussenkomst van een leenheer kon bewerken. Eigenerfde boeren die in het bezit waren van een paard en steek- of slagwapens werden weerboeren genoemd.

Op 31 januari 1717 erft hij nog enige bezittingen waarvan nog akte-aantekeningen zijn.

#Fol.497 - 31 januari 1700 - Jan Beerens en Jan Cornelius, mede-erfgenamen van wijlen Herman Jans, ze maken een erfdeling. Jan Cornelius krijgt het halve huis en de plaats op Beersterhogen, met de helft van het lange nieuwanland zoals bij deze plaats behoort en zoals door Phoebo Cornelius wordt bewoond en gebruikt en waarvan Jan Cornelius krachtens de erfenis deel toekwam, maar waarbij hij van Jan Beerens nog de helft van deel krijgt samen de helft van het geheel. De heerd heeft ten noorden het Tjam, ten oosten Jan Frerix, ten zuiden uitkijlende, ten westen Swijko Tonnis. Bovendien de helft van een kamp in Beersterhamrik de Mede Campe genoemd. Jan Beerens draagt namelijk zijn halve eigendom over aan Jan Cornelius. De kamp heeft ten noorden het Tjam, ten zuiden de Beersterweg, ten westen Tjark Bontkes. Deze kamp wordt meierwijze door Cornelius Boelens gebruikt. Ten derde de helft van een kamp ca. 6 deimt groot gelegen in Beerster Nieland eveneens door Cornelius Boelens, meierwijze, gebruikt. Jan Beerens geeft ook hierin zijn helft over aan Jan Cornelius. Ten noorden de Beersterweg, ten oosten Hindrik Hemmes, ten zuiden Frerik Peters zijn erfgenamen, ten westen de comparanten zelf. Ten vierde nog de helft van een kamp land in Eexterhamrik ca. 6 deimt groot zoals Jan Beerens in gebruik heeft. Jan Beerens doet ook

hierin zijn helft over aan Jan Cornelius. Ten noorden en westen een Nutweg, ten oosten Albert Hindrix zijn weduwe als gebruikerse, ten zuiden Hindrick Sijpkens. Hiertegen zal Jan Beerens hebben te genieten al hetgeen Jan Cornelius en Jan Beerens toekwam van het huis en de plaats in de Beerta staande en zoals door Cornelius Phoebens wordt gebruikt. Jan Beerens krijgt daardoor eigendomlijk het gehele huis en de plaats. Uitgezonderd een zesde en een negende deel welke aan Phoebus Cornelius blijven. Ten noorden Finsterwolder swetscheiding, ten oosten Menso Tjabbens en Reindt Ebels, ten zuiden de Heresloot, ten westen ds. Stellingwerfs erfgenamen. Jan Beerens zal tevens de schuld welke hun oom Herman Jans nog had en welke zou vallen op Jan Cornelius, wegens de pretentie van Bouke Frix(?) betalen. Getuigen: Laurens Hermans en Menno Mennes.

Op 12 op 13 november 1686, vlak na Sint Maarten, werd het Oldambt zwaar getroffen door de zogenaamde Sint-Maartensvloed. Deze noord-wester storm trof 's nachts Groningen. Als gevolg van deze storm braken de dijken, alle dijken langs de Eems en de Dollard werden weggeslagen. Als gevolg hiervan overstroomde heel Noord Groningen. Oldamt en Noord Groningen stond geheel onder water water. De stad Groningen lag plotseling aan zee. Door deze stormvloed verdronken 1558 mensen, 1387 paarden en 7861 koeien. 631 huizen werden weggespoeld en 616 huizen raakten beschadigd.

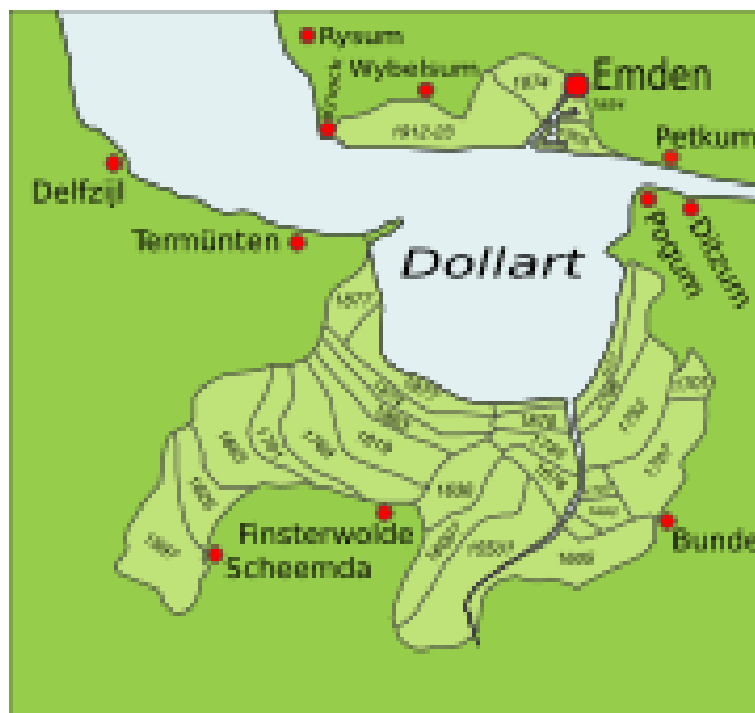
Op 7,8 en 9 december 1703 was er weer een verpletterende stormvloed zorgde weer voor een enorme schade. De orkaan met snelheden van windkracht 12 zorgden op veel plaatsen was sprake van hoge vloed. Zeelui maakten melding van tornadoverschijnselen. Andere bronnen schreven over een verschrikkelijk onweer. De lucht zat vol met lichtflitsen. Er werd gesproken over de "ergste storm die de wereld ooit zag". Het noodweer was zo afschuwelijk dat het met geen pen te beschrijven was. Het had al twee weken lang veel gestormd, maar 8 december was het hoogtepunt.

24 op 25 december 1717 was er weer een zware overstroming die ook wel Kerstvloed wordt genoemd een paar dagen na deze vloed traden strenge vorst en sneeuwval in. Op 25 en 26 februari werd de provincie door weer een nieuwe stormvloed werd getroffen.

Deze Kerstvloed was het gevolg van een noordwesterstorm, die in de kerstnacht het kustgebied van Nederland, Duitsland en Scandinavië trof. In dit gebied kwamen ca. 14.000 mensen om het leven.

Het was de grootste vloed sinds bijna vier eeuwen en de laatste grote overstroming in Noord Nederland. Op het noordelijk platteland stond het water een paar meter en in de stad Groningen enkele voeten hoog. In de provincie Groningen worden dorpen die direct achter de zeedijk liggen bijna volledig weggevaagd. In totaal maakte de overstroming in Groningen 2.276 dodelijke slachtoffers. Daarnaast verdronken 11.457 koeien, 3.071 paarden, 1.272 varkens en 20.999 schapen. Er werden 1455 huizen vernield of ernstig beschadigd.

Het is zomaar een zomaar een stukje geschiedenis over de waterbeheersing in deze regio. In de loop der eeuwen hebben de waterschappen zich goed ontwikkeld. Vroeger was de waterbeheersing in eerste aanzet iets waar de boeren zich maar druk over moesten maken.

Op het kaartje is te zien hoe Termunten, Scheemda Finsterwolde en Blijham vroeger aan de rand van het overstromingsdeel van de Dollard lag. Ook Beersterhoogen is een streekdorp tussen Beerta en Nieuw-Beerta. De streek bestaat uit een aantal kapitale boerderijen. De naam verwijst naar de hogere ligging van de streek ten opzichte van Beerta. Het waren de woongebieden waar families Tonkens generaties lang woonden. Het waren zogenaamde 'droge' gebieden. Je kunt concluderen dat het ingeboren is dat een Tonkens de voeten graag droog houdt.

**9e generatie
Cornelius Jans (Tonkens)**

Cornelius Jans (Tonkens)

	geboren	11-04-1697	Beersterhoogen
	beroep	landbouwer te Beersterhoogen	
	Kerkvoogd te Beerta		
	overleden	25-06-1752	Beertserhoogen(55jr)
	1^e huwelijk	huwt	19-08-1718 Beerta
Haijcke Ockes	gedoopt	25-10-1691	Beerta
	overleden	± 1723	Beersterhoogen(32jr)

Haijcke Ockes, 27 jaar, dochter van Ocke Jans en Bauwe Jans

	2^e huwelijk	huwt	01-06-1724	Beerta
		geboren	1700	Midwolda
Trijntje Jemmes (28jr)		overleden	± 1728	Beersterhoogen

	3^e huwelijk	huwt	20-08-1728	Nieuw Beerta
		geboren	26-02-1712	Nieuw Beerta
		overleden	03-02-1739	Beersterhoogen(27jr)

kort na de geboorte van haar 7^e kind.
dienstmeid, huwde toen op 16 jaar, dochter van Jacob Hindriks en Anna Christina Metting.

	4^e huwelijk	huwt	04-05-1744	Beerta
Bouwe Hendriks		geboren	± 1685	

4 kinderen van Cornelius Jans (Tonkens) en Eltjen Jacobs

1. **Elsijn Cornelis**

	geboren	05-02-1730	Beersterhoogen
	overleden	na 1786	(56 jr)
	huwt	± 1757	
Jurjen Berents Renken	geboren	12-11-1724	Nieuw Beerta

zoon van Berent Harms Renken en Epke Reints

2. **Corneliske (Christina) Cornelis**

	geboren	03-03-1732	Beerta
	gedoopt	09-03-1732	Beerta
	overleden	?	
	1^e huwelijk	huwt	05-10-1752
Wubbe Hiltjes, 20 jarige jongeman	geboren	09-05-1732	Beerta
	2^e huwelijk	huwt	01-05-1776

Christian Jans uit Weender (Dld)

3. **Jan Cornelis** gedooft 05-07-1733 Beersterhoogen
overleden ± 1738 Beersterhoogen(5 jr)

4. **Tonko Cornelis Tonkens** geboren 1735 Beersterhoogen
overleden 07-11-1803 Blijham (68 jr)
begraven 10-11-1803 Blijham
huwt 12-05-1768 Blijham
gedooft 09-07-1736 Blijham
Antje Jans, dienstmeid, 32 jaar
dochter van Jan Harms en Aise Abels.

5. **Anna Cornelis** gedooft 15-07-1736 Beersterhoogen
overleden ± 1737 Beersterhoogen(1 jr)

6. **Anna Cornelis** geboren 1738 Beersterhoogen
gedooft 12-01-1738 Beersterhoogen
gehuwd ± 1758 Nieuw Beerta
geboren 01-10-1730 Nieuw Beerta
overleden Kroonpolder.
Jan Derks, 30 jaar
zoon van Derk Jans en Pieterke Hendriks.

7. **Jan Cornelis Mulder** geboren 07-01-1739 Beersterhoogen
noemt zich Mulder omdat hij Molenaar is.
gedooft 18-01-1739 Beerta
overleden 14-02-1811 Beerta (72 jr)
begraven 17-02-1811 Beerta
1^e huwelijk huwt 17-03-1764 Nieuw Beerta
Renske Geerts Starke, 39 jaar geboren 18-04-1725
2^e huwelijk huwt 10-10-1796 Bellingwolde
Ludewe Hindriks, 31 jaar, geboren 06-06-1765 Hamdijk, Bellingwolde
Ze was eerder getrouwd met Harm Roelfs van de Hamdijk

Jan Cornelius Mulder heeft een boerderij aan de Beersterhoogen van 1764 tot 1796.

Boerderij aan de Beersterhoogen. Afgebroken rond 1966.

In ± 1744 eigendom van Cornelis Jans (Tonkens). Hij verkoopt aan zijn achterneef Phebo Cornelius in 1744.

In dat jaar trouwt Cornelius Jans (Tonkens) met zijn 4^e vrouw Bouwe Hendriks.

Cornelius Jans (Tonkens) was kerkvoogd en een vooraanstaand man in die regio en had meedere boerderijen met landerijen. Onder andere in het boerderijenboeken afdeling Beerta en Wold-Oldambt is te lezen dat hij eigenaar was van verschillende boerderijen in Beerta, Beersterhoogen en in Nieuwolda.

In de kerkboeken kom ik tegen dat;

Cornelis Jans,, geboren te Beertsterhoogen op 11 april 1697, overleden aldaar op 25 juni 1752.

Anno 1752, den 25 junius, zondags agtermiddags om 2 uren, is de eerbare Cornelius Jans op Beertsterhogon, mede eigenerfde en geligeerde in de Beerta, in het 55 ste jaar zyns ourderdoms Christelyk in den Heere ontslapen, verwagtede met alle ware gelovigen een zalige opstandinge door Jesus Christus.

wapen: huismerk, een halve adelaar, van drie rozen.

bron: Groninger gedenkwaardigheden

In 1708 heerst er over Nederland een strenge vorst. Op 24 december begint het hard te vriezen en het duurt tot 10 mei.

Als Cornelis Jans 36 jaar is, in 1733, hebben we een zeer zachte winter. In januari beginnen de bomen te bloeien.

Op zijn 42e jaar, in 1739, is er een zeer strenge vorst. In oktober begint het te vriezen tot aan april. Als hij 43 jaar is, in 1740, komt het koffiedrinken in gebruik.

Toen Cornelis twintig jaar was kreeg de beurs in Rotterdam het behoorlijk zwaar vanwege een scherpe koersval. Velen leden door windhandel aanzienlijke verliezen. In Amsterdam werd het Engelse koffiehuis in de Kalverstraat bestormd. De burgemeesters verboden de beursmakelaars nog langer te handelen in waardeloze aandelen. De oplichterspraktijken en aandelen malversaties van toen verschillen niet zo veel met anno 2008.

Cornelis Jans was net getrouwd in 1718 toen één jaar later werd begonnen met het inenten tegen pokken met menselijke entstof. De eeuw 1700 werd wel de eeuw van de pokken genoemd omdat de ziekte in Amerika een ware slachting had veroorzaakt. Men had ontdekt dat mensen die soms opzettelijk werden besmet met de etter van een pokkenlijder daarna immuun waren voor de ziekte. Dat was in die tijd ook nogal omstreden omdat de strenge kerkelijke regels deze vorm van ziektebehandeling streng verbood. Maar in de kerken ontstonden toen ook al ideeën van de Verlichting en geloofden mensen steeds meer dat zij zelf het heft in handen konden nemen en niet meer moesten wachten op een goddelijk ingrijpen.

In Frankrijk werd een begin gemaakt met de bouw van steenkolenmijnen nadat bij Rijssel een dikke kolenlaag was ontdekt.

Het Oldambt kenmerkte zich toen door een grote mate van dynamiek zowel op sociaaleconomisch, als op politiek en religieus gebied. Nieuwe indijkingen voegden telkens weer andere akkers toe aan het vruchtbare polderland dat zich tussen de oude dorpen uitstrekte. Het hoogveen achter de oude dorpen werd steeds verder ontgonnen, zodat ook de schralere zand- en dalgronden in oppervlakte toenamen. De bevolking begon langzaam te groeien doordat landarbeiders zich in éénkamerwoningen langs de dijken vestigden of in plaggenhutten aan de rand van het veen.

Al in 1719 werd het Oldambt “het Puukje van de geheele Provincie” genoemd. Lofdichters prezen deze streek, waarbij trouwens ook Veendam en Pekela werden gerekend, als het nieuwe land Kanaän, waar het te midden van bloeiend koolzaad en wuivende graanhalmen voor de stedelijke elite goed toeven was. De inwoners golden als “de beschaafde van het platteland”, schreef dominee Gerardus Kuypers, die hier in 1758 vanuit Nijkerk werd beroepen. Hun kerkelijke meelevendheid was voorbeeldig en ook waren “hunne zeeden, meest al, bijna onberispelijk”. Buitenlandse reizigers berichtten dat mensen in het Oldambt er gezond en opgewekt uitzagen, terwijl netheid en regelmaat het landschap kenmerkten. “Alles ademt hier welstand, properheid en overvloed”, noteerde een Duitse bezoeker in 1797. De wegen waren opgeruimd, de voetpaden met geel zand bestrooid en de kerkgebouwen goed onderhouden. Dankzij het omvangrijke kerkelijke bezit kon men bovendien de beste schoolmeesters en predikanten inhuren zoals dominee Kuypers, die de bevolking op de hoogte brachten van alle vrome en minder vrome denkbeelden die kenmerkend waren voor de tijdgeest.

Niet iedereen profiteerde echter in gelijke mate van de welvaart. De dorpen langs de kust werden zwaar getroffen door de Kerstvloed van 1717, die het zeewater ver landinwaarts opstuwde. Zoals bij iedere stormvloed had het werkvolk dat in laaggelegen huisjes woonden, meer hiervan te lijden dan de boeren, wier stevig gebouwde boerderijen vaak wat hoger stonden. Maar ook hun kleine stallen werden niet gespaard voor de opeenvolgende golven van runderpest die een groot deel van de koeien, vaarzen en ossen lieten creperen. Sinds die tijd moesten de meeste landarbeiders en ambachtslieden het met een enkel schaapje doen, omdat er geen geld meer was voor een nieuwe koe. Aangezien deze mensen bovendien al hun brood, gort en bonen moesten kopen, werden zij extra zwaar getroffen door de schaarste die volgde op natte zomers en strenge winters. De landbouw op de klei had bovendien geregeld te kampen met muizen en ander ongedierte, waarvan de overlast toenam naarmate

men meer graan, koolzaad en paardenbonen ging verbouwen. Tenslotte leden de meeste mensen geregeld aan malariakoorts, waardoor veel kinderen jong stierven en volwassenen vaak maandenlang niet konden werken.

Vooraf kleinere boeren slaagden er steeds moeilijker in om het hoofd boven water te houden. Meer dan anderen ondervonden zij de gevolgen van misoogsten en veesterfte omdat ze niet over voldoende krediet beschikten of konden aankloppen bij welgestelde familieleden. In tegenstelling tot de meer gegoede boeren konden de keuterboertjes niet wachten tot op de markt de beste prijs voor hun producten werd betaald. Bij de verpachting van losse percelen visten zij achter het net. In de oogsttijd kregen zij niet het beste personeel, voor aankoop van nieuw vee of voor investeringen hadden zij onvoldoende geld. Ook hun kinderen moesten de huwelijkspartners geregeld beneden hun stand zoeken. Als eersten klopten zij daarom aan bij geldschieters of vreemde beleggers aan wie zij hun land overdeden. Die beleggers gingen er op hun beurt steeds vaker toe over het vrijkomende land aan meer succesvolle boeren te verpachten.

**8^e generatie
Tonko Cornelis (Tonkens)**

Tonko Cornelis Tonkens	geboren	1735	Beersterhoogen	
	overleden	07-11-1803	Blijham	(68 jr)
	begraven	10-11-1803	Blijham	
	huwt	12-05-1767	Blijham	

Antje Jans	geboren	28-04-1743		
	gedoopt	09-07-1736	Blijham	
	overleden	na 1803		(60 jr)

Dienstmeid, 25 jaar, dochter van Jan Harms en Aise Abels

7 Kinderen van Tonko Cornelis Tonkens en Antje Jans.

1. Tonko Cornelis Tonkens	geboren	12-05-1767	Blijham	
----------------------------------	---------	------------	---------	--

2. Aise Tonkens Tonkens	geboren	17-09-1769	Blijham	
	beroep	dienstmeid		
	gedoopt	17-09-1769	Blijham	
	overleden	24-04-1860	Noordbroek	(91 jr)
	huwt	15-02-1799	Blijham	

Hommo Tjarks Ten Have

zoon van Tjark Hillenius ten Have en Rixte Ayolts.

Ze gaan in 1817 wonen op de boerderij Zuiderstraat 69 te Noordbroek.

Hommo overleed op 73 jarige leeftijd, overleden 02-02-1837 te Lutjeloo door het ijs is gezakt en verdronken. Landbouwer te Noordbroek en verdronken te Lutjeloo.

Zoon Schelto richt een reciteercollege op later werd dit de Rederijkerskamer Oldambt genoemd.

3. Cornelis Tonkens Tonkens	geboren	01-09-1771	Blijham	
	gedoopt	17-10-1771	Oude Pekela	
	beroep	Timmerman		
	overleden	08-04-1827	Blijham	(55 jr)
	huwt	12-04-1807	Blijham	

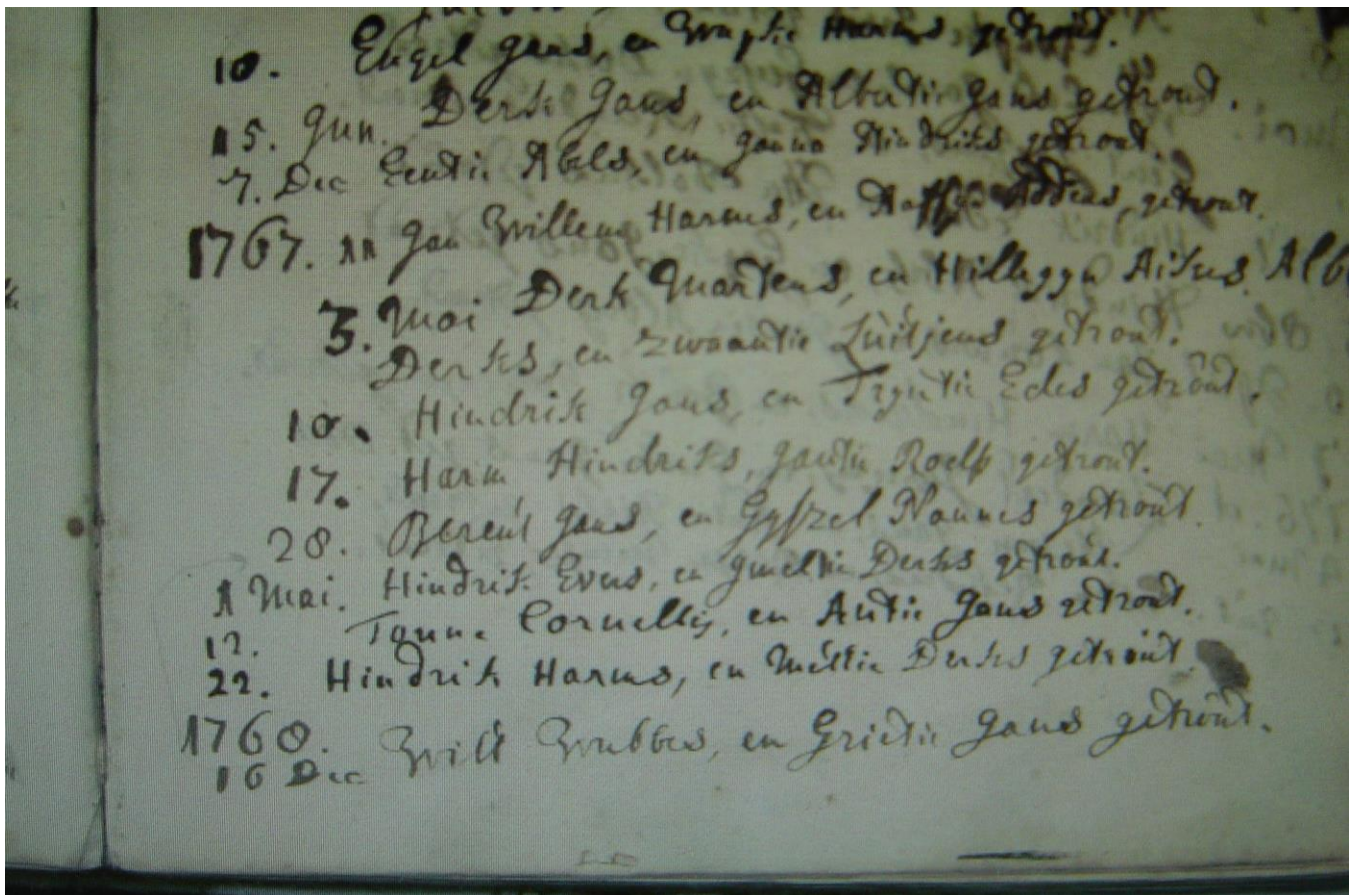
Simetje Arenda Hassenbroek, 23 jaar,

geboren	27-11-1784	Blijham
---------	------------	---------

gedoopt	28-11-1784	Blijham
---------	------------	---------

Dochter, 23 jaar, van Arend Heeres Hassenbroek en Ijktje Simens

4. **Jan Tonkens Tonkens** geboren 02-05-1773 Blijham
 beroep arbeider
 overleden 09-04-1831 NieuwePekela(58jr)
- Tjeeske Egberts Beekhuis
 geboren 02-05-1802 Winschoten
 overleden 05-12-1777 Wedde
 07-02-1855 Nieuwe Pekela
 dochter van Egbert Willems en Geertien Hendrik
5. **Lijsabet Tonkens Tonkes** geboren 05-02-1775 Blijham
6. **Abel Tonkens Tonkens** geboren 20-09-1776 Blijham
 gedoopt 06-10-1776 Oude Pekela
 overleden 14-07-1831 Winschoten (55 jr)
- Swaantje Harms Beekhuis**, 23 jaar
 dochter van Harm Cornelis Beekhuis (schoenmaker) en Anna Jans
 huwt 01-05-1803 Blijham
 geboren 03-05-1780 Vlagtwedde
7. **Ello Tonkens Tonkens** geboren 24-12-1778 Blijham
 gedoopt 27-12-1778 Blijham
 overleden 23-04-1826 Blijham (47 jr)
 huwt 06-10-1810 Vriescheloo
 geboren 1789 Vriescheloo
 gedoopt 15-03-1789 Blijham
 Hebel Harms van der Mark, 21 jaar,
 dochter van Harm Jans en Janna Adolfs

12-05-1767;

Huwelijksinschrijving in de kerkboeken van Blijham Tonko Cornelis en Antje Jans.
Getrouwt staat er achter de namen geschreven.

In de tijd dat de naam Tonkens ontstaat, zie Tonko Cornelis Tonkens (8e generatie) is de streek nog één woestenij en werd de streek nog onveilig gemaakt door wolven. Groningen en vooral het Oldambt was toen heel schraal bevolkt en de vele woeste gronden boden voor ongedierte menig veilige schuilplaats.

In 1722 richtte de Drost van Wedde, de heer P. Muntinghe, een schrijven tot al zijn karspelen. Hierin deelt hij mee dat hij herhaalde klachten ontvangen heeft van ingezetene aldaar gedurende de laatste dagen verscheidene runderen en paarden door een of meerdere wolven op het veld zijn verscheurd en opgegeten. De Drost stelt zich voor een generale wolvenjacht te organiseren en geeft daarbij de nodige instructies.

We geven zijn publicatie weer, maar in de taal van onze tijd.

Artikel 1.

Zodra zich wederom één of meerdere wolven worden gesignaleerd zullen de ingezetenen van het karspel, waaronder de wolf gezien is, daarvan ten spoedigste kennis geven aan het Gericht ter plaatse, met nauwkeurige opgave van de aangerichte schade.

Artikel 2.

Na deze bekendmaking zal de dag van de te houden wolvenjacht terstond worden vastgesteld. Waarvan dan aan alle volmachten van de karspelen en schansen behoorlijke aanschrijving zal worden gedaan, waarvan deze met hunne ingezetene uit ieder huis minstens één weerbaar man, zonder verzuim, opkomen om te assisteren.

Artikel 3.

De verst afwonende ingezetene zullen zich tijdig op weg begeven naar het karspel, waar de schade is aangericht en verder naar de streek waar men denkt dat de wolf zich ophoud. Op aanwijzingen van de volmachten scharen ze zich naar de karspellingen op het veld om verder te marcheren, ten einde een grote kring te formeren.

Artikel 4.

Bij het uittrekken zal een ieder zich hebben voorzien van een tweetands hooivork, mestgaffel of ander dienstig en handig werktuig om de wolf te kunnen keren. Zij die met een schietgeweer weten om te gaan nemen een fikse snaphaan of jachtroer mee, benevens kruit en lood.

Artikel 5.

Niemand van de lieden op het veld geschaard mag de kring moedwillig verlaten of verbreken, daar voor- of achterwaarts te kijken, bij breuke van één pond groot.

Artikel 6.

Geen vrouwen en kinderen zullen mee mogen optrekken of in de kring staan; deze zullen terstond daarvandaan gejaagd worden.

Artikel 10.

Is de wolf terneer geveld, dan zal hij in het kerkdorp, waaronder het veld gelegen is waar hij is doodgeschoten, aan een hogen staak worden opgehangen, zonder dat de schutters, die hem getroffen hebben, op enige aanspraak kunnen maken of vervoeren naar elders. Onverkort alle verdere recht en actie van de Heer Luitenant Houtvester van stad en lande in deze comparerend.

Het klinkt nu alsof de wereld nog woest en ledig was. Dat was niet zo want toen Tonko Tonkens een jaar oud was vond James Watt, een Schotse uitvinder, de stoommachine uit. Dit was het begin van technische ontwikkelingen.

Toen hij 13 jaar oud was, in 1748, brak in Groningen en Friesland een pachtersoproer uit. De oorsprong van het oproer ligt in de economische malaise rond die tijd. Het systeem van de belastingpacht voor de plattelandsbevolking was onacceptabel en daarnaast was diepe onvrede over de wijze waarop de regenten en de landadel haar macht uitoefende. De oproer had nogal grote gevolgen. Friese schippers brachten het nieuws van de pachtersoproer naar Amsterdam. Bij het binnenvaren van het IJ weigerden zij de passagemeester het vereiste bedrag te betalen. Op de Botermarkt in Amsterdam ontstond een complete volksopstand die hiet gevolg was van de pachtersoproer. Het groeide bijna landelijk uit waarbij veel doden vielen in het hele land.

In 1765, toen Tonko Cornelis Tonkens 40 jaar was, heerste er in het land een alles verterende veepest welke de boeren brodeloos maakten.

Nog even iets over achternamen. Er zijn in Nederland ruim tweehonderdduizend verschillende achternamen, zogenaamde familienamen. Deze familienamen zijn er niet altijd en overal geweest. Als je het aantal eeuwen dat ze bestaan vergelijkt met de honderdduizenden jaren dat de mensheid bestaat, zou je kunnen spreken van een tamelijk nieuwe uitvinding. Voornamelijk heeft dit met de groei van de bevolking te maken. Met het alleen de voornamen elkaar benoemen was het niet meer toereikend om mensen van elkaar te onderscheiden en er moest dus een extra kenmerk bij, de achternaam. In het westen van Nederland, waar de bevolkingsdichtheid groter was speelde dit nog een grotere rol als in de dunner bevolkte provincie Groningen. De bevolkingsgroei heeft ook een rol gespeeld. In 1600 had Nederland een inwonertal van één miljoen mensen. Rond 1900 was dit vijf miljoen en nu 2008 tellen we zeventien miljoen inwoners.

De registratie van dopen, trouwen en overlijden in de kerkboeken werd in 1563 verplicht gesteld. Dominee, Pastors en of koster van elke kerkelijke gemeente hielden bij wanneer gedoopt werd, in het huwelijk trad of begraven werd. Controle op die registratie was er echter niet. Het is dus niet verwonderlijk dat sommigen er bij tijd en wijle een rommeltje van maakten. Ook zijn er door het ontbreken van controle veel registers uit de kerken verdwenen. Gelukkig zijn er in de Noordelijke provincies veel bewaard gebleven zodat we ze vandaag nog kunnen raadplegen. Zoals gezegd was het in de noordelijke provincies bij de meeste families niet gebruikelijk een achternaam te voeren. Om nader aan te duiden had het zogenaamde patroniem de voorkeur, de naam van de vader als toevoeging achter de eigen voornaam.

Sprak men over ene Derk, dan was het niet altijd meteen duidelijk over wie men het had. Bedoelde men de zoon van Hendrik of de zoon van Wolter? Om verwarring te voorkomen sprak men over Derks Hendriks en over Derk Wolters. Meestal stond iemand dan ook zo in de kerkelijke en ook in de officiële papieren geregistreerd met zijn voornaam en het patroniem. Ook dochters voerden de naam van hun vader als patroniem. Soms kwam het ook voor dat de kinderen de naam van moeder achter hun voornaam kregen. Zo las ik in de oude archieven dat Anje Berents ook weer Anje Lijfkes werd genoemd. Berent was haar vader en Lijfke haar moeder. Het gebeurde ook wel dat iemand in een register Derk Hendriks en ergens anders als Derk Bakker omschreven werd, omdat hij bakker van beroep was. Of hij werd genoemd naar de plaats waar hij vandaan kwam, Derk van Blijham.

De schrijfwijze was ook niet eenduidig. De ene keer noteerde de dominee Hendrik terwijl hij van dezelfde persoon de volgende keer Hindrik of Henderk maakte.

Toen het wetboek van Napoleon in 1809 werd ingevoerd had de kerk niet meer het recht om zelfstandig huwelijken te voltrekken. Er moest eerst een burgerlijk huwelijk worden voltrokken voor de kerk tot inzegening mocht overgaan. Op 29 april 1809 kregen predikanten en onderwijzers bericht van de gemeentebesturen dat zij niets meer mochten afkondigen zonder voorafgaande toestemming van het gemeentebestuur.

In 1811 moesten de kerken hun protocollen en zegels inleveren en hun bevoegdheid was afgedaan. Iedereen moest zich nu, in plaats van bij de kerk, bij de burgerlijke stand laten inschrijven en een achternaam opgeven. Tot die tijd is het dan ook gemakkelijk om geboorteakten, overlijdensakten en trouwakten na te trekken op gemeentehuizen en in rijksarchieven. Nog verder in het verleden is door het veelal ontbreken van de achternamen een ware puzzel om het voorgeslacht uit te zoeken.

Maar op 17 augustus 1811 vaardigde Napoleon een decreet uit dat alle Nederlanders voor het einde van het jaar en uiterlijk 24 december op het gemeentehuis moesten verschijnen om een verklaring te tekenen, hetzij dat ze de achternaam die ze al hadden wilde houden, hetzij dat ze een door henzelf te kiezen naam aannamen. Deze naam gold voor gezinshoofden.

Maar als opa nog leefde dan gold die, door hem gekozen naam, voor de hele familie.

Er waren velen die bij het opgeven tegen de registratie waren en er waren mensen die er een lolletje ervan maakten. Men dacht dat het toch niet blijvend zou zijn. Men gaf dan de 'bijnaam' op, zoals de Lange, de Witte, Vegter en Scheele of zelfs Rotmensen en Poepjes, soms tot verdriet van hun verre nazaten.

Het is dan ook enigszins logisch dat in 1811 de 'kinderen' van Tonko Cornelis de achternaam Tonkens aan hun naam toevoegen. Van kinderen kan je niet meer spreken want het waren volwassen mensen die al lang getrouwd waren en ook weer kinderen hadden. Tonko zelf en ook zijn vrouw Antje Jans waren al in 1803 te Blijham overleden. Maar, immers ze werden al een halve eeuw als kinderen van Tonko met de naam Tonkens aangeduid.

k Jans, 54. ^{obit} vrouw Alke Jans 58. ^{obit} vrouw Voske
 Engel 55. Jan Jans Dassen 59. ^{obit} R. d'ijstet gep
~~56.~~ ^{obit} Dijn vrouw Janke van Albert
 Engels. 57. ^{obit} Wubbe Deekfen 58. ^{obit} Harm Ged
~~58.~~ ^{obit} Dijn vrouw ~~59.~~ ^{obit} En zijn b
~~59.~~ ^{obit} Hinderik Harms. Kenniggien
 Luikens. 60. ^{obit} Geert Hilbert 61. ^{obit} Jansen
~~61.~~ ^{obit} van Harm Jans ^{obit} duichom hier
 amme 62. ^{obit} Dijn vrouw ~~63.~~ ^{obit} Deze persone
 Hinderik van ~~64.~~ ^{obit} Antje Jans, vrouw mijn eerste
~~65.~~ ^{obit} van Tonke Cornellis. tie hier al
 a Abel 63. ~~64.~~ ^{obit} Dijn vrouw maten be
 ere se bes ~~65.~~ ^{obit} G. Pomkens
 illems 64. ~~65.~~ ^{obit} albartus Jans. ^{obit} ton. De Blij
 ere elfe 65. ~~66.~~ ^{obit} den 10ber 57

Inschrijving in de kerkboeken van Blijham (zie bij 62) dat Tonko Tonkens en zijn vrouw Antje Jans belijdenis hebben gedaan.

Namen der Ledematen

Hille Willens ^{39.} Medewer van
Jan Hinderiks Niehoff. Za
obit 22a die 18aprilij 1805.

Alkardus Hants. Overleden
op ~~Dondag~~ ^{Dondag} ~~1805~~ ^{den 2 Nov.} 1800. Fla

Jakob de Vries. Obit
42, 43.

Reinder Jickens School, Ge
meester en zijne Huis, V
Vrouw Jansen Huisingh, Gr

44.

Antje Jans Vrouw van
Tonke Cornelis.

45.

Trijntje Borgerts Med. V
van Geert Andries.

46.

Geessjen Goerts Vrouw van
Garke Stamms. Obit die 2700
47, 48. 1805. aug. 1805.

Jannes Stamms Winkler, en de
zijne Vrouw Benje Stamms.

49.

Lukje Geerts Vrouw van
Luike Jans.

50.

Wonso Luppes, obit. Fla
51.

Antje Jans, vrouw van Tonke Cornelis Tonkens is lidmaat van de kerk te Blijham geworden in het jaar 1800. Ze werd onder nummer 44 geregistreerd in de oude kerkboeken.

Aisse Tonkens Tonkes kocht met haar man Hommo Tjarks ten Have de boerderij aan de Zuiderstraat 69 Noordbroek. Hommo Tjark te Have verdrinkt op 02-02-1837 als hij door het ijs zakt te Lutjeloo. In de akte staat 'landbouwer te Noordbroek en door het ijs gezakt en verdrongen te Lutjeloo.'

In 1838 komt hun zoon Tjarko op de boerderij.

In 1891 hun kleinzoon Schelto.

De boerderij blijft tot 1898 van vader op zoon en kleinzoon in bezit van de familie.

Zoon Schelto richt een reciteercollege op, later werd dit de Rederijkerskamer Oldambt genoemd.

De kleinzoon van Schelto is de in 1906 geboren Tonko Tjarko ten Have, een geleerde van wereldklasse die in 1975 overleed. Had al op jonge leeftijd zijn eigen 'Gronings Psychotechnisch Instituut'. Moest in de oorlog onderduiken en was medeoprichter van het toen illegaal verschijnende 'Parool'. Later één van Nederlands bekende dagblad Het Parool. Tonko Tjarko ten Have uit Noordbroek wordt beschreven als een zeer verdienstelijk Hoogleraar.

De huidige bewoners zijn Jan en Heleen Mensinga.

7e generatie
Abel Tonkens Tonkens

Abel Tonkens Tonkens

geboren 20-09-1776 Blijham
gedoopt 06-10-1776 Blijham
beroep kastelein
wonende Winschoterhogebrug te Winschoten en
overleden 14-07-1831 Winschoten (55jr)
huwt 01-05-1803 Blijham (Wedde)

Swaantje Harms Beekhuis

geboren 03-05-1780 Vlagtwedde
gedoopt 07-05-1780 Vlagtwedde
overleden 01-07-1842 Winschoten (62 jr)

dochter, 23 jaar, van Harm Cornelis Beekhuis (schoenmaker) en Anna Jans

9 kinderen van Abel Tonkens en Swaantje Harms Beekhuis.

1. **Antje Abels Tonkens**

geboren 16-11-1803 Ganzedijk
gedoopt 20-11-1803 Finsterwolde
overleden 25-12-1889 Noordbroek (86 jr)
huwt 21-05-1830 Finsterwolde

Jan Hindriks Blokzijl, 29 jaar, geboren 20-10-1801 Finsterwolde.

2. **Anna Abels Tonkens**

geboren 17-08-1805 Blijham (Wedde)
beroep dienstmeid
gedoopt 25-08-1805 Blijham
overleden 22-01-1881 Noordbroek (76 jr)
huwt 29-12-1831 Noordbroek

Lubbertus Geerts Stel, 25 jaar, geboren 20-10-1810, dagloner en boerenknecht in Noordbroek, zoon van Geert Jans Stel en Maike Lubbers Groeneveld. Anna Abels Tonkens en Lubbertus Geerts Stel hun zoon Tonko is kok op het Kofschip Zwaantje Elisabeth en overleed tijdens een zeereis op 17 jarige leeftijd.

3. **Aise Abels Tonkens**

geboren 02-01-1808 Blijham
gedoopt 17-01-1808 Blijham
beroep dienstmeid
overleden 23-10-1824 Oude Pekela (16 jr)

4. **Aaltje Abels** **Tonkens** geboren 26-06-1810 Blijham
gedoopt 08-07-1810 Blijham
5. **Tonko Abels** **Tonkens** geboren 01-09-1812 Winschoten
overleden 05-10-1828 Winschoten (16 jr)
6. **Harm Abels** **Tonkens** geboren 25-09-1814 Blijham
overleden
7. **Kornelius Abels** **Tonkens** geboren 20-09-1816 Winschoten
overleden 30-08-1885 Noordbroek (69 jr)
huwt 23-05-1844 Noordbroek
Grietje Jans van der Wijk, 25 jaar, geboren 17-02-1819 Nieuw Scheemda
Dochter van Jan Klaassens van der Wijk en Aaltje Eltjes Brijk
8. **Jantje Abels** **Tonkens** geboren 13-10-1819 Blijham
overleden 05-12-1856 Finsterwolde (37 jr)
huwt 20-05-1845 Finsterwolde
Derk Karssiens Buringa, 35 jaar, geboren 1815.
Boerenknecht, zoon van Karssien Andries en Fenje Geerds
9. **Elizabeth Abels** **Tonkens** geboren 20-05-1822 Winschoten
overleden 19-01-1921 Finsterwolde (71 jr)
huwt 05-09-1845 Finsterwolde
Jan Oolderts Simons, 26 jaar, geboren 1819 Finsterwolde,
boerenknecht, zoon van Ooldert Jans Simons en Derkje Geerts Bonder.

Gelfeier
 Wubbas, nes goers en gegneen wubbes
 Beide van Blijham, 207.

Jan Ottes
 en
 Meggeltje Wil-
 lams. Toen ook op den maai gecopuleerd
 Jan Ottes geboren in de moorige
 behoorande aan Wedde en Meggeltje
 Willams geboren te Krijscheloo, beide woon-
 nende te Blijham, 208.

Abel Tonkes
 en
 Zwaantien Harms, van Blijham en zwaantien Harms
 van Wag tuerde woonende te Blijham, 209.

Miggel Jans
 en
 Geeske Hanfens. als mede op den maai gecopuleerd
 Miggel Jans van Floorn onder Wedde
 en Geeske Hanfens van Krijscheloo,
 beide woonende te Blijham, 210.

Willam Wubbas. Den maai hier gecopuleerd voorzien
 met attestake van Krijscheloo en Win-
 Engelje Eedes. schoot Willam Wubbas van Wedde en
 Engelje Eedes van Blijham, 211.

Toen ook op den maai gecopuleerd
 Beide van

01-05-1803; Huwelijksinschrijving in de kerkboeken van Blijham van Abel Tonkens en Zwaantien Harms. (gecopuleerd=samengevoegd oftewel getrouwd)

Als de voorouders Abel Tonkes Tonkens geboren 20-09-1776 op zijn 27^e jaar trouwt met Swaantje Harms Beekhuis op 01-05-1803 te Blijham (zie 7^e generatie) was enkele jaren ervoor in Frankrijk de revolutionaire beginselen tot uitbarsting gekomen. Een barre tijd was al bijna tien jaar gaande. Onder de leus 'vrijheid, gelijkheid en broederschap' werd de vrede voorgehouden. Wie het er niet mee eens was werd in de gevangenis De Bastille gesmeten. De guillotine werkte zonder ophouden. Alleen in het jaar 1794 werden in Parijs bijna 5000 mensen onthoofd met de guillotine. De afgekapte hoofden vielen in een mand met zaagsel. Het dragen van Oranje was al in Nederland verboden. Niemand voelde zich veilig. Er waren jaren van aarzeling, van wanorde, honger en ellende.

Sinds het jaar 1800 werden alle jongens van 19 jaar opgeroepen om dienst te doen in Rusland. In het begin kon je als vrijwilliger gaan en kreeg je 50 gulden premie. Die premie liep op naar 200 gulden, een vermogen voor die tijd. Later werd men gedwongen om zonder premie naar Rusland te gaan. Abel was toen 24 jaar en had aan de Beersterhoogen een cafébedrijf en kruidenierswinkel. Wellicht is hij vrijgeloot of werd vanwege de nering daarom misschien niet opgeroepen om te dienen in het beruchte leger van Napoleon.

In de tijd kwamen de Fransen ook de provincie binnen onder de leuze Vrijheid Gelijkheid en Broederschap en maakten een einde aan het Stadhouderslijk bewind. Ruim 2000 man van het Franse 'verlossingsleger infanterie en cavalerie' was in Groningen gelegerd. De Engelsen die zich rondom Wedde en Blijham ophielden werden door de Fransen bestookt en gedeeltelijk tot de aftocht gedwongen. Beide legers waren 'een schrik in de omgeving van het Oldambt vanwege hun afpersingen en hunne barbaarse methoden. Ze vorderden inkwartiering en verspreiden grote schrik door hun roverijen en afdorsende het gewas zowel op het veld als in de huizen evenals het verbranden van de torff.' (turf).

De armoede was groot en er werden in Nederland veel armenhuizen gesticht.

De periode 1795-1814 wordt gekenmerkt door grote armoede, zelfs voor de hoge stand.

In 1806 wordt het 3 Guldenmuntstuk vervangen door de rijksdaalder.

In 1817 is er een zware hongerwinter door mislukte oogst.

In 1826 wordt de stad Groningen en omgeving getroffen door een ernstige uitbraak van malaria. Veel stadgers overleven het niet. De ziekte wordt verspreid door malariamuggen (anopheles maculipennis) uit de poelen rondom de stad. Het gemeentebestuur gelast dat lijken binnen drie dagen begraven moeten worden, op straffe van 50 gulden boete. Voor het eerst wordt 'kinine' als medicijn gebruikt. Toch sterven nog honderden Groningers.

**6^e generatie
Kornelius Abels Tonkens**

Kornelius Abels Tonkens

geboren	25-09-1816	Winschoten
beroep	boerenknecht, arbeider, dagloner	
overleden	30-08-1885	Noordbroek (69 jr)
huwt	23-05-1844	Noordbroek

7Grietje Jans van der Wijk

geboren	17-02-1819	Nieuw Scheemda
beroep	dienstmeid	
overleden	21-08-1903	Noordbroek (84 jr)

dochter van Jan Klaassens van der Wijk en Aaltje Eltjes Brijk

8 kinderen van Kornelius Abels Tonkens en Grietje Jans van der Wijk.

1. Jan Kornelius Tonkens

geboren	08-09-1845	Noordbroek
beroep	boerenknecht/ Landbouwer	
overleden	03-10-1897	Noordbroek (47 jr)
huwt	13-11-1869	Noordbroek

lektje Brouwer, 26 jaar, dienstmeid,
Dochter van Jan Harms Brouwer en Klaassien Scheltes Hevinga.

In 1891 koopt Jan Tonkens en lektje Brouwer de boerderij Veenweg 4 Stootshorn.

2. Abel Kornelis Tonkens

geboren	30-06-1849	Noordbroek
beroep	boerenknecht/ landbouwer	
overleden	06-05-1929	Stootshorn (80 jr)
huwt	29-07-1871	Noordbroek

Jantje Heiting 17 jaar,
dienstmeid, van Stootshorn, dochter van Jan Jans Heiting en Saartje Filippus Spakman.
In 1874 koopt Abel de boerderij Veenweg 1 Stootshorn.

3. Aaltje Kornelius Tonkens

geboren	08-09-1850	Noordbroek
overleden	22-04-1908	Noordbroek (58 jr)
huwt	17-05-1879	Noordbroek
geboren	1849	Noordbroek,
overleden	31-07-1928	Noordbroek

Lubbartus Melles Ruzius, 26 jaar

boerenknecht, zoon van Melle Willems Ruzius en Freerkje Arends van der Veen

4. **Tonko Kornelius Tonkens** geboren 09-10-1851 Noordbroek
overleden 09-03-1853 Noordbroek (2 jr)
5. **Harm Kornelius Tonkens** geboren 10-10-1852 Noordbroek
beroep Boerenknecht en Voerman
overleden 21-11-1926 Noordbroek (73 jr)
huwt 22-05-1880 Noordbroek
Jantje Hiltkamp, wever geboren 01-01-1858 Noordbroek
dochter, 22 jaar, van Berend Stoffer Hiltkamp en Grietje Willems Martens te Noordbroek.
Ze wonen van 1896 tot het overlijden van Harm Tonkens in 1926 op de boerderij aan de Westersingel 6 Noordbroek.
6. **Eltjo Kornelius Tonkens** geboren 06-09-1856 Noordbroek
beroep Arbeider
overleden 24-02-1947 Winschoten (91 jr)
begraven 28-02-1947 Noordbroek
huwt 16-05-1885 Noordbroek
Antje Wemmi, 21 jaar, dienstmeid, geboren 23-06-1863 Stootshorn
overleden 22-04-1942 Noordbroek
dochter van Oltman Wemmi en Fenje Jans Hesse.
Kopen in 1885 de boerderij 'Gockingaheem' Sappemeesterweg 15 Stootshorn.
7. **Zwaantje Kornelius Tonkens** geboren 18-05-1860 Noordbroek
beroep dienstmeid
overleden 12-01-1943 Noordbroek (82 jr)
huwt 16-05-1885 Noordbroek
Klaas Oltmans Wemmi, 24 jaar geboren 28-12-1860 Stootshorn
boerenknecht, zoon van Oltman Wemmi, en Fenje Jans Hesse.
In 1898 kopen ze de boerderij Stochterweg 2 Stoothorn. In 1920 verkopen ze de boerderij
aan hun zoon Oltman Wemmi
8. **Trijntje Tonkens** geboren 05-09-1863 Noordbroek
overleden 01-04-1942 Noordbroek (57 jr)
huwt 15-05-1886 Noordbroek
Hindrik Brouwer, 27 jaar, boerenknecht, geboren 1859 Noordbroek
Zoon van Klaas Freerks brouwer en Grietje Hindriks van Dijk

Kornelius Abels Tonkens en Grietje Jans van der Wijk trouwden in 1844 (6^e generatie)

In die jaren werden de boeren getroffen door een ernstige aardappelziekte en moesten de mensen terugvallen op het eten van brood, gort en andere graanproducten. Vanaf 1854 werden overal nieuwe windmolens gebouwd.

In Noordbroek werd al in 1849 de koren- en pelmolen Noordstar gebouwd.

De molen is tot ruim 1985 in bedrijf geweest met als laatste molenaar Begeman.

De boeren profiteerden van de groeiende welvaart en de economische opbloei na 1850. De plattelandsbevolking groeide door de welvaart bij de boeren maar ook gingen de mensen steeds meer brood, gort en andere meelproducten eten.

In Noordbroek waren rond 1820 vier bakkers, in 1866 waren dat er zeven, rond 1900 waren dat er zelfs achttien.

Langs de wegen liepen vele zogenaamde stoetvrouwtjes die met volle manden met brood langs de huizen gingen om voor de vele bakkers het brood aan de man te brengen.

Op 16 mei 1885 trouwen hun zoon Eltjo en dochter Zwaantje op dezelfde dag. Zwaantje trouwt met Klaas Wemmi en Eltjo trouwt met Antje Wemmi. De familie Wemmi is dan op dezelfde dag dubbel verbonden met de familie Tonkens. Zwager Klaas Wemmi en Zwaantje Wemmi- Tonkens kopen in 1896 ruim zes hectare aan de Slochterweg van boerderij Slochterweg nummer 1.

In 1897 kochten ze nog eens zes hectare en ook de gebouwen en dan gaan ze wonen aan de Slochterweg 2 Noordbroek. Beide zwagers worden dan ook burens van elkaar. Eltjo Tonkens en Antje Tonkens-Wemmi wonen al vanaf hun huwelijk in 1885 op de boerderij Gockingaheerd.

Stootshorn is een gehucht. Maar vroeger liep langs Stootshorn een belangrijke handelsweg vanaf Slochteren naar Stootshorn en dan over Spitsbergen naar Uiterburen. Het Noordbroeksterdiep, vroeger Sijpe A genaamd, was voor de scheepvaart belangrijk en stroomde van Sappemeer langs Stootshorn naar 't Waar.

Bij Stootshorn maakte het Noordbroeksterdiep een sterke bocht. De naam Stootshorn is misschien ontstaan uit horn= hoek waar men tegen aan stootte. In de zestiende eeuw ook wel Stoetzhoerne genoemd.

Ter hoogte van Stootshorn lag een sluis in het stroompje. Bij een sluis was er ter plekke meestal nering en bedrijvigheid.

De regenten- en juristenfamilie Gockinga's woonden decennia lang op Stootshorn. Ze bewoonden de Borg, een riante buitenplaats.

Later werd de naam Stootshorn gegeven aan de gehele buurtschap.

In 1857 werd op Stootshorn aardappelkweker Geert Veenhuizen geboren. Hij ging in Stoothorn op school bij meester Boven. Hij heeft de betere aardappelteelt door zijn veredeling een belangrijke impuls gegeven. Tijdens zijn 40-jarig kwekersschap ontwikkelde hij honderden nieuwe rassen, waarvan er 94 rassen geschikt bleken voor de praktijk. Bekend werden o.a. de Rode Star, Bravo, Thorbecke en de Eigenheimer.

De streek rondom Stootshorn had vroeger veel last van slechte afwatering. Hier lagen veengebieden van Noordbroek. In 1885 werd het waterschap Stootshorn opgericht. De oppervlakte bedroeg bij oprichting ongeveer tweehonderd hectare. Het doel van het waterschap was de bemaling van de gronden in de regio Stootshorn. Het waterschap werd opgeheven in 1917 en ging met het waterschap Veenhuizen op in het waterschap Stootshorn-Veenhuizen. In 1891 is in Stootshorn een (aanvankelijk houten) kerkje gebouwd door een evangelisatiegroep die zich afsplitste van de Hervormde Kerk. Dit kerkje heeft tot 1951 gefunctioneerd.

In de buurt van Stootshorn in de omgeving van de Dwangsweg stond ooit een rijke buitenplaats omgeven door een groot bos genaamd Veenhuizen. De borg Veenhuizen is in 1852 afgebroken.

**5e generatie
Eltjo Tonkens**

EltjoTonkens

geboren 06-09-1856 Noordbroek
beroep, arbeider, boerenknecht, landbouwer
overleden 24-02-1947 Winschoten (91jr)
begraven 28-02-1947 Noordbroek
huwt 16-05-1885 Noordbroek (29 jr)

Anje Wemmi, dienstmeid,

geboren 23-06-1863 Noordbroek
overleden 22-04-1942 Noordbroek (78jr)

dochter, 22 jaar, van Oltman Derks Wemmi en Fenje Jans Hesse

Kopen in 1885 de boerderij 'Gockingaheem' Sappemeesterweg 15 Stootshorn.

6 kinderen van Eltje Tonkens en Anje Wemmi.

- 1. Grietje Tonkens**
geboren 10-03-1886 Stootshorn (21.00uur)
overleden 05-08-1897 Stootshorn (11jr)
- 2. Fenje Tonkens**
geboren 18-01-1889 Stootshorn (10.00 uur)
overleden 31-12-1890 Stootshorn (2 jr)
- 3. Fenje Tonkens** (tweeling)
geboren 26-10-1891 Stootshorn (18.00 uur)
overleden 11-01-1892 Stootshorn (3 mnd)
- 4. Kornelius Tonkens** (tweeling)
geboren 26-10-1891 Stootshorn (18.00 uur)
beroep landbouwer
overleden 07-07-1976 Wagenborgen (85 jr)
huwt 20-08-1920 Noordbroek
Hendrikkien Harmina Fluks 25 jaar, geboren 01-06-1895 Wagenborgen
Dochter van Jacob Fluks en Harmiena Frije

5. **Oltman** **Tonkens** (tweeling) geboren 10-01-1898 Stootshorn (16.00 uur)
overleden 12-12-1937 Stootshorn (39 jr)
huwt 28-04-1923 Noordbroek
Klaassina Boerema geboren 24-11-1901 Noordbroek
dochter van Schelto Boerema, schoenmaker, en van Aaltje Visser.

6. **Grietje** **Tonkens** (tweeling) geboren 10-01-1898 Noordbroek (16.30 uur)
overleden 13-04-1978 Zwolle (80 jr)
huwt 10-12-1921 Noordbroek
Jan Cornelis van der Meer, 28 jaar, geboren 1893 Winschoten
beroep tekenaar kadaster, zoon van Simon van der Meer en Teubina Entingh,

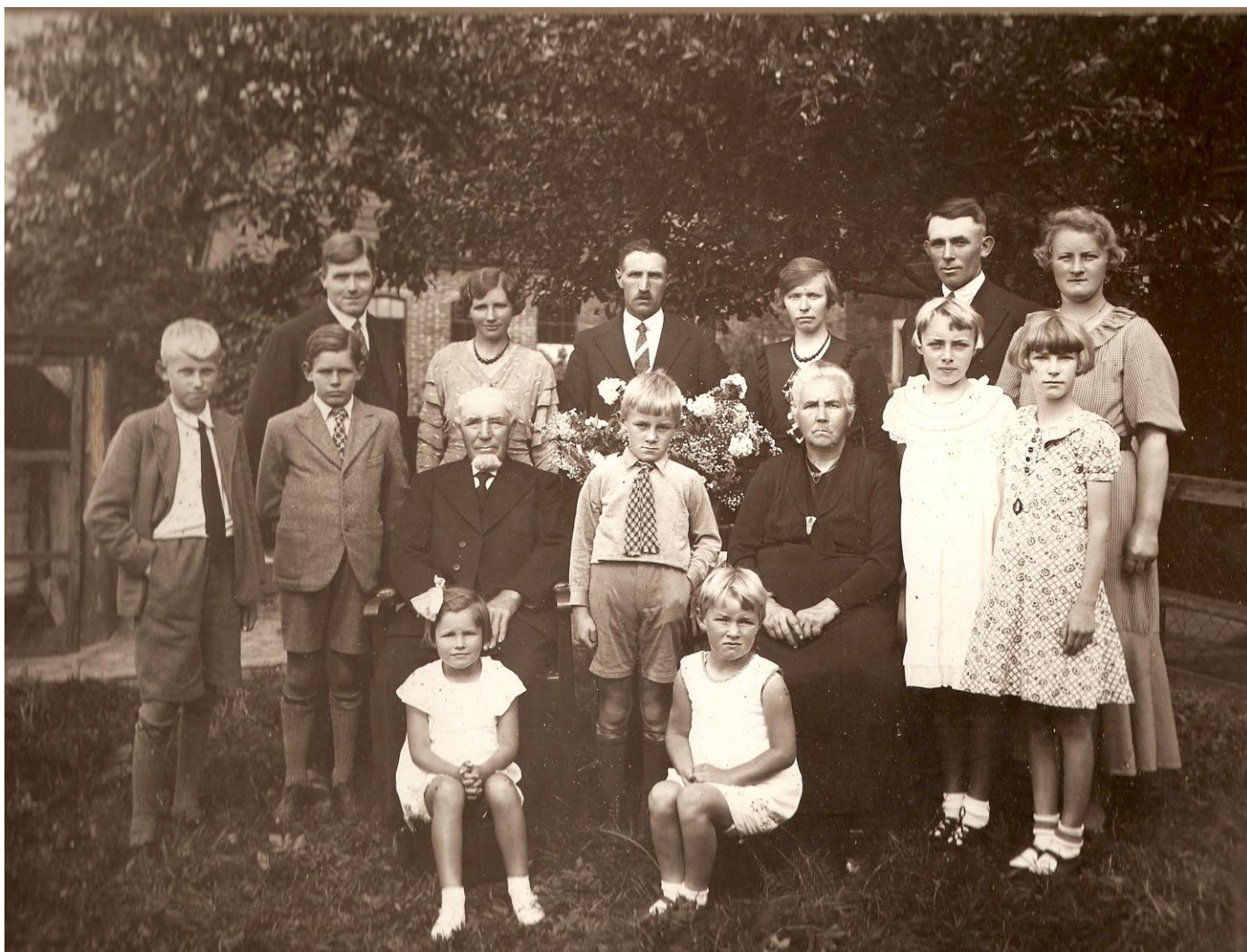
1902.

*v.l.n.r. Oltman Tonkens, Anje Wemmi, Grietje Tonkens, Eltjo Tonkens en Cornelis Tonkens.
drie kinderen waren al jong overleden.*

Twee keer wordt een tweeling geboren.

1939; Boerderij van de familie Tonkens te Stootshorn

1932; gezin van *Eltjo Tonkens* en *Anje Wemmi*.
v.l.n.r. achterste rij; *Etjo Tonkens*, *Grietje Tonkens*, *Kornelis Tonkens*, *Hendrikkien Tonkens-Fluks*, *Oltman Tonkens*, *Klaassina Tonkens-Boerema*
v.l.n.r. tweede rij; *Siemon van der Meer*, *Jan van der Meer*, *Eltje Tonkens*, *Schelto Tonkens*, *Anje Tonkens-Wemmi*, *Anje Tonkens*, *Mini Tonkens*
v.l.n.r. zittend; *Annie van der Meer*, *Aaltje Tonkens*.

Eltjo Tonkens werd 91 jaar.

Laatste rustplaats van Eltjo Tonkens en Anje Tonkens- Wemmi

Als Eltjo Tonkens en zijn vrouw Anje Wemmi zeven jaar getrouwd zijn hebben ze een gezin met drie kinderen. Een jaar eerder, in 1890, is hun dochtertje Fenni, twee jaar oud, overleden.

Ze zitten midden in de strenge winter van 1891/1892 als weer een dochter, ook genoemd Fenni, één van een tweeling van drie maanden oud, overlijdt. Twee keer wordt een tweeling geboren.

In deze winter is er zeventien weken strenge vorst met veel sneeuw. De sneeuw lag soms wel drie meter hoog langs de weg. Van transport op de weg was geen sprake meer. Het ijs in de sloten en vaarten lag tot de bodem toe. In de dorpen werd heel veel armoede geleden. Brandstof was er haast niet meer. Kolen waren er toen nog niet en aardgas was al helemaal ondenkbaar. Nee alleen turf en hout. De arbeiders haalden alle palen en wat maar brandbaar was in het veld weg en namen dat mee naar huis. Er was geen geld meer onder de gewone mensen. De boeren stuurden hun arbeiders naar huis en bekommerden zich er niet over of de mensen nou te eten hadden of niet.

De arbeiders waren ten einde raad en 'sarrens moede' zo staat het beschreven. Door de honger gedreven gingen ze 's nachts bij de weg en stalen voedsel voor hun kinderen. Het was in die tijd de opkomst van het socialisme. Overal kraakte het en het was Domela Nieuwenhuis die de mensen in het Noorden en vooral het Oldambt opwekte om zich te verzetten en zich niet stilletjes te laten verhongeren in hun kleine krotten. Ze hadden allen recht op een menswaardig bestaan, maar de arbeiders maakten het soms bar als ze hun demonstratieoptochten hielden.

Domela Nieuwenhuis hield niet van geweld, maar ja hoe gaat het als een mens honger heeft? De boeren werden bang want er werd bij hen op de ruiten geschoten met achterladers. Het duurde dan ook niet lang of er kwamen huzaren in het Oldambt. En als de arbeiders hun demonstratieoptochten wilden houden sloegen de huzaren, op hun paarden gezeten, er door heen. Na een aantal maanden gaf de regering bevel dat iedere boer twee of drie arbeiders, al naar grootte van hun bedrijf, in dienst moest nemen, terwijl de gemeenten eten en drinken verschaften aan diegene die er slecht aan toe was. De huzaren vertrokken weer en de vrede keerde weer in het Oldambt.

**4^e generatie
Oltman Tonkens**

Oltman Tonkens geboren 10-01-1898 Stootshorn
beroep landbouwer
overleden 12-12-1937 Stootshorn (39jr)
begraven 16-12-1937 Noordbroek
huwt 28-04-1923 Noordbroek (25jr)

Klaassina Boerema geboren 24-11-1901 Noodbroek
overleden 22-02-1984 Scheemda (82 jr)
begraven 27-02-1984 Noordbroek
Klazina Boerema, 22 jaar, dochter van Schelto Boerema (schoenmaker) en Aaltje Visser
2^e huwelijk huwt 1956 Scheemda
Marten Drenth, dit huwelijk eindigt na 2 jaar door overlijden van Marten Drenth.

3 kinderen van Oltman Tonkens en Klazina Boerema.

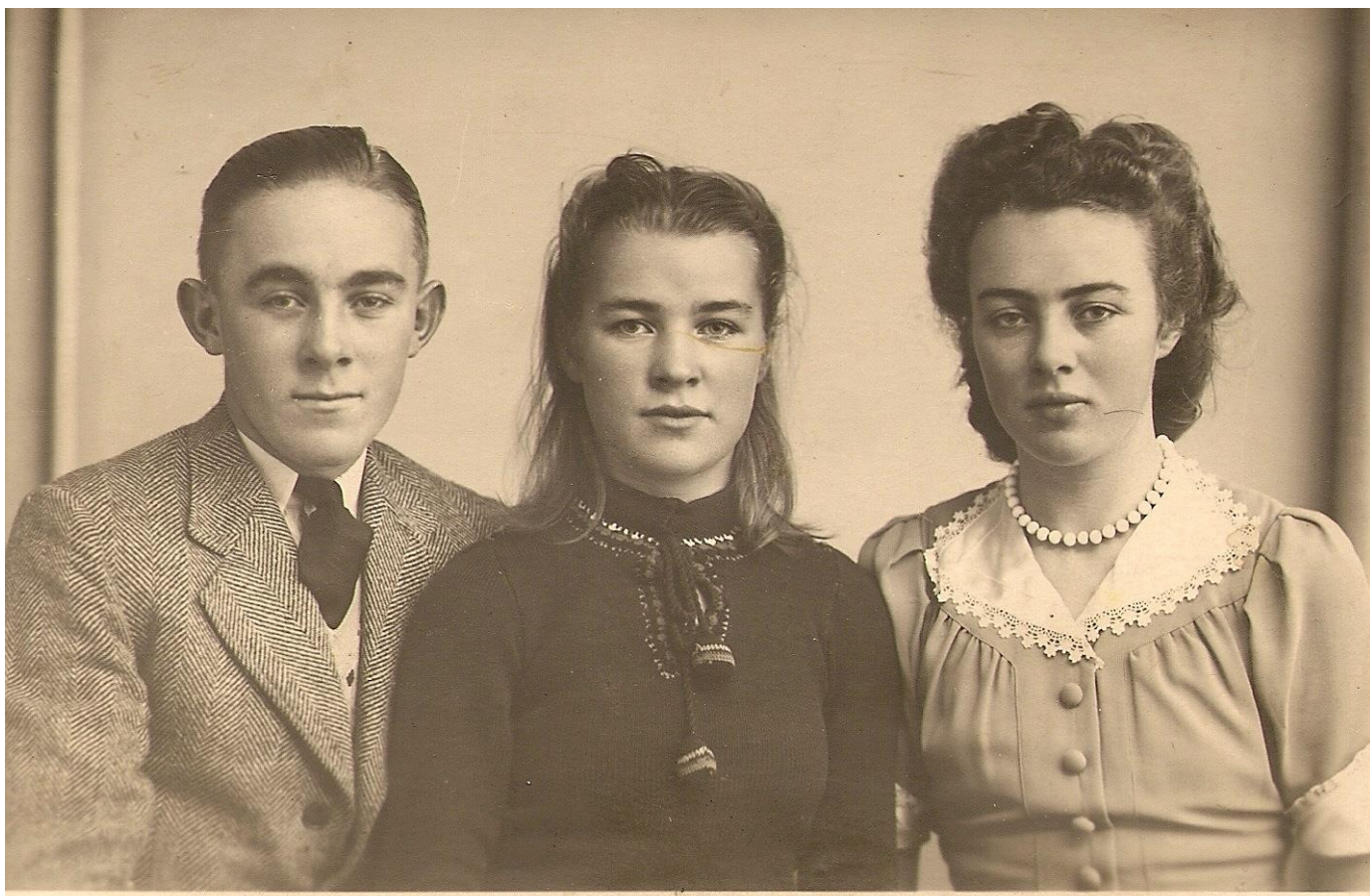
1. **Anje Tonkens** geboren 09-02-1924 Stootshorn
huwt 06-09-1945 Noordbroek (21 jr)
Simon Aukema geboren 25-05-1919 Lollum
overleden 28-11-1977 Wolvega (58 jr)
Zoon van Pieter Aukema en Geertje Seffinga

2. **Schelto Tonkens** geboren 04-07-1926 Stootshorn
huwt 01-05-1952 Hoogezand (26 jr)
Jikkina Heeringa, geboren 07-11-1929 Harkstede
Dochter van Gerrit Heeringa en Catharina Magrietha Breemhaar

3. **Aaltje Tonkens** geboren 04-04-1929 Stootshorn
overleden 19-05-1979 Kitchener Canada (50 jr)
huwt 1951 Kingston, Canada
Bob Stoker

± 1935;
Klaassina Boerema en Oltman Tonkens

1940; Schelto Tonkens, Alie Tonkens en Anje Tonkens

Aardappelen rooien te Stootshorn omstreeks 1917.

Het rooien werd door de vrouwen gedaan. De mannen sjouwden de volle korven naar de wipkar.

De man staand met de mand is Kornelis Tonkens, meest rechts staan de tweeling Grietje Tonkens en Oltman Tonkens.

Oltman Tonkens

Klaassina Tonkens-Boerema

Laatste rustplaats van Oltman Tonkens en Klazina Boerema.

STOOTSHORN, 15 Jan. 1938

Aanwezig 22 leden.

De voorzitter, de heer Uildriks, opent deze eerste vergadering in 1938 met een hartelijk woord van welkom en de beste wenschen voor het komende jaar. Een terugblik op het verleden kon spr. geen optimistischen toon doen aanslaan. In eenige treffende woorden werd het heengaan van wijlen den heer O. Tonkens herdacht. De voorzitter schetste den heer Tonkens als een rechtschape man, die door zijn doen en laten aller sympathie verworven had. Veel hadden wij nog van hem verwacht, aldus spreker. De heer T. was steeds paraat als het de belangen van den landbouw betrof. In dat licht bezien wil spr. onzen vriend Tonkens als voorbeeld stellen en hij hoopt, dat zijn ontijdig door hem afgebroken werk mag worden voortgezet en de leden de landbouwvereen. „Stootshorn” zullen dienen en steunen en de eenheid zullen bevorderen, wat zoo vaak door den overledene naar voren werd gebracht.

Daarna gaf de voorzitter het woord aan den vice-secretaris voor het lezen van de notulen, welke onveranderd werden vastgesteld. Eenige ingekomen stukken werden nader besproken en verder voor kennisgeving aangenomen. Voor de landbouwschool te Bakkeveen werd f 2.50 beschikbaar gesteld. Het jaarverslag werd vanwege het overlijden van den secretaris niet uitgebracht.

Bij de bestuursverkiezing werden herkozen de heeren J. Taay en Tj. Jager en als nieuw te benoemen bestuurslid voor wijlen den heer O. Tonkens, de heer L. Holtjer. De functies worden onderling verdeeld.

Verder werden diverse kunstmeststoffen, zaaizaden en fourages besteld.

De contributie werd wederom vastgesteld op f 1.50 per lid en f 1.— inleggeld voor nieuwe leden.

** Voor de vele blijken van
deelneming, ondervonden bij
het overlijden van onzen dier-
baren Man en Vader.

OLTMAN TONKENS

betuigen wij onzen hartelijken
dank.

Stootshorn, 10 Jan. 1938.

Gem. Noordbroek.

Wed. K. TONKENS—BOEREMA
en Kinderen.

Door dezen vervullen wij
den treurigen plicht kennis
te geven van het overlijden
van ons geacht Medebe-
stuurslid, den Heer

OLTMAN TONKENS,

Noordbroek, 12 Dec. 1937.

Het Bestuur der Coöpera-
tieve Landbouwveren.
Stootshorn.

Verklaring van executele.

Ondergetekende, Mr Wouter Gerhardus Rinsma, notaris ter standplaats de gemeente Oosterbroek, -----
verklaart: -----

- dat op 22 februari 1984 te Scheemda is overleden mevrouw Klaassina Boerema, in leven zonder beroep, laatst wonende te Scheemda, --- Stationsstraat 72, weduwe van de heer Marten Derk Drenth, eerder -- weduwe van de heer Oltman Tonkens, -----
 - dat voornoemde erflaatster bij testament verleden voor ondergetekende op 22 maart 1983 tot uitvoerder van haar uiterste wilsbe- --- schikkingen, beredderaar van haar boedel en bezorger van haar be- - grafenis benoemde haar zoon, de heer Schelto Tonkens, landbouwer, - wonende te Noordbroek, Sappemeesterweg 15, onder toekenning van de meest uitgebreide macht welke aan een dergelijke functie kan worden toegekend, speciaal om haar nalatenschap in bezit te nemen tot dat deze geheel vereffend zal zijn, -----
 - dat de heer Schelto Tonkens voornoemd in zijn hoedanigheid van -- uitvoerder van erflaatsters uiterste wilsbeschikkingen bevoegd en - gerechtigd is om te beschikken over alle zaken, waarden, inlagen en tegoeden welke tot erflaatsters nalatenschap behoren, deze op te -- vorderen en om voor de ontvangst daarvan te kwiteren.
- Aldus getekend te Zuidbroek, 24 maart 1988

A handwritten signature in dark ink, consisting of a stylized 'W' followed by a long horizontal line that curves upwards at the end.

Gockingaheerd

De familie Tonkens is generaties lang eigenaar en bewoner geweest van de Gockingaheerd aan de Sappemeesterweg 15 Noordbroek.

In de tweede helft van de 17^e eeuw, zo rond 1665, werd hier de buitenplaats Veenhuizen gebouwd door een veenontginner. In de zomer werd de borg, een klein kasteeltje, bewoond. De Groninger Stadsregenten van Hoorn en van Sijsen gebruikten het als buitenverblijf.

Nadien werd de familie Gockinga eigenaar. Het was een royaal bezit, de borg als hoofdgebouw met naastgelegen de boerderij en nog enige bijwoningen. De familie Gockinga waren regenten en juristen in de stad Groningen. Ze bewoonden de riante buitenplaats.

Gockinga was een invloedrijke familie in de provincie Groningen. Generaties ervoor, in 1398, had ene Tamme Gockinga al een borg gebouwd aan de Uiterburen in Zuidbroek.

In Noordbroek is een senioren verzorgingshuis maar ook een laan naar de familie Gockinga genoemd. Aan het eind van deze laan stond de mooie Borg met uitgebreid gebouwencomplex omgeven door grachten en bossen als buitenverblijf en aangrenzend de boerderij Gockingaheerd. Volgens de lijst van volkstellingen gegevens omtrent vensters en deuren had het huis van Gockinga de meeste vensters. Over het aantal vensters moest belasting worden betaald. Op deze belastinglijst staat onder woningnummer 262 omschreven dat de woning van Gockinga 15 benedenvensters, 14 bovenvensters, 3 gewone deuren en 1 baanderdeur bezat. Het was de woning met de meeste vensters.

In 1851 zijn de gebouwen afgebroken.

Jarenlang vond Schelto Tonkens tijdens het ploegen nog puin en brokstukken van de funderingen van deze Borg.

Aan het begin van de laan voor de boerderij ligt al decennia lang een zwerfkei met erop geschilderd 'Gockingaheerd.'

In 1988 hebben Schelto en Kina met de verbouwing van de boerderij een muurplaat laten in metselen met de tekst: *'Gockingaheerd 1852-1988 S.Tonkens en J.Heeringa'*

Schelto Tonkens is geboren in 1926 op de boerderij Sappemeesterweg 15 Stootshorn als tweede kind in het gezin van Oltman Tonkens en Klaassina Boerema. De start als jonge boreling in 1926 is voor de kleine Schelto al een groot gevecht.

Hij heeft dan ook zijn leven te danken aan tante lektje, de moeder van Boelo Schreuder. Vroeger had je geen babyvoeding van Almiron of de uitgebreide assortimenten Nutricia baby voedingsprodukten. Nee, in de tijd toen Schelto ter wereld kwam was je als jonggeborene helemaal afhankelijk of je moeder wel voldoende borstvoeding had. En als je moeder weinig had bleef je kleiner en als ze geen borstvoeding had dan was je simpelweg als baby 'bijna' ten dode opgeschreven.

Soms had je geluk en was er een buurvrouw die 'ook in de kraam lag' en melk over had. Vrouwen waren dan nog meer solidair aan elkaar. Het noodlijdende kind kwam dan bij die buurvrouw aan de borst.

lektje kwam bij haar tien jaar jongere zusje Klaassien op kraamvisite. Ze keek in het wiegje en zei meteen 'geef mij dat kind eens even aan.....'

De kleine Schelto groeide niet naar wens en zeker niet naar de zinnen van tante lektje. Ze pakte het kind beet en ontblootte haar royale boezem en toen kleine Schelto de tepel te pakken had 'zoog hij meteen als een sikke'. Na twee dagen bij Tante lektje aan de borstvoeding fleurde Schelto op en na enkele weken vertoonde zijn armpjes al appelfleur aldus de familievertelsels.

1929; Schelto Tonkens als 3 jarige jongen voor de boerderij Gockingaheerd.

**3^e generatie
Schelto Tonkens**

Schelto Tonkens

geboren 04-07-1926 Stootshorn
beroep Lanbouwer/ Ondernemer
huwt 01-05-1952 Hoogezand (26 jr)

Jikkina Heeringa

geboren 07-11-1929 Harkstede

23 jaar, dochter van Gerrit Heeringa, (landbouwer) en Catharina Magrietha Breemhaar.

vijf kinderen van Schelto Tonkens en Jikkina Heeringa;

1. dochter Tonkens

geboren 1953 Winschoten
overleden 1953 Winschoten (1dag)

2. Oltman Tonkens

geboren 15-05-1955 Groningen
beroep landbouwer/ondernemer
huwt 04-09-1981 Slochteren (26 jr)

Geziena Catrina (Gea) Hoiting geboren 09-09-1958 Kropswolde
dochter, 23 jaar van Roelof Hoiting en Marga Aaltina Groenwold.

3. dochter Tonkens

HuizeTavenier

geboren 1958 Groningen

overleden 1958 voor geboorte

overleden

4. Gerrit Tonkens

geboren 06-01-1960 Stootshorn
beroep Lanbouwer/ondernemer
huwt 07-07-1989 Midwolda (29 jr)

Bea Gerda Muntinga geboren 11-04-1961 Midwolda
dochter, 28 jaar van Jaap Muntinga en Gerbien Bosker

5. Catharina Magrietha KlaassinaTonkens geboren 16-05-1965 Stootshorn

beroep Medisch manager
huwt 08-05-1998 Noordbroek (33 jr)

Michel Dirk Mattijs Hijmans geboren 25-04-1958 Breda
Zoon van Antonius Lambertus (Ton) Hijmans, geboren 11-04-1927 Kota Radja, en
Suzanne Cornelia Eimerdina Dirks geboren 21-02-1928 Biervliet.

Schelto Tonkens en Arend Schrage samen naar het schoolfeest.

Schelto ging naar de Lagere School te Noordbroek en op Stootshorn. Elke dag als hij langs liep naar school kreeg hij een beker lekkere warme chocolademelk bij Triene Dijkhuis. Zijn vader overleed op een zaterdagmiddag toen Schelto net elf jaar was. De voorgaande twee weken was Oltman Tonkens al geteisterd door niet te verdragen rugpijn. Als elfjarige jongen had Schelto zijn vader nog meegeholpen met het herbouwen van een schuur. Gebruikte houten delen werden door Schelto spijkervrij gemaakt en de oude kromme spijkers weer recht en bruikbaar gemaakt. De dagen erna werd zijn vader opgenomen in het ziekenhuis voor onderzoek.

Het werd een dramatische week toen zijn vader in het ziekenhuis lag.

Buurman Hilco Lenting was op bezoek geweest bij de doodzieke Oltman Tonkens. Bij het uitstappen uit de bus werd hij door een passerende auto dodelijk geschept.

Tien dagen later overleed ook Oltman.

Twee buurvrouwen van vijfendertig jaar werden in een klap weduuvrouw. Een drama in de buurt van Stootshorn.

Schelto moest bij tante Grietje, een zus van zijn moeder, in Scheemda gaan logeren.

Toen oom Jan Smit hem vijf dagen later weer terug naar huis op Stootshorn bracht was Schelto zijn vader al begraven. Oom Jan Smit zag dat kleine Schelto erg verdrietig was en probeerde wat te troosten en hij zei 'je krijgt van mij een paar mooie witte duiven'.

Zijn leven lang heeft Schelto deze duiven gehouden. Vele eieren zijn uitgebroed en nog steeds siert zijn volière een serie prachtige witte duiven, zogenaamde Kroppers.

Zijn Moeder bleef met een jong gezin en het boerenbedrijf zitten.

Nog hetzelfde weekend werd al aan Klaassina gevraagd of ze het bedrijf niet van de hand wilde doen. Rentmeester Zuidema in Zuidbroek was intussen ook al door die potentiële pachter benaderd. Lucas Holtjer zei: "Klaassina, je moet zorgen dat je het bedrijf houdt want Schelto moet boer worden!" en Lucas voegde er aan toe "Wij helpen je wel."

'Als kind lag ik in de bedstee en hoorde dit gesprek aan tussen Lucas en mijn moeder.' vertelt Schelto in 2008.

'En wat dat helpen betreft dat hebben ze dan ook reusachtig gedaan. We zijn de familie Holtjer daar altijd nog dankbaar voor.'

De knecht waar nu alles om draaide en die het belangrijkste werk deed op de boerderij was Harm Dijkhuis.. Harm was op zijn vijftiende jaar bij Tonkens op de boerderij, intern, komen werken. Het was in die jaren de gewoonte dat je je als boerenknecht of boerenmeid altijd voor een jaar verhuurde. Je had boerenknechten, stalknechten of paardenknechten. Deze

knechten, waarvan er soms meerderen op een boerderij werkzaam waren, waren in het algemeen intern bij de boer gehuisvest. Vaak hadden ze een werkpaard te verzorgen. Deze dieren moesten zeer vroeg in de ochtend gevoederd worden waarna het enkele uren duurde voordat het paard bij werkzaamheden ingezet kon worden.

Harm verdiende honderdvijftig gulden per jaar. Maar nu hij wat meer mans werd, was er een boer in de buurt die zijn oog op Harm liet vallen en bood hem vijftien gulden in het jaar meer als wat hij nu verdiende.

Het was 1938 midden in de slechte crisistijd.

1929 tot 1940 worden meestal aangeduid als 'de crisisjaren' of als 'de grote depressie': een lange periode van krimp in de economie en van grote werkloosheid. De crisis begon in oktober 1929 in de Verenigde Staten na de 'Beurskrach' en kreeg al snel de hele wereld in haar greep.

Het was in de landbouw ook zo slecht. Van Mr. Talma Stheeman, de verpachter, had de familie Tonkens al een reductie op de pacht gekregen van vijftwintig procent 'vanwege de slechte tijden'. En na het overlijden van Oltman kreeg Klaassina ook nog enige welwillendheid in de betaling van de pacht.

Het aantal werklozen in Nederland bedroeg in 1930 circa honderdduizend en kwam in 1936 op een hoogtepunt van bijna een half miljoen. Van elke vier Nederlandse arbeiders was er één langer dan een jaar werkloos.

Klaassina Tonkens- Boerema, beklagde zich bij haar broer Jan Boerema, schoenmaker in Noordbroek, dat Harm Dijkhuis bij de buurman honderdvijfenzestig gulden kon verdienen. 'Ik kan hem wel houden als ik net zoveel betaal, maar ik zou niet weten waar ik die vijftien gulden vandaan moet halen.'

Haar broer, die de schoenmaker in het dorp was, zei: 'Als je aan het eind van het jaar die vijftien gulden nodig bent dan krijg je ze van mij.'

Daarna is Harm Dijkhuis nog jaren bij Klaassina gebleven.

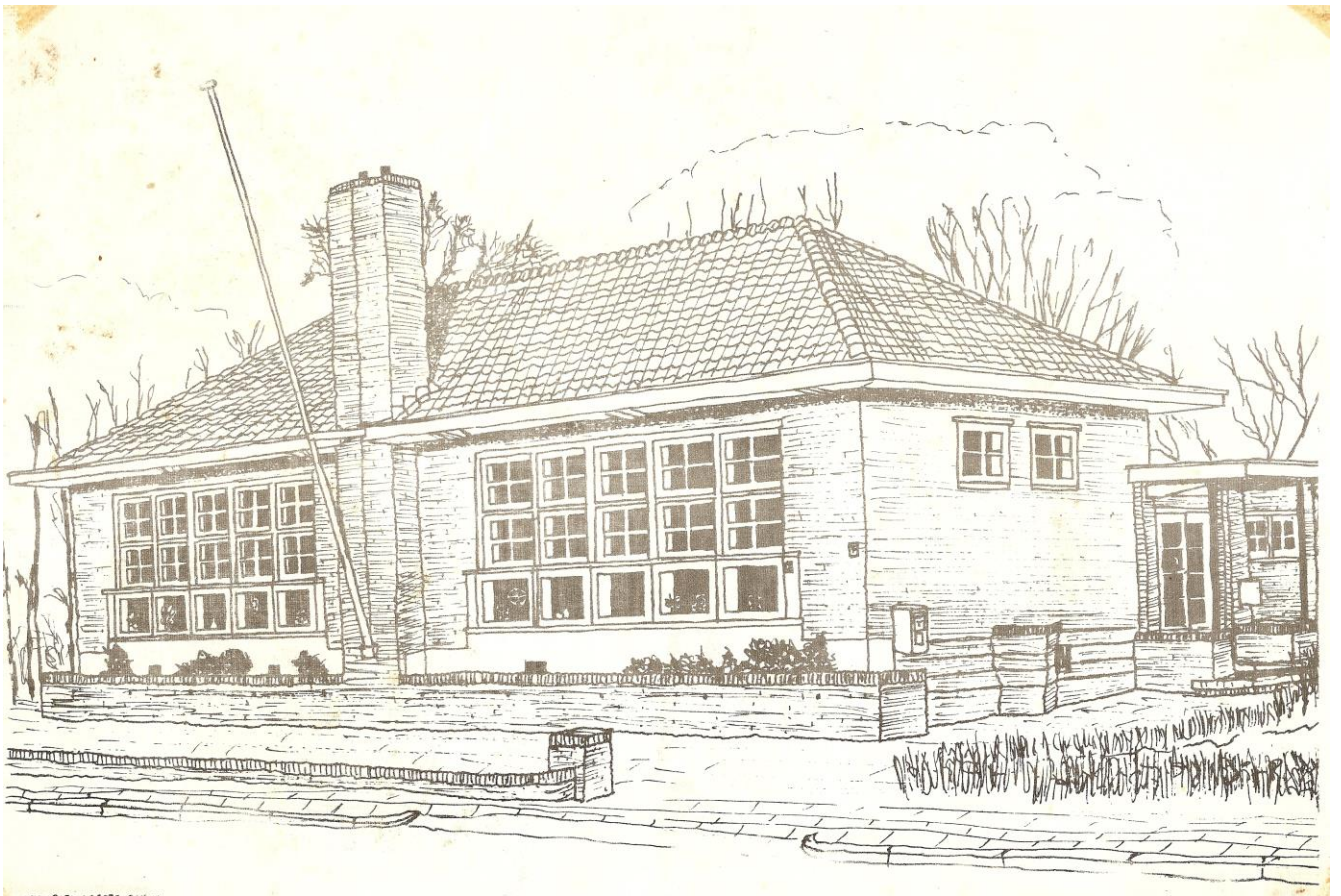
Hilco Lenting en zijn vrouw Anje Lenting-Wemmi.

Het werd een dramatische maand.

Buurman Hilco Lenting overleed 19 november 1937 en drie weken later, op 12 december 1937, overleed Oltman Tonkens. Twee buurvrouwen van 35 jaar werden in een zelfde periode kort achterelkaar weduwwrouw.

1938; Schelto bijna 12 jaar. Zijn vader was net enkele maanden ervoor overleden.

Schelto ging naar de Lagere School in Noordbroek en op Stoothorn. Dat wisselde naar het aantal leerlingen op de school te Stoothorn. Bij gebrek aan leerlingen te Stoothorn werd de klas overgeheveld naar Noordbroek. Zodoende ging Schelto drie jaar naar de lagere school in Noordbroek, drie jaar naar de lagere school op Stoothorn en twee jaar weer naar Noordbroek.

Mooie witte duiven een symbool van vrede en geluk.

Toen vader Oltman Tonkens overleed moest Schelto bij tante Grietje, een zus van zijn moeder, in Scheemda logeren. Toen oom Jan Smit hem vijf dagen later terug naar huis bracht in Stootshorn was Schelto erg verdrietig omdat zijn vader was overleden. Oom Jan Smit probeerde de kleine Schelto te troosten en zei 'je krijgt van mij een paar mooie witte duiven'. Zijn leven lang heeft Schelto deze duiven gehouden. Vele eieren zijn uitgebroed en nog steeds siert zijn volière een serie prachtige witte duiven.

Na de lagere school ging Schelto naar de Landbouwschool in Slochteren. Eerst hele dagen maar al snel twee dagen school en verder de hele week werken op de boerderij van zijn moeder. Hij hielp met het bewerken van de vierentwintig hectare land waarop aardappelen en graan werden verbouwd en daarnaast werden zes melkkoeien gehouden. Vanaf de lagere school stond bij Schelto al vast dat hij boer wilde worden. Hij fokte, slachte en verhandelde allerlei kleinvee, vooral schapen, kippen en konijnen. Geslacht bracht een konijn éénguldenvijftig op en de huid verkocht hij nog eens voor een kwartje aan Daanje, een Joodse hudenhandelaar in Noordbroek. Hij castreerde op twaalf jarige leeftijd al een hond en biggen. Op een manier waarop ze vandaag de dag nog wat van kunnen leren. Het werd niet dichtgebonden of dichtgenaaid maar gewoon opengelaten en op de wond werd olie gesmeerd. Binnen een dag was dan de wond genezen en de reu ging nooit meer achter loopse honden aan.

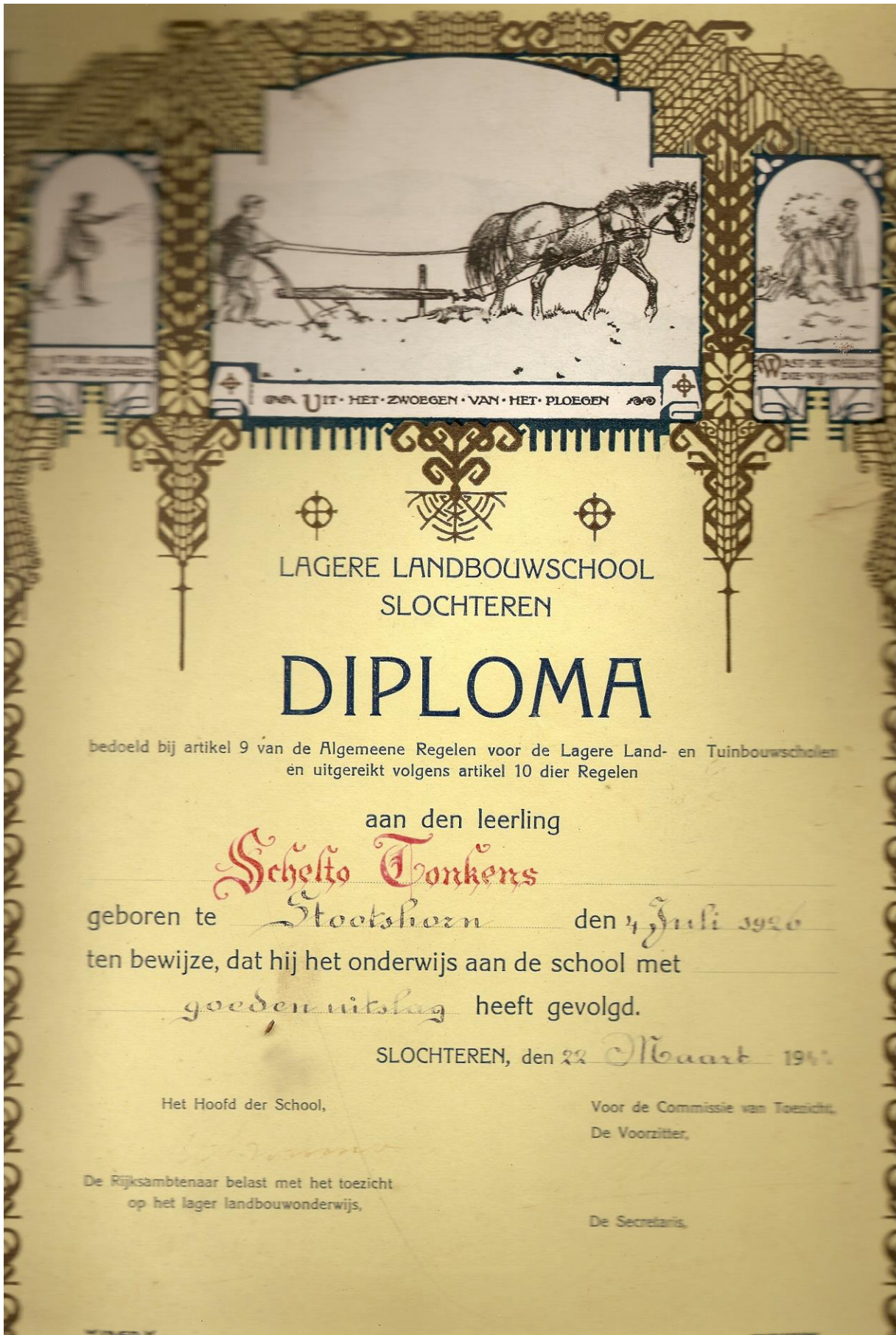
Als jonge kerel hield hij met deze handel ruim drieduizend gulden over, dat was een flink bedrag als je een vergelijk trekt dat in 1952 een gemiddeld weekloon rond de vijfendertig gulden betrof.

Hij was nog geen negentien jaar toen Schelto en Kina elkaar leerden kennen. Samen met haar vriendin Geziena Kloosterhuis deed Kina mee als Herauten te paard tijdens een bevrijdingsoptocht. Ook 's avonds op het bevrijdingsfeest in café Kloosterhuis te Kropswolde was Schelto van de partij en zal hij gedacht hebben 'een boerendochter en ze houdt van paarden, dus dat is de mijne....'

Kina Heeringa is een dochter van Gerrit Heeringa geboren 15-01-1897 te Harkstede en van Catharina Heeringa-Breemhaar geboren 11-12-1893 te Tripscompagnie. Kina was het derde kind van het gezin van vijf kinderen. Ze had één zus, Grietje en twee broers Roelof en Jacob. Een derde broertje, genaamd Willem was een tweelingbroertje van Jacob en overleed negen dagen na de geboorte. Kina haar vader had een boerenbedrijf in Harkstede en later in Kropswolde. Volgens Kina een harde werker, driftig, maar een altijd goed geluimde man.

Na het behalen van het diploma Landbouwschool werkte Schelto hele dagen op de boerderij van zijn moeder. Eerst samen met bedrijfsleider Wieringa en later bedrijfsleider Weemhof. De heer Vink had als laatste bedrijfsleider totaal geen vertrouwen in Schelto.

'Schelto kent nooit down, 't komt nait goud mit Schelto, ' zei hij minachtend bij de bureu.

Na de lagere school ging Schelto naar de Landbouwschool in Slochteren.

1943 Leerlingenfoto van de landbouwschool te Slochteren.

v.l.n.r. achterste rij staand; 1= H.W. Zuidhof, 2= Chris Swalve, 3= Niestijl, 4= Derk Akkerman, 5= Geert Tepper, 6= Klaas Harm ten Kate, 7= Harm Veldman, 8= Henk Pater, 9= Gerardus de Jonge, 10= ? , 11= Beno Klimp, 12= Harm Dorenbos, 13= Eisso Boelman.

v.l.n.r. zittend; 14= Kees Louters, 15= ... Niestijl, 16= Arend Schrage, 17= Jacob Maathuis, 18= de leraar Harm Bouma, 19= Geert de Boer, 20= Melle Fluks, 21= Jan Boerema, 22= Hendrik Smit.

v.l.n.r. voorste rij; 23= Lodewijk Bruining, 24= H. Zuidhof Pzn, 25= Schelto Tonkens.

Schelto Tonkens, Dirk Middel en Arend Schrage van kinds af aan met elkaar bevriend. Bijzonder is dat hun zoons ook weer met elkaar bevriend zijn en dat hun kleinzoons en kleindochters ook weer met elkaar bevriend zijn.

Oltman Tonkens, Reinder Middel en Jan Schrage en Boudewijn Tonkens met Wicher Middel. Maar ook Charlotte Tonkens en Lieke Middel. Bovendien de echtgenotes van Oltman en Reinder, Gea Tonkens-Hoiting en Ina Middel- Winter, zijn echte vriendinnen.

Neerdbreek, 24 Juli 1946.

Edeleachtb. Heer
Den ~~W~~ *W* ~~e~~ *e* ~~r~~ *r* ~~s~~ *s* ~~m~~ *m* ~~a~~ *a*, *Orntu*
Prev. Veedselcom. Burgem
~~te Groningen.~~

Noordbroek

Edeleachtb. Wedelgestrenghe Heer,

Beleefd wend ik me tot U om Uw medewerking voor onderstaande zaak:
Mijn naam is Mej. Wed. K. T e n k e n s - B e e r e m a, weenachtig te S t e e t s -
h e r n , Wijk- C-18, gemeente Neerdbreek, op de beerderij van Mevr. Talma-Stecman,
te A m s t e r d a m . Op 12 December 1937 overleed mijn man, wijlen de heer O.
T e n k e n s , na een langdurige ziekte. Ik bleef teen op de beerderijachter met
3 kinderen, waarvan het oudste dechtertje teen 13 jaar oud was, mijn zeen Schelte
11 jaar en het jengste dechtertje 8 jaar . Ik heb teen een bedrijfsleider meeten
nemen en de beerderij, die al meer dan een halve eeuw in beheer is bij de familie
Tenkens, te kunnen blijven exploiteren. Nu is mijn zeen 20 jaar oud; hij is al 6 jaar
op de beerderij werkzaam en heeft eek al een diploma van de Lagere Landbeuwscheel te
Slechteren. De De bedoeling is, voernamelijk om financiële redenen, dat mijn zeen
Schelte het volgende jaar de beerderij zelf zal exploiteren. Dan kan de bedrijfs-
leider gemist werden, wat financiël een groot voordeel is.

De volgende punten breng ik neg even onder Uw aandacht:

10. De beerderij is 24 ha. groot.
20. Het volgende jaar hebben we 5 à 6 melkkeeien, die door mijn zeen en mij zullen meeten worden gemelken.
30. Verder hebben we in 1947 veer 5 ha. peetaardappelen beschikbaar om veer de keuring aan te geven. Als s e l e c t e u r treedt daarveer mijn zeen dan eek alleen op.
40. We hebben 4 paarden op ons bedrijven slechts 1 arbeider, zedat mijn zeen eek 80n span paarden veer zijn rekening krijgt.
50. Oek werkt hij altijd op de zichtmachine; ,hierveer is eek geen andere werkkracht beschikbaar.

Nu kent er echter een kink in de kabel: mijn zeen meeten 1 en 2 Augustus a.s. veer de militaire keuring te Winschoten. *1 aug /* *geveert en goedgekeurd* Wordt hij goedgekeurd, dan zal hij soldaat meeten worden veer 2½ jaar, en hij kan onmogelijk gemist werden op ons bedrijf.

Daarem kom ik tot U met het verzoek Uw medewerking te verlenen, ten einde hem vrijstelling van dienst te verlenen. Bij veerbaat mijn dank .

Met de meeste Heegachting,

Uw dw.

Steetshern, C- 18,
Gemeente Neerdbreek.

K. Tenkens - Boerema.

Schelto kocht een Royal Enfield motorfiets.

Nadat hij met Kina was getrouwd bleef hij nog enkele jaren op de motor rijden ondanks dat het beestje steeds ouder werd en meer en meer onderhoud nodig was. Regelmatig vloog de koppakking eruit en dan zat Schelto zijn broek onder de olie.

Toen hun eerste zoon Oltman was geboren en tijdens een rit naar de kraamkliniek Huize Tavenier in Groningen was het weer zover. Na het bezoek was er op die maandagavond een automarkt. Bij één van de handelaren stond ook een mooie Opel Kaptein te koop. Schelto vroeg wat hij moest toebetalen en mocht de auto gelijk meenemen. De duizend gulden mocht hij een maand later wel langsbrengen, dat was geen probleem.

Daar moet je tegenwoordig eens om komen.

Enkele dagen later werd Kina met de pasgeboren zoon Oltman uit het ziekenhuis opgehaald door Schelto in de luxe limousine.

Thuis reed hij de auto tot vlak bij de voordeur van de boerderij zodat Kina niet ver hoefde te lopen. Moeder Klaassina had de koffie al bruin en toen ze het eerste bakkie koffie ophadden zei Schelto: 'Weet je wel wie zijn auto dit is.....?' En hij vertelde dat hij de motor had ingeruild voor de auto.

"Och och, ' verzuchte zijn moeder, 'Die jongen komt nog aan de wendakker....'

Jaren heeft Schelto in de Opel Kaptein gereden. Toen neef Boelo Schreuder zijn rijbewijs haalde nam die de auto over voor driehonderdvijfenzeventig gulden en reed er nog vijf jaar in. Daarna kocht Jan Angerman, zwager van Boelo, de Opel Kaptein voor tweehonderdenvijftig gulden en ook die heeft er nog vijf jaar ingereden.

Onverwoestbaar, terwijl Deddo Wolthof tien jaar daarvoor nog tegen Schelto tijdens een reparatie zei dat de auto 'af' was.

Heel begrijpelijk dat Schelto nooit een auto kocht bij die ouwe Bunzel.

Schelto en Kina waren drie jaar getrouwd toen hun eerste zoon Oltman werd geboren.

Daarvoor was er al een dochtertje geboren dat slechts een dag had geleefd.

Hun eerste dochtertje was ogenschijnlijk een gezond kind.

Misschien werd het even te vroeg geboren. Kina was een dag eerder vanuit de opkamer in de boerderij van het trapje nogal op ongelukkige wijze de woonkamer ingevallen. Een behoorlijke klap waardoor de volgende dag een enorme bloeding ontstond. In het ziekenhuis greep men direkt in met de keizersnee. Een dag later kwam de hoofdzuster aan het kraambed vertellen dat haar kind die nacht was overleden en dezelfde dag in Winschoten

zou worden begraven. In die jaren leefde nog de gedachte dat je een overleden kind maar zo snel mogelijk moest vergeten.

Een tweede dochtertje dat vijf jaar later werd geboren is voor de bevalling door de navelstreng om het halsje gestikt.

Ook toen werd er weer niet over gepraat. Opnieuw werd een soort van zelfcensuur opgelegd. Het werd in een soort van beslissende uitlating afgedaan, zoiets als niet zeuren, 'Je bent nog jong' of 'De maker leeft nog'.

Volledig onbegrip hoezeer dit leed inslaat in de ziel van een jonge moeder.

Niets is aangrijpender dan geboorte en dood, het begin en het einde van het leven.

Als een kind vóór de geboorte of tijdens de bevalling of kort daarna overlijdt dan vallen twee aandoenlijke gebeurtenissen samen.

Het verlies van een kind is één van de meest roerende gebeurtenissen waarmee je te maken kunt krijgen. Het verdriet van een dood kind is eindeloos groot.

Alle toekomstverwachtingen zijn ineens weg.

Tegenwoordig weten we gelukkig dat het overlijden van een kind voor veel mensen het ergste verlies is dat je kan overkomen. Dat de smart en droefheid na het overlijden van een kind intenser is en langer duurt dan andere rouw.

Een Deens onderzoek heeft uitgewezen dat het overlijden van een kind één van de meest aangrijpende gebeurtenissen is die een mens mee kan maken en we weten nu ook dat de stress die je dan moet doorstaan vroeg of laat tot ziekte en zelfs sterfte kan leiden. Men weet ook dat vroeg of laat problemen kunnen ontstaan bij één of allebei de ouders die hun rouw niet goed hebben kunnen verwerken.

Tegenwoordig worden ouders daarin goed begeleid en krijgen van alle kanten geestelijke en psychologische hulp. Er zijn praatgroepen van verenigingen van een overleden kind.

Rond de jaren 1950 was dat niet zo.

Kina werd na enkele dagen naar huis gestuurd en er werd daarna nauwelijks nog over gesproken.

"Ik heb allebei de kindertjes niet bij mij gehad." vertelt Kina in 2008.

Een drama voor jonge ouders.

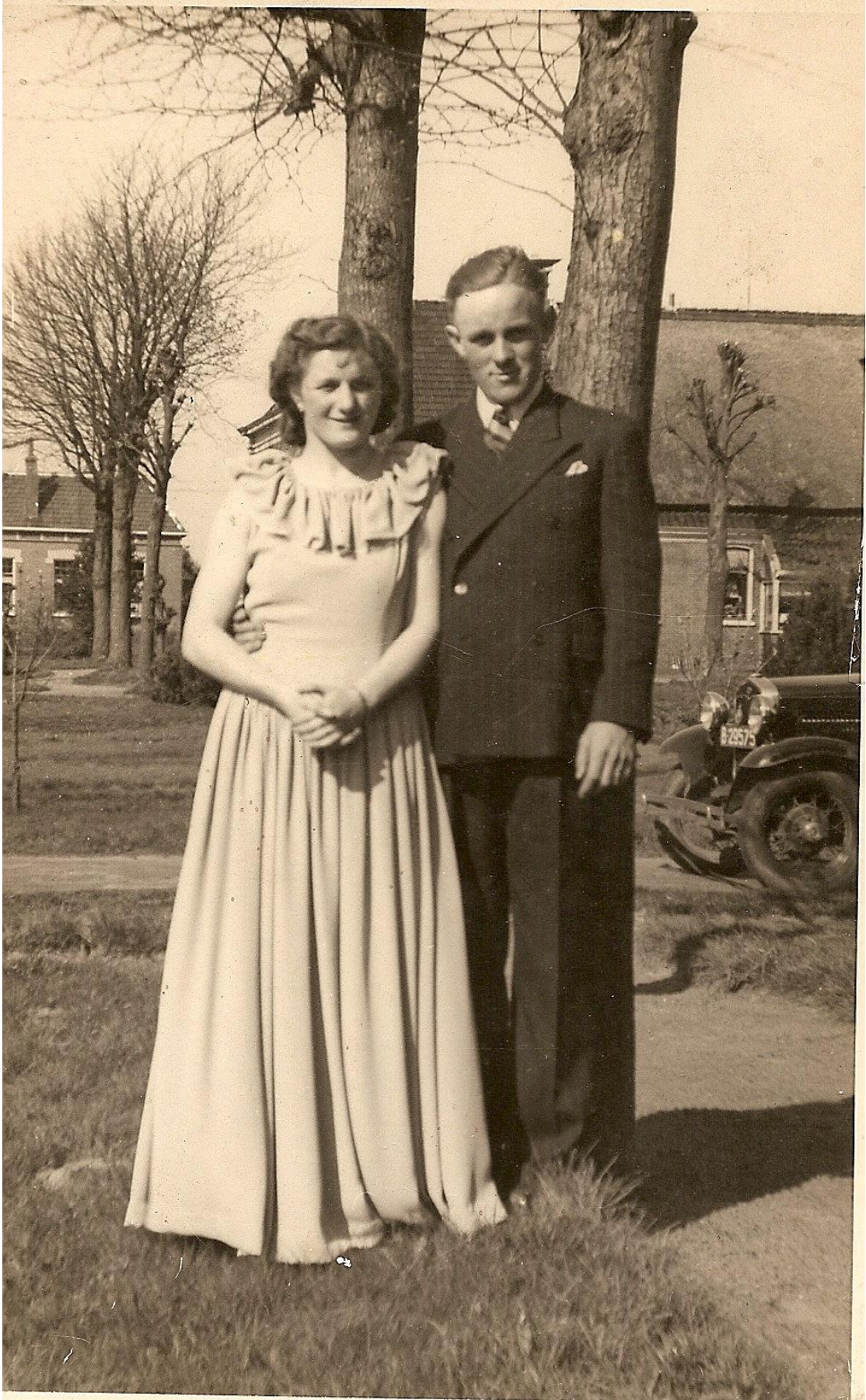
Na vijfenvijftig jaar kan je nog breken van emotie.

Schelto en Kina kregen twee gezonde zoons, Oltman en Gerard. Vijf jaar na Gerard wordt er toch nog een dochter geboren Catharina Magrietha Klaassina. De dag na de geboorte vraagt Kina aan de kraamzuster: "Zuster, het is toch wel een dochter....?"

'Ik zal het je zo laten zien,' zei de zuster.'

Schelto was ook op het bevrijdingsfeest en zal gedacht hebben 'een boerendochter en ze houdt van paarden, dus dat is de mijne....'

1949; verloving van Kina en Schelto.

01-05-1952; Huwelijk van Kina en Schelto.

No. 577

ONTVANGEN van **Begrafenis Ver. „Groningen“**

betalende voor Jan Tonkens

wonende te Groningen

de somma van Twee gld vijftig cts

wegens de verschuldigde rechten voor:

- 1°. het begraven van het lijk van een als levenloos aangegeven kind oud jaar f 2 50.
- 2°. het begraven tussen 13.— en 15.— uur „
- 3°. het begraven vóór 8 uur of ná 15 uur óf voor het begraven op zon- en feestdagen „
- 4°. te late aangifte te mijnen kantore; te late afgifte van het permissiebiljet aan de opzichter „
- 5°. de afstand van het uitsluitend recht van begraven voor bepaalde tijd (..... jaren) ingaande
..... (groep) ..
- 6°. de afstand van het uitsluitend recht voor onbepaalde tijd
- 7°. inschrijving of overboeking der grafruimte
- 8°. op- en herbegraving van stoffelijk overschot..... van wijlen
- 9°. het gebruik van de aula
- 10°. het lichten en weder leggen of zetten van de grafbedekking
- 11°. het plaatsen van een kelder in een familiegrafruimte
- 12°. het aanbrengen vanwege de gemeente van een beplanting op een algemene kindergrafruimte

Totaal f 2 50.

Betreft de grafruimte: veld II, vak 1, nr 205-b. op de begraafplaats Selwerderhof;

15 SEP. 1958

GRONINGEN, 19.....

ZEGGE f 2 50.

De ontvanger der gemeente Groningen:

1972; Kina en Schelto met hun kinderen Catharina, Gerard en Oltman.

Gerrit Heeringa en Catharina Margrietha Breemhaar, de ouders van Kina Tonkens

Gerrit Heeringa geboren 15-01-1897 te Harkstede en van Catharina Heeringa-Breemhaar geboren 11-12-1893 te Tripscompagnie. Ze kregen vijf kinderen. Kina was het derde kind van het gezin. Ze had één zus, Grietje en twee broers Roelof en Jacob. Een derde broertje, genaamd Willem was een tweelingbroertje van Jacob en overleed negen dagen na de geboorte. Kina haar vader had een boerenbedrijf in Kropswolde. Volgens Kina een harde werker, driftig, maar een altijd goed geluimde man.

1946; Schelto met de zelfbinder getrokken door drie paarden.

Vroeger maaide men het graan met de zicht.

Tegenwoordig hangt de Zicht en de Pikhaak als decoratie aan de wand.

Een Zicht is een in onbruik geraakt landbouwwerktuig voor het maaien van graan. Een Zicht wordt met één hand gehanteerd, een Zeis met twee handen. De vrije hand wordt gebruikt voor het hanteren van een Pikhaak om het graan te verzamelen tot een schoof of garf. Een aantal werd dan rechtop gezet tot een hok om verder te drogen. Een Pikhaak bestaat uit een houten handvat van ongeveer 60 centimeter met een ijzeren haak van ongeveer 15 centimeter.

*1949; Schelto kocht zijn eerste traktor een Fordson.
Het spul staat klaar om te gaan cultiveren.*

Noord-Nederlandse Coöperatieve Eierhandel

Groningen

Prof. v. Hallstraat 4

Onderafdeling

Hoekshorn

LM

De eieren moeten geleverd worden in
zindelijkken staat en mogen niet ouder
zijn dan 8 dagen.

Reçu No.

Naam

S. Tankers

Voor geleverde kipeieren *11.9* K.G. à f. *2.19* p. K.G. f. *26.06*

„ „ eendeieren „ „ „ „ „ „

Ingehouden voor 2e soort eieren

f

..... stuks à 1 cts=f

Totaal f

Bemerkingen:

Van U te ontvangen voor

Datum van levering *16.2.1953*

Blijft f

De verzamelaar,

M. de Vries

Eieren waren in 1953 duurder als nu in 2009.

Noordbroek, den 25 Maart 1954

NOTA

173

VOOR L.H. Tenkema Hoofdschouwer

van P.A.C.B. Noordbroek

25 Maart 1954

R. Wildeboer	6 uur	ƒ	6.90
H.v.d. Veen	6 uur	ƒ	6.90
H. Brouwer	6 uur	ƒ	6.90
H. Venema	6 uur	ƒ	6.90
W. Terdok	6 uur	ƒ	6.90
H. de man	8 1/2 uur	ƒ	9.77
W.v.d. Poel	8 1/2 uur	ƒ	9.77
J.v.d. Wijk	8 1/2 uur	ƒ	9.77
		ƒ	<u>63.01</u>

34% opslag ƒ 21.90
ƒ 84.91

Oude nota's van koppelbaas Flips Ruiter met lonen van één gulden en vijftien cent per uur.

Rekening voor *Den Wed. H. J. van der Venne*.

		Zegel	0	15
Jan	2	1 Heelboom gelast, 4 eluk.	2	65
"	5	1 Buis 1 1/2", geset en hegte eraa gelast	4	-
"	7	Wijhar 2 ⁿ weerkramen om oren 8 bandn agels	6	70
"	13	3 Prefeclors voor wijharren	4	20
"	15	Paard 4 m 4 jrs	12	-
"	20	Wijhar haak verwaard en erop genaalt 3 eluk.	5	60
"	21	1 m Prefeclor aan wijhar	1	45
"	23	Waterleiding open gemaakt, 2 eluk. 10x30	5	60
"	23	Onderdeel hektorploeg gelast		85
Febr.	3	1 Ploegrijf verbuud, 1 m ring met schouf	1	75
"	4	1 Ploegrijf hersteld	2	50
"	4	2 Ploegrijf gebuud	1	-
"	20	Schermankie hersteld	2	60
"	27	Paard 2 m en 2 one jrs	9	-
"	27	Wijhar 1 m korelbus, beugelstift opplakt e. bijgemakt, 2 ⁿ 5/8" moeren	21	70
Maart	2	1 Wijhar korelbus	3	90
"	4	Wijhar haak erop genaalt en 7 bandn agels in boven plaats	1	85
"	9	2 m korelbus in reuking rware	3	-
"	18	1 Paard bekapt	2	-
"	20	Beugel van hektorploeg, 2 ⁿ 5/8" las einden, 1 m dekke met 2 moeren, 4 eluk.	3	60
"	25	Trektor ploeg hersteld	5	-
"	25	2 Trektorjrs gebuud	2	-
April	25	Paard 4 m keuring jrs	15	-
"	30	1 Philips lampkop vereronde e. 1 doos vareline	6	65
Mei	1	1 Paard en 4 moeren bekapt	10	-
"	6	Paard 2 m en 2 one jrs	9	-
"	7	1 Heelboffelpijf gebuud	2	50

Garage E. K. Korthuis

OFFICIAL FORD SERVICE DEALER

CARS - TRUCKS - TRACTORS
REPARATIE-INRICHTING

NOORDBROEK
TELEFOON 25
POSTREKENING 13829

NOORDBROEK, Dec 1952

Nota voor den Heer Jch. Tonken
Noordbroek

	Zegel . . .	0	15
Mei 20	Luichtbanden in tractor muntend	2	=
Juli 14	Lapp voor aftakas aan tractor gemaakt in binnenventiel in op. pomp doppe		3.80
Aug 4	Rep. tractor 2.	2	=
- 16	In Beschermsel glas en in pich- king onder beschermel koef mond.		1.90
- 15	12 Kusmellingsbandel muntend teed in Grote treckta 12 Ber.		25.33
Nov 21	Magnet van tractor op. getruud overslag gemaakt gemaakt en voer. in ontbeerd		3.25
Dec 6	in munt op vromer fiet		0.15
- 22	tractor aan loop gemaakt		1. =
- 31	Magnet gas in op vromer trapkoppeling hersteld met 12 stoppen en 12 pellen		13.90
	Timmer		59.28
	Reh. Ben		14.22
	Notas		90.50

Nota met op 23 december 1952, tractor aan loop gemaakt voor één gulden.

Noordbroek,

Jare

1953

REKENING

voor

de Heer S. Touben.

Joh Baerema

		Zegel	0	15
<u>Van.</u>	Nr. knopen aan jas juet	P	0	25
	S. knopen aan jas juet	P	0	25
	Handen slouwen juet	P	0	25
<u>Uits.</u>	S. sch. jepluyde en fmoaid	P	0	25
	Nr. papk. kolen en halten		4	50
	fuik tassen hersteld		0	65
<u>Ops.</u>	S. sch. rolen en halten		5	05
<u>Guur.</u>	leidsel hersteld	manhand v	0	35
	Nr. sch. fmoaid	P	0	20
	S. jas jepluyt		0	75
<u>Opf.</u>	Nr. fuik tassen hersteld	P	0	45
	Nr. sch. rolen + halten, fmoaid	P	4	05
	Nr. sch. sh. rool. jepluyde	P	0	45
	e. riethlederen leids.	manhand	2	05
	0 klinker	"	0	40
	1 riethled	"	7	75
	2 klinker	"	0	10
	1 riethled	"	3	45
	0 klinker	P	0	40
	Nr. sch. rolen + halten	P	4	05
<u>Uits.</u>	S. zw. laarsen		14	30
<u>Aruden</u>	sch. halten	P	1	-
	S. sch. rolen	P	4	35
<u>Uits.</u>	1 door poets	P	0	50
	S. leren jas fmoaid	P	0	25
<u>Aruden</u>	sch. halten	P	1	-
	Nr. sch. -	P	1	-
<u>Aruden</u>	sch. rolen en fmoaid	manhand v	3	35
	zw. halten	manhand v	2	75
	Halsten hersteld	manhand	2	00

Tamen

62,00

0.35
0.65
5.05
0.75
14.30
114.00

Uitslaan
Joh Baerema
Noordbroek

775
1.20
0.95
2.25

In 1952 neemt Schelto de pacht van het boerenbedrijf van zijn moeder over.

Zes koeien, de veldinventaris, machines en enkele paarden totaal voor zeventienduizendvijfhonderd gulden.

Moeder Klaassina vond het een verademing dat Schelto boer werd.

Hij koopt in de daaropvolgende vijfendertig jaren her en der stukken land.

Het gemakkelijkste was geweest een naastgelegen buurman te kunnen kopen, maar die gelegenheid deed zich niet voor.

Van W. Holtjer en van O.E. Huisman werd bijna tien hectare gekocht . Van Westerkamp twee en halve hectare en bijna zeven hectare bij Van Dongen. Daarna werd aan de Veenweg nog tien hectare gekocht en nog tien hectare van J. van der Vinne en uiteindelijk nog een keer acht hectare van de familie Ten Have, twee hectare van Folkert Veentjer en elf hectare van dokter Vos uit Arnhem. In een plaatselijk boerderijenboek wordt de juiste volgorde en ha opgesomd.

- 16 april 1963 wordt 2,5 ha gekocht van H. Westerkamp.
- 15-09-1969 koopt Schelto 11.45 ha van R.M.Vos te Arnhem.
- 25-09-1969 koopt hij van de familie Talma Stheeman 33,63 ha.
- 01-04-1970 koopt hij van de familie van Dongen 6.70 ha
- 28-04-1971 koopt hij van de S.B.L. 1 ha en de gebouwen aan de Noorderstraat te Noordbroek.
- 02-05-1973 koopt hij van D. Doornenbal te Vorden het bedrijf met 10.10 ha. De gebouwen aan de Veenweg worden door Schelto weer doorverkocht aan mw. Brouwer.
- Er wordt 2 ha gepacht van mevrouw B. Hofman- Sijpkens te Noordbroek.
- 13-02-1981 wordt 9.55 ha land gekocht van J. van der Vinne.
- Maart 1983 wordt van de familie ten Have uit Groningen nog 8.50 ha gekocht .
- 06-03-1987 van de familie Veentjer te Zuidbroek 2 ha.

Totaal, inclusief de boerderij, kocht Schelto 85 hectare land aan.

Van een Tuinbouwstichting huurde hij nog een periode de tuinbouwgronden. Her en der lag zijn land verspreid. Overal kleine postzegelinvullingen en niets aanééngesloten.

Schelto had al vroeg in de gaten dat de wereld een nieuwe boer vergde. Broodnodige schaalvergroting was toen al niet aan te ontkomen en daarvoor moest stevig geïnvesteerd worden.

De provincie Groningen was sinds 1963 al in rep en roer omdat er aardgas was gevonden. Vooral rond Slochteren, Kolham maar ook in Zuidbroek en Noordbroek reden tankauto's van Reym af en aan, gevolgd door lange trailers met boorinstallatie's, buizen en pompen.

Metershoge gasvlammen gaven de weidse vlakte het aanzien van een enorm industriegebied. Het boerenbedrijf werd in hoog tempo gemechaniseerd: maaidorsers, bietenrooiers, aardappelrooimachines, kiepwagens en graansilo's werden in hoog tempo door boeren aangeschaft. Het gebruik van kunstmest, geselecteerd zaaizaad en moderne insektenbestrijdingsmiddelen verdubbelden de opbrengsten. De tractoren op de landerijen werden steeds groter en ook de ploegen, de eggen, cultivatoren en de zaaimachines.

Uitbreiding van het bedrijf was noodzaak.

Er ontstond een nieuwe lichter boeren. Maar daardoor werd het land ook steeds duurder.

De prijs die voor een bunder land moest worden neergeteld was onverantwoord.

Toen Schelto de tien hectare land met opstallen van Jan Tonkens aan de Veenweg kocht zei Hendrik Holtjer tegen Hommes 'Schelto zet zo door dat hij er nu wel aan zal gaan'.

Enkele jaren later kwamen de landerijen en opstallen van Hommes te koop. Schelto had bij verschillende boeren gepolst of er belangstelling was en ook op een landbouwvergadering had hij naar voren gebracht, nu de boerderij van Hommes te koop kwam, dat dan boeren onder elkaar niet onnodig op de openbare veiling de prijs onderling zouden gaan opjagen. Schelto stelde voor om nu al enige landverdeling en eventuele prijs te bespreken. Het werd wat minimaal afgedaan 'dat niemand belangstelling had'. De onderlinge roddel en onderlinge spot schiepen een klimaat waarin maar weinigen voor hun mening durfden uit te komen.

Schelto voelde wel aan dat niemand zijn belangstelling vooraf kenbaar maakte. Het wantrouwen en enige afgunst onder elkaar speelde misschien een rol. Daarom moest hij zelf uit de wind blijven nam hij zichzelf voor. Hij regelde een makelaar uit Scheemda om voor Schelto te bieden.

De makelaar vroeg hoever hij mocht gaan.

"Zolang ik een sigaar in mijn mond heb moet je bieden," zei Schelto.

Schelto zat met alle collegaboeren aan één tafel met een grote bolknak tussen zijn lippen. Af en toe nam Schelto de sigaar uit de mond en stopte de 'stroman' met bieden.

Als ten langen leste de veilingmeester dreigde af te mijnen en het kwam op het 'éénmaal andermaal en wie biedt er nog meer' deed Schelto de sigaar weer in de mond en terstond verhoogde 'zijn man' weer het bod.

Uiteindelijk werd al het land afgemijnd op gemiddeld tienduizend gulden de bunder.

“Wie daar nog wat op verdienen wil moet van hoge huize komen,” zei één van de collega boeren en er werd druk gespeculeerd aan de tafel.

Toen na gunning de notaris een oproep deed aan de koper om de contracten te komen tekenen ging Schelto overeind. Het werd even doodstil aan de tafel.

In 1969 koopt Schelto de boerderij te Stootshorn van de familie Talma Stheeman.

Hij had net weer voor twaalf jaar een pachtcontract afgesloten met de heer Talma Stheeman waardoor de aankoopprijs wat billijker was. Het geheel was 36 hectare land en de gebouwen voor een totaalbedrag van f 224.404,- V.O.N. (zegge tweehonderdenviertwintigduizend en vierhonderenviergulden vrij op naam. Echter met de waterschapslasten en de rente en aflossing daarna bij elkaar opgeteld kwamen Schelto en Kina wel op de dubbele lasten te zitten als voor die tijd toen ze nog huurden. Dat nam niet weg dat de onderhandeling met de heer Talma Stheeman aan Schelto een goed gevoel gaf.

‘Gouden mensen, die familie Stheeman, toen mijn vader overleed kreeg mijn moeder korting op de pacht en mevrouw Stheeman kwam jarenlang nog even langs met een doos bonbons voor mijn moeder.’ vertelt Schelto in 2008.

AFREKENING

VOOR de heer S. Tonkens, Sappemeesterweg 15, Noordbroek

VAN NOTARIS G. H. SMITS TE GRONINGEN

OUDE BOTERINGESTRAAT 50
REKENING BIJ DE BANKEN TE GRONINGEN
POSTREKENING 809620

			Debet	Credit
1969				
okt.	22	Koopsom boerderij te Noordbroek van de heer Mr. A.W.L. Talma Stheeman te Amsterdam	f. 220.000,--	
		Grondbelasting 22 oktober t/m 31 december 1969	32,40	
		Straatbelasting idem	22,55	
		Waterschapslasten Oldambt idem	456,07	
		Aangaand geschenk Ned.Herv.Gem. Noordbroek	45,--	
		Pacht over de periode 1 mei t/m 22 oktober 1969	3.846,23	
		Beklemrecht Ned.Herv.Gem.Noord- broek 22 oktober t/m 11 november 1969	2,38	
			<u>f. 224.404,63</u>	

*1951; David Brown voor de zelfbinder.
Pieter Kiel stuurt en Schelto Tonkens bedient de zelfbinder.
Pieter is door een verkeersongeval tragisch jong overleden.*

1955; De eerste aardappelrooimachine. Merk Sterbo kostte toen achttijfhonderd gulden. Ernaast loopt een Wipkar om de aardappelen op te vangen.

1942; Een generatie eerder ging het aardappelrooien nog met de hand. Mannen- en vooral vrouwenkracht maar ook kinderhanden waren welkom. Het vervoer ging met paard en wipkar. Een behoorlijk verschil met de Sterbo rooimachine en de Climax rooimachine tien jaar later.

De meest rechtse personen op de foto zijn de ouders van Kina Tonkens- Heeringa met paard en wagen.

Staande geheel rechts is Catharina Magrietha Heeringa- Breemhaar. De man op de bok met de leidsels in de hand is Gerrit Heeringa. Voor Catharina Magrietha Heeringa- Breemhaar staan haar kinderen Roelof en Grietje. Het 3^e kind van rechts is Anje Nieborg en dan mevrouw van Erk met een zoontje.

*Climax aardappelrooimachine. Schelto zijn tweede rooimachine.
De aardappelen werden in een mand opgevangen en van uit de mand achter op de wagen
gegooid.
Het boerenbedrijf werd in hoog tempo gemechaniseerd: maaidorsers, bietenrooiers,
aardappelrooimachines en kiepwagens werden in hoog tempo door boeren aangeschaft.*

± 1976; Gerard Tonkens , Catharina Tonkens en Oltman Tonkens.

*De vaste knecht Jan Lageman werkte zeventwintig jaar bij de firma Tonkens. Hij dolde vaak met de kinderen en had voor alledrie een koosnaam. Oltman noemde hij altijd **Buffel**, Gerard noemde **hij Koko** en tegen Catharina zei hij altijd **'N Okster**.*

08-05-1998; Kinderen van Schelto en Kina
v.l.n.r. Oltman, Catharina en Gerard Tonkens.

Schelto bezat ook nog ruim zes hectare land dat grensde aan het Botjes zandgat. Het Botjeszandgat is een zandafgraving tussen Zuidbroek en Noordbroek, waar vanaf 1909 zand wordt opgezogen tot een diepte van zo'n 35 meter. Zandwinning mag niet te dicht langs de oevers plaatsvinden vanwege de mogelijkheid van wegzakken. Er wordt gecontroleerd op de veiligheid van die afgravingen. Toch is het gebeurd dat Schelto 's avonds bij zijn land kwam en er ruim één hectare in de diepte was verdwenen. Die middag had zoon Gerard op deze plek des onheils, met de trekker en de sproeiinstallatie, de aardappelen nog gespoten. Een halve dag later waren de aardappelen met het land naar de diepte verzwolgen.

*Botjeszandgat waarin een hectare aardappelen van Schelto naar de diepte verzwolg.
Plannen bestaan om van het Botjeszandgat een recreatiegebied te maken.*

De oevers van het Botjeszandgat waarin kolonies oeverzwaluwen nestelen.

Fokken van Texels stamboekschaap.

September 1982; Schelto had een grote hobby, het fokken van Texelse schapen. Niet alleen omdat het mooie schapen zijn maar ook omdat Texel bekend staat als de bakermat van de schapenfokkerij.

De schapen zijn op Texel al heel lang aanwezig. Uit oude geschriften komt naar voren dat er rond 1477 al veel schapen op Texel liepen. Tot 1860 waren dit voornamelijk zogenaamde Pijlstaarten, een ongehoord, sober ras met goede wol maar matig bespied.

Toen dit ras rond 1860 werd gekruisd met het Leichesterschaap en later ook met het Lincolnshire-schaap ging de beveleedheid erg vooruit maar ook nog eens de wolkwaliteit. Er is daarna een club van Texels Schapenstamboek opgericht wat goed was voor de zuivere fokkerij. Het zomaar kruisen van allerlei schapen stopte en er werden raskenmerken vastgesteld. Zo ontstond het thans bekende prachtige Texelse schaaap waar Schelto Tonkens zo veel liefde voor heeft.

Het Texelse schaaap, ook wel bekend als de Texelaar, in het buitenland vaak Texelsheep of kortweg Texel genoemd heeft een groot aanpassingsvermogen en een goede vleeskwaliteit. Een schaaap met een prachtige bespieding en vooral ook een mooie vlees/beenverhouding. Volwassen oeien werpen en zogen doorgaans twee lammeren per worp. De eerste worp gebeurt meestal op éénjarige leeftijd van een ooi.

De lammertijd was altijd een zenuwentijd vertelt Kina. We hebben nachten in het schaaphok gezeten of elk uur in de nacht uit bed. Later met een camera in het lammerhok en een klein televisieschermpje in de woonkamer werd het iets beter. Als Schelto in die lammertijd naar een vergadering ging zei hij altijd dat we goed op de schapen moesten letten.

En Schelto neemt het gesprek over en zegt, 'Het was ook altijd opletten of er geen ziekte ontstond. Het goed observeren van schapen en het onderkennen van afwijkend gedrag zoals dromen, smakken en geen koppelgedrag, dat zijn tekenen dat er iets aan het schaaap mankeert. Maar ook jeuk, krabben en als ze onrustig zijn of schrikkerig en trillerig. Of vermageren en een dorre grauwe vacht krijgen. Dan heb je nog scrapie, een gevreesde ziekte onder de schapen. De eerste verschijnselen zijn verandering van gedrag. Scrapie komt wel minder voor door resistente dekrammen maar toch moet je scherp blijven. Het is een soort hersenziekte en het zit in het bloed. Op Texel heb ik een keer een kar vol schapen gekocht, enters, binnen een jaar waren ze allemaal dood. Ze draaiden hun kop, met de bek open, op een rare manier omhoog en binnen enkele minuten waren ze dood. Ik had schapen lopen in Winschoten en elke dag ging ik even kijken. Er liep er één op de weg en ik zag meteen dat het niet in orde was. Toen ik erbij kwam liep hij zo in de sloot en verdrong. Thuis heb ik meteen een hark gehaald en hem uit de sloot gevist en binnen een uur hing hij aan de haak in het slachthuis. Nu zijn ze erachter dat het dezelfde besmettelijke ziekte is als wat de koeien hebben. En dan heb je ook nog rotkreupel, dat wens je je ergste vijand niet toe. Ik heb

het een keer gehad. Dagen zijn Hendrik Clevering en ik aan het hoeven besnijden geweest en met formaline ontsmet. Tegenwoordig worden de schapen ervoor ingespoten en dan heb je weinig problemen meer.'

'Ook een zorg is het aantal hondenliefhebbers die hun hond laten loslopen en die dan achter de schapen aangaan. Een kudde drachtige schapen die wordt aangevallen door een hond, of soms meerdere honden, kan een drama zijn. Je merkt soms pas de volgende morgen dat er iets is met de kudde schapen. Ik heb het gehad,' vertelde Schelto, 'op de klei aan de Scheemderweg.

We hebben de hond nooit gekregen maar hij had 's nachts een grote slachting gehouden onder de drachtige schapen. Enkele dieren waren kreupel en andere dieren waren de oren afgevreten en een aantal dood, die lagen in een slenk, ik zag ze eerst niet omdat ze in de laagte van het land op hun rug lagen. Ze waren vreselijk toegetakeld en aangevreten en overal lag wol. Maar een nog groter probleem zie je later pas omdat bij de drachtige schapen de vrucht sterft als er zo'n jacht op de beesten is geweest. Het lammerseizoen kan je daarna wel vergeten'.

1973; Eén van Schelto zijn grote hobby's is het fokken van Texelse schapen. Hiermee won hij verschillende prijzen en werd ook regelmatig kampioen.

Hier presenteert hij de Texelse Ram Joost, een groot kampioen onder de Texelse Rammen.

- Een mooie Texelaar met een ruimgebouwd, balkvormig en massaal lichaam.
- Sprekende kop met een recht neusbeen en zwarte neusspiegel en een brede bek.
- Voldoende correct geplaatst hals.
- De romp is in zijn geheel best bespied, met extra gevulde lenden en dijen.
- De voorhand is breed en diep, met een goed geplaatste, vrij lange schouders.
- Voldoende ver naar voren doorlopend borstbeen.
- De wol is fijn, gesloten en vast gestapeld en bevat geen overtollig wolvet. De romp is bedekt met een witte vacht. De kop en benen zijn onbewold maar bedekt met wit haar.
- De staart is fijn en heeft een passende lengte.
- Hij is zowel in gang als in stand correct.
- Gewicht 90 kilo.
- Schofthoogte 70 centimeter

Een prima Texelse Ram die door Schelto werd gekocht van Jan Koning.

Opnieuw viel Schelto met twee van zijn Texelse rammen in de prijzen. Schelto zit in het midden met zijn witte kuif. Rechts naast hem, de man zonder bril, zit Hendrik Clevering ook een verwoed schapen liefhebber. Hendrik was de rechterhand van Schelto en hij was er op de schapenkeuringen altijd bij.

Fokken van stamboekkoeien.

Stamboekkoeien fokken met Fries bloed en met Amerikaans bloed. Vroeger had je kleinere koeien en waren de koeien meer de zogenaamde 'dubbeldoelkoeien'.

De koeien van vroeger moesten zowel vleeskoe als melkkoe zijn. Tegenwoordig zijn de koeien doorgefokt op meer melktypische eigenschappen. Er wordt bij de melkkoe gefokt op een vetgehalte van minimaal 4,4 % en op een eiwitgehalte van minimaal 3,5 %. Daarnaast op het aantal produktieve dagen en of ze minimaal zesentwintig kilogram melk per dag produceert. Een goede koe produceert minimaal dertigduizend kilogram melk in haar leven van ongeveer vier produktiejaren. De afgelopen vijftien jaren zijn deze getallen minstens met tien procent gemiddeld gestegen.

'Er zijn koeien die veel meer produceren. Vroeger hebben we een koe gehad die honderdduizend kilo melk heeft gegeven. Die werd dan feestelijk geprezen.'

Het zijn zomaar getallen die Schelto nu nog steeds in zijn hoofd heeft zitten.

Wat er met de 'melktypische' koe gebeurt als hij geen melk meer geeft na vijfenhalf jaar?

'Als een melkkoe aan het eind van haar melkproduktie is kan er uitsluitend nog worst van gemaakt worden.' zegt Schelto

11-07-1970; Koeienkeuring op een fokveedag te Slochteren.
v.l.n.r. Schelto Tonkens, Klaas Dijkhuis, Henk Dijkhuis, Oltman Tonkens, Jan Tillema en Jan Lageman.

Collectie van vier volbloedkoeien uit de stal van Schelto Tonkens tijdens de keuring te Schildwolde.

v.l.n.r. de man met de pet is Streuper, Oltman Tonkens staat middenin tussen de vier koeien en Jan Lageman kijkt lachend naar de top-modelkoeien. Jan Lageman werkte zevenentwintig jaar bij Schelto Tonkens.

Fokken van K.W.P.N paarden.

Naast het fokken van Texelse schapen en volbloedkoeien was hij ook succesvol in het fokken van paarden.

In de garage aan de Hoofdstraat 44 Noordbroek hangt een medaillekast vol met prijzen, lintjes, medailles en bekens en kampioenschappen.

Als kind al was Schelto bezeten van paarden en wilde hij erg graag een paard hebben.

Vaak zeurde hij bij zijn moeder, maar immers daar was geen geld voor. Dan sloeg hij jengelend met de aker, de metalen puttemmer, op de regenbak en dan zei hij:

'Mag ik mie een peerd kopen moeke?'

'Nee mien jong.' zei zijn moeder dan.

Zodra de kans zich voordeed kocht Schelto zijn eerste paarden en bij de merrie Idea kreeg hij in 1952 zijn eerste eigen gefokte veulen genaamd Urania.

De dag dat het veulen kon worden geboren was het de trouwdag van Schelto en Kina.

Schelto vroeg aan zijn buurman Tonnie Jager om op de merrie te passen. 'Als je maar zorgt voor een borrel,' zei Tonnie.

Schelto belde in de loop van de dag hoe het ging en Tonnie zei dat de fles leeg was. "Pak maar een nieuwe" 'zei Schelto.

Toen Kina en Schelto 's avonds thuis kwamen stond met grote letters op de schouw van de haard geschreven *Urania*.

Tonnie Jager had er samen met Jan Huisman, meester Alkema en Geert Hoving (Geert Hopeloos) en Jan Lageman een feestelijke gebeuren van gemaakt. In de voorraad drank was een aardige deuk geslagen, maar dat mocht ook met zo'n prachtig veulen.

Schelto heeft het fokken van dieren zeer hoog in zijn vaandel staan. Het beste was nauwelijks goed genoeg. Vooral rijpaarden, zogenaamde K.W.P.N. ters. (Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland). Stamboekpaarden van het grootste Nederlandse stamboek een menging van Holsteiner bloed, Oldenburger bloed en later ook Engels volbloed. Gefokt op bruikbaarheid vanaf jonge leeftijd tot op hoge leeftijd, gezondheid, weinig eisen aan onderhoud en een goed, werkwilleg karakter. Een licht tuigpaard, dat behalve als werkpaard ook gebruikt kon worden als springpaard of in dressuur, maar ook in de mensport als enkelspan, tweespan, tandem of vierspan maar ook ingezet kon worden als elegant koetspaard.

Holsteiner merries werden met Groninger hengsten gekruisd. Landelijk bekend is de merrie Gekina, een prachtige bruine merrie geboren in 1988. Een indrukwekkend paard van het ras: K.W.P.N. (Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland) waaraan Schelto zijn hart verpand heeft tot op de dag van vandaag.

Gekina heeft zestien veulens voortgebracht en is heden, in 2008, drachtig van het zeventiende veulen en loopt op het weiland te Uiterburen in Zuidbroek.

Op I.B.O.P. keuringen (Instelling **B**ruikbaarheid **O**nderzoek **P**aarden) kortweg IBOP-stamboekkeuringen genoemd, haalde Schelto met de merrie Gekina, geboren 1988, ooit 91 punten. Met Ekina geboren in 1986, haalde hij zelfs AA 98 punten. Het hoogst wat je kan halen met IBOP-keuringen is 100 punten. Die 100 punten is nog nooit bereikt en ook de 99 punten is nog nooit bereikt. Met andere woorden, 98 punten is top en slechts door enkele behaald.

De IBOP stamboekkeuring heeft plaats in het jaar waarin een merrie drie wordt. Ook op oudere leeftijd kan een nog in het veulenboek geregistreerde merrie worden aangeboden voor stamboekopname. De inspecteur neemt de merrie op in het stamboek door het invullen van het zogenaamde lineaire scoreformulier. Met dit formulier wordt het exterieur tot in alle lichaamsonderdelen beschreven. De beoordeling heeft eerst plaats op een harde ondergrond (stenen of asfalt). Vervolgens toont de merrie in de binnenmanege haar bewegingen in vrijheid (stap, draf en galop) en ze krijgt de mogelijkheid om vrij te springen. Voor het exterieur, de beweging en het vrij springen krijgt een merrie punten op de schaal van 0 tot 100. Een jury beoordeelt de merrie op stap, draf, galop en de geschiktheid als dressuurpaard. Bij het springen kijkt de jury naar de afdruk, de techniek, het vermogen en de aanleg als springpaard. De merrie wordt tijdens de test meerdere keren beoordeeld door dezelfde jury op dezelfde kenmerken.

In Schelto zijn fokkersloopbaan heeft hij drie keer een kampioen gefokt.

‘Als het Wilhelmus dan over het keuringsterrein klinkt gaat er wel iets door je heen....’

In 1976 kocht Schelto van de heer Zeeburg uit Vorden de model-merrie Zodka. Daar komt de naam Kina vandaan. Deze naam Kina was heel toevallig.

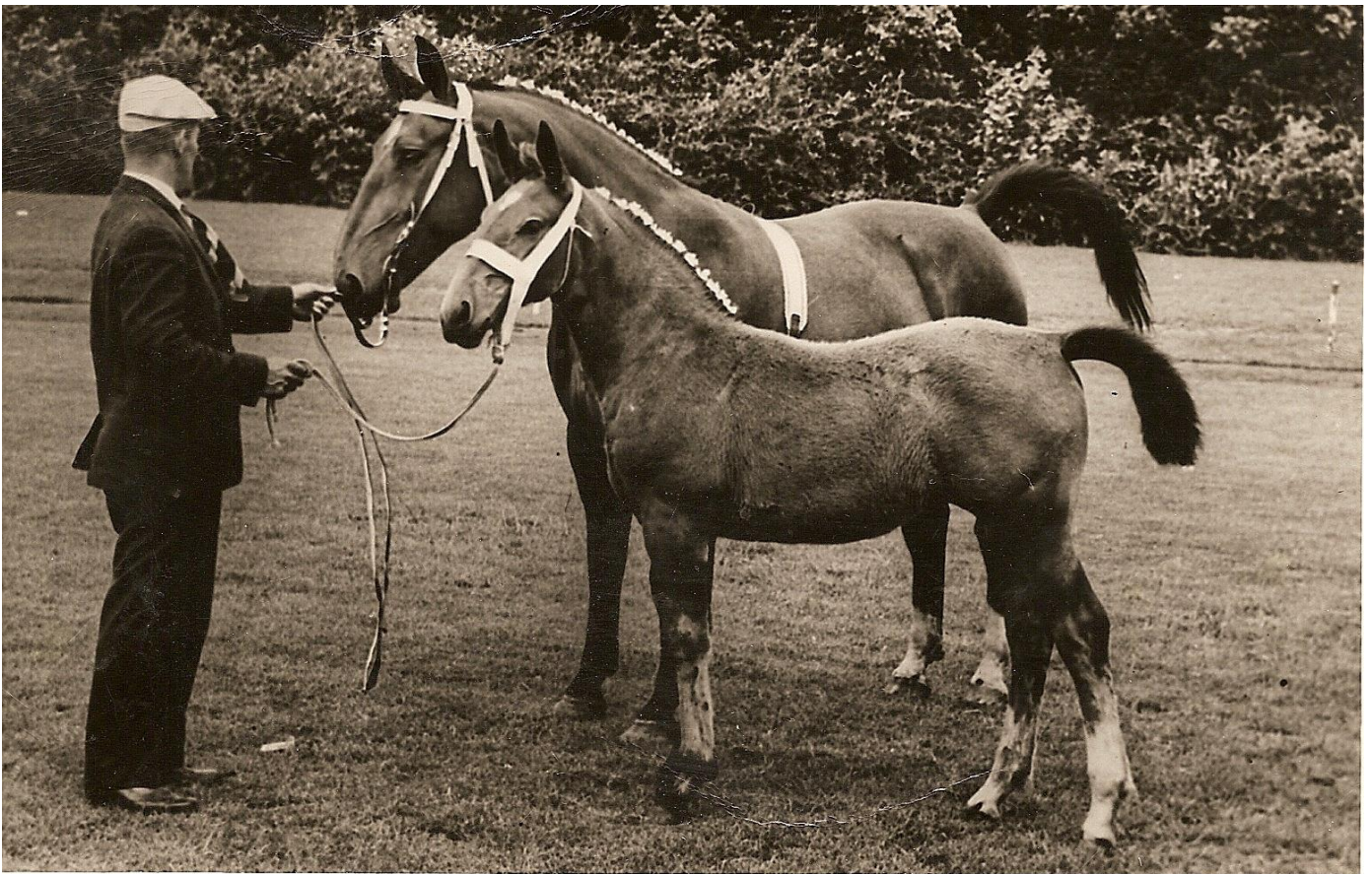
Veel mensen dachten dat Schelto zijn vrouw Kina had benoemd, maar dat was niet zo.

Schelto liet de merrie Zodka dekken door de XX preferente hengst Pericles. Hieruit werd het merrie-veulen Takina geboren.

Met Takina werd later grote successen behaald. Het hoogst haalbare voor die tijd namelijk Keur Preferent Prestatie.

Op één na hebben alle alle nakomelingen op de keuringen een eerste premie gekregen behalve Holland. Holland werd als veulen verkocht aan Martinus Bakker voor vijftienduizend gulden. Later heeft Holland het in de sport zeer goed en zelfs internationaal zeer goed gesprongen.

Takina is 29 jaar geworden en tot op het laatst maakte zij nog een zeer gezonde en gave indruk.

1952 Schelto met zijn eerste gefokte veulen Urania van de merrie Idea

*Takina met merrie-veulen Gekina op de fokdag in Slochteren.
Takina is 29 jaar geworden en tot op het laatst maakte zij nog een zeer gezonde en gave
indruk.*

NAAM: TAKINA

LEVENSNUMMER: 24315STB

PREDIKAAT: KEUR PREF PREST

KLEUR: BRUIN

INGESCHREVEN IN: STB

GEBORTE DATUM: 28-04-1977

TYPE: RP GESLACHT: VROUWELIJK

STOKMAAT: 1.66

KWPN
Koninklijke Vereniging
Warmbloed Paardenstamboek
Nederland

Postbus 382
3700 AJ Zeist
Tel. 030-6934645
Fax 030-6931455

FOKKER: 8102, S. TONKENS, SAPPEMEERSTERWEG 15, 9635 TL NOORDBROEK

AFTEKENINGEN:
RECHTSVOOR SOK, ACHTER OPLOPEND, LINKSACHTER WITVOET BINNEN
OPLOPEND, RECHTSACHTER WITVOET, ALLEN MET ZWARTE VLEKKEN
KROONRAND

V. PERICLES PREF 2590BB XX BRUIN	RELIC XX 200VRH	WAR RELIC XX 198VRH	V. MAN O'WAR XX M. FRIAR'S CARSE XX
	QUEEN OF PERU XX 201VRM	BRIDAL COLORS XX 199VRM	V. BLACK TONEY XX M. VAILA XX
M. ZOKINA D MODEL 37022NWP GP BRUIN	SIBOLT 1462NWP	BIG GAME XX 199VRH	V. BAHRAM XX M. MYROBELLA XX
	JUKINA D MODEL 34181NWP	CHINCONA XX 200VRM	V. BUCHAN XX M. CHINCHILLA XX
		SINAEDA PREF 1412NWP	V. CAMILLUS PREF M. MORGENSTER Z MODEL BREE
		VARUSA B STER 29605NWP	V. COMMANDEUR PREF M. JOGRUSA A
		CONTENT 1411NWP	V. CONSUL 4075 OLDS M. NOVONDA 77936 OLDS
		CEKINA D STER 31758NWP	V. JUWELIER M. EKINA D MODEL

Stamboekinschrijving van Takina.

KWPN
Koninklijke Vereniging
Warmbloed Paardenstamboek
Nederland

De heer S.Tonkens
Sappemeesterweg 15
9635 TL Noordbroek

prest/lv/'97

14 maart 1997

Geachte ,

Tot ons genoegen kunnen wij u meedelen dat aan uw merrie TAKINA 24315 keur pref Stb het predikaat **PRESTATIEMERRIE** is toegekend.

Wij wensen u van harte geluk met deze bijzondere onderscheiding die is verleend op grond van de door haar kinderen behaalde sportprestaties, namelijk :

Ekina 86.354,	V. Zuidhorn	IBOP AA 98 pnt
Gekina 88.2229,	V. Zuidhorn	IBOP AA 92 pnt
Hollard 89.2000,	V. Zuidhorn	NHS springen
llard 90.5525,	V. Zuidhorn	Z springen
Kakina 92.11837	V.Zeoliet	Keur ELITE MERRIE

In een van de komende "In de Strengen" zullen wij aandacht schenken aan dit heuglijke feit.

Met vriendelijke groeten en hoogachting,

P.W. Blokland,
voorzitter.

Verder kinderen van:

Lucky Boy 2 x

Zeoliet

Nimmerdor

Goodtimes 2 x

Postbus 382 3700 AJ Zeist
Rembrandtlaan 2 Huis ter Heide
Tel.: 030 693 46 00 Fax: 030 693 14 55
Internet: www.kwpn.nl
E-mail: info@kwpn.nl

Rabobank 34.14.04.330
Postgiro 348620 KvK. V 40 47 78 40

Beschermheer Z.K.H. Prins Bernhard

De merrie is 20 jaar nog zeer
gaaf en springt nog met gemak
een hindernis van 1.40 m

Rabobank

PROVINCIALE VEREENIGING TER
BEVORDERING DER PAARDENFOKKERIJ
IN GRONINGEN

Cursus Toiletteren en Monsteren van Paarden

Getuigschrift

Ondergetekenden verklaren dat

Schelte Jonkers

te

Stadhaar

de Cursus in

het Toiletteren en Monsteren van Paarden heeft gevolgd met

Uitgerikt te

Blachteren

GRONINGEN

20 Maart 1952

De Leraar:

Vanens het Bestuur
van het N.V.P.
afl. Groningen

De O. Jonkers

[Handwritten signature]

1989; Oltman Tonkens toont aan de burgemeester van Slochteren de driejarige merrie Ekina. Op een IBOP keuring haalde Ekina AA 98 punten. Ze werd als tweejarige en driejarige kampioen van de provincie Groningen. Ze is twee keer op UTV geweest in Utrecht. Helaas is ze gestorven bij de geboorte van haar eerste veulen.

In Schelto zijn fokkersloopbaan heeft hij drie keer een kampioen gefokt. 'Als het Wilhelmus dan over het keuringsterrein klinkt gaat er wel iets door je heen....' In de garage aan de Hoofdstraat 44 Noordbroek hangt een medaillekast vol met prijzen, lintjes, medailles en bekens en kampioenschappen. Naast het fokken van paarden was hij ook succesvol in het fokken van Texelse schapen en volbloedkoeien.

II

COMMISSIE VOOR HET BRUIKBAARHEIDSONDERZOEK VAN PAARDEN/PONY'S (I.B.O.P.)

C E R T I F I C A A T

RIJPAARD/PONY

Naam paard/pony: Ekina
Stamboek: K.W.P.N.
Geslacht: vrouwelijk Stokmaat: 1.64 m Geboortjaar: 1986
Kleur: bruin Signalement:
Vader: Zuidhorn
Moedersvader: Pericles
Naam eigenaar: S. Tonkens
Adres: Oostereinde 26-28, 9675 TA WINSCHOTEN
Plaats van onderzoek: Tolbert Datum: 24-11-1989

<u>Eigenschappen</u>	<u>Waardering</u>	<u>Opmerkingen</u>
a. Wijze van gaan in stap (x2)	1.9..	
b. Wijze van gaan in draf (x2)	1.6..	
c. Wijze van gaan in galop (x2)	1.8..	
d. Houding en wendbaarheid	.9...	
e. Karakter, gehoorzaamheid en temperament (x2)	1.8...	
f. Wijze van springen, aanleg tot springen, wijze van in de hand staan (x2)	1.8...	

Totaal aantal punten

9.8...

Indeling in klasse

..... A.A.

Het paard werd gereden met/~~zonder~~ trens, met/~~zonder~~ sporen, met/~~zonder~~ zweepje.

Terreingesteldheid: binnen/~~buiten~~

Weersgesteldheid:

Het paard/~~de pony~~ is wel/niet gereden door een lid van de jury.

Aldus opgemaakt te Tolbert

d.d. 24-11-

19 89

DE JURY

.....
(voorzitter)

.....
(secretaris)

27/4349
17-8-1983

Hier de merrie Gekina met een veulen van Ahorn na behalen van een eerste premie.

Gekina is ook een dochter van Takina. Is ook Keur Preferent. Op dit moment is Gekina 21 jaar oud (geboren in 1988). Als alles goed verloopt zal ze in het voorjaar van 2009 haar zeventiende veulen voorbrengen. Als jaarling kreeg ze een ernstige koliek aanval. Na verblijf van drie weken in een dierenkliniek te Emmeloord knapte ze op. Schelto had nooit durven dromen dat er daarna zo'n topmerrie uit zou groeien. Ze is vier keer dragend geweest van de hengst Ahorn. Ze bracht hiervan drie keurmerries en een sterhengst voort. Ze is op een veiling van Prinsjesdag in de Beemster verkocht aan S. Osinga in Friesland. Eén prachtige nakomeling-merrie van Gekina is Lekina V. Nimmerdoor preferent. Lekina is ook Preferent en heeft in de fokkerij ook haar sporen nagelaten. Deze merrie Lekina heeft Schelto samen met Adrie Rijk.

De merrie Kakina V. Bekend onder nr.92.11839.

Een elite merrie werd in 1991 provinciaal kampioen en is twee keer op de nationale keuring in Utrecht geweest. Kakina V is ook een dochter van Takina en is geboren in 1992.

Op deze foto is de merrie Gekina 21 jaar en drachtig van haar 18^e veulen. Voor haar loopt, beter gezegd 'zweeft' haar veulen Evron. Omdat het veulen, zoals op de foto te zien is, geen benen aan de grond heeft laat het veulen een gratieus zwevende loop zien. Evron is op de lokale keuring in Schildwolde bekroond met een 1^e prijs. Stond bovenaan in zijn rubriek en kreeg een uitnodiging voor de Centrale Keuring in Tolbert. In Tolbert stond hij weer als 1^e opgesteld en kreeg toen een uitnodiging voor de Nationale Keuring in Ermelo. Ook is hij geselecteerd voor de veulenveiling 'Star Sale' in Drachten. Op deze veiling schitteren, afkomstig uit bekende fokstammen, definitief geselecteerde jonge topveulens.

De merrie Kakina met haar veulen een afstammeling van Flemming. Tying werd als veulen kampioen en later op die dag ook nog algemeen kampioen van alle rubrieken. Heeft eerst dressuur gelopen M3 en later als springpaard klasse Z. Ze is verkocht naar Amerika.

Bestuursfuncties

Schelto Tonkens vervulde vele bestuurlijke functies.

- Vijfentwintig jaar voorzitter van de Landbouwvereniging Stootshorn.
- Bestuurslid van de ruilverkaveling en zeventien jaar in de ruilverkavelingscommissie.
- Commissaris bij Stoit Houthandel.
- Vijfentwintig jaar besturen van verschillende zuivelfabrieken.
- Commissie van Toezicht van de melkfabriek Slochteren.
- Commissaris van de zuivelfabriek van Winschoten.
- Bestuurslid van de zuivelfabriek in Winschoten.
- Secretaris van de zuivelfabriek in Winschoten.
- Voorzitter van de zuivelfabriek in Winschoten.
- Bestuurslid van de zuivelfabriek Oosterwolde.
- Bestuurslid van de K.I. (kunstmatige Inseminatie) Noordbroek en later ook te Noorddijk.
- Dagelijks Bestuurslid en penningmeester van K.I. (kunstmatige Inseminatie) Noorddijk.
- Bestuur van VVV (Vereniging Van Volksvermaken) van Noordbroek.
- Tussenpersoon van de Hagel Unie in Den Haag.

1987; Schelto zat zeventien jaar in het bestuur van de Ruilverkavelingscommissie.

v.l.n.r. Hero Gastman, Aaldrik Zuiderveen, Udo Roelofs, Herman Mellema, Schelto Tonkens, Otto Knotnerus en Piet Boonman

1979; Schelto zat vijftwintig jaar in het bestuur van de 'Landbouwvereniging Stootshorn'
Staan v.l.n.r. Daniël Bouman, Harmannus Kooi, Willem Kooi, Jan Arend de Boer, Lucas
Holtjer, Reint Kroon, Dirk Middel, Harm Bakker, Tjapko Holtjer, Tjapko (Koos) Jager,
Jannes van der Veen en Derk Bouman.
Zittend v.l.n.r. Geert Kroon, Piet Vermue, Tonnis Jager, Schelto Tonkens en Jan Schrage.

1962; Landbouwvereniging Stootshorn.

Bovenste rij v.l.n.r. Ferdinand Bos, Jan Tonkens, Willem Kooi, Harm Bakker, Tidde Schrikkema, Jacob Hartman, Tjapko Holtjer, Geert Tonkens en Luppo Sterenberg.

Middelste rijen v.l.n.r. Albert Taai, Gerrit Boer, Harmannus Kooi, Harm Fluks, Jan Huisman, Tomas Bakker, Jannes Hartman, Jan Uildriks, Jacob Kruijer, Jacob Holtjer, Schelto Tonkens, Reint kroon, Geert Kroon en Tonnis Jager.

Voorste rij v.l.n.r. Hendrikus Woortmeijer, Tjapko Holtjer, Ludolf Brink, Hendrik Holtjer, Willem Holtjer en Derk Bouman.

Op deze groepsfoto uit 1962 van de Landbouwvereniging Stootshorn, staan 29 boeren. Hiervan zijn thans in 2008 in het nageslacht nog een handvol namen actief in de landbouw. Te noemen; Lucas Holtjer en Koos Holtjer, Daniel Bouman, gebroeders Jan en Reinder Middel, Henk Mensinga, Tonnis Jager en het veebedrijf Dik Winkel.

Schelto zat jaren in het bestuur van de zuivelfabriek. Hier is hij in een geanimeerd gesprek met de directeur van de zuivelfabriek Harm (Kappie) Postma.

'Er zijn een kleine handvol mensen waar je in je leven veel aan hebt en waar je veel van leert,' zei Schelto in 2008.

'Een van de mensen waar ik erg veel van heb geleerd was de directeur van de zuivelfabriek Harm (Kappie) Postma.'

'Postma was een gedreven man en niet gemakkelijk voor zichzelf, maar ook niet voor zijn personeel en voor de boeren. Wat hij één keer in zijn hoofd had moest doorgaan. Daardoor ondervond hij ook veel weerstand. Postma had ook veel problemen met de gemeente over bouwvergunningen.

Mooie oude foto's van de melkfabriek te Winschoten. Jaren later was Schelto hier ruim twintig jaar bestuurder.

Schelto zat totaal Vijfentwintig jaar in besturen van verschillende zuivelfabrieken.

- Bestuurslid van de zuivelfabriek in Winschoten.*
- Commissie van Toezicht van de melkfabriek Slochteren.*
- Commissaris van de zuivelfabriek van Winschoten.*
- Secretaris van de zuivelfabriek in Winschoten.*
- Voorzitter van de zuivelfabriek van Winschoten.*
- Bestuurslid van de zuivelfabriek Oosterwolde.*

Afscheidspeecbe van Schelto als bestuurder van de zuivelfabriek Winschoten en Oosterwolde.

Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren,

Nu is er een eind gekomen aan mijn periode van ruim twintig jaar Zuivelbestuurder. Na de fusie met Slochteren, waar wij lid van waren, ben ik blijkbaar in beeld gekomen van wijlen de heer Postma. Zijn uitspraak was later, mensen met lastige vragen in een ledenvergadering moet je zo gauw mogelijk benoemen in het bestuur. Dan heb je beter de kans om die persoon intern te bewerken. Zo werd ik in 1967 benoemd in de raad van commissarissen. In 1971 kwam ik in het bestuur, waarvan toen drie leden langer dan vijftwintig jaren bestuurslid waren. In 1973 werd ik benoemd in het DB (Dagelijks Bestuur). Toen werd ik ook benoemd als secretaris. Het is voor mij een goede en leerzame tijd geweest samen met de heer Postma en de heer Michels.

Iedere donderdag was er DB vergadering. De heer Michels was altijd precies op tijd. Ik kwam wel eens vijf of tien minuten te laat en het is vaker dan eens gebeurd dat mevrouw Postma om half negen met de koffie kwam en met de verontschuldiging van de heer Postma dat hij iets later kwam en wij zouden alvast maar eerst de krant even doornemen.

De melkprijs was bij ons meestal een groot probleem en zodoende kregen we in 1978 de eerste fusiebesprekingen met Z.O.H. welke onderhandelingen later weer zijn afgebroken. In 1979 werd ik voorzitter en werd de heer Duivenvoordem als nieuwe directeur benoemd. Hij kreeg gelukkig al snel door dat het voor Winschoten geen haalbare kaart was een goede melkprijs te realiseren.

Dit was voor ons een aanleiding om de fusie besprekingen met Z.O.H.(Zuid Oost Hoek) te Oosterwolde weer op gang te brengen.

De gesprekken liepen dusdanig vlot dat de fusie binnen de kortst mogelijke tijd een feit was. In 1980 werd ik dus bestuurslid van de Z.O.H. te Oosterwolde en voor mij was de druk van de ketel af. Alles ging toen in een gemoedelijke sfeer en we zaten wat ruimer in ons jasje. Voor mij was het toen als 'een moeizaam drijvend schip in een veilige haven'.

Mijnheer de voorzitter, en dat moet mij toch ook van het hart, ik eerlijk moet toegeven dat onze Friesche collega's , ondanks afkeuring van de fusie door C.C.F. (Cooperatieve Condensfabriek Friesland) dat er de eerste vijf jaar in Winschoten geen winst werd gemaakt,

nooit een wanklank hebben geuit over de slechte resultaten en zich correct aan de afspraken hebben gehouden.

Ik betwijfel of wij als groningers dat wel net zo netjes hadden gedaan. Daarvoor mijn hartelijke dank.

Onlangs hoorde ik een bestuurder in zijn afscheidsspeche zeggen; op het moment dat je afscheid neemt heb je het gevoel dat je de beste bestuurder bent.

Nou meneer de voorzitter ik kan u zeggen dat is bij mij beslist niet het geval. Toch ben ik er van overtuigd dat ik voor de Oost Groninger boeren bereikt hebt wat mogelijk was en heb daar een voldaan gevoel over.

Bij berekening is mij gebleken dat een gemiddeld bedrijf in Oost Groningen toch plusminus honderdduizend gulden aan melkgeld meer heeft ontvangen bij de Z.O.H. dan wat hij bij Noord- Nederland het geval zou zijn geweest.

Persoonlijk wil ik nog graag mijn mening aan U kwijt, dat een fusie tussen C.C.F. en Noord Nederland een slechte zaak is voor de vrije fabrieken.

Verder kan ik U zeggen dat ik alle vertrouwen hebin het Bestuur, de Directie en Medewerkers van hoog tot laag van de Z.O.H. en zonder namen te noemen wil ik graag iedereen hartelijk dank zeggen voor het vertrouwen en de bijzonder goede samenwerking.

Ook kan ik u nog meedelen dat het voornemen bestaat een club op te richten van Oud Directie en Bestuursleden van de Z.O.H. En ik verzeker U dat we het Wel en Wee van de Z.O.H. op de voet zullen volgen.

Ik heb een moeizaam drijvend schip genoemd meneer de Voorzitter maar bij mijn afscheid heb ik het gevoel dat U met elkaar op een bruisend schip zit die alle stormen kan doorstaan.

S.Tonkens

Voordat de Adrillenmarkt begon werd jarenlang door Schelto het beste paard en de beste koe aangewezen. Elk jaar stond er dan een redactioneel stukje in de krant
Zo ook in 2006;

ADRILLEN 2006

Heel veel kijkers, maar erg weinig kopers. Héél gezellig en vooral erg druk. Zo'n 65.000 boeren, burgers en buitenlui kwamen op de 191ste editie van de Winschoter Adrillen af.

Door Hennie Lemein

Het fraaie herfstweer was er mede de oorzaak van dat de grootste jaarmarkt in de provincie als zeer geslaagd de boeken in kan. Desondanks waren de kooplieden op de 191ste editie van de Winschoter Adrillen minder tevreden. "Veel kijkers, weinig kopers", luidde de conclusie. Honger en dorst hadden de Adrillen-gangers wel. Eigenaars van restaurants, cafés en snackbars deden goede zaken. De winkels in het centrum profiteerden dankbaar mee.

Het Comité Adrillen had vooraf een spektakelstuk beloofd. De prehistorische saurussen, gestalte gegeven door leden van de Tilburgse theatergroep Close Act, bleek een schot in de roos. De angstaanjagende wezens trokken veel bekijks en nog meer applaus. Dat gold trouwens ook voor de paardenshow op het Burg. Schönfeldplein. Opnieuw slaagde keurmeester Schelto Tonkens erin het mooiste kleinste en grootste paard aan te wijzen. Jobke, een mini appaloosa, en Fioma, een haflinger, werden door burgemeester Janny Vlietstra onderscheiden. En dus viel eigenaar Ebo Buiter in de prijzen. De genodigden, onder wie deze keer niet alleen de schutterij uit Bourtange, maar ook diverse collega's van Winschoter stadsomroeper Geert Veen, schuifelden als vanouds over de markt richting De Klinker en kermis. Miranda Mulder, de 19-jarige Miss Oldambt, hoefde niet te klagen over (mannelijke) belangstelling.

Schelto na een veekeuring op de Winschoter Aldrillen met burgemeester en wethouders voor het gemeentehuis te Winschoten. Voor dat de Aldrillenmarkt begon werd jarenlang door Schelto het beste paard en de beste koe aangewezen.

Hagelunie

Voor

Hagelverzekeringen

S. Tonkens

Sappemeesterweg 15

9635 TL Noordbroek

Tel: 0598-451565

Fax: 0598-453265

Mob: 0653509235

e-mail: otonkens@agriware.nl

S. Tonkens

Hoofdstraat 44

9635 AW Noordbroek

Telefoon : 0598- 451565

Fax: 0598- 453265

Mobiel: 06 5350935

Email: s.tonkens@wanadoo.nl

Hagelunie en Agriver Agrarische Verzekeringen

H.H. Landbouwers laat uw kostbare gewassen verzekeren tegen Hagel- en Stormschade voor een minimale premie. Ook mogelijkheid voor vorstdekking. Laat U vakkundig voorlichten door

S. TONKENS

Winschoten

Telefoon 05970 - 15548

Ook tijdens de manege-activiteiten was Schelto tussenpersoon van de Hagel Unie in Den Haag.

Het dienen van de samenleving stond bij Schelto net zo centraal als het verdienen. Daarnaast een grote mate aan leergierigheid, beschikken over veel energie en een vermogen om grote gehelen te overzien, te rangschikken en duidelijk een mening te vormen. Deze sterke eigenschappen vielen in de vele vergaderingen die Schelto bezocht meteen op. Met die mooie capaciteiten maak je keuze's welke bestuursfuncties je wel en niet kan vervullen.

Nu kijkt Schelto terug op een schitterende leerzame tijd. 'Het meest heb ik in mijn leven geleerd van alle bestuursfuncties'.

De dualisering onder de boeren maakte het wel eens moeilijk om het met alle partijen eens te kunnen zijn. De onderlinge verhoudingen in het agrarisch kapitalisme. Er waren behoorlijke kenmerkende verschillen of je boer was op de klei, op de zanderige-zavelachtige gronden en al helemaal als je boer was op de veenkoloniale gronden. Het boerenbedrijf was de maat van hoe mensen met elkaar omgingen. Het was niet alleen te zien wie beter gesetteld was, deels door hun bekwaamheid of misschien deels door de grondsoort. Nee, er bestond ook een neerbuigende houding tussen de 'Dikke kleiboer' en het 'veenkoloniale' of 'zandboertje'.

De arrogantie van de boerenstand.

Er woont daar een ander type mens. In 1965 vroeg ik aan een veenkoloniale arbeider wat is er anders aan een zandboer of een kleiboer? De man sjarde aan zijn broek en zei: Als een scharensliiep om half een 's middags bij een zandboer aanklopt, dan eet hij mee. Een kleiboer jaagt hem van zijn erf.

In het aanspreken was de vrouw van een kleiboer Mevrouw. Was je in aanzien minder dan was het gewoon juffrouw en geen mevrouw.

Kina werd gewoon aangesproken als juffrouw Tonkens.

Ja, het was een wezenlijk verschil of je met juffrouw of als mevrouw werd aangesproken. De twee vrijgezelle broers Jan en Geert Hommes waren ook gesettelde Here-boeren. Ze hadden al vroeg een prachtige auto, een Ford Vedette waar Schelto en Kina af en toe met mee mochten rijden naar de paardenkeuringen of paardendressuurdagen. Ze kwamen dan aan en werd er getoeterd vanaf de Sappemeesterweg. Soms stonden ze wel tien minuten te wachten tot Schelto en Kina over de laan lopend bij de auto aankwamen. Bij terugkomst werden Kina en Schelto weer vooraan bij de Sappemeesterweg uitgezet.

De broers Hommes waren geen boeren met hooghartigheid of verhevenheid.

De laan oprijden? Er is nooit over gesproken en Schelto wist zijn plaats.

Later pachtte Schelto twintig hectare land van de gebroeders. Geert Hommes kwam jarenlang drie keer per week melk halen bij Schelto en de contacten waren alsof ze familie

van elkaar waren. Over en weer kwam men op verjaardagen. Toen huishoudster Hillechien Veentjer overleed werden de visites uitgebreid en kwam Jan Hommes één keer per maand zondags op de boerderij te Stoothorn. Dan kwamen Kina haar vader en Schelto zijn moeder ook op die zogenaamde bejaardendag.

Nog altijd is er jaarlijks een reünie met de neven en nichten van de familie Hommes. Het getuigt van de warme band die is gegroeid.

Wat betreft de standsverschillen kwam dat vooral in de boeren-sociëteiten veelal tot uiting. Je had de Rederijerskamers maar Schelto Tonkens zat gewoon bij de Veentjerlandbouw.

Dit verschil in gesetteldheid was niet altijd profijtelijk voor Schelto in de diverse bestuursfuncties die hij bekleede. Het werkte niet altijd gemakkelijk en mensen kunnen wel eens erg kwaad tegen je doen als je op bestuursniveau besluiten moet nemen. Tijdens de ruilverkaveling kwam je dan aan het land van mensen die al generaties eigenaar waren, dat nu soms werd uitgeruild in de verkaveling.

Destijds kwam ongeveer twaalfduizend hectare voor de totale verkaveling in aanmerking. Dit grote geheel werd in vier blokken onderverdeeld. Blok voor blok zou worden verkaveld.

Echter, op een ruilverkavelingsvergadering was een groep boeren 'die zichzelf wel konden redden'. Die hadden zelf al afspraken onderling gemaakt en 'hadden de bemoeienis van de commissie niet nodig'.

Op zich gaf dit al spanning. Maar Schelto stelde toen voor dat als de kaarten zo lagen dat die groep dan als allerlaatste aan de beurt kwam om verkaveld te worden. Het werd als besluit aangenomen maar 'het als laatste aan de beurt zijn' schoot bij enkele collega's ook weer in het verkeerde keelgat. Schelto heeft wel meegemaakt dat mensen zo kwaad waren dat ze hem in de sloot wilden gooien.

Schelto en Kina wilden na hun vijftenzestigste jaar in Uiterburen gaan wonen. Hier hebben ze twee hectare grond waar al enige jaren hun paarden lopen. Een schitterende plek om daar, na een werkzaam leven, te genieten van hun oude dag. Ruimte genoeg voor enkele paarden, een duivenhok, kippen en wat schapen. Ze hadden het eerst aangeboden aan Leo en Adje Muller. Die noemden de plek al de 'glunderbunder' vanwege het glunderend vooruitzicht om daar ooit plezierig te gaan wonen. Een bouwplan was bij de gemeente al goedgekeurd. Maar werd door de provincie afgekeurd.

Daarna ontstond het plan van Schelto en Kina om er zelf te gaan wonen. Op eigen grond bouwen kon geen belemmering opleveren.

Het bouwen van een woning op deze ruime eigen kavel in Uiterburen was bij enkele omwonenden echter een bedenking. Het doorzicht, het doorkijkje naar achteren, zou door het

bouwen van een woning worden belemmerd. Ze verzamelden tegen-handtekeningen waarbij de bouwplannen uiteindelijk helemaal stuk liepen op een bijna geharnast verzet van de buurt. Onbegrijpelijk dat we vandaag de dag een samenleving hebben die, bijkans ongegrond, kan bepalen of je op eigen land wel of geen woning mag bouwen. Erger, dat ze het volkomen kunnen tegenhouden. Gemeenteambtenaren verkrampen voor dreigingen van planschadeclaims.

Op hoog niveau procederen om je mooie plan toch gerealiseerd te krijgen is dan trekken aan een dood paard. De pers bemoeide zich ermee en Schelto liet in de krant optekenen dat zo'n mooi huis toch altijd beter was dan een asielzoekerscentrum op die plek. Grof en bijna vijandelijk werd Schelto op straat door een buurtbewoner rekenschap gevraagd. Het heeft flink over zijn ziel geraspt dat is wel zeker. Maar hij heeft daarvan nooit een verwijt geuit.

Toch was er ook iemand die later bij hem kwam en vroeg of Schelto hem weer een hand wilde geven. Hij kwam nu zeggen dat hij in de verkaveling er heel goed was uitgekomen. Dat is dan erg sportief en geeft een warm gevoel.

'Als jonge kerel erfde ik van mijn opa wat aandelen van Houthandel Stoit in Groningen. Al na enkele vergaderingen werd ik commissaris bij Stoit en kwam ik in aanraking met geheel andere milieu's als wat ik toen in de landbouw gewend was. Alleen al dat ik toen in een nette pak-kostuum met donkere strik naar een vergadering ging. Ja, dat was toen wel voorschrift. Maar je had dan ook de vergaderingen in het voorname Hotel Maas. Ik kwam in contact met Mr. Van Heck directeur bij de Algemene Bank Nederland te Groningen. Hij was een zeer kundig man waar ik veel van leerde. Deze man was ook een expert in kunnen inschatten wat de rentestand zou gaan doen. Ook de directie van Stoit waren voor mij leerzame mensen. Ik zag toen voor het eerst dat een directeur daar vijftien keer meer verdiende dan een vaste knecht en de arbeider tezamen. Maar ook de vijftwintig jaar bestuur van de Landbouwvereniging Stootshorn was een leerzame tijd. Prachtige mensen zoals Jannes van der Veen waarmee ik vijftwintig jaar bestuurslid was. We traden allebei op dezelfde dag af en werden samen op dezelfde dag in het zonnetje gezet. Een voordelige en gezellige tijd van vergaderen waarbij elke bijeenkomst een feestelijk tintje had met gratis eten en drinken met lekkere grote schnitzels na de vergaderingen was daarmee voorbij. Nadat wij weggingen moest daarna gewoon contributie worden betaald.

Ook in het VVV bestuur van Noordbroek heb ik mooie herinneringen met organiseren van allerlei feestelijkheden in en het opzetten van die feesttenten met prettige mensen zoals Anne Hazekamp, caféhouder Cornelis Kruyer, Harm Engel Mellema en Alie Woltjer.'

'Er zijn een kleine handvol mensen waar je in je leven veel aan hebt en waar je veel van leert,' zei Schelto in 2008.

'Eén van de mensen waar ik erg veel van heb geleerd was de directeur van de zuivelfabriek Harm (Kappie) Postma. Momenteel wordt de oude melkfabriek afgebroken en de oude schoorsteen blijft als monumentale curiositeit staan. Ervoor komt een mooi plein en ik heb al voorgesteld om dat plein 'Kappie Plein' te noemen. In de melkfabriek was in de kantine de Kappie Bar, ook al genoemd naar de heer Postma.'

'In een boekje over deze melkfabriek geschreven door Cees Stolk staat op bladzijde 149 al het één en ander beschreven'.

'De heer Postma, ja die was een man van wie je veel kon leren.' zei Schelto.

Een mooi oud plaatje toen de melk nog in melkbussen naar de fabrieken ging.

*v.l.n.r. Jan Hommes, Kina Tonkens, Hillechien Veentjer, was vijftig jaar de huishoudster van de gebroeders Hommes, Geert Hommes voor de Ford Vedette.
Schelto pachtte twintig hectare land van de gebroeders. Geert Hommes kwam jarenlang drie keer per week melk halen bij Schelto en de contacten waren alsof ze familie van elkaar waren.
Nog altijd is er jaarlijks een reünie met de neven en nichten van de familie Hommes.*

*Rex de trouwe Herdershond die nooit van het erf van de Gockingaheerd afging.
Op de kei rechts stond jarenlang de naam 'Gockingaheerd'.*

Jarenlang hing aan het begin van de laan een mijnenzoeker met reclamebord waarop stond: 'Uien en eetaardappelen te koop'.

Half Groningen heeft uien en aardappelen gegeten van Schelto Tonkens.

Gockingaheerd heet de boerderij te Stootshorn. Vroeger was dit de boerderij die bij het kasteel van de adellijke familie Gockinga behoorde.

*1997; Boerderij van de familie Tonkens te Stootshorn.
Vijf generaties Tonkens woonden ruim 120 jaar op deze boerderij. Van hieruit werd een
boerenbedrijf uitgebouwd tot een concern van statige waardigheid.*

Sinterklaas

Op vijf december was Schelto Sinterklaas.

Sinterklaas en zijn helper zwarte Piet kwamen in de avond van vijf december langs om in de schoenen van de kinderen die het afgelopen jaar weer lief waren geweest geschenken te brengen.

Vaak kreeg Sinterklaas dan van kinderen een mooie tekening of een wortel voor zijn paard.

Door Sinterklaas en zijn Piet werd dan heel wat afgelachen.

Anecdotes erover zijn niet allemaal in detail publicitair.

Scheltoklaas had een gouden sleutel die paste op elke deur van alle huizen. Die had hij nodig want ook in Noordbroek waren jaarlijks ondeugende jonge meiden die door Sinterklaas onverwacht werden bezocht. Zwarte Piet was het er mee eens dat één van die stoute meiden in de zak mee moest naar Spanje. Maar op het laatste moment sprong de vader voor zijn stoute dochter toch in de bres. “Dat wicht gait nait mit....”..!’

De opvoedkundige missie van Sinterklaas was daarmee mislukt. Maar zwarte Piet hoorde dat het uiteindelijk met die dochter Geertje toch goed is gekomen.

Rijdend door Noordbroek kwam Sinterklaas net bij het café van Toontje Jager aan. Op Stootshorn, bij Kina kwam een telefonische melding dat een uitgebroken schaap was doodgereden. Kina ging op zoek en achterhaalde Schelto en net vlogen de pepernoten door Toontjes café in ‘het Noorden’ toen één van de zwarte Pieten de kwade melding kreeg. Met grote spoed reed Schelto-Klaas naar de plaats-problemos. Het aangereden schaap was nog warm en Schelto vroeg aan de naast wonende mevrouw om een broodmes.

En terwijl Sinterklaas het schaap de hals afsneed kwam de politie aanrijden.

“Dit heb ik nog nooit meegemaakt dat Sinterklaas ook een schaap slacht.” zei één van de wetshandhavers terwijl hij uit de auto stapte.

De ene politieman zag het humoristisch in maar de ander was zeer ernstig.

Sinterklaas vroeg of ze meewilden naar de boerderij. Die plek was beter dan worden opgebracht op één of ander politiebureau.

Op de boerderij begon zwarte Piet (Kees Kennema) weer zoals een goede zwarte Piet dat doet achtstevoren te praten.

‘Slintelkaas een sjaap slachten gedaan en politie kwaad nu, Holland politie kwaad kijkn en in Spanje geen plobemen met sjaap slachten....’

De politie barste in lachen uit.

In Noordbroek waren soms ondeugende jonge meiden die door Sinterklaas werden bezocht.

Melkstallen.

Na Sicco Mansholt is het met de boeren jaarlijks niet alleen minder geworden, maar kunnen we spreken van slechte tijden. De meeste boeren teerden in op hun vermogen en veel boerenzoons kozen voor een andere richting in het bedrijfsleven.

Veranderingen in het boerenleven zijn er altijd wel geweest. Neem nou dat tot 1850 de boerin zelf boter en kaas maakte. Na 1850 verplaatste de productie van kaas en boter zich naar de zuivelfabrieken. De boeren en vooral de boerinnen verzette zich in die jaren hevig tegen de komst van zuivelfabrieken. Boerinnen verloren hun aanzien omdat ze door smaak en kwaliteit van hun boter en kaasprodukten in de verre omtrek bekend stonden bij hun klanten.

Toen al waren er boeren die gestopt zijn met de veehouderij.

In de loop der jaren is er zoveel veranderd in de melkveehouderij. Kijk naar het machinaal melken en de melktank.

Wie herinnert zich nog dat de melkbussen 's morgens bij de weg werden gezet en dat die met paard en wagen werden opgehaald door de melkfabrieken. In de zeer strenge winter van 1929 was het niet alleen moordend werk over de grindwegen om de melk bij de boeren op te halen. Bij aankomst kon men in de melkfabriek de bevroren melk niet uit de kannen bikken.

Rond 1960 kwam de melktank. In de melktank kon de melk twee tot drie dagen worden opgeslagen. Veel boeren waren tegen aanschaf van deze nieuwe vinding, de melktank.

Na vele tests en proeven waren het de grote melkveehouderijen die als eersten de melktank aanschaften.

Ongeveer tegelijkertijd met de komst, rond 1968, van de melktank kwam ook de ligboxenstal en werd de melkmachine op grotere schaal ingevoerd.

Een revolutionaire ontwikkeling.

Schelto Tonkens zag dat voor de toekomst de ontwikkeling van de rundveehouderij nogal wat gevolgen zou hebben voor de kleinere boeren.

De ligboxenstal had zijn intrede al gedaan en werd meer en meer het hart van het veehoudersbedrijf en had grote invloed op de arbeidsproductiviteit. Vooral de doorloopsystemen, waarbij de koeien naar de melker komen, stelde de veehouder in staat om grote aantallen koeien per uur te melken.

Het was nieuw in de boerenstand. Loopstallen met enkelen honderden koeien en machinaal melken? Wie had daar in Groningen van gehoord.

Schelto was bestuurslid bij een zuivelfabriek en de directeur de heer Postma zag daarin grote voordelen in het verschiet en meerdere malen besprak hij met Schelto de nieuwe

ontwikkelingen in de melkveehouderij die onontkoombaar eraan zaten te komen. Schelto had een sterk vertrouwen in deze man omdat meerdere toekomstverwachtingen, zeg toekomstvisies van hem al waren uitgekomen. Als Schelto ooit ermee begon dan moest hij dit zo groot mogelijk opzetten aldus Postma.

‘Ja’, zei de heer Postma tegen Schelto, ‘als je ermee begint mag je de heer Zeeven als adviseur gebruiken.’

Voor Schelto was dat meer als voortreffelijk en een bijna volmaakt aanbod. Immers de heer Zeeven, doctorandus Zeeven, adviseur van de zuivelfabriek had financieel en belastingtechnisch veel in zijn mars.

In die tijd had Schelto vijfendertig melkkoeien en één veeverzorger die steeds duurder werd. De ruilverkaveling was nog in volle gang en verliep niet voortvarend. De zorg was hoe Schelto aan minimaal vijfendertig hectare aaneengesloten grond kon komen. Dat was het minimale plan wat hij wilde met tenminste tweehonderd melkkoeien.

Maar het grensoverschrijdende denken van Schelto was een veel groter bedrijf, met meerdere mensen. Gesprekken met Derk Boelema, Koos Jager, Harm Engel Mellema en Bertus Prins moesten leiden tot het bouwen van een stal van minstens vijfhonderd melkkoeien. De gesprekken met collegaboeren waren wel enthousiast, maar Harm Engel had geen opvolger en voor Derk waren er ook wat haken en ogen.

Met Bertus Prins, ook een redelijk groot landbouwer, was Schelto er snel uit. Ze besloten vennootschap Priton BV op te richten.

(Priton= afgeleid van de eerste 3 letters van Prins en Tonkens)

Toen Schelto en Bertus met Priton begonnen moest er een keuze worden gemaakt uit één van de drie systemen melkstallen.

- a. de tandemmelkstal
- b. de Visgraatmelkstal
- c. de Draaimelkstal.

De tandemmelkstal waarbij de koeien tijdens het melken evenwijdig aan de melkersput staan opgesteld of de visgraatmelkstal waarbij de koeien in visgraatmodel staan opgesteld en er nog verschil is in acht stands vormen, tien standsvormen, twaalf standsvormen en zelfs tot tweeëndertig standsvormen. Hier zijn dus zestien standplaatsen aan weerszijden van een put aangebracht.

Schelto en Bertus kozen met Priton voor het systeem van draaimelkstal. De dieren staan in deze stallen tijdens het melken op een draaiend platform. Hiervan zijn ook weer

verschillende vormen. De zes stands, acht stands, tien stands, twaalf stands en tot en met dertig stands draaiende platvorm.

Er werd gekozen voor een achttien stands draaiende platform. Dat was al een behoorlijke in die begintijd waarvan er nog maar weinig waren.

Later zijn er veel grotere gekomen zoals bij de gebroeders Diepenbroek in Nieuwolda die zelfs een dertig stands in gebruik namen, maar het systeem is hetzelfde als bij Priton. De melker staat in een ronde put aan de binnenzijde van het platform. De melk gaat rechtstreeks in de melkopslag, een enorme koeltank. De zuivelindustrie ontvangt de melk dan eens in de twee of drie dagen met behulp van een tankauto, de zogenaamde Rijdende Melk Ontvangst. (R.M.O.)

De huidige eigenaren van wat voorheen Priton was bouwen anno 2008 een draaimelkstal met vijftig standen.

De ontwikkeling van de rundveestallen is sinds de zestiger jaren revolutionair te noemen. De huisvesting voordien gebeurde jarenlang in een zogenaamde aanbindstal van het Fries-Groninger type met koppen naar de buitenmuur of ook wel naar de binnenmuur. Met daarachter de grup en de voer-mestgang. Soms werd ook wel de Hollandse stal toegepast waar de dieren aangebonden in een stal met de voergoot voor de koeien en de grup en de mestgang achter de koeien was gesitueerd.

Er is heel wat af geëxperimenteerd voordat de Draaimelkstal er was. Met strooisel-loopstallen was het stroverbruik royaal en de hoge prijs van stro was een bezwaar. Ook het schoonhouden van het vee was een bezwaar. Daarna kwamen de ligboxen en liep het strogebruik behoorlijk terug en was de stal toch redelijk schoon te houden. Maar ook in het ligboxensysteem zijn weer twee varianten. De ligboxen met een roostervloer achter de ligboxen. Onder de roostervloer zijn kelders aangebracht voor de mestopslag. Maar er zijn ook de ligboxenstallen met een dichte vloer en met mestschuiven achter de ligboxen. De mest wordt met behulp van de mestschuiven buiten de stal gebracht. De opslag gebeurt dan in een grondput of in mestsilo's.

Met de komst van de arbeidsbesparende bedrijfssystemen als ligboxenstallen, de doorlopmelkstallen en de bijbehorende mechanisatiemogelijkheden van de ruwvoerwinning ontstond er een ommezwaai. Was men in het verleden in het Oldambt meer het gemengde bedrijfstype gewend dan was de omschakeling naar alleen weidebedrijf met de daarmee gepaard gaande hoge investeringen erg onoverzichtelijk voor de meeste boeren maar ook voor de kleindenkende boerenleenbanken.

Bij de Boerenleenbank duurde het enige tijd voordat de benodigde kredieten voor Priton BV werden toegezegd. Eerst was de zorg van een te grote opzet van melkstallen en daarna werd het toegezegde krediet weer ingetrokken omdat Priton een BV zou worden.

De plaatselijke bankdirecteur had in de Staatscourant gelezen dat het bedrijf Priton als besloten vennootschap was ingeschreven 'Nu je een BV bent geworden kan je het krediet wel vergeten, we doen niks met BV's' zei de bankdirecteur telefonisch.

'We zijn al begonnen met de bouw en we hebben volgende week de eerste bouwtermijnen al nodig,' murmereerde Schelto tegen de bankdirecteur.

'Je kan het vergeten,' zei de plaatselijke bankdirecteur nog een keer.

Dezelfde dag had Schelto een DB (Dagelijks Bestuursvergadering) van de zuivelfabriek. Hij kon zich op de vergadering slecht op de stukken inleven. Het intrekken van het krediet spookte steeds door zijn hoofd en in de pauze legde hij zijn probleem voor aan de heer Zeeven, adviseur van de zuivelfabriek, die hij zo vertrouwde. Deze zei, kom maar op we gaan wel even naar de Algemene Bank Nederland.

Een half uur later waren de benodigde kredieten toegezegd.

De volgende morgen belde Schelto naar de plaatselijke bankdirecteur en zei dat ze de benodigde kredieten bij de ABN rond hadden, wel wat hogere rente maar klaar.

'Dat moet ook weer niet,' zei de bankdirecteur. 'Wellicht kunnen we nog praten met de hoofddirectie van de bank in Utrecht.'

Niet lang daarna ging de Boerenleenbank ook akkoord.

Rond 1974 was het een periode bar zwaar, met de hoge rentestanden van zelfs 14,8%. De bouw van de loopstallen eind 1973 en begin 1974 ging ook niet zonder slag of stoot. Schelto was al met de bouw begonnen en kreeg 's morgens om zeven uur een telefoontje van de bouwafdeling van het gemeentehuis dat ogenblikkelijk de bouw moest worden stopgezet.

Schelto belde daarna met de burgemeester. De toenmalige burgemeester Omta hoorde de problemen aan en zei: 'Ga maar gewoon door met de bouw, over een half uur word je teruggebeld.'

De ambtenaar was wat verbolgen doordat 's morgens om zeven uur zijn baas, de burgemeester, was gebeld. Maar Schelto, zeg Priton, kon haar gang gaan.

Enkele maanden later kopten de kranten:

'Priton BV te Noordbroek tweehonderd koeien melken in twee uur'

Rond 1988 verkochten Prins en Tonkens hun prachtige bedrijf Priton BV met een melkquotum van éénmiljoen en tweehonderdduizend liter melk. Toen ze in de zeventiger jaren begonnen had nog niemand van een melkquotum gehoord. Dit recht van melkproduceren kwam pas in 1983.

Doordat het een recht was, kreeg het in 1983 meteen behoorlijke waarde.

Een jaar later, in 1984, kreeg ieder land van de Europese Unie met het melkquotum te maken. De waarde betekende al veel voor Priton BV toen de melkquotum werd ingevoerd in 1983, maar gaf een extra stijging in 1984.

De periode dat Schelto Tonkens en Bertus Prins het bedrijf Priton te koop aanboden en het vinden van de juiste koper duurde drie jaar.

De waarde van het melkquotum verviervoudigde toen in één jaar.

Dat was een welkome winst voor een grensoverschrijdend ondernemer met buitengewone ondernemingsdrift.

Oltman adviseerde zijn vader een deel van het geld in aandelen te zetten.

‘We kopen geen aandelen, we zetten het in land.’ zei Schelto.

Wie herinnert zich nog dat de melkbussen 's morgens bij de weg werden gezet en dat die met de vrachtauto of met paard en wagen werden opgehaald door de melkfabrieken. Het melkgeld werd één keer per maand contant uitbetaald. Een envelop met al het geld hing dan aan een melkbus gewoon langs de weg. En wie herrinnert zich nog de melkboer die langs de huizen de melk ging uitventen.

Een mens heeft aandacht nodig Aandacht motiveert.

Mensen die veel voor je betekenen in het leven.

Bij Schelto en Kina hebben verschillende mensen gewerkt of zij hebben met mensen samengewerkt of samen in besturen gezeten waaraan ze plezierige tot zeer prettige herinneringen hebben. Er zijn vriendschappen uit ontstaan.

Regelmatig werden leuke herinneringen opgehaald, aangevuld met een anecdoten of zomaar een belevenisje.

Ik zag dat een aantal namen met eerbied en respect werden genoemd en ik voelde tijdens de vertelsels de warme vriendschap.

Tijdens het schrijven van dit boek belde Schelto mij een keer op, 'dat ik vooral niet mocht vergeten dat een aantal mensen erg belangrijk voor hem zijn geweest in het leven'.

Met nadruk vroeg hij of ik vooral Tjapko Holtjer het eerste wilde noemen.

Later belde Schelto weer en zei dat hij het één en ander op de computer had gezet.

Hij vroeg om mijn E-mail adres zodat zijn schoondochter Gea de aantekeningen 'van die voor hem zo belangrijke mensen' naar mij zou kunnen overmailen.

Ik moest maar niet op de taalfouten letten, 'want ik ben nou eenmaal geen schrijver' zei Schelto. Toen ik het las vond ik het de moeite waard om zijn eigen spontane gevoelens zoals hij het zelf had opgeschreven hier af te drukken.

(E-mail van Schelto)

Hier komen nog een aantal namen van personen die van invloed zijn geweest en waarmee ik een bepaalde band had. Ik weet dat ik mij hiermee op een gevaarlijk terrein begeef om daar een paar namen uit te halen, verder heb ik nog een ontelbaar aantal vrienden en kennissen die ik ook voor geen goud zou willen missen. Bij mijn weten heb ik geen echte vijanden.

Tjapko Holtjer Lzn.

Ik begin dan met Tjapko Holtjer Lzn. een zoon van Lucas en Diepke Holtjer. Het waren onze zuiderburen en woonden op het zuiderveen vroeger gescheiden door het Noordbroeksterdiep en in die tijd gingen wij met de schouw van Medema oversteken en dan te voet door het veld over en weer.

Toen in 1937 mijn vader overleed kwamen er direct al gegadigden bij de rentmeester de heer E. Zuidema om de boerderij te pachten; immers Tonkens was overleden.

Een paar dagen na de begrafenis kwamen Lucas en Diepke op bezoek en hoorden dat verhaal aan waarop Holtjer antwoordde: Klaassina jij moet op de boerderij blijven wonen en Schelto moet boer worden en wij zullen jou daarbij helpen met daad en raad.

En dat hebben zij gedaan ook en ik blijf de familie Holtjer daar eeuwig dankbaar voor.

Tjapko was tien jaar ouder dan ik en hadden dezelfde hobbies namelijk eenden, ganzen, duiven enz.

Tjapko was een man van weinig woorden, eerlijk en betrouwbaar en wat hij zei maakte hij waar en had daardoor ook een groot aanzien.

Ook hebben wij nog samen in het bestuur van de Landbouwvereniging gezeten, hij was toen voorzitter en hadden zodoende veel contact. Toen hij daarmee wilde stoppen ben ik voorzitter geworden, dat was zijn wens. Het contact is altijd gebleven. Hij is ook nog een keer met zijn huisgenote Kinie Mulder en Kina en ik naar de jongens in Oost Duitsland geweest. Het geheel maakte veel indruk op hem en bij thuiskomst waren zijn woorden: 'dit vergeet ik nooit weer Schelto'.

Mooi dat ik dat nog voor hem heb kunnen doen. Zomer 2008 is Tjapko op 91 jarige leeftijd overleden.

Tjapko Holtjer.

Tjapko, tien jaar ouder dan Schelto. Ze hadden dezelfde hobbies nl. eenden, ganzen, duiven enz.

Tjapko was een man van weinig woorden eerlijk en betrouwbaar en wat hij zei maakte hij waar en had daardoor ook een groot aanzien. Hij is ook nog een keer met zijn huisgenote Kinie Mulder en Kina en Schelto in Oost Duitsland geweest. Het geheel maakte veel indruk op hem. Bij thuiskomst waren zijn woorden 'dit vergeet ik nooit weer Schelto.'
Zomer 2008 is Tjapko op éénnennegentig jarige leeftijd overleden.

Jannes van der Veen.

Jannes van der Veen is ook een man waar ik een bepaalde band mee heb.

Jannes begon, als jong broekje, als vertegenwoordiger bij de COBO in Hoogezand. Zijn taak was veevoer, kunstmest en andere bedrijfsbenodigdheden aan de man te brengen en zodoende kwam Jannes ook op de landbouwvergaderingen om zijn produkten te promoten en al gauw kwam ook hij in het bestuur, ik werd toen voorzitter en Jannes secretaris samen 25 jaar lang.

Jannes was een echte vechter en had dan bij de Cobo ook maandelijks de hoogste omzet van alle vertegenwoordigers. Hij ging ook regelmatig bij de boeren van de Noordbroekster landbouwvereniging welke lid was van de aankoopcentrale in Groningen, langs om kunsmest en veevoer te verkopen. Dan kwam een beetje omzetprovisie op de rekening van onze vereniging en zodoende hadden wij altijd een goed gevulde kas en iedereen die op de vergadering kwam had dan vrije vertering (inclusief een gehaktbal en schnitsel)

Jannes heeft dezelfde hobby's als ik zoals een vijver met vissen en kippen en hij is een kleinzoon van Jans Topper. Dat was een vooraanstaand en veel besproken man in Kropswolde. Ik heb de heer Topper goed gekend en zie vele kenmerken van hem in Jannes terug. Waarschijnlijk de genen.

Jannes heeft het hele gebeuren in Oost Duitsland en Polen ook van dichtbij meegemaakt, gaat regelmatig een keer mee naar de jongens.

Elke vrijdagmorgen gaan wij naar een sociteit in hotel Faber te Hoogezand en sinds kort hebben wij seizoen-kaarten bij FC Groningen. Dus wij gaan voorlopig nog even door.

Jannes van der Veen, tijdens een excursie in een mergelgroeve te Limburg. Jannes is ook een man waar ik een bepaalde band mee heb. Samen hebben we vijftwintig jaar lang in het bestuur van de Noordbroekster landbouwvereniging gezeten. Jannes was een echte vechter. Elke vrijdagmorgen gaan wij naar een sociteit in hotel Faber te Hoogezand.

Jan Bos

Jan Bos is ook een man waar ik veel lief en leed mee heb gedeeld.

Jan Bos is een zoon van 'Wonderbos' en die naam was bij hem ook goed van toepassing geweest. Jan heeft in zijn leven veel tegenslag gehad nl. twee vrouwen verloren en met zijn tweede Roelie hebben zij samen met een mooi succes alle zes hun kinderen grootgebracht. Jan had een groot Landbouwmechanisatie bedrijf in Midwolda en is later ook nog boer geweest in Scheemda.

Ook is Jan samen met Edo Oldenziel Gerard en ik een groot landbouw-bedrijf in Polen begonnen, na twee jaar hebben wij de aandelen van Jan al weer overgenomen. Het duurde Jan te lang voor dat er winst gemaakt werd. In die twee jaar hebben wij samen duizenden kilometers afgelegd heen en weer naar Polen.

In 1996 twee dagen voor kerstmis had Jan een afspraak met een directeur van Fiat tractoren in Gdansk, 750 km vanaf Udanin, over het dealerschap van Fiat in Polen.

Het was echt slecht weer en plaatselijk waren de wegen zeer slecht en het vroom zes tot twaalf graden. Ik zag het eerlijk gezegd niet zitten en zei tegen Jan: 'Bel die meneer maar even op.'

'Nee', zei Jan, 'ik wil hem even in de ogen kijken.'

Na een lange reis van acht uur waren wij in Gdynia bij Gdansk, het gesprek is goed verlopen maar uiteindelijk werd Jan geen dealer van Fiat.

Na het gesprek hebben wij met die meneer nog een pilsje gedronken aan de bar waar hij vertelde dat hij ook nog een landbouwbedrijf in Polen te koop had en om een verhaal kort te houden in de zomer van 1997 hebben wij dat er nog bij gekocht. Uiteindelijk hebben wij dat bedrijf nou met vier man nl. de heer Stemmer (een buurman van Gerard) Edel Hertz de bedrijfsleider, Gerard en ik.

Het is een gouden greep geweest. In Polen hebben zij net zo'n blad als Quote in Nederland maar dan van de beste driehonderd landbouwbedrijven zowel financieel als economisch.

En in dat blad staat ons bedrijf op de eerste plaats. In Polen kan men in iedere boekenwinkel of kiosk dat blad kopen. Wij hebben daar vijftienhonderd hectare land gekocht met een gemiddelde prijs van twaalfhonderd DM (Duitse Marken) per hectare.

De waarde op dit moment is Tienduizend Euro en het hele bedrijf is schuldenvrij.

Voor een groot gedeelte hebben wij dat mede te danken aan Jan Bos.

Jan komt nou ook in wat rustiger vaarwater. Hij is bezig zijn boerderij te verkopen en ik hoop dat Jan nog vele jaren in goede gezondheid met zijn Greetje mag verder leven.

Jan Bos.

Ook één van de mensen waar ik veel aan heb gehad in mijn leven is Jan Bos uit Midwolda. Met Jan kon ik eindeloos van gedachten wisselen. Ja, hij was een echte sparring-partner. Jan Bos is ook een man waar ik veel lief en leed mee heb gedeeld. Samen hebben we duizenden kilometers afgelegd heen en weer naar Polen. Jan komt nou ook in wat rustiger vaarwater. Is bezig zijn boerderij te verkopen en ik hoop dat Jan nog vele jaren in goede gezondheid met zijn Greetje mag verder leven.

Bertus Prins

Bertus Prins mede eigenaar en oprichter van PRITON BV.

Bertus en ik hebben in 1974 samen een groot veebedrijf opgezet wat uiteindelijk een heel mooi succes is geworden. De eerste jaren waren wel moeilijk maar daar zijn wij goed door heen gekomen. Op een zekere dag belde de heer Tolner directeur van de Rabobank mij op en zei het bestuur van de bank maakt zich zorgen om Priton, sommigen sliepen er niet meer van.

Wij betaalden de rente en afschrijving wel keurig op tijd maar wij hadden een slechte balans. En dat kwam door dat we alle gebouwen en machines in zes jaar gingen afschrijven om op papier verliezen te creëren en die mochten wij eeuwig verrekenen met de belasting.

Ik was toen voorzitter van de melkfabriek in Winschoten en daar hadden wij Drs. Mr. Zeven als adviseur en die meneer had ons dat advies gegeven en met succes.

In 1988 hebben wij de BV verkocht en door de adviezen van dhr. Zeven is het uiteindelijk zo gekomen dat wij geen cent belasting hebben betaald

Met Bertus heb ik in al die veertien jaar nooit problemen gehad en ik durf te zeggen dat niet veel samenwerkende boeren dat kunnen zeggen.

Wij hadden in de statuten staan onder de kop 'stemverdeling' dat wij elk negenenveertig stemmen hadden en twee stemmen naar de voorlichtingsdienst. Als wij dan samen er uiteindelijk niet uit kwamen, hadden zij het laatste woord.

Het is in al die veertien jaar maar twee keer voorgekomen. Eén keer over lonen van het personeel en één keer over de aankoop van een nieuwe tractor.

Bertus is na de verkoop Priton terug gegaan naar het ouderlijk bedrijf op Tussenklappen in Zuidbroek en is nou akkerbouwer. Wij hebben nog een aantal jaren loonwerk voor hem gedaan. (poten en rooien)

Bertus was een goede partner, rustig en weloverwogen nam hij zijn besluiten. Wij zijn gelukkig vrienden gebleven en Bertus brengt ons nog ieder jaar voor de kerst een haas.

Bertus Prins.

Bertus, mede eigenaar en oprichter van PRITON BV. Met Bertus heb ik in al die veertien jaar nooit geen problemen gehad en ik durf te zeggen dat niet veel samenwerkende boeren dat kunnen zeggen. Bertus was een goede partner, rustig en wel overwogen nam hij zijn besluiten. Wij zijn gelukkig vrienden gebleven en Bertus brengt ons nog ieder jaar voor de kerst een haas.

Adrie Rijk

Adrie Rijk Compagnon en Paardenvriend.

Als Adrie er niet was geweest had ik mijn paarden al lang niet meer kunnen houden.

Op 5 oktober 2001 heb ik het grootste gedeelte van mijn paarden verkocht in manege De Dollard.

Adrie kwam toen met het voorstel om de merrie Lekina samen verder te houden om er mee te fokken. De merrie is inmiddels keur preferent en wij hebben er al een aantal beste veulens van verkocht voor een goede prijs.

Als een van mijn paarden een veulen moet krijgen gaat hij naar de stal van Adrie en Anja en met behulp van mijn geboortemelder komt alles prima voor elkaar.

Als het zover is dat de veulens naar de keuring moeten dan vlecht Anja ze vakkundig op en als

het op de p.k aankomt dan komt Adrie in beeld. Als hij de veulens één keer in zijn handen heeft

komen ze niet weer los. Wij gaan verder samen naar de hengstenshows, keuringen enz.

Adrie en Anja zijn voor mij een onmisbaar stel en ik hoop dat onze vriendschap nog lang mag duren.

*Adrie Rijk, Anja Stabler en Jarno Rijk.
Adrie Compagnon en Paardevriend.*

Als Adrie er niet was geweest had ik mijn paarden al lang niet meer kunnen houden. Adrie kwam toen met het voorstel om de merrie Lekina samen verder te houden om er mee te fokken. De merrie is inmiddels keur preferent. Als één van mijn paarden een veulen moet krijgen gaat hij naar de stal van Adrie en Anja en voor een keuring vlecht Anja ze vakkundig op.

familie Vrieling

De familie Vrieling uit Slochteren

Al een aantal jaren ben ik bevriend met de familie Vrieling. Op vrijdagmiddag ga ik van vijf tot acht uur een biertje drinken aan de Slochterdijk. Het is daar altijd heel gezellig en ieder is er welkom. Er staat in de werkplaats een hele mooie bar met alles erop en aan ik heb wel eens gezegd het zijn mijn mooiste uurtjes van de hele week.

Wij zijn vorig jaar met een hele groep in de Limosine van Gert Jan naar Bad Zwischenahn geweest. Een dag om nooit weer te vergeten. Janske, de vrouw van Gert Jan, is ook een duizendpoter. Staat altijd voor iedereen klaar en de hartige hapjes van Jans vallen er altijd lekker in.

Ze hebben drie dochters en met hun aanhang zijn zij ook meestal van de partij op vrijdag. Dan is het aan de Slochterdijk erg gezellig. In 2007 zijn we met de familie Vrieling, Jacob Fluks, Johan Wolters en Roelof Smit vier dagen naar Oekraïne geweest. Een reis om nooit te vergeten.

Ik hoop ook van harte dat onze vriendschap nog jaren zal voortduren.

Vrienden voor het leven!

Schelto.

Schelto geniet aan de Groenedijk bij GertJan en Janske. 'Vrienden voor het leven'.

'Wij zijn vorig jaar met een hele groep in de Limosine van Gert Jan naar Bad Zwischenahn geweest. Een dag om nooit weer te vergeten. Janske, de vrouw van Gert Jan, is ook een duizendpoter staat altijd voor iedereen klaar en de hartige hapjes van Jans vallen er altijd lekker in'.

Naast Schelto zijn persoonlijke E-mail 'van die voor hem zo belangrijke mensen' werden regelmatig ook andere leuke herinneringen opgehaald. Aangevuld met een anecdoten of zomaar een belevenisje over de mensen waarmee was samengewerkt. In besturen gezeten of waaraan ze gewoon plezierige tot zeer prettige herinneringen hebben en waaruit vriendschappen zijn ontstaan.

Remmelt Jongejan

Remmelt Jongejan kwam als vijftienjarige jongen al bij Schelto en Kina over de vloer. Als jonge jongen was hij al groot liefhebber van paarden en van schapen.

“Een zeer begaafd man, met een fotografisch geheugen” zo schetsen Schelto en Kina Remmelt Jongejan.

“Als we schapen gingen oormerken, dan kende hij elk schaap aan zijn oormerknummer. Hij noemde ze altijd bij de vijfcijferige nummers. Wist precies bij welke ram ze waren geweest.” Remmelt hielp in zijn vrije tijd hele dagen met het oormerken en staarten couperen bij Schelto. Dan hield hij onder zijn Gorilla-sterke armen het schaap vast als het werd geoormerkt en gecoupeerd.

Hoge intelligentie en begaafdheid en daarnaast op ander gebied erg slordig zie je wel vaker. Remmelt was voor zichzelf nogal gemakkelijk aangelegd.

Zijn auto werd nooit schoongemaakt. De as van de sigaren die hij in de auto oprookte vloeyde over de rand van de asbak zo in de holte van de versnellingspook. Zijn grote hond, bouvier, zat dan als een hogepriester naast hem in de auto.

Een leuke anecdoten vertelde Schelto dat op zo'n zaterdagse oormerk-coupeerdag des avonds Remmelt met een meisje had afgesproken om uit te gaan. Toevallig kwamen Schelto en Kina ook in dezelfde gelegenheid en tot hun verbazing had hij dezelfde trui nog aan van die dag. Geen wonder dat Remmelt vrijgezel is gebleven.

Remmelt Jongejan, zeer gewaardeerd financieel directeur van Silenka, PPG, een glasvezelfabriek in Hoogezand. Hij werd door dat bedrijf vele malen uitgezonden als interim-manager naar Engeland, Spanje en wereldwijd om bedrijven weer gezonder te maken. Remmelt gaf Schelto financiële adviezen bij de verkoop van Priton. Ook bij de eerste bezichtigingen voor de aankoop van manege de Dollard gaf Remmelt zijn persoonlijke kritische noot.

Remmelt Jongejan en Schelto Tonkens.

Jan Lageman

Jan Lageman was twaalf jaar toen hij bij Schelto kwam werken. Op die leeftijd al reed Jan overal heen met een span paarden. Hij haalde in 't Noorden een wagen klavervoer voor twee dagen. Bij het inspannen van de paarden moest Jan op de koelput gaan staan om het paardenhoofdstel om te doen. Later, had hij geen opstapje meer nodig.

Jan werkte zevenentwintig jaar bij de firma Tonkens. Toen Oltman wat ouder werd kwam Jan zelf naar Schelto en stelde hij zijn eigen ontslag voor. 'Oltman is nu zo veel mans, hij kan mijn werk wel doen en ik heb zo weer nieuw werk,' zei Jan. Dat was ook zo, Jan had meteen weer ander werk. Elke zaterdag daarna kwam hij, al op tijd, op de boerderij en deed hij voor Kina de tuin. Als hij klaar was dronk hij een pilsje en ging daarna weer naar huis. Blijven en mee-eten wilde hij nooit, nee, een pilsje en dan ging hij weer naar huis.

Prachtige herinneringen aan Jan. Hij dolde met de kinderen en had voor alledrie een koosnaam. Oltman noemde hij altijd Buffel, Gerard noemde hij Koko en tegen Catharina zei hij altijd liefkozend 'doe bist N Okster'.

Jan is in Deventer in militaire dienst geweest. Vanuit de kazerne schreef hij regelmatig brieven naar Schelto en Kina. Ook dat er in Deventer zulke mooie vrouwen waren.

'Mooie vrouwen op hoge hakjes en met een parapluutje....'

Schelto was getuige bij Jan zijn huwelijk. Met zes mensen in de Opel Kaptein reden ze naar Deventer. Feitelijk zaten er acht mensen in de auto want zowel Kina als ook een zus van Jan Lageman waren in verwachting. Onderweg kregen ze drie keer mankementen met de auto zodat ze niet op tijd kwamen. Schelto belde naar het gemeentehuis of de huwelijksceremonie misschien uitgesteld kon worden naar 's middags vier uur. Dat was geen probleem.

Toen de Opel Kaptein eindelijk in Deventer aankwam stond Jan buiten al te wachten: 'Wat ben ik bliede da's ter bist.....' schalde hij.

Toen het een periode niet zo gemakkelijk was voor Jan heeft Schelto gezorgd voor een huisje in Noordbroek en enige financiële ondersteuning.

Het is wel eens voorgekomen dat iemand wat commentaar had en wat afgaf op Schelto. Dat heeft die persoon wel geweten. Jan kon geen kwaad woord over Schelto Tonkens horen.

Toen Schelto en Kina vijftig jaar getrouwd waren kreeg Jan van de VBB (Veenkoloniale Boeren Bond) een oorkonde. Van Schelto een Kina een gouden horloge. Hij werd in op de boerderij te Stootshorn in het zonnetje gezet voor vijftig jaren trouwe dienst. Later is Jan bij een ander bedrijf tijdens beschoeiingswerkzaamheden onder een stapel schuivend hout terecht gekomen en tragisch verdronken.

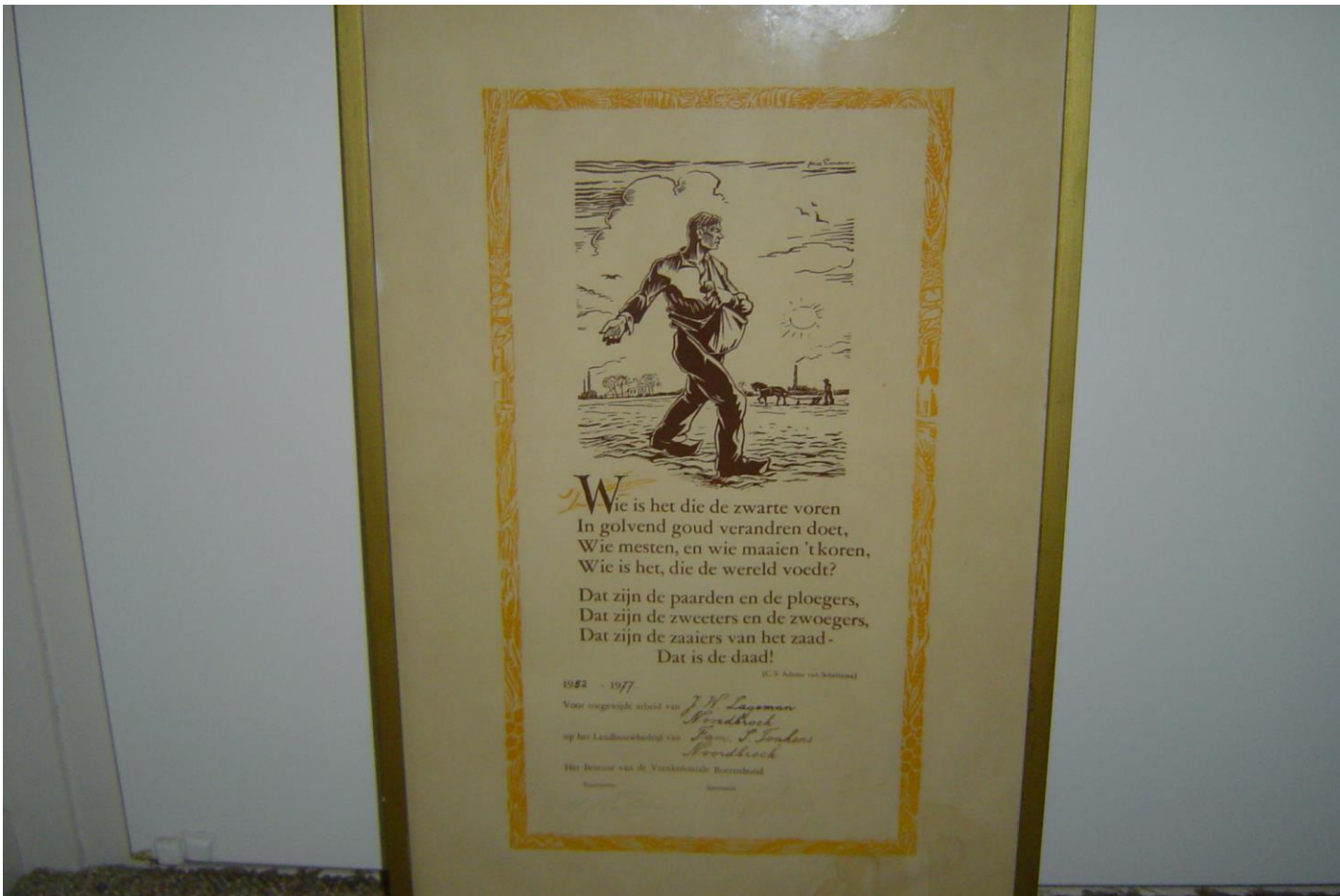

Jan Lageman.

Vanuit de kazerne schreef Jan regelmatig brieven naar Schelto en Kina. Hij schreef ook dat er in Deventer zulke mooie vrouwen waren. 'Mooie vrouwen op hoge hakjes en met een parapluutje....'

Jan kreeg een gouden horloge met inscriptie voor vijftig jaar trouw dienstverband. Jan was al jaren daarvoor ook bij de moeder van Schelto aan het werk geweest.

Jan Lageman kreeg via VBB (Veenkoloniale Boeren Bond) een oorkonde en van Schelto en Kina een gouden horloge. Hij werd op de boerderij te Stootshorn in het zonnetje gezet voor vijftig jaren trouwe dienst. In feite was Jan al op 7 jarige leeftijd begonnen met enig werk te verrichten op het bedrijf van Tonkens. Na het op hol slaan van een tweespan paarden tijdens het inschepen van aardappelen in de herfst, was de meelifgende Jan, die als eerste hulp bood, nadat de paarden enigszins van schrik waren gekomen.

(tekst)

Wie is het die de zwarte voren
 In golvend goud veranderen doet
 Wie mesten en wie maaien 't koren
 Wie is het die de wereld voedt?

Dat zijn de paarden en de ploegers
 Dat zijn de zweeters en de zwoegers
 Dat zijn de zaaiers van het zaad
 Dat is de daad.

Getekend; de Lange namens de Veenkoloniale Boeren Bond

Jan Poort.

Jan Poort, jarenlang een gewaardeerd medewerker van Schelto. Jan was met een hazelip geboren en moeilijk verstaanbaar, maar Schelto verstond en begreep alles van Jan. Hij was een stevige roker. Schelto had daarover zijn misnoegen geuit. Vanaf dat moment heeft Jan nooit meer gerookt in het bijzijn van Schelto. Als Schelto onverwacht aankwam was de sigaret ineens verdwenen.

‘Waar Jan zo gauw die sigaret laat als jij aankomt,’ zei Jan Lageman, ‘Ik weet het niet, ik kan het niet begrijpen. Schelto komt eraan en Jan zijn sigaret is verdwenen....’

Jan Poort was principieel in het niet werken op zaterdag. ‘Het is een verworven recht.’ zei Jan, ‘Ik werk niet op zaterdag.’

Hij heeft dan ook nooit op zaterdag gewerkt.

Hierover ontstond verschil van mening tijdens een meer dan drukke periode. Schelto kon Jan niet overtuigen dat het in zijn arbeidscontract stond dat hij in de oogsttijd enkele zaterdagen beschikbaar moest zijn. In die oogstperiode en de drift van het vele werk kreeg Jan zijn ontslag.

‘Daar krijg je spijt van!’ zei Jan tegen Schelto.

Dat was ook zo.

Jan was niet alleen een vakman maar er waren gewoon dingen specifiek wat Jan deed, dat Schelto daarna zaken zoals de Fordson tractor van de hand moest doen omdat Jan er niet meer was. Jan was de enige die de tractor kon starten.

Zijn grote hobby was autorijden. Jan had geen rijbewijs, daarom reed hij in een 30 kilometerauto. Af en toe ging hij naar Groningen. Parkeerde zijn auto op het Zuiderdiep en bewonderde de stad.

Onder koffietijd vertelde Jan dat hij die avond ervoor met geen mogelijkheid de versnelling van zijn dertig kilometerauto uit de achteruitstand had kunnen krijgen.

‘Hoe ben je dan uit de stad naar huis gekomen?’

‘Roggels.’ zei Jan.

Ruim twintig kilometer achteruitrijdend naar huis?.

Hij had alleen een stijve nek, beklagde hij zichzelf.

Af en toe haalde Jan de snelheidsbegrenzer van de auto ‘om de moter schoon te rijden’, zoals hij het dan noemde.

In Winschoten werd Jan aangehouden door de politie en er werd allicht naar zijn rijbewijs gevraagd.

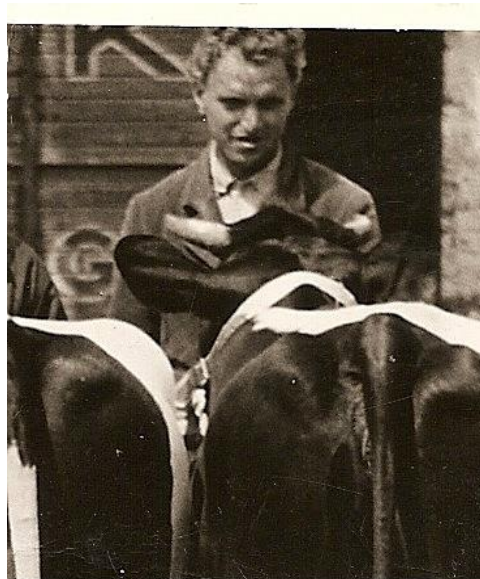
Jan deed heel bedaard het dashbordkastje open en zei dat hij tot zijn spijt zijn papieren thuis had liggen. De politie vroeg of hij wel een rijbewijs had. 'Bel mijn baas maar op, dat is de heer Tonkens in Noordbroek,' zei Jan.

De politie liet Jan gaan maar belde wel om 11 uur 's avonds naar Noordbroek.

Ze vertelde het hele verhaal en vroegen of hij in bezit was van een rijbewijs. Schelto kon dat niet bevestigen. Waarop de politie zei dat morgen de auto in beslag zou worden genomen.

De volgende morgen vertelde Schelto aan Jan dat de politie had gebeld en wat hun bedoeling was. Meteen stond Jan op en vertrok.

Toen de politie later arriveerde en de auto in beslag wilde nemen antwoorde Jan dat het hem speet omdat hij de auto net had verkocht. Jan kreeg een boete en mocht zes maanden niet met een motorvoertuig op de openbare weg komen.

*Jan Poort.
Hij rookte nooit in het bijzijn van Schelto.
Autorijden was zijn hobby.*

Henk Dijkhuis.

Henk Dijkhuis was jaren onze gewaardeerde veeverzorger. Weinig woorden en een trouwe medewerker. Hij stond altijd voor ons klaar. Feitelijk moet ik zeggen staat altijd klaar. Want nog steeds weet ik dat we nooit tevergeefs een beroep op hem hebben gedaan. Maar ook op zijn broers Klaas en Jacob kunnen we in voorkomende gevallen altijd rekenen.

Laatst liep ik naar de slager en terloops spraken Klaas en ik met elkaar en ik zei dat we zaterdag nog hulp nodig waren, veulens afwennen.

Alle drie de broers kwamen die zaterdag om even hand en spandienst te verrichten.

Ik weet zeker als ik morgen in Duitsland zou zijn en er liep in Noordbroek een paard los of er was een ander ongemak dan kan Kina zo even bellen met Henk.

Zonder dat we het ooit hebben uitgesproken is er al jaren een vertrouwd gevoel.

v.l.n.r. Henk Dijkhuis en Klaas Dijkhuis en Jakob Dijkhuis

Henk Dijkhuis was jaren onze gewaardeerde veeverzorger. Weinig woorden en een trouwe medewerker. Hij stond altijd voor ons klaar. Feitelijk moet ik zeggen staat altijd klaar. Want nog steeds weet ik dat we nooit tevergeefs een beroep op hem hebben gedaan. Maar ook op zijn broers Klaas en Jacob kunnen we in voorkomende gevallen altijd rekenen.

De familie Jager

De familie Tonkens waren vier generaties lang met de familie Jager buren.

Tjapko Jager (geb. 1883) en Aaltje Zuidema met hun vier kinderen.

Daarna zoon Tonnis Jager (geb. 1920) met Gesina Grietje Schrage en hun vier kinderen.

De derde generatie Jager was Koos Tjapko Garrelt (geb. 1944) Jager en Roelfina Zuidema met hun twee kinderen en daarna Tonnis Jager (geb. 1971) met Petra van der Steeg met hun vier dochters.

De familie Tonkens woonden op Sappemeesterweg 15 Stootshorn en de families Jager woonden op Slochterweg 1 Stootshorn. De adressen zijn wel verschillend echter ze waren vier generaties elkaars naaste buren. Ze woonden in het verlengde van dezelfde laan en er was daardoor vrijwel dagelijks contact met elkaar.

Tjapko Jager (geboren 1883) en Aaltje Jager- Zuidema. Met hun vier kinderen Johanna Kundina, Tjapko, Tonnis en Reinder Aafko.

Tonnis Jager (geboren 1920) en Gesina Grietje Jager-Schrage.

Tonnis (geboren 1920) en Gesina Grietje Jager-Schrage met hun vier kinderen Tjapko Garrelt, Garrelt Reinder, Aaltje Jantje en Johan Jacob.

Koos Tjapko Garrelt Jager (geboren 1944) en Roelfina Jager-Zuidema met hun twee kinderen Tonnis Klaas en Trientje Gezina

*Tonnis Jager (geb. 1971) met Petra van der Steeg met hun vier dochters.
v.l.n.r. Anne-Will Jager, Annemieke Jager, Tonnis Jager, Roelinde Jager, Marije Jager en
Petra Jager- van der Steeg.*

Kina

Met veel waardering praat Schelto over zijn Kina.

“Ik had mij geen betere vrouw voor kunnen stellen. Zonder Kina was ik nooit zo ver gekomen. Ja, ik heb veel aan haar te danken.”

Tijdens verschillende interviews voor dit boekwerkje komt ook de rol van Kina ter sprake. Gedurende het gesprek praat Schelto gepassioneerd, met veel voorbeelden, over de krachtige rol van zijn Kina binnen hun bedrijf. De energie die ze in het gezin heeft gestoken. De manier waarop zij hem steunde als Schelto weer eens met een nieuw avontuur aan kwam zetten.

Gekke dingen had hij ondernomen die spanningen hebben veroorzaakt. Fantasieloos was hun huwelijk allerminst geweest. Meer een huwelijk met veel Ups en ook wel eens Downs. De problemen die ze samen hebben gekend. Hun eigen onvolkomenheden die wel eens leidde tot conflicten. Immers welk huwelijk heeft niet zijn serie tekortkomingen.

‘Noem eens een huwelijk dat uitsluitend over rozen is gegaan’, zei ik vergoelijkend tegen Schelto. De kunst is, als je er een redelijke sturing aan weet te geven.

En die kunst verstaan ze allebei.

Hun beider instelling is dat ze in conflicten en onvolkomenheden het allebei meestal niet al te zwaar opnemen. ‘Schelto is nooit lang kwaad en ik ook niet.’ zei Kina.

Toen Kina een keer zo kwaad was dat ze niks meer met hem te maken wilde hebben bakte hij voor haar een heerlijke pannenkoek.

Ze had zich voorgenomen ‘nooit meer voor Schelto te koken.’

De heerlijke bakgeur drong haar slaapkamer binnen. Schelto had voor Kina ook een lekkere pannenkoek gebakken en met tranen in hun ogen moesten ze samen lachen om hun ongenoegen.

Altijd stond ze voor haar gezin en het bedrijf klaar. Ze deed de administratie van de verzekeringsportefeuille van de Hagelunie, maar ook voor alle bedrijven.

In de periode van Priton en ook de Manege was ze nog enthousiaster dan Schelto.

Op vierenzestigjarige leeftijd volgde Kina diverse cursussen aan de Volksuniversiteit. Vijf jaar volgde ze een palet aan onderwijs, twee jaar Psychologie, Nederlands en drie jaar Engels.

In de opvoedperiode stond ze haar mannetje. Schelto bemoeide zich niet zo met de opvoeding van de kinderen. Kina had vooral met Gerard veel te stellen. Als Gerard naar

school moest was hij zo gefrustreerd dat Kina er geen raad mee wist. Hij gooide wel eens zijn broodtrommel door de hal en dan was er weinig met hem te beginnen. Als hij 's middags uit school terug kwam plofte hij zijn tas met leerboeken in de gang en trok hij zijn werkoveral aan.

Dan was het een heel andere Gerard.

Studeren moest hij van Kina. Maar Gerard kocht liever oude auto's bij sloperij Bakker op 't Veen. Dagen was hij aan het sleutelen en crosste hij over de landerijen van zijn vader. In die tijd belde Bertus Prins op als er een machine stuk was, dan zei Bertus: "Er moet gesleuteld worden..."

Kina had haar autosleutels achter slot en grendel, maar Gerard was vijftien jaar en had geen sleutels nodig. Hij kreeg elke auto ook zonder contactsleutels aan de loop. Op een avond kwamen Schelto en Kina thuis en zagen ze dat de auto van Kina weg was. Een diepzee onderzoek was niet nodig. Gerard deed met de auto van zijn moeder een rondje in de omgeving. Om drie uur 's nachts was hij nog niet in huis. Kina was in alle staten, totdat gebeld werd door de politie uit Groningen dat ze Gerard konden ophalen uit hokje 17. Kina heeft daardoor wel eens meer dan één nachtje wakker gelegen.

Toen ze het gevoel had dat Gerard wat regelmatigier naar school ging kwam ze erachter dat hij al weken lang vrachtauto's vol met koolzaadstro naar kalkoenmesterijen in Duitsland bracht. Opnieuw waren de rapen gaar, dat kan je begrijpen.

Het sleutelen als puber, daar heeft Gerard nu profijt van omdat hij alles zelf kan repareren. Het was wel eens enige ergernis. Het eten stond al op tafel maar hij sprong op zijn brommer om een bonenplukmachine te bekijken.

Hij heeft uiteindelijk de driejarige Landbouwschool samen met Edo Oldenziel in vijf jaren doorlopen en hun diploma gekregen. Tijdens het uitreiken zei leraar Greven tegen hem 'Nou Gerard hier is je diploma, ik wil hier geen woorden meer aan vuil maken'.

Later zei Greven dat in de lerarenkamer was besproken dat de zoon het diploma kreeg, maar dat de moeder het verdiend had.

Kina hoefde Oltman niet zo achter de broek te zitten. Hij doorliep probleemloos de Landbouwschool bij de heer Schuiling. Wel zorgde Kina dat hij extra begeleiding kreeg op de Middelbare Landbouwschool van Auki Hommes. Lubbert Boersma werkte bij de Hollands Zweedse zaadfabriek van de heer Van Dongen in Zuidbroek. Lubbert wist dat Auki Hommes op prima wijze individuele les kon geven.

Hierna is Oltman op eigen initiatief een jaar naar Canada gegaan. Een mooie en leerzame aanvulling op zijn studie.

Kina werd in die jaren nog wel eens als lastig en zeurderig ervaren. De druk die ze bij haar kinderen neerlegde om de studie te voltooien was groot. Kina zag het belang daarvan goed in.

Het landbouwdiploma is in Duitsland waardevol. Zonder Landbouwdiploma kan je in Duitsland niets beginnen. Als je in je braniejaren zit zie je dat niet zo.

Toen Kina in die opvoedtijd wel eens piekerde over hoe ze de schoolresultaten van Gerard meer kon activeren zei de heer 'd Hont: 'Kina, wees niet ongerust, het worden de allerbesten.' Hij bedoelde dat recalcitrante weerspannige karakters later de meest ondernemende mensen worden in de samenleving.

Hij heeft gelijk gekregen.

Kina kreeg al vroeg te maken met lichamelijk ongemak. Ze was pas negenenveertig jaar toen ze voor het eerst werd geopereerd aan een versleten heup.

Tijdens de strenge winter van 1979 kon Schelto vanwege de sneeuw niet bij haar komen.

In Noord-Nederland sneeuwde het uren achterelkaar, gevolgd door ijsregen en een zware stormachtige wind. Er hadden zich sneeuwduinen gevormd tot anderhalve meter hoogte.

Vele wegen en ook de autoweg naar Groningen was geblokkeerd. Bussen reden niet, auto's waren ingesneeuwd en mensen konden daardoor hun werk niet bereiken. Scholen sloten de deuren. Het is onmogelijk om een goed beeld te geven van zo'n blizzard wanneer men dit niet aan den lijve heeft ondervonden. Die dag was het buiten vertoeven een pijnlijke kwestie. Bij een zicht van soms slechts vijf meter sneed de scherpe stuifsneeuw in je gezicht en dit bij een temperatuur van vijf graden onder nul en een wind die nog steeds minstens stormachtig was. Barbaars is een term, die niet overdreven lijkt. Schelto stapte op de boerderij in Noordbroek op de traktor en reed naar het station in Zuidbroek en daarna met de trein naar Groningen. Banjerde dan door de sneeuwduinen naar zijn Kina in het ziekenhuis te Groningen.

Binnen twee jaar onderging ze de tweede heupoperatie en zo'n beetje steeds om de twee jaar lag ze weer in het ziekenhuis voor een heupoperatie.

Ondertussen is Kina twaalf keer geopereerd, waarvan acht keer aan haar heupen.

Ze heeft ook een periode zichzelf en haar omgeving zwaar op de proef gesteld. Als we er over praten raken we daarmee een open zenuw. Maar dan zie ik dat ze goed met die ballast omgaat en dan denk ik bij mezelf 'een goed schip kan zonder ballast geen diepgang hebben.'

De meeste mensen laten in dezelfde omstandigheden de moed volledig zakken en worden moedeloos of neerslachtig en belanden versjofeld in een rolstoel.

Haar wil en daadkracht is buitengewoon. Vijf keer per week gaat ze 's morgensvroeg al zwemmen om haar conditie op peil te houden. Het is een persoon met een hoge mate aan menselijke belangstelling en interesse voor de omgeving.

Dit is geen ode aan Kina, maar meer het schetsen van een stukje geschiedenis die ze samen hebben geschreven. Grofweg wat flarden van hun hoogtepunten, hun avontuur, dieptepunten en de kameraadschap die tussen Schelto en Kina is gebleven.

Ik heb eens gelezen:

'Kameraadschap is als een brandend vuur, maar je moet er wel steeds nieuw hout opdoen.'

Op vierenzestigjarige leeftijd volgde Kina diverse cursussen aan de Volksuniversiteit. Vijf jaar volgde ze een palet aan onderwijs, twee jaar Psychologie, Nederlands en drie jaar Engels.

Manege.

Schelto kocht in 1989 manege “De Dollard “in Winschoten. Kina was toen net zestig jaar geworden, een leeftijd waarop veel mensen erover denken een stapje terug te doen. ‘Schelto kwam thuis en zei ik heb manege de Dollard in Winschoten gekocht. Ik zei tegen de kinderen dat ze Papa maar onder curatele moesten zetten als wij er geen zeggenschap meer in mochten hebben. Maar Schelto zei dat hij het nog niet had gekocht omdat hij het eerst thuis moest bespreken en hij vroeg of we meteen mee wilden om het te bekijken. We waren er ondersteboven van. Ook zoon Oltman voelde er veel voor. Wat was hier een mooi bedrijf van te maken.’ vertelt Kina in 2008.

In 1971 had de gemeente Winschoten de boerderij van de familie Woltjer gekocht en werd de Stichting Paardrijden Voor Gehandicapten Winschoten opgericht.

Aannemer Stijkel uit Scheemda bouwt de manege met de daarbij staande woning en in 1977 opent Prinses Margriet de manege ‘De Dollard’.

Het hele bedrijf koste toen ruim viereenhalfmiljoen gulden. In 1986 werd de stichting opgeheven omdat het al jarenlang een noodlijdende last voor de gemeente Winschoten was. Schelto begreep intuïtief dat de gemeente er graag vanaf wilde. Het stichtingsbestuur, met name bestuurder Arendshorst, zag in Schelto Tonkens een prima persoon. Immers hij was ten eerste een groot paardenliefhebber en paardenkenner en daarnaast was Tonkens al opgevallen door zijn succesvol ondernemerschap.

Meerdere kandidaten waren in de race. In de gemeenteraad van Winschoten had het nogal wat voeten in aarde in de besluitvorming aan wie het zou worden gegund. Wethouder Flokstra nam de zaak hoog op en vroeg de burgemeester waarom de voorkeur naar Tonkens uitging en niet een andere kandidaat. De burgemeester kon er geen antwoord op geven, nee, hij vergat gewoon te zeggen dat Tonkens het hoogste bod had neergelegd. Het agendapunt werd onder veel tumult naar de volgende vergadering verdaagd. In de volgende vergadering stelde wethouder Floktra opnieuw de vraag waarom Tonkens? De burgemeester zei omdat Tonkens de hoogste bieder was. Nou dan was het toch in orde aldus Flokstra.

De plaatselijke radio gaf extra aandacht in de nieuwsuitzendingen. De krant schreef van een rel binnen de gemeenteraad. Zelfs Jan Beijert gaf commentaar in zijn wekelijkse collum ‘op het scherpst van de snede’.

Volgens Jan Beijert mocht Joop Flokstra de bevolking niet knevelen door bijvoorbeeld de plaatselijke manege te schatten op drieenhalfmiljoen terwijl je dit knollencircus voor een

miljoen nog niet aan de straatstenen kwijt kunt. In de collum wordt Joop Flokstra de leeuw van Sodom genoemd en een schitterend vergelijk gemaakt met wat in Openbaringen 17 vers 8 wordt beschreven 'de opkomst uit de diepten der ellende van Sodom wanneer het weer eens vuur spuwt over de onvolmaaktheid'.

Echter de leeuw van Sodom doet alles af met een gulle lach die te horen is tot ver achter de Oeral, aldus Beijert.

Nieuwsblad van het Noorden schreef:

De gemeente Winschoten verkoopt manege 'De Dollard' aan architect W.F. Bergman in Blijham. Begin van de 'manege-affaire'. Na veel politiek tumult zal Bergman de koop afblazen. Na een reeks kolderieke ontwikkelingen koopt landbouwer S. Tonkens uit Noordbroek de manege. Burgemeester Joop Postma krijgt de schuld van de affaire.

Schelto en Kina bouwen meteen een grote inrijhal bij de manege die ze Eemshal noemen. De rijverenigingen NETA heeft weer hun domicilie in de manege en de stichting paardrijden voor gehandicapten waren toen ook weer verzekerd van onderdak.

In een mum van tijd haalde Oltman samen met de nieuwe horecamedewerker Geert van der Laan alle vereiste Horeca diploma's. Hiermee waren de vestigingsvergunningen en de tapvergunningen zeker gesteld.

In een interview met het Nieuwsblad van het Noorden zei Schelto: 'De manege draaide voor mijn tijd in hoofdzaak op vrijwilligers. Dat kan niet met een manege. Daarvoor heb je iemand nodig die erbij woont en die dag en nacht bereikbaar is.'

Geert van de Laan was een meester in organiseren en was dag en nacht voor de manege bereikbaar. Hij maakte van alle evenementen draaiboeken, een zogeheten script, met daarin onder meer de precieze beschrijving hoe alles moest gaan verlopen. Geert had hiermee alles vooraf in de perfectie geregeld wanneer en hoe een activiteit een evenement of een bijeenkomst werd georganiseerd. Hij wist wat voor een bijeenkomst het werd, voor wie de bijeenkomst georganiseerd was, wat het doel hiervan was en waar het voor gehouden werd. Een reünie van de school te Stootshorn vond plaats in de manege en werd door honderdtwintig personen bezocht. Zoveel opkomst en het ophalen van vele herinneringen werd een feest zijn voor Schelto onvergetelijk. Geert kon, als het druk was, bergen werk verzetten. Maar als het voorbij was en niet meer druk, dan was hij weinig bereid om een kind nog een ijsje te verkopen. Geert presteerde optimaal als het erg druk was.

De krant schreef 'Schelto Tonkens zit boordevol plannen voor de manege'. En dik onderstreepten ze 'Van vlooiemarkt tot schapenkeuring'.

Maar Schelto had eenvoudig gezegd: 'Er komt weer leven in de brouwerij.'

Kina vertelt in 2008 lachend dat de eerste klant het restaurant kwam binnenstappen en vroeg of hij wel een uitsmijter kon bestellen.

"Jawel," zei Kina.

In de keuken zei ze tegen Schelto dat hij meteen op stap moest om eieren te halen. Even later kwam Schelto met twintig eieren terug en ondertussen had Kina de koekepan al heet. Schelto en Kina hebben prachtige herinneringen aan de Tiendaagse paardenconcoursen. De mooie evenementen en de schitterende mensen die in die vier jaar de manege bezochten. Het organiseren van de vele maaltijden en de gezellige avonden. Grote paardensportnamen uit de Nederlandse top zoals van Raaimakers, Jos Lansink en topruiters zoals Bert Romp, Rob Ehrens en Albert Voorn kwamen in de manege de Dollard te Winschoten. Maar ook familiefeestjes werden er gehouden en door vele bedrijven werd in de Manege vergaderd. Schelto kwam op het idee om op Oudejaarsavond de auto op een veilige plaats te stallen in de manege. Er werd een uitnodigende advertentie geplaatst om op oudejaarsavond de auto veilig onderdag te geven in de manege onder de slogan 'Breng uw Heilige Koe naar de manege toe'. Er kwam slechts één auto.

Enkele dagen later stond in de krant; 'Slechts één Heilige Koe kwam naar de manege toe'. 'We hebben er hartelijk om gelachen'. vertelt Kina in 2008.

Ook Kerstdiners waarbij slechts één klant kwam. Daarentegen was een aantal jaren de Tuinbeurs een daverend succes. Tijdens de tuinbeurs moest de politie het verkeer regelen. De koffie met warme appelgebak had een gretige aftrek. Duizend koppen koffie met een punt warme appelgebak serveren op één dag was in die dagen heel gewoon.

Schelto had allang begrepen dat je van paardenvolk alléén niet voldoende je omzet kon halen. Daarom werden allerlei andere, achteraf bekeken, zeer succesvolle activiteiten georganiseerd in de manege.

Aan het eind van de avond werd dan wel eens gezegd 'daar komt die oude grijze aan hoor.....' en trok Schelto soms een keer aan de bel en gaf dan een rondje voor de hele zaak. Maar ook de kok was zeer alert. Als hij nog een volle pan gehaktballen had staan serveerde hij Schelto een lekkere bal met mosterd. 'Alstublieft meneer Tonkens, u had een gehaktballetje besteld.....' En terwijl Schelto deze lekker op at bestelden ook de gasten een gehaktbal of een portie saté. Maar gewoon het bakken van een paar uien, welke gast is tegen die geur bestand? Gegeten werd er dan en de pannen kwamen altijd leeg.

Als een evenement achter de rug was en de spanning weg dan belegden ze een week later een napraatavond voor het personeel, met een hapje en een borreltje. Dat was wel het meest genoeglijke.

Binnen vier jaar hadden Schelto, Kina en Oltman, met het voltallig personeel en de onmisbare Pieter Boekje, uit een bedrijf wat toen niet verder kon weer een lopende zaak opgebouwd. Na vier jaar was het weer een levensvatbaar bedrijf en werd het tijd voor nieuwe uitdagingen.

‘Ja, de manege was erg veel werk, ik heb wel eens gedacht was ik dat ding maar weer kwijt.’ zei Schelto in 2008.

Geert van de Laan was een meester in organiseren.

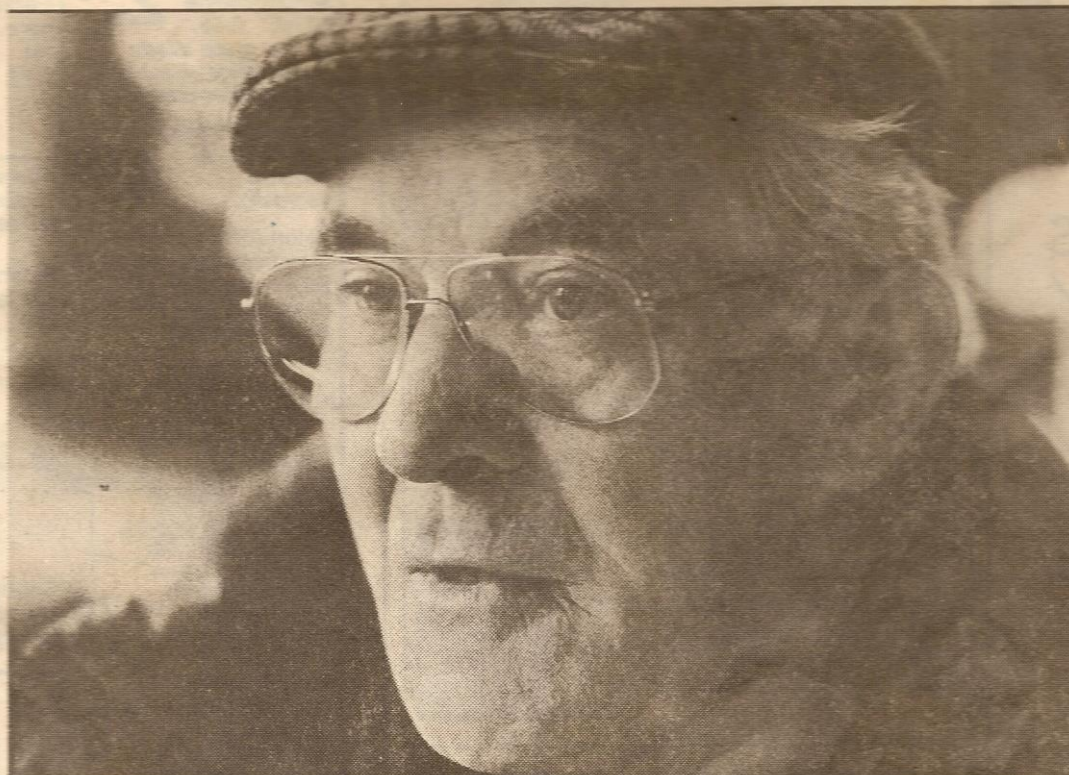

Geert van de Laan kon, als het druk was, bergen werk verzetten en dan maakte hij de mooiste koude en warme buffetten.

*Aktiefoto achter de manege tijdens een kranteninterview voor een artikel in de krant.
Het paard en de pony van de familie Kwant.*

'Ik ben een echte paardekerel'

■ Eigenaar Schelto Tonkens van de manege De Dollard in Winschoten: "Zo'n centrum moet je exploiteren in de ruimste zin des woord." Foto: Hans Banus

Van een onzer verslaggevers
WINSCHOTEN - Zijn geruite pet, zijn ietwat krakende stemgeluid en zijn berekende gelaatsuitdrukking. Zo van: wie maakt mij wat, ik heb jullie allemaal door. Het typeert Schelto Tonkens, de ex-landbouwer uit Noordbroek die in twee jaar tijd manege De Dollard in Winschoten omtoverde van een verpieperde paardenstal tot een floreerende onderneming. Het bewijs daartoe legt hij zelf op tafel. Januari 1988: 28 paarden op stal, februari '90: 70 stuks. Twee jaar geleden 60 leerlingen, nu: bijna 200. Er staat een nieuwe inspringhal en plannen liggen op tafel voor een wegrestaurant en nog eens 40 paardeboxen.

Het gaat hem goed, Tonkens, die zichzelf "een echte paardekerel" noemt. Hij vond het, als je hem zo hoort vertellen, niet eens zo moeilijk om de zaak weer op de rails te zetten. "Weet je wat het is, de manege draaide voor mijn tijd in hoofdzaak op vrijwilligers. Dat kan niet met een manege. Daar heb je een vent voor nodig met verstand van zaken, die dag en nacht bereikbaar is."

Tonkens kan niet vaak genoeg de anekdote vertellen over de manier waarop hij eigenaar

werd van de manege. Hij verhaalt met een dikke glimlach dat hij 5000 gulden meer bood dan een ander en dat hem de haren te berge rezen bij het aanhoren van de felle debatten in de gemeenteraad. De zogenoemde manege-kwestie deed nogal wat stof opwaaien in de Molenstad. Hij zegt altijd op de VVD te stemmen, maar in Winschoten nu niet meer. De liberalen waren destijds namelijk tegen de verkoop van de manege aan Tonkens. "En Joop (Flokstra, red.), oh oh, die was in ál-le staten. Eigenlijk kon het ook niet, hoe die hele kwestie uiteindelijk is geregeld. Maar ja, ik denk dat iedereen nu blij is dat het goed gaat met de manege. Hoe het precies allemaal is gegaan? Dat wil ik je wel vertellen, maar dat mag dan niet in de krant."

Zakelijk instinct is de Noordbroekster niet vreemd. Af en toe moet hij enkele figuren en instanties wel even tot actie manen, maar dat levert hem bijvoorbeeld ook een grote tuinbeurs op, die begin maart in De Dollard wordt gehouden. "Iemand van de gemeente had de organisatoren daarvan doorverwezen naar cultureel centrum De Klinker, terwijl zij vertelden dat dit soort beurzen alleen

kunnen worden gehouden in maneges. Tja..."

Het is dus niet alleen paardesport wat de klok slaat in de manege. "Wij hebben de beschikking over een pracht van een keuken, daar valt veel meer mee te doen," zegt Tonkens. "Ik heb plannen om van onze foyer een wegrestaurant te maken. 't Is een gezellig ding met die open haard in het midden, dus zoveel hoef ik er niet aan te veranderen. Zoals de zaken er nu voor staan, zal er wel iets moeten gebeuren met de toegangsweg, want daar kunnen die grote trailers elkaar niet passeren. Parkeerruimte heb ik genoeg, dat is het punt niet."

Commercieel denken, dat doet Tonkens. "Een centrum als deze moet je exploiteren in de ruimste zin des woord. En in mijn koopcontract staat dat ik passanten mag bedienen, wat dat betreft is er niets aan de hand. En de tuinbeurs, och, die levert mij niet zo gek veel op. Ik verhuur de wedstrijdhal en de kantine is geopend. Maar het schijnt dat er zo'n 20.000 mensen op af komen, dus dat lijkt aardig."

Kortom: laat Tonkens maar schuiven.

Bestuurlijke chaos

■ Winschoten's meest omstreden gebouw, manege De Dollard, wordt verkocht aan landbouwer Tonkens uit Noordbroek. Die conclusie kan getrokken worden na de commissievergadering over de omstreden verkoop. Een nuchtere constatering, die echter nog wel enige toelichting behoeft. Gisteravond namelijk vlogen burgemeester J. J. Postma en diverse raadsleden elkaar opnieuw in de haren en wel zodanig, dat iedere aanwezige de indruk kreeg dat Winschoten een bestuurlijke chaos aan het worden is. Als vergaderingen ten stadhuize ontaarden in schreeuwpartijen, terwijl ook de publieke tribune op een voetbalstadion begint te lijken, is er natuurlijk nogal wat mis.

Twee oorzaken van de wanorde dringen zich op de voorgrond: burgemeester Postma heeft kennelijk weinig vertrouwen in z'n gemeenteraad, want hij heeft in de manege-kwestie bij voortdoring gekozen voor een harde opstelling. „Het college heeft beslist en daarom gaat de verkoop aan Tonkens door” was kort samengevat zijn standpunt. Geluiden als „vermits de goedkeuring van de raad en GS” bleven hardnekkig achterwege.

Een andere oorzaak van de chaos is de ondoorzichtige politiek van de PvdA in Winschoten. Slechts één woord rest voor Bruno Willems en z'n fractiegenoten: draaikonterij.

Zolang Postma de democratie uit de weg gaat en de PvdA er niet in slaagt een eenduidige beleidslijn uit te stippelen, zal de wanorde voortduren. Gewoon omdat de burgemeester het in Winschoten binnen het college voor het zeggen heeft en de PvdA de machtigste partij in de gemeenteraad is. Kennelijk heeft niemand in de gaten, dat mannen als Joop Flokstra (Winschoter Belangen) en Appie Kootstra (CPN) juist deze onoverzichtelijke situatie gebruiken om politiek groot te groeien. De naderende gemeenteraadsverkiezingen zullen leren hoeveel garen Flokstra en Kootstra in chaotisch Winschoten gesponnen hebben.

Voordat Schelto de manege kon kopen schreef de krant van een rel en een politieke chaos binnen de gemeenteraad in Winschoten.

Op de hem typerende manier zit Joop Flokstra in de Winschoter raadzaal. © ARCHIEF

De burgemeester zei omdat Tonkens de hoogste bieder was. Nou dan was het toch in orde aldus Flokstra.

Joop Flokstra, de leeuw van Sodom, doet alles af met een gulle lach die te horen is tot ver achter de Oeral volgens Jan Beijert.

1989; Binnen een jaar hadden ze uit de failliete boedel een lopende zaak opgebouwd. Maar na vier jaar was het tijd voor nieuwe uitdagingen.

Winschoter manege wellicht de mooiste van Nederland

WINSCHOTEN - Niet alleen Henk Barlagen, maar vele liefhebbers van de ruitersport met hem zijn van mening dat manege 'De Dollard' te Winschoten een van de best gebouwde en misschien wel de fraaiste in Nederland is. Een rondleiding door Oltman Tonkens, zoon van eigenaar Schelto laat inderdaad zien dat het hippisch centrum uitermate goed en met de modernste zaken is ingericht.

De springbak is maar liefst 60 bij 30 meter groot. Daarmee voldoet ze ruimschoots aan alle door de ruiterbonden vereiste maten. Langs de bak zijn tribunes gebouwd. Voor achthonderd bezoekers is er een (verwarme) zitplaats. Totaal kunnen zo'n duizend liefhebbers de wedstrijden bekijken want ook vanuit de foyer is het paardegebeuren door een kleine 200 mensen te volgen. Tonkens liet aan de eigenlijke manege een forse inspringbak bouwen. Dat inspringen gebeurde vroeger in een tent. Tussen beide bakken bevindt zich een fraai restaurantgedeelte met een ontvangstruimte. De stallen bieden ruimte aan meer

dan 60 paarden. Momenteel zijn 35 particuliere- en 25 manegepaarden gehuisvest. Verder staat er een aantal viervoeters van Scheltons zelf. Zoon Oltman laat verder een paardendouche en een kraamkamer zien. In deze laatst genoemde ruimte bevindt zich een draversmerrie, die op het punt staat een veulen te krijgen. Via video kan Oltman Tonkens alles in de gaten houden.

Gehandicapten

Tonke sr. heeft drie medewerkers in dienst. Twee mensen verzorgen in wisseldiensten de paarden en stallen, terwijl ook een vaste kracht op het restaurantgedeelte zit. De manege bruist van de activiteiten. Eigenlijk is er alle dagen wel wat te doen. Wekelijks wordt er gelest door ongeveer 180 recreatieruiters. Daarnaast gebruikt de Winschoter rijvereniging Neta de hal enkel uren en is er ruimte voor gehandicapten die vooral dressuur rijden. De manege wordt verder gebruikt voor allerlei shows (auto, bloemen, pluimvee etc), terwijl in de foyer plaats is voor kaartavonden en partijen.

Het echtpaar Tonkens neemt poolshoogte in de schitterende manege.

Schelto zei: 'Er komt weer leven in de brouwerij.'

9 FEBRUARI

Schelto Tonkens organiseert hengstenshow

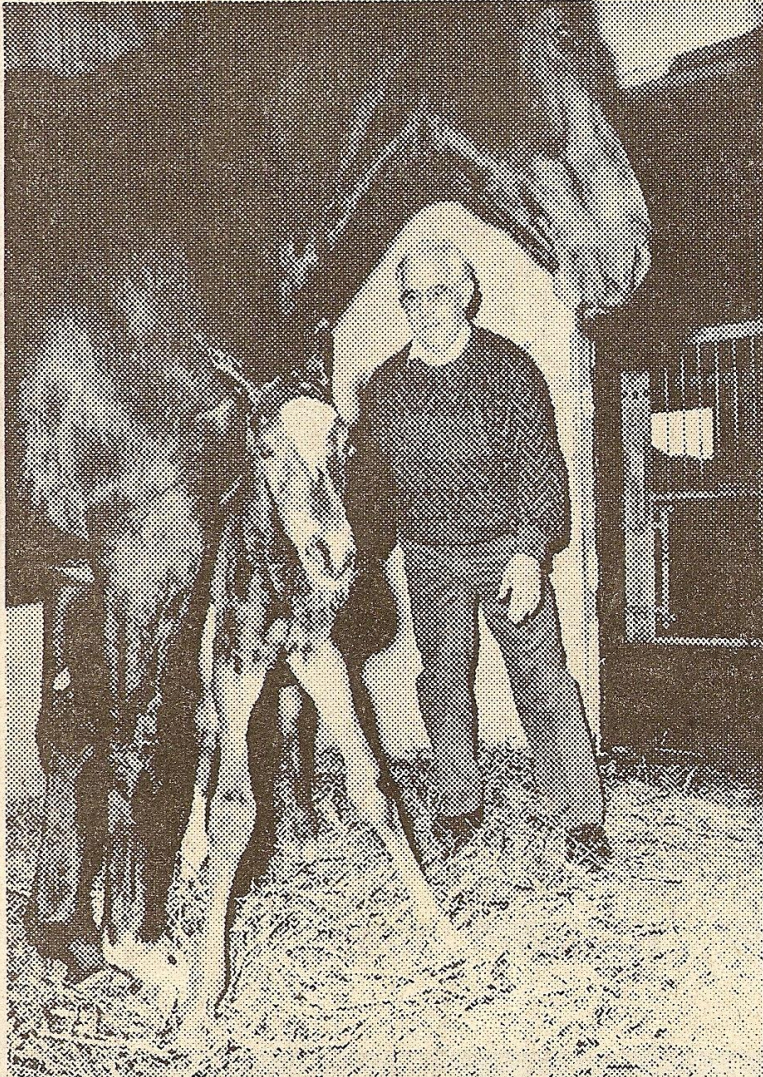
WINSCHOTEN - Een dag voordat het grote hippische spektakel in manege de Dollard losbarst, organiseert eigenaar Schelto Tonkens een feestelijke hengstenshow. Op zaterdagavond 9 februari, aanvang half acht zullen zo'n 40 hengsten acte de presence geven. Daarbij zijn nagenoeg alle

rassen vertegenwoordigd. Als extra attractie zal Gert van 't Hof, reeds bekend van TV een aantal paarden binnen vijf minuten zadelmak maken. Verder zullen tijdens de show vier amazones van ruitervereniging Neta een kür op muziek rijden.

REGID

*De krant schreef 'Schelto Tonkens zit boordevol plannen voor de manege'.
Kina bewaard een plakboek vol met krantenknipsels.*

Voorjaar in de Manege

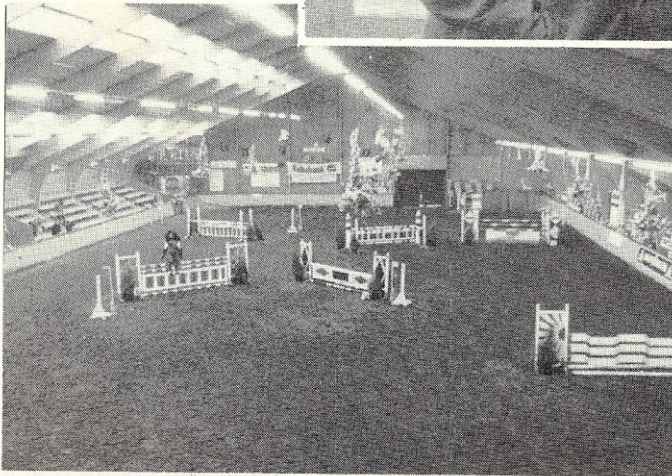
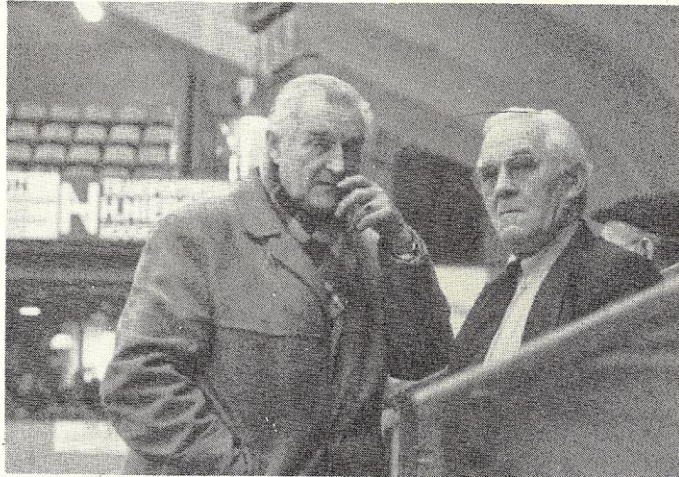
WINSCHOTEN — Dinsdagmorgen om 8.00 uur werd in manege De Dollard een veulen geboren. Fotograaf Abel Kuiper was een uurtje later ter plaatse. Hij maakte een foto van de eerste pogingen van het veulen om te staan. De heer Tonkens, de nieuwe eigenaar van de manege keek toe.

1989

LUSTRUMCONCOURS WINSCHOTEN

WINSCHOTEN - De vijftiende editie van het Indoor Concours Hippique Winschoten had van 14 tot en met 20 februari niet alleen in figuurlijke, maar ook in letterlijke zin de wind in de zeilen. De storm speelde de organisatie en de deelnemers echter alleen op de afsluitende avond parten. De tent waarin de paarden waren ondergebracht leek een speelbal van het natuurgeweld te gaan worden, maar die ontwikkeling werd natuurlijk niet afgewacht: de nog aanwezige paarden vonden een veilig plekje binnen het fraaie manegecomplex De Dollard dat onlangs van eigenaar verwisselde.

De familie Tonkens zwaaide een aantal jaren de scepter over de manege, die met een fraaie inrijhal werd uitgebreid. Tonkens besloot te verkopen, maar verbond er wel een voorwaarde aan: het complex zou de paardeliefhebbers ter beschikking moeten blijven en geen andere bestemming mogen krijgen. Per 1 april gaat De Dollard over in handen van de heer B.J. Heringa

en het was dan ook de laatste keer dat de heer Tonkens het grote concours als manege-eigenaar meemaakte. Derhalve een uitgelezen gelegenheid om herinneringen op te halen met de voorzitter van het concours Henk Barlagen (foto 1 links). Heringa wil een KI-station in Winschoten vestigen, maar Barlagen denkt niet dat zijn Stichting CH Winschoten daar voor zal moeten wijken. 'We gaan binnenkort om de tafel om over de toekomst te praten, maar ik verwacht geen problemen bij het organiseren van wedstrijden,' zo stelde Barlagen. 'De grote rijbaan (foto 2) staat in feite los van de plannen van Heringa en bovendien koop je zo'n prachtige accommodatie toch niet alleen voor fokkerijdoeleinden. Je moet het bedrijf toch op een

rendabele manier runnen,' zo mijmerde de praeses, die zeer ingenomen was met het verloop van het derde lustrumconcours. 'We hebben meer sponsors aan ons kunnen binden, we hebben meer publiek gehad en ook was de deelname dit jaar, met name van de zijde van de nationale ruiters, aanzienlijk groter. Dat we het concours een week hebben vervroegd in verband met de geplande wedstrijd in

Den Haag, die overigens niet doorging, heeft ons geen windeieren gelegd. We vielen nu buiten de vakantie en ik denk dat we juist daardoor meer toeschouwers mochten verwelkomen,' aldus de grijzende voorzitter.

Programma

Nadat hippisch Groningen op zaterdagavond 13 februari alvast wat was opgewarmd met een overigens vrij matige hengsteshow, begon Indoor Winschoten op zondag met een ponydag. In de zwaarste klasse gooiden de NPC-leden Caroline van Gelder en Johan Koning hoge ogen, maar de hoogste eer ging in beide parcoursen toch naar een KNF-combinatie. In het klassieke treffen slaagde Hans de Vries van de PC Trynwalden uit het Friese

Manege de Dollard aan het Oostereind te Winschoten werd aangekocht door Schelto Tonkens en kwam binnen een jaar tot grote bloei. De omzet vertwintigvoudigde en na vier jaar verkocht Schelto de manege.

TE KOOP

4 jan 1992
bij inschrijving

(wegens omstandigheden)

Uiterst modern, zeer goed geoutilleerd **MANEGECOMPLEX** **„DE DOLLARD”**

Bouwjaar 1979, gelegen te Winschoten aan de A7 (Groningen-Duitse grens)

Het geheel bestaat uit:

a. **MANEGECOMPLEX**, grondopp. ca. 2 ha

- wedstrijdhal 30x60 m met 750 vaste tribuneplaatsen met verwarming
- inrijhal 25x40 m, bouwjaar 1990
- buitenbak 25x50 m met verlichting
- foyer met 150 plaatsen met open-haardpartij, bar, etc. dansvloer en zeer goed uitgeruste keuken
- viproom, 60 plaatsen
- kantorengedeelte
- kleedkamers
- slaapzalen en -kamers met 30 slaapplaatsen
- 60 vaste paardeboxen 3x3 m, met hooi- en stroberging, wasplaats, zadelkamer, enz.
- 2 verlichte parkeerplaatsen, samen groot ca. 1 ha.

De foyer is zeer smaakvol ingericht (alles massief eiken), biedt zicht op de wedstrijdhal en wordt veelvuldig gebruikt voor partijen, recepties, personeelsavonden, etc. Gezien de gunstige ligging is het horecagedeelte ook zeer geschikt als wegrestaurant (vergunning aanwezig).

Het geheel is tevens geschikt voor gebruik door gehandicapten.

De manege is goed renderend en kent een zeer groot aantal vaste evenementen.

Tevens goede bezetting paardeboxen, goed bezette lesuren en groot aantal verdere vaste klanten.

Het geheel is geïsoleerd en zeer degelijk gebouwd.

b. Ruime, moderne **WONING met inpandige garage**, bouwjaar 1981, met fraai aangelegde tuin met vijver en terrassen.

Ind.: o.a. kamer met open haard, half open keuken, bijkeuken, hal, toilet, slaap/werkkamer. **Verdieping:** 3 ruime slaapkamers, badkamer en berging.

Serieuze gegadigden wordt verzocht zich in verbinding te stellen met de eigenaar/exploitant, de heer S. Tonkens, tel. 05970-15548/17015.

Voor verdere inlichtingen en/of bezichtiging eveneens gaarne contact opnemen met de heer Tonkens, na telefonische afspraak.

Uw bod uitsluitend schriftelijk voor 1 februari a.s. aan:

Manege De Dollard, dhr. S. Tonkens, Oostereinde 26-28, 9675 TA Winschoten.

Na vier jaar was de omzet van de manege vertwintigvoudigd en opgelopen van vijfhonderd gulden per week naar tienduizend gulden per week en werd voor Schelto tijd voor nieuwe uitdagingen.

Tonkens biedt manege De Dollard te koop aan

■ WINSCHOTEN – Manege De Dollard is toch te koop. Eigenaar Schelto Tonkens biedt serieuze gegadigden tot 1 februari de kans schriftelijk een bod te doen op het zeer goed geoutilleerde complex aan het Oostereinde. Tonkens zegt dat de beslissing de manege van de hand te doen kortelings door hem en zijn vrouw is genomen.

Tonkens heeft geen opvolger. Zijn jongste zoon Gerard verhuist in het voorjaar naar de voormalige DDR om er een boerenbedrijf te starten. De oudste zoon, Oltman, bewoont een boerderij in Noordbroek. Tonkens (65) vindt zichzelf te oud om de groeiende drukte in en rond de manege nog jaren het hoofd te kunnen bieden. Vandaar ook dat zijn plannen een wegrestaurant te beginnen nog niet zijn uitgevoerd.

Op 1 januari 1989 werd Tonkens eigenaar van manege De Dollard. Op de valreep, tijdens de traditionele snertmaaltijd op Adrillen '88, deed hij een bod van 655.000 gulden. Daarmee zat hij vijfduizend gulden hoger dan het tot dan hoogste bod. Landbouwer Tonkens haalde het paardencentrum, dat in Nederland een zeer goede naam heeft opgebouwd, volledig uit het slop. In de drie jaar dat Tonkens de manege runde is het complex het middelpunt van paardenminnend Oost-Groningen geworden. Hij bouwde een peperdure inrijhal en bracht nog meer voorzieningen aan. Manege De Dollard biedt naast de wedstrijd- en inrijhal een buitenbak, een foyer met open haard, keuken, viproom, kantoren, verdieping met 30 slaappleaatsen, een zestigtal paardeboxen, wasplaats en zadelkamer. Ook de woning voor de manege is in de aanbieding.

Eigenaar Schelto Tonkens is ervan overtuigd dat er voldoende kandidaten zijn die de manege willen kopen. In de krant van zaterdag liet Tonkens de advertentie 'te koop' plaatsen, even verderop meldt de manege-eigenaar dat de mogelijkheden drastisch zijn uitgebreid dankzij de aanwezigheid van nieuwe makke paarden en pony's.

De wendakker

Toen Schelto en Kina van de boerderij gingen hebben ze een huis laten bouwen aan de Hoofdstraat in Noordbroek. Het vinden van een goede bouwlocatie was nog niet zo eenvoudig.

Bouwkavels lagen niet voor het uitzoeken in de regio.

Noordbroek was de plaats waar de voorkeur naar uitging.

Schelto was er geboren en getogen en Kina had haar sociale leven helemaal in dit dorp opgebouwd. Contacten en relaties met familie, vrienden, collega's en burens zijn Kina en Schelto altijd zuinig op geweest. Goede sociale contacten en plezierige relaties zijn bevorderlijk voor je gezondheid. Ondanks dat ze allebei als ondernemers altijd een erg druk leven hebben gehad hebben ze zich nooit alleen op het zakelijke gericht. En naarmate een mens ouder wordt is het belang van je vriendenkring steeds waardevoller.

Midden in het dorp was nog een kavel te koop met vrij uitzicht aan de voorzijde richting de Westersingel en achter is er het ruime veldzicht over de landerijen tot aan Nieuw Scheemda toe. De kavel lag naast slager Nieland en op schuifelafstand van de belangrijkste winkels. Er was voldoende ruimte voor een mooie vijver, het houden van een toom kippen en een volièrre voor de siervogels en de witte duiven. Sommigen in de kennisenkring vonden de bouwkevel te smal en voor Schelto te klein en spraken wat minachtend van 'een wendakkertje'.

Bouwbedrijf Hofstra en Hulshof bouwde op dit 'haimstee' een schitterende en ruime woning. Alles gelijkvloers, zonder drempels en het genot van vloerverwarming door het hele huis. Een open gashaard met afstandsbediening voor de sfeer en de kille avonden. Een ruim slaapgedeelte met inloopkasten voor de garderobe en met aangrenzende badkamer. Het woongedeelte geheel aan de zonzijde gesitueerd met openslaande deuren naar het zonneterras. Dakgoten met neuslijsten en Hollandse verbeterde zwart geglazuurde dakpannen op het dak. Vereniging Eigen Huis was bij de oplevering.

Terwijl de bouwtechnische controleur onder de vloer vandaan kwam gaf hij Schelto een hand: 'Gefeliciteerd meneer Tonkens, we hebben niet één gebrek en geen enkele op- of aanmerking.'

Van een goede kennis kregen ze een bordje met de tekst 'op de Wendakker'.

Schelto hing dat bij de achterdeur en moest even denken aan de woorden van zijn moeder zo'n vijfenvijftig jaar geleden: 'Och och, die jongen komt nog an de wendakker....'

*Woonhuis van Kina en Schelto aan de Hoofdstraat 44 Noordbroek.
Het woongedeelte geheel aan de zonzijde gesitueerd met openslaande deuren naar het
zonneterras. Dakgoten met neuslijsten en Hollandse verbeterde zwart geglazuurde
dakpannen op het dak.*

*Schelto en Kina zoals je ze regelmatig kan tegenkomen op recepties.
Hier bij de familie Vrieling te Slochteren tijdens de bruiloft van Eppo en Elles.*

*“Och och, ‘ verzuchte zijn moeder, ‘die jongen komt nog aan de wendakker....’
Nu, vijfenvijftig jaar later zou je kunnen zeggen dat het zo is. Al enkele jaren hangt het bordje
‘ik ben op de Wendakker!’ bij de achterdeur van de woning aan de Hoofdstraat 44
Noordbroek.*

Oost Duitsland

Polen

Oekraïne

Schelto en zoon Gerard besluiten rond 1990 elders een boerenbestaan op te bouwen. De ruim zestig bunder land die hijzelf bezit is niet meer toereikend om je brood te verdienen in de toekomst. Land bijkopen voor dertigduizend gulden per hectare en daarvoor geld lenen bij de boerenleenbank hoe wil je daar nog een boterham aan verdienen? Daarnaast alle lasten zoals waterschapslasten en de alles verstikkende regelgeving in Nederland. Zij zien heel goed in dat de toekomst voor een boer in Nederland de beste tijd even heeft gehad.

Schelto had de tijd achter de rug dat hij land had gekocht wat volgens zijn collega boeren minstens zijn faillissement zou worden. Ook had hij toen nog eens vier kalveren gekocht voor driehonderd gulden. In de daaropvolgende maanden kwam hij steeds krapper te zitten en begreep wel waarom hij financieel ternauwernood uit kwam. Hij had immers die vier kalveren waar hij ook nog driehonderd gulden in had zitten.

Nee die armoedige vorm, waarbij je ternauwernood geld hebt om te leven, die staat in zijn hoofd gegrift en zal hij niet meer laten gebeuren.

‘Ik heb heel wat land gekocht voor prijzen waar je feitelijk normaal gesproken geen boer op kon wezen. Door Priton is het uiteindelijk goed gekomen.’ zegt Schelto.

Het is de tragiek van de hedendaagse landbouwer dat hij de vruchtbaarste gronden weer omgezet ziet worden in natuurgebieden. Landerijen die worden opgekocht door instellingen als Natuurmonumenten, Groninger Landschap en Staatsbosbeheer of andere stichtingen die door vele giften, lidmaatschappen, schenkingen en legaten bulken van het geld. Boeren uit de randstad die zijn uitgekocht komen met hun kapitalen aan geld en kunnen in het Noorden makkelijker een vermogen voor een bunder land neertellen.

In huize Tonkens wordt afgesproken om onder geen voorwaarde land te kopen boven de vijftienduizend gulden per bunder. Maar waar vind je dat in Nederland? Met zoon Gerard wordt gekeken naar allerlei boerenbedrijven in België, Frankrijk en ook in Engeland.

‘Het wordt niks,’ zegt Schelto. En met elkaar besluiten ze ook een keer in Polen te kijken.

Wetend dat de strenge Sovjettijd achter de rug is na het vallen van de beruchte muur en het ijzeren gordijn in 1989. In de vakbladen hadden ze wel eens gelezen van de enorme

collectieve boerenbedrijven in het Oostblok waarvan de grond staats eigendom is. Nu het Sovjetsysteem voorbij is had men daar het systeem van de kolchozen afgezworen. Een kolchoz was een collectieve boerderij ten tijde van het Sovjet regiem. Het is een samenstelling van een vorm van collectieve huishouding. In tegenstelling tot op de sovchozen, waar boeren in staatsdienst waren. Op de kolchozen werkten boeren voor een aandeel in de winst, ze waren niet in dienst van de staat of iemand anders. De boerderijen waren eigendom van groepen samenwerkende boeren en van de staat, een vast inkomen was niet gegarandeerd. Wel mochten boeren op de kolchozen een stukje privé-land houden, een paar dieren en hun eigen huis bezitten. Een kolchoz moest jaarlijks een bepaald percentage van de productie afstaan aan de staat tegen een door de staat vastgestelde prijs. Het systeem van kolchozen en sovchozen ontstond in de tijd van Stalin, rond 1928. De bedoeling toen was een systeem te bouwen waarin naast volwaardige industrie ook de collectivisatie van de landbouw zou ontstaan. In die jaren vernietigde men het bestaan van de koelakken als klasse. Koelakken was in Rusland oorspronkelijk de benaming voor dorpswoekeraars, door de communistische propaganda ook gegeven aan de rijke boeren. Als je het systeem op je in laat werken voel je de dramatiek van toen rond 1928 en we weten hoe het uiteindelijk is vergaan met de grote staatsboerderijen in 1989.

Ze rijden naar Oost- Duitsland, naar Maagdenburg en zuidelijk richting Halle over de oude B 71. Daarna weer wat naar het Noorden voorbij de stad Coswig. Het was er niet veel beter. Ruim een uur hebben ze rondgereden in de stad Wittenberg, volkomen de weg kwijt. Ruim drie uur deden ze erover om 140 kilometer verder te komen. Veel achterafweggetjes bestonden toen nog uit de zogenaamde Pflastersteine. Als ze door een dorp in de buurt van Torgau rijden zegt Schelto 'ik geloof dat we hier al een paar keer eerder zijn geweest.' Dat klopte ook aldus Gerard.

Verkeersborden waren er nauwelijks of gaven minimaal de richting aan zodat het oriënteringsvermogen al snel weg was. Als de weg werd gevraagd haalden mensen hun schouders op en bleven wat naar de grond kijken. Contact leggen was moeizaam en uiteindelijk spreken ze twee dames aan in een gehucht Dodendorf. Die verwijzen hun naar een zekere Günther Kötz in het dorpje Osterweddingen een gehucht bij Stemmern. Gunther was bedrijfsleider van de LPG, (Landwirtschaft Production Genossenschaft) een kolchoz of sovchoz, een nog bestaand groot staatslandbouwcollectief met een enorme Hopafdeling voor de bierverwerking.

Gunther woonde 'net voorbij het viadukt in een wit huisje'. Dat was makkelijk te vinden.

Toen we eraan kwamen was hij aan het luzerneklaver maaien voor zijn pony. Toen we vertelden wat we wilden moesten we binnen komen in zijn huis.

We kregen wat te drinken en van een stuk schenke sneed hij steeds stukken malse gedroogde ham af dat heerlijk smaakte.

‘Aan de heer Gunther Kötz hebben we veel te danken’, zei Schelto. Hij vroeg waar we gingen overnachten. ‘Hier in de verste omtrek kan je geen hotel vinden, maar jullie slapen vannacht hier bij mij.’

We hebben die nacht prima geslapen. En later hebben we vele malen bij hem in dezelfde slaapkamer doorgebracht. Op de slaapkamerdeur had hij in die tijd een bordje ‘Tonkenschzimmer’. En als we in de buurt zijn is het welkom altijd even hartelijk.

De volgende morgen zijn we in de Trabant van Günther naar de heer Buxe gereden en hebben de omgeving verkend.

Enige tijd later heeft Günther aan Gerard aangegeven dat er een bedrijf beschikbaar was in Torgau. Dit was een gigantisch bedrijf met erg verouderde, maar met een aantal oerdegelijke opstallen. Een voormalig staatsbedrijf met de grauwe en verpauperde aanblik. Vele grote stallen die waren opgetrokken uit dofgrijs, decimeters dik beton.

Er was een smederij en een werkplaats waar een tiental mensen werkten voor het onderhoud van de landmachines voor dit staatsbedrijf. In de magazijnen was een gigantische voorraad materieel aan schroeven, moeren, bouten, V-snaren, spiegeltjes, krikken, compressoren en koppakkingen. Teveel om op te noemen wat er allemaal stond opgestouwd op de zolderpakhuisen van de werkplaatsen.

Werknemers hadden ieder hun eigen afdeling. De één kwam niet bij de ander.

Er was een complete smederij, een voor het smeden speciaal ingerichte werkplaats voor twee mensen die het smidsvuur bedienden. Met behulp van twee vuren, aangeblazen door twee blaasbalgen, werd ijzer of ander metaal eerst flink verwarmd totdat het vervormbaar was. Ieder had zijn eigen blaasbalg en stookte zijn eigen vuurtje op. Elk had zijn eigen gereedschappen en de ene smid kwam niet aan de kant van het smidsvuur waar zijn collega werkzaam was.

Elke smid had de beschikking over zijn eigen aambeeld waarop zijn eigen werkstuk werd bewerkt met de smidshamer. Nadat het voorwerp tenslotte de gewenste vorm had werd het afgekoeld in koud water en werd op een andere afdeling de verdere behandelingen uitgevoerd zoals lassen, splijten, wellen en doorboren.

Honderd meter van de smederij stond een enorm grote garage als onderhoudswerkplaats voor alle landbouwmachines. In vier smeerkuilen werd door een aantal mensen het

onderhoud gedaan. Er waren zes grote olietanks, drie voor de schone olie en drie voor de afgewerkte olie. Daarna gingen de, naar Westerse maatstaven, sterk verouderde landbouwmachines regelmatig door de wasserette.

Op het terrein in en om de gebouwen maar ook op het land werkten velen mannen en vrouwen.

De DDR kon beweren dat ze de tiende industriële natie in de wereld waren, maar na 1989 bleek hoezeer dat een leugen was. Het hele Oost-Duitse industriepark kon toen zo bij het grof vuil worden gezet.

Er stonden wel vijf MZ motorfietsen waarmee de chefs van deze Kolchoz dagelijks langs de landerijen reden om het landpersoneel van orders te voorzien. Er werkten op dat moment vijfenvijftig medewerkers. Afluisterapparatuur zat nog in de loodsen en kantoren.

Je kunt het je niet voorstellen dat zoveel werknemers er aanwezig en ook bezig waren. En dat was nog maar één staatsbedrijf.

Oost-Duitsland moet één grote sociale werkplaats zijn geweest.

Het bedrijf was totaal elfhonderdvijftig hectare groot en eigendom van zevenennegentig verpachters. De familie Tonkens was de zestiende kijker, of belangstellende, hoe moet je het noemen.

Gerard zei: 'Het valt ons niet mee'.

Maar Gunther zei tegen Gerard dat hij zich er maar eens op moest bedenken. Hij bedoelde te zeggen dat het een uitstekend bedrijf was met prima grondkwaliteit.

Op de terugweg zag Schelto het enthousiasme van Gerard. Maar of ze een kans maakten was nog maar de vraag. Schelto zei tegen Gerard 'Man begin toch eerst eens met 250 bunder. '

Gerard gaf helemaal geen antwoord. Hij wist het al heel zeker; hier liggen de mogelijkheden. Hier kan hij zich ontplooien en zijn grote doel realiseren. Koeien melken, veel koeien melken en een no-nonsense agrarisch bedrijf opzetten waar hij zich als boer, zakenman en als manager kan ontplooien. In Nederland liggen te weinig mogelijkheden. De landbouwgronden zijn daar te duur en het gaat de inkrimpende Nederlandse boerenstand al een tijd niet voor de wind.

Het was nu ook de juiste tijd om te emigreren. Hun gezin was nog jong. Zelf waren Gerard en Bea allebei goed dertig jaar en hun zoontje Schelto was net op 19 januari 1990 geboren. Hier in het Oostblok in Oost-Europa in dit deel van Oost Duitsland is alle ruimte voor boeren hier liggen de kansen als je tenminste ook lef hebt. Nou wat lef en buitengewone moed betreft, dat hebben zij van geen vreemde.

In die oriënterende tijd rond 1990 reed Schelto en Gerard dagen rond om een geschikte vestigingsplek te vinden. Met een grondboor 'monsterde' hijzelf de grondkwaliteit. Vele malen heeft Schelto gezegd 'wegwezen' want dan was de grond ondeugdelijk.

'Slechte grond komt je elk jaar weer tegen' is één van zijn vaste uitspraken.

Toen Schelto in deze streek met zijn grondboor op onderzoek was kwam er een man aan en vroeg wat hij zocht.

"Slechte grond..." zei Schelto

"Dan is uw boor te kort!" zei de man.

Schelto zat op één meter diep en had nog geen slechte grond.

Prima grond.

Na ruim een week waren de contracten getekend en vanaf 1991 exploiteren Gerard en Bea Tonkens in Torgau, Oost Duitsland, dit enorme bedrijf.

Hierop wordt verbouwd Tarwe, Gerst, Koolzaad, Suikerbieten en Mais. Vanaf het eerste jaar draaide dit bedrijf zo goed dat er behoefte aan uitbreiding ontstond. De afdeling met vierhonderd fokzeugen werd afgestoten. Vanaf 1995 is er uitgebreid met duizend hectare in de plaats Osterfeld, 60 kilometer achter Leipzig. Hier worden ook aardappelen verbouwd. Vanaf 1997 is er verdere uitbreiding in de plaats Stemmen bij Maagdenburg, ook in Oost Duitsland, van tweeduizend hectare met een veebedrijf van vijftienhonderd koeien waarvan er achthonderd koeien worden gemolken.

Verder drie enorme aardappel bewaarschuren met een opslagcapaciteit van twee en twintig duizend ton.

Vanaf 1998 in de plaats Kroppenstedt, Oost Duitsland, wordt samen met de gebroeders Van de Velde een bedrijf geëxploiteert van Aardappel- en Uienbewaarschuren met een opslagcapaciteit van veertigduizend ton.

Vanaf 2002 exploiteert Gerard samen met de gebroeders Van der Velde een bedrijf van tienduizend hectare in Oekraïne. Verbouwd worden suikerbieten, koolzaad, tarwe, gerst en sojabonen en mais.

Vanaf 2003 exploiteert zoon Oltman zijn eigen bedrijf van 820 hectare in Grossmühlingen een plaats nabij Schönebeck, Oost Duitsland.

Schelto zegt nu 'Achteraf is het goed gezien om meteen heel groot te starten'.

Vele bedrijven liggen langs de A14 een vierbaansweg die loopt van Maagdenburg via Leipzig naar Dresden in de zogeheten Maagdenbuger-Börde.

De Maagdeburger-Börde is een landbouwgebied bij uitstek dankzij de rijke humusbodem, vruchtbare lössgronden in die streek. Hier komen ook vele kastelen en burchten voor. Het is de beste grond van Duitsland wordt er wel gezegd.

Er valt hier driehonderdvijftig millimeter regen gemiddeld per jaar. In Nederland is dat zeventhonderdvijftig millimeter. Vanwege het droge klimaat heeft men eerder last van droogteschade dan van waterschade.

De capillaire waterhuishouding, het opzuigvermogen van de grond, is goed.

Daarmee is ook de afwatering in topconditie. Nergens zijn sloten of greppels zoals in Nederland om overtollig water af te voeren. Dat is hier ook niet nodig. Enkele dagen voor 25 september 2008 had het daar achtenveertig millimeter geregend. Schelto reed gewoon met zijn Mercedes over de aardappelvelden.

Waterschappen zijn dan ook niet nodig en waterschapslasten zijn daar onbekend.

Momenteel is Edel op het gezamenlijk bedrijf van Schelto en Gerard in Polen bezig met het opzetten van tweehonderdentwintig hectare hetwelk zal worden verpacht voor de aspergeteelt. De aspergevelden worden belegd met slangen voor permanente bevoeiing en tevens verwarming. In de oogstperiode zijn er gemiddeld zeshonderd mensen nodig voor het steken van de asperges.

‘Schelto, ik ben van plan om een kippenschuur met driehonderdduizend mestkuikens op te zetten.’ zei Gerard tegen zijn vader.

‘Ja, daar hebben we net verlet van’ zegt Schelto afkeurend.

‘De kunstmest wordt steeds duurder en ook kan ik die kippenmest gebruiken met de Bio-Gasinstallatie voor het opwekken van de eigen energie daar zie ik voor de toekomst behoorlijke mogelijkheden in...’ zegt Gerard.

Schelto weet dat als Gerard zoiets naar voren brengt het meestal geen gedachtenspinsel is.

Naast alle no-nonsense landbouw- en veebedrijven zit het zakendoen en het managen al decennia lang in het Tonkensbloed. Zo ook bij Gerard Tonkens.

Samen met de heer Kerssenberg kocht Gerard een groot terrein in Torgau met daarop Russische loodsen. Alle loodsen worden momenteel verhuurd en de opslagcapaciteit is veertigduizend ton. Verder is op het terrein een gedeelte verpacht aan een pompstationhouder die exploiteert er het tankstation met auto-wasstation en een dealerschap autoverkoop en occasions.

Op een laatste nog braakliggende tip, tegen de wegenkruisingen aan, heeft Mac-Donald thans een optie genomen.

In een ander dorp werd een veevoederfabriek gekocht met vijftwintig hectare land erbij. Op een andere plek is een grote loods van een glasfabriek gekocht.

Bij de bank kwam een potentiële koper die vanuit een faillissement terreinen met opslagloodsen en twee weegbruggen wilde kopen. Op advies van de bank benaderde hij Berend van der Velde die op zijn beurt met Gerard Tonkens overlegde. Daarna zijn in Kroppenstedt de terreinen met opslaghallen en de weegbruggen met een capaciteit voor veertigduizend ton gekocht. Thans is daar de opslag en verwerking van tonnen uien en aardappelen. De uien worden aangevoerd en na een korte periode in enorme drooghallen met warme lucht worden ze daarna bewaard met koude lucht in de bewaarplaatsen. De uien worden gepeld, gesorteerd en lopen over rijen transportbanden. Het hele proces gebeurt met valbrekertjes zodat geen enkele ui en aardappel een beschadiging kan oplopen. Hier worden ook alle aardappeloogsten in bovengronds en ondergronds gekoelde bewaarloodsen opgeslagen.

De Nederlandse ambassadeur in Duitsland heeft jaarlijks op Koninginnedag een bijeenkomst voor ondernemers. Gerard wordt dan ook bij de ambassadeur, Drs. P.P. van Wulfften Palthe, in Berlijn uitgenodigd op die Nederlandse dag.

De uitgenodigde ondernemers behoren tot de categorie van goede bedrijfsvoerders. Als je dit ziet en de verhalen er om heen hoort, dan bekruipt je een trots gevoel.

Dat de Nederlandse boer het hier in het algemeen beter doet dan de West-Duitse heeft alles met mentaliteit te maken. De Duitser koopt een bedrijf, bouwt een groot huis, schaft een dure auto aan, scheldt de Ossies uit dat ze er veertig jaar een zootje van gemaakt hebben en begint dan nog eens met werken. Ja, dan gaat het vaak mis. De gemiddelde Nederlandse ondernemers investeren hun geld in het bedrijf.

Er zijn enkelen die wonen de eerste jaren zelfs in een caravan.

Het werken met personeel dat opgegroeid is met de communistische ledigheid en besluiteloosheid was een overgang. Gerard en Oltman Tonkens hebben er geen problemen mee gehad.

Eén van de opvallend gebeurtenissen was wel dat Gerard aan een medewerker voorstelde om een extra man in te zetten met ploegen.

De medewerker 'wilde het liever allemaal alleen doen'.

Toen de werknemer zei dat hij het graag alleen wilde doen voelde Gerard goed aan dat de mensen die aan hem toevertrouwd waren toch een sterk competitiegevoel in zich hebben.

Het snijden in het diepst van hun competitiegevoel zou hetzelfde zijn als de doelpalen wegnemen vanuit het voetbalveld. Daarna ploegde hij tien weken lang veertien uur per dag en zes dagen per week.

In een gesprek met twee West-Duitse boeren zei de één: het is een zootje met die Ossies, je kun er niks mee. De ander zei: het ligt hem vaak ook aan de baas. Die laatste had gelijk. Er zijn nog slechts enkele teleurgestelde meestal oudere Oost-Duitsers. Ze hebben veertig jaar geleefd in een verzorgingsstaat en moeten nu wedijveren met het Westen. Het was wel nodig, maar het is veel te vlug gegaan, die omwenteling, zei een oude man.

Als je bij Oltman Tonkens aankomt krijg je koffie met een gebakje. Immers je komt ruim vierhonderd kilometer rijden en dan is het voor Oltman als vanzelfsprekend, dan krijg je van hem een goede ontvangst. Maar dat Oltman een goede gastheer is, was in Groningen al wel bekend. In de kantine van zijn bedrijf staan rijen met eetcontainers. In de oogsttijd wordt er dagelijks bij elke medewerker, drie in totaal, een warme maaltijd gebracht, waar of hij of zij aan het werk is op dat moment. De medewerker krijgt een soepje vooraf, warm eten en een dessert. Oltman zorgt goed voor zijn personeel.

Toen Gerard de eerste keer op het bedrijf kwam in Torgau kwam hij een vrouw tegen met een kind aan de hand. Het was een moeder met haar zootje Marcus van vier jaar. Ze had gemolken op het voormalig staatsbedrijf en nu ze naar huis ging met haar kind aan de hand deed dat aandoenlijk aan. Nu achttien jaar later is Marcus een prima vaste medewerker op het bedrijf in Torgau.

Op een bedrijf in Stemmern is Sebastiaan de eerste man over de veestallen. Hij werkt er als vee-manager en heeft het beheer over alle koeien. Elke koe kent hij en weet feilloos het gedrag en de kwaliteit. Sebastiaan zat nog op school toen Gerard naar de directeur ging om te vragen of Sebastiaan de school mocht afmaken met ingekorte lestijden zodat hij de rest van de tijd op de boerderij kon komen werken. Hij moest toen de leraar plechtig beloven dat het goed zou komen. Als de leraar had geweten hoe Gerard vroeger zelf was geweest in zijn schoolperiode dan was het waarschijnlijk niet doorgegaan.

Sebastiaan ging daarna twee dagen per week naar school en voor de rest aan het werk en heeft de school in avondstudie afgemaakt.

Samen met Sebastiaan ging Schelto vrachtauto's vol koeien kopen. Sebastiaan was toen amper 17 jaar en Schelto was ruim 71 jaar.

Als je een koe koopt op de markt of bij andere veeboeren dan moet je er maar op vertrouwen dat ze inderdaad zoveel melk geeft als de verkoper beweert. Doorgaans worden, net als vroeger gebeurde, de melkkoeien gekocht zo'n tien dagen voor het kalven. Bij een goede

koop heb je dan een gezond kalf en meteen een hoge melkproductie. Maar het kan ook uitdraaien op een flinke strop als het misgaat met het afkalven en de melk ook nog tegenvalt. Dat risico is dan voor de koper. De meeste boeren lieten vroeger hun zaken liever doen door een echte door de wol geverfde veehandelaar inplaats van zelf te gaan handje-klappen. Maar Schelto had altijd al zijn eigen zaken geregeld. Hij verkocht zelf zijn boerderij, verkocht zelf Priton, verkocht zelf de manege en zijn leven lang had hij zijn eigen koeien verhandeld en gekocht. Van jongsaf aan was hij ermee opgegroeid en het is bekend dat hij een bijzonder goed oog heeft voor de kwaliteit van vee. Ook het slachtgewicht van runderen schatten ging hem gemakkelijk af. Op een gewicht van tussen zeshonderd en zevenhonderd pond weet hij op tien pond nauwkeurig het juiste gewicht te bepalen. Ook kan hij na enig voelen en keuren aan de huid precies zeggen of het vlees vet, gemarmerd of helemaal zonder vet, oftewel 'blauw' zou zijn. Jarenlang heeft Schelto op de Adrillenmarkt in Winschoten de keuringen gedaan en werd hij in de krant geprezen om de juistheid.

Bij de aankoop van melkkoeien worden tegenwoordig ook uitgebreide melklijsten meegeleverd dat maakt de productie wat inzichtelijker.

Bij het inrichten van de melkveestapel in Stemmeren werden door Sebastiaan en Schelto vele honderden koeien gekocht. Samen beslisten ze van die wel en die niet. Soms zei Schelto 'Ik neem die koe wel...'

Maanden later kon Sebastiaan precies aangeven welke koe Schelto en welke hij had gekocht. Sebastiaan is inmiddels gediplomeerd en woont met zijn vriendin in een mooie woning op het bedrijf in Stemmeren.

'Je moet het in je bloed hebben. Als ik vroeger in de stal kwam met de vijfendertig koeien en ik deed het licht aan dan keek ik in het rond en zag in één oogopslag wat er aan de hand was, een zieke of een tochtige koe, die stond dan met zijn kop omhoog, hetzelfde instinct heeft Sebastiaan.' vertelt de ervaren doorgewinterde bestuurder, manager en veekeurder Schelto.

Toen Sebastiaan als vee-manager begon was de gemiddelde produktie rond de 8.500 liter. Momenteel ligt dat op 10.500 liter en hij doet er alles aan om dit naar 11.000 liter te krijgen. Voor de duidelijkheid, de getallen zijn de gemiddelde produktie per gecontroleerde koe en is gemeten over driehonderdvijf dagen, de zogenaamde lactatieperiode en deze loopt over die driehonderdvijf meetdagen.

De koeien worden drie keer per dag gemolken in de zogenaamde Germania melkstallen twee keer twintig. Twee rijen van twintig, is veertig koeien tegelijk melken met een capaciteit van honderdveertig koeien in een uur welke door één persoon kan worden bediend.

Totaal worden op het bedrijf van Tonkens in Stemmeren zevenhonderdvijftig koeien, drie keer per dag, gemolken. Nieuwe moderne melkstallen met mozaïek betegelde vloeren en zodanig gebouwd dat vliegen er niet willen zijn. Je ziet dan ook geen vliegen op de ruggen van de koeien.

Als je vroeger in een stal met slechts zesendertig koeien kwam was het een oorverdovend lawaai van loeiende beesten. Continu zwaaiden ze met hun staarten en gooiden hun kop heen en weer om de vliegen te verjagen. Nu lopen hier permanent ruim tachtig van de achthonderd te melken koeien en er is geen koe die loeit of brult. Dat is een teken dat ze het naar de zin hebben.

Goed producerende koeien zijn brutaler en volgen hun eigen kop en krijgen daardoor ook weer het beste voer.

Het voer is een mengsel van mais, soja, maiskluten en sojaschroot met mineralen. De samenstelling is per computer uitgebalanceerd in de juiste hoeveelheden van eiwit en zetmeel. Een computergestuurde voerwagen pakt uit iedere, met keerwanden van elkaar gescheiden sleufsilo's de juiste hoeveelheden zodat de voersamenstellingen voor de koeien altijd dezelfde zijn.

De hygiëne staat hoog in het vaandel en alles is kraakhelder.

Per dag gaat er negentienduizend liter melk naar de zuivelfabriek.

Drachtige koeien komen in een aparte kraamafdeling op de bedrijven. Ze zijn zoveel mogelijk door een eiwit verervende stier geïnsemineerd.

Voor de drachtige koeien in de kraamafdeling komen worden de poten bijgeknipt en bekapt, dan kunnen ze de poten goed neerzetten bij het afkalven en later in de produktie.

Elke dag worden gemiddeld drie kalveren geboren.

Eén vrouw is de vaste verzorgster van alle kalveren. Ze waakt over deze jonge viervoeters alsof het haar kinderen zijn. De eerste dagen zogen de jonggeborelingen de biest van de moeder en daarna komen de kalveren in de iglo's. De jonge dieren, gemiddeld honderdtwintig stuks, ontwikkelen zich op de meest gezonde manier tot de meest sterke en gezonde kalveren in deze luchtige witte, met lekker versruikend stro gestoffeerde witte huisjes.

Op het bedrijf zijn allerlei kwaliteitseisen zoals onder andere het celgetal, dat de gezondheid van het uier van de koe aangeeft. Alle koeien zijn individueel onderzocht op para-tbc en daar vrij van. Het gaat hier om de hoogwaardige kwaliteit met een optimale aandacht, verzorging en voeding van het dier.

'Deze koeien hebben het beter dan de meeste mensen in een verpleeghuis', dacht ik even.

De ondernemingen van Gerard en Oltman Tonkens draaien financieel goed. De voormalige staatsbedrijven bieden allang niet meer de grauwe en verpauperde aanblik. De vele, grote stallen die waren opgetrokken uit dofgrijs, decimeters dik beton zijn of vervangen of netjes omkleed met damwandprofiel tot strakke moderne gebouwen

Tegenvallers waren er ook. Een eigenaar verhuurt een groot stuk aantrekkelijk land aan Gerard, hetzelfde land verhuurt hij zonder overleg aan een ander.

Het was in de tijd dat zoon Jaap werd geboren waardoor Gerard enkele weken in Noordbroek verbleef. Bij terugkomst bleek dat de oude eigenaar een gedeelte van tweehonderd bunder land weer had doorverhuurd. Witheet waren Gerard en Schelto. De afspraken erover waren toch duidelijk geweest.

Diezelfde nacht verbleven alle partijen op het zelfde logeeradres. Gerard sliep samen met die nieuwe huurder op één kamer. Maar die nacht pakte Gerard zijn bed, matras, dekbed en kussen op en stapte bij Schelto in de slaapkamer. 'Ik wil niet langer bij die Klootzak slapen.' Gerard vleide zich bij Schelto op de kamer en die sliep de hele nacht nauwelijks, maar Gerard sliep binnen tien minuten.

De pachtwet geeft veel minder bescherming in Duitsland dan in Nederland.

Daarnaast moet je hier een flink eigen vermogen meenemen om geld te kunnen lenen. De banken zijn heel voorzichtig omdat het allemaal pachtbedrijven zijn en ze daardoor minder zekerheden hebben. De koopcontracten zijn veel omslachtiger. In Nederland staat alles keurig omschreven, hier moet je goed op de kleine lettertjes letten.

Bouwvergunningen voor schuren en loodsen zijn niet zo aan regels gebonden als in Nederland. Op één van de bedrijven was een schuur van zeventuizend ton aardappelopslag klaar en al in gebruik toen pas de bouwvergunning kwam.

Maar een pak stro opbranden durft men hier niet te doen. Direct komt de brandweer en daarna volgen de nota's.

Een bedrijf uit Limburg was bezig met het bouwen van de stallen en de voersilo's op de boerderij in Stemmern. Ineens werden alle bouwactiviteiten stopgezet omdat het bedrijf failliet ging.

Gerard nam een kort en effectief besluit en nam het hele bedrijf over. Kranen, betonmolens, machines, auto's, de gehele voorraad materialen, tachtig ton betonmatten en zes man Poolse mensen als personeel. Daarna nam hij zelf de leiding en bouwde zijn eigen veestallen, sleufsilos voor voeropslag en gebouwen voor graanopslag en graandroogloodsen.

Bij Jansen en Heuning in Groningen waren heel grote roosters te koop die Gerard kon gebruiken voor de graansilo's. Deze moesten uit Groningen worden opgehaald uit het bedrijf. De roosters zaten zo vast dat ze met een behoorlijke kracht losgemaakt moesten worden. Eén van de roosters schoot plotseling los en kwam tegen Gerard zijn arm. Schelto moest met hem mee naar het ziekenhuis. 'Als het rooster tegen zijn hoofd was gekomen had het fout af kunnen lopen.'

Toen de graansilo's met een capaciteit van tienduizend ton klaar waren huurde Sprik vierduizend ton opslagcapaciteit. Ter vergelijking: Sprik heeft zelf in Zuidbroek een graan opslag/droogcapaciteit van tweeduizend ton.

In de Telegraaf van 27 september 2008 las ik een artikel dat een hoge directeur van de Rabobank zegt: "De wereld vergt een nieuwe boer".

In zijn artikel noemt hij dat de totale liberalisering van de agrarische sector de boer een andere stijl van ondernemen moet gaan aanmeten. Hij moet zich meer gaan focussen op het vermarkten van zijn product, internationaler gaan opereren en hij ontkomt er niet aan om een goede accountant of financieel adviseur in de hand te nemen. Hij illustreert dat de agrarische sector sterk aan het veranderen is en dat broodnodige schaalvergroting onvermijdelijk is. Alleen al de zwaar gedaalde melkprijs heeft veel op zijn kop gezet bij de melkveehouderij. Ook het geleidelijk wegvallen van de inkomenssteun is een eis dat boeren zich nog meer als ondernemer gaan gedragen.

Schelto Tonkens is met zijn zoons de tijd ver vooruit. Ze zijn niet eenzijdig met alleen melkveehouderij of alleen akkerbouw. En een financieel adviseur hebben Gerard en Bea Tonkens al jaren in dienst. Een financieel deskundige die zich dagelijks bezighoudt met de cijfers van het bedrijf, die de loon- en inkomstenbelastingen en ook alle van toepassing zijnde subsidiemogelijkheden specifiek uitzoekt.

Op de bedrijven van Tonkens worden de akkers uitsluitend met GPS, Global Positioning System, bewerkt. GPS is de commerciële naam voor een wereldwijd satellietplaatsbepalingssysteem. Het gps-systeem is vierentwintig uur per dag in bedrijf, nagenoeg overal ter wereld bruikbaar en werkt onder alle weersomstandigheden.

Alles is op de bedrijven van Tonkens technisch geautomatiseerd met de computer en GPS. Je kan, anno 2008, nou eenmaal niet meer zoals vroeger met het uitzetten van vlaggetjes de balen kunstmest uitzaaien. Of van een goede tractorchauffeur afhankelijk zijn om rechte zaairijen te krijgen. Nu gebeurt het dat via GPS automatisch een rij of twee wordt vergeten

met zaaien zodat later de sproeimachine kan rijden op een spoor waar twee rijen zijn overgeslagen. Dit kan op de computer vooraf worden ingesteld. Met GPS is zoveel mogelijk. Op de bedrijven van Tonkens weten ze precies hoeveel bodempunten, een soort APK voor grondkwaliteit, hun akkers vertegenwoordigen. Is de gemiddelde kwaliteit vijftig punten dan kan je spreken van gemiddeld goede grondkwaliteit. De bedrijven van Tonkens hebben gemiddeld vijfentachtig bodempunten.

In een geavanceerd weerstation wordt elke millimeter regen en windsnelheden gemeten en opgeslagen in computersystemen. Via buienradar kan de weersverwachting enkele minuten vooruit worden bekeken.

Aardappeloogsten worden in een eigen laboratorium bemonsterd, geschild en bekeken of er blauw in zit en op tarra gemeten voor ze naar de verwerkingsfabrieken gaan. En als het een keer voorkomt dat de afnemer een vrachtauto vol aardappelen afkeurt worden de aardappelen niet voor een dump prijs elders gestort. Nee, met het eigen laboratorium hou je zelf het heft in handen.

Met zoveel koeien heb je voldoende mestopslag nodig. Tonkens beschikt op het veebedrijf over honderdduizend ton strontopslag. Momenteel worden voorbereidingen getroffen voor het bouwen van vergistingsinstallaties voor duurzame energieproductie uit een doorlopende eigen mestvoorraad. Uit dierlijke mest en organische reststoffen worden in een te bouwen vergistingsinstallatie biogas en bemestingsprodukten geproduceerd. Een warmtekrachtinstallatie zet het biogas vervolgens om in duurzame energie. Met andere woorden het methaangas wordt door middel van gasmotoren en generators omgezet in stroom en warmte. Het milieuvriendelijke proces is zeer succesvol in Duitsland. In Nederland kennen we het amper.

De gebruikte stront houdt dezelfde waarde voor landbemesting.

Oost Duitsland kent sinds 2000 net als Nederland een quotumbeurs en op het gebied van mest zijn er ook beperkingen. Het is wel ruimer als in Nederland. Met enorme gierverspreiders van vijftieng ton wordt vanaf één februari tot en met één november de mest over het land uitgereden. Problemen met mestuitrijden zoals in Nederland kent men niet in Duitsland en zeker niet in Polen of Oekraïne.

Nauwgezet en regelmatig worden van alle landerijen monsters genomen vanwege de vele stalmest die wordt uitgereden. Naast eigen mest wordt ook extra mest afgenomen van varkensboeren in de buurt. Oltman heeft nu nog een zevenjarig contract afgesloten waarin is bepaald dat hij alle mest van enkele boeren afneemt. Hiervoor ontvangt hij een vergoeding.

Echter als de contractjaren om zijn zal hij wel moeten betalen voor de mest. Want inmiddels wordt er tussen de twintig en dertig Euro per ton betaald voor kippenmest.

Om terug te komen op de kippen. 'Kunstmest wordt met de dag duurder Schelto.' antwoorde Gerard. Daarom zijn de plannen voor een kippenmesterij van driehonderdduizend mestkippen nog zo gek niet.

Er is niet alleen goed geboerd de afgelopen jaren. Ook de Mc.Shary toeslagen hebben een gunstig effect gehad op de bedrijfsvoering. Zeshonderd hectare land ligt in waterwingebieden waarvoor ruime vergoedingen worden verkregen. Voor de 'Wiederinrichtingsplannen' zijn leningen verkregen voor dertig jaar vaste rente van één procent. Door een goed managementbeleid is het aantal van vijfenvijftig werknemers van toen teruggebracht naar momenteel drie werknemers alleen op het bedrijf in Torgau.

Wat dat betreft is het artikel in de Telegraaf al jaren bij Schelto Tonkens op het lijf geschreven. Van éézijdigheid kan je bij de familie Tonkens niet spreken.

Hun kinderen en ook al weer hun kleinkinderen hebben zich in versterkte vorm de liberalisering en de andere stijl van ondernemen als agrariër al lang aangemeten. Je kan ook zeggen Kina en Schelto hebben hun kinderen met dat ondernemersinstinct al van jongsafaan gepamperd en lichamelijk en geestelijk gevormd en bewierookt. Ze getuigen van een durvend vermogen met een buitengewone ondernemingsdrift.

Ook dochter Catharina runt zelfstandig een bedrijf. Ze is haar tijd vooruit in de gezondheidszorg. Haar man Michel werkt ook al een aantal jaren bij Catharina. Ze vormen een goed duo samen. Onder de naam 'Allerzorg', de naam zegt het al, bieden ze in de Particuliere Zorg, alle zorg in de gezondheidssector. Momenteel werken bij de vier vestigingen honderdvijftig part-timers en tien vaste medewerkers en daarnaast wellicht bijna evenveel oproepkrachten. Catharina vertelde aan haar moeder dat ze voor dit jaar, 2008, driehonderd kerstpakketten had besteld.

Ondertussen is het vuur, de erffactor van de familie ook al weer zichtbaar doorgegeven. Leonard Tonkens is technisch zeer begaafd en studeert HBO civielingenieur aan de Höögskolan te Halmstad in Zweden. Hij loopt stage als weg en waterbouwkundige in Zweden. Hij was net in Zweden aangekomen en had nog geen onderdak. Op straat sprak hij willekeurig enkele vrouwen aan met de vraag of die een Nederlandse jongen in huis wilde nemen die hier wil studeren. De eerste twee vrouwen hadden geen interesse maar de derde mevrouw zei dat ze ook enkele kinderen had die in het buitenland studeren en Leonard mocht bij hen komen wonen.

Boudewijn Tonkens heeft de Landbouwschool doorlopen.

Werkt als ZZP'er (Zelfstandige Zonder Personeel) als steigerbouwer en hij verzorgt bronbemaling in de bouw,. Daarnaast heeft hij al sinds zijn 18^e jaar zijn eigen handelsonderneming. Boudewijn is al in Oekraïne geweest en heeft vergevorderde plannen om naar het oosten te vertrekken om daar een bestaan op te bouwen.

Tom Verschoor, een groot composteer bedrijf die jaarlijks twaalfduizend hectare stro perst in de buurt van Kroppenstedt, vroeg toen Boudewijn die twaalfduizend hectare stro mee klaar gemaakt had: 'Heb je nog een paar van die Boudewijns daar in Noordbroek?'

Dan hoef je niet verder te vragen.

Ik zie dat Schelto op veel onderwerpen nog een gewaardeerd souffleur is. Tijdens het bezoek aan het bedrijf van Oltman wordt er allerlei informatie uitgewisseld. Wat is er met het koolzaad gebeurd. Ze is veel te geel en je hebt ze te zwaar gespoten.

'Niks geen zorg, dat koolzaad kreeg na het spuiten ineens te veel water. Niks aan de hand, het komt best goed.' volgens Oltman. En hij heeft gelijk gekregen.

We kijken naar het afleveren van tarwe. Een shovel met een zeer wendbare knikbesturing gooit de tarwe met enorme bakken tegelijk op de auto. Schelto bespreekt met Oltman allerlei zaken. Ik loop uit de grote loods omdat er te veel stof is naar mijn zin.

Als we later in de auto van het ene bedrijf naar het andere rijden gaat de telefoon. In het scherm zie ik de naam Gerard oplichten.

'Tonkens'

'Moi, Schelto'

'Gerard mie'n jong'

'Zeg is..... (dan volgt een kort gesprek) enz enz ...

'Moi.'

(tuut tuut tuut) einde gesprek.

'Zo,' zeg ik, 'Groningser kan het niet, geen woord te veel. '

Schelto lacht.

Ik vraag of Gerard hem aanspreekt met Schelto.

'Dat heeft ie altijd al gedaan, als kind al.'

'Ik heb drie kinderen met een bedrijf. Jannes van der Veen zegt : Je hebt tegen je twee jongens elk een ander verhaal en een andere tonatie. Tegen de één rem je en de ander push je.

'Ja, Oltman en Gerard verschillen zoveel van elkaar maar kunnen goed met elkaar overweg, altijd al. Met Oltman moet je het bont maken wil je ruzie met hem krijgen. Daar krijg je geen ruzie mee. Gerard heeft veel aandacht voor zaken en processen, Oltman heeft meer aandacht voor mensen. Gerard is een beetje ruig. Ik zeg tegen Gerard: 'Man kleed je toch wat beter en ik stoor me aan je ruige baard en je klompen.'

'Je stoort je maar een eind weg Schelto.' zei Gerard.

'Hij had een keer de auto kapot, koppakking eruit. Bij de garage liet hij de auto repareren. Ik zei dat dit bij die auto steeds een probleem blijft. Je kan beter de auto inruilen. Toch liet Gerard repareren en toen hij hem ophaalde ruilde Gerard toch in en kocht hij een andere auto. Het was avond en de bank was al dicht. Gerard kreeg de auto niet mee bij de garage zonder direkt te betalen. Ik zei, 'Van mij had je hem ook niet meegekregen zoals je erbij loopt.'

'Wat zegt Gerard dan?'vroeg ik

'Niks.' antwoorde Schelto.

'Gerard denkt niet in geld maar in uitdagingen en in het laten gelukken ervan, het succes.' zegt Kina.

De afgelopen jaren hebben vele veehouders hun heil in het buitenland gezocht. Denemarken, Oost- en West Duitsland, Canada en Amerika waren in trek. Landen als Hongarije, Polen, Slovenië en Roemenië zijn in opkomst maar hier is nog een lange 'weg' te gaan op het gebied van infrastructuur en kostprijs.

Denemarken heeft een gunstig klimaat voor startende ondernemers maar is op saldo niveau vergelijkbaar met Nederland. West Duitsland is het verlengde van Nederland.

Door de ervaring met hun bedrijven in Polen en in Oost Duitsland en de Oekraïne is Schelto met veel excursies op de bedrijven in Polen en in Duitsland geweest.

Hier in Oost- Duitsland is de ruimte. Over het algemeen is Duitsland ten opzichte van Nederland landbouwvriendelijker, en zeker de bevolking. Er is hier minder contact met boeren onder elkaar dan in Nederland. Verder lopen in Nederland veel landbouwvoorlichters en ook vertegenwoordigers rond waarvan je informatie krijgt, je moet hier in Oost- Duitsland , maar ook in Polen en de Oekraïne veel zelf uitzoeken.

Je krijgt als startende agri-ondernemer in het begin moeilijk geld van de bank en als je het krijgt is de terugbetalingstermijn erg kort.

Maar toch is in Duitsland grootschalige landbouw nog steeds betaalbaar, de taal is makkelijk te leren en het is geen extreem klimaat. Voor boeren is dit een 'nieuw' land en een nieuwe toekomst. Maar er is niks nieuws onder de zon is een gezegde. Ik stond een week geleden op de Zuiderbegraafplaats aan de verlengde Hereweg in Groningen bij het hoog boven alle andere graven uittorende monumentale graf van W.A. Scholten, de grote aardappel industrieel uit Groningen en ik dacht 'Ja deze man wist het hondervijftig jaar geleden al'. Het bedrijf, de firma W.A. Scholten, was de eerste industriële multinational van Nederland die zijn productie uitbreidde naar Duitsland, Polen in Tarnov, Oostenrijk, Hongarije, Rusland en in Oekraïne in Tarnapol. Daar zette hij aardappelzetmeel- en derivatenfabrieken op, suikerraffinaderijen, een aardappeljenever destilleerderij en een fabriek in strokarton.

Torgau

Nabij de stad Torgau hebben Gerard en Bea Tonkens op één van hun bedrijven domicilie gekozen. Hier is hun wettelijke en vaste verblijfplaats sinds ze zich in 1991 vestigden in Oost-Duitsland. Zoon Gerben is in 1993 in Torgau geboren. De kinderen hebben hun opleidingen daar genoten. Ze hebben in deze omgeving hun vrienden en beginnen nu met hun uitgaansleven. Na zeventien jaar ben je dan ingeburgerd.

Immers waar je brood is is je leven.

Ze wonen in één van de vroegere kantoorruimten van het Landwirtschaft Production Genossenschaft. Het is al een zeer ruim woonhuis maar momenteel wordt het riant verbouwd. Een heerlijke ruime woonkamer, living, met schuifpui naar het zonneterras. Royale slaapkamers en aangrenzende badkamer grenzend aan een overdekt zwembad.

Torgau is een stad aan de Elbe in het noordwesten van de Duitse deelstaat Saksen. Ze telt achttienduizend inwoners. De Elbe ontspringt in het Reuzengebergte in Tsjechië en is een rivier van zo'n twaalfhonderd kilometer lang.

De stad Torgau is het meest bekend als de plaats waar op 25 april 1945 de Amerikaanse troepen op die van de Sovjet-Unie stuitten tijdens hun invasie van Duitsland aan het einde van de Tweede Wereldoorlog.

De foto van deze ontmoeting in Torgau werd wereldberoemd.

In de oude stad Torgau staan schitterende, goed bewaard gebleven gebouwen met voornamelijk Gotische en Renaissance stijlinvloeden. Ook het Paleis Hartenfels met de prachtige wenteltrap is bezienswaardig. Torgau is van ook van invloed geweest op de reformatie. In de Mariënkirche is het graf van Katharina von Bora, de vrouw van Maarten Luther.

Het landschap is licht glooiend en panoramisch mooi met vergezichten naar alle kanten. Nee, heimwee zou ik hier ook nooit krijgen. Misschien in het begin even, maar als je jong bent groei je snel in en wordt alles overzichtelijker.

De Elbe.

Is met een lengte van 1164 kilometer en een stroomgebied van 144.000 km² een van de belangrijkste rivieren van Midden-Europa. De Elbe ontspringt in het Reuzengebergte en mondt uit in de Noordzee.

In de Tweede Wereldoorlog rukten de Geallieerden op uit het Westen en het Oosten. De Russen en Amerikanen ontmoeten elkaar op 26 april 1945 bij de Elbebrug in Torgau. De foto van de ontmoeting in Torgau werd wereldberoemd. Op deze plek staat nu een monument.

RUHM UND EHRE
DER SIEGREICHEN
ROTEN ARMEE UND DEN
HELDENMÜTIGEN TRUPPEN
UNSERER VERBÜNDETEN
DIE DEN SIEG ÜBER DAS
FASCHISTISCHE DEUTSCHLAND
ERKÄMPFT HABEN

GLORY
TO THE VICTORIOUS
RED ARMY
AND
OUR HEROIC ALLIES
HAVING TRIUMPHED
OVER FASCIST GERMANY

Kortom;

Globaal overzicht wat momenteel wordt geëxploiteerd door Tonkens en deelgenoten.

De deelgenoten zijn in hoofdzaak;

Gerard Tonkens, Bea Tonkens- Muntinga, Oltman Tonkens, Gea Tonkens-Hoiting, Schelto Tonkens, Gebroeders van der Velde, Edel Hertz en dhr. Stemmen.

Oost Duitsland.

5000 hectare landbouwbedrijven;

Rondom Torgau, Osterfeld, Stemmern en Grossmuhlingen. Er wordt verbouwd Tarwe, Gerst, Koolzaad, Suikerbieten, Mais, aardappelen, Uien

Stemmern; 1350 koeien. Waarvan 800 melkkoeien.

Stemmern; 3 aardappelbewaarschuren met opslagcapaciteit van 22.000 ton.

Kroppenstedt; Aardappel- en Uienbewaarschuren met een opslagcapaciteit van 40.000 ton.

Diverse eigen weegbruggen.

Eigen verwerkingsbedrijven voor uien en aardappelen.

Polen

Siecieborowice; 4500 hectare landbouwbedrijven. Hiervan is 1500 hectare eigendom. Er wordt verbouwd Tarwe, gerst, Koolzaad, Suikerbieten en Mais.

Oekraïne

Plaats; 10.000 hectare landbouwbedrijven. Er wordt verbouwd 1000 ha Suikerbieten, 2000 ha Koolzaad, 4000 ha Tarwe, 2000 ha Gerst, 1000 ha Sojabonen en 20 hectare augurken.

De gebroeders van der Velde zijn in 1990 samen begonnen in Oost Duitsland en enige jaren later zijn ook twee zwagers in die maatschap gekomen. Berend van der Velde is een goede vriend van Gerard Tonkens en zakelijk zijn ze goede partners. Op dit moment melken ze 4000 koeien met 35.000.000 liter melkquotum. Er zijn 4000 fokvarkens waarvan zij 80% zelf afmesten. Dat is 65.000 mestvarkens op jaarbasis. Er zijn twee biomestvergisters. In Oekraïne en Kroppenstedt doen Berend van de Velde en Gerard Tonkens samen.

1991; 1° huis van Gerard en Bea te Torgau.

De gemiddelde Nederlandse ondernemers investeren hun geld in het bedrijf. Er zijn zelf enkele die wonen de eerste jaren in een caravan.

Er was nog geen kraanwater. Bea Tonkes-Muntinga liet een wichelroedeloper komen om een goede waterbron op te sporen.

September 1997. Het oogsten met een combine anno 2008 gaat nog veel voortvarender, met drie of vier combines naast elkaar. Met één combine wordt vijf hectare per uur gedorst.

Nog geen honderd jaar geleden begon men half juli met het zichten van de wintergerst, daarna kwam de rogge, hierna de wintertarwe en tussendoor de erwten en de paardebonden. als laatste werden begin september gezeit. De oogsttijd is nog steeds een drukke tijd net als vroeger. Nu gebeurt het met grote machines toen was alles handwerk.

Toen gingen de zichters 's morgens al om drie uur naar het land, gewapend met zicht en welhaak. De zicht was een steel met een handvat van ongeveer 70 cm. lengte, waaraan een lange krom gebogen mes zat welke aan de snijkant vlijmscherp was, de rugkant was veel dikker met een klein opstaand randje. Het vlijmscherp maken ging met behulp van pen haarspit en een haarhamer. Het woordje haar wijst er al op dat een zicht haarscherp moest zijn. Het haren gebeurde twee keer per dag en was een kunst die niet iedere zichter goed beheerste.

De welhaak was een stok met aan de bovenkant een verdikking, waar de hand gemakkelijk omsloot, aan het eind was een ijzeren pin welke krom was naar buiten stond. Hiermee kon bij het zichten het koren worden weggedrukt en bij het uithalen van de schoof het stro mee worden genomen. Een schoof kreeg men door vooruitlopend zes keer in te slaan, een goede vakman kon ook met zes slagen de schoof uithalen. Dit gebeurde met behulp van zicht en welhaak. De onderdelen van dit werk noemde men inslaan en uitwellen. Was de schoof klaar, dan werd hij een kwart slag gedraaid, dit ging met behulp van de linkervoet.

De zichters werkten op erg warme zomerse dagen in hun lange onderbroek en roodbaaien hemd. Bindsters bonden om de schoven een stroband. Er werd een klein handje vol halmen van de schoof genomen, waarvan het worteleind onder de linkervoet op de grond werd vastgehouden, de schoof werd opgetild, terwijl met de linkerhand de zogenaamde band werd vastgehouden, met de rechterhand de stroband om de schoof trok en met een bepaalde knoop vastgemaakt. Zo'n knoop ging bij een goede bindster nooit los.

Als een veld gebonden was ging men ophokken. Schoven koren werden twee aan twee naast elkaar gezet, aan ieder hok kwamen 10 of 12 schoven. De hokken werden in lange rechte lijnen over het land gezet. Ze bleven staan tot ze 'hokrijp' oftewel goed droog waren en na ongeveer een week op boerenwagens of wipkarren naar de schuur werden gebracht. Dit inhalen werd 'mennen' genoemd. Zware dagen van 's morgens drie uur tot vaak tot 's avonds negen uur. In de schuur werden de schoven opgezet door de schovensmijters. Die gooiden de schoven naar de man in het vanggat. De gooide de schoven weer door naar stopper. Deze zorgde er voor dat de schoven netjes naast elkaar in het vak kwamen te liggen, zodat ze later bij het dorsen gemakkelijk konden worden opgenomen.

Meestal was de schuur niet ruim genoeg en werden de schoven buiten opgezet. Dat noemden men bultzetten, wat een heel secuur werkje was, wat maar enkelen goed konden. Al de mensen die met de oogst hielpen hadden de kost toe.

In een grote pot werd dan het eten gekookt. Meestal slabonen, boerenkool oftewel mous, boeskool of dreuge boonn, met flinke stukken spek en vet gekookt. De voerladers, de vlijers, en de inhalers aten op het land. Het eten werd door één van de inhalers met de lege wagen mee naar het land genomen. Hiervoor werden akers gebruikt, één voor de stampot en één voor de zoepmbrei, karnemelksepap.

In de winter gingen men het koren dorsen. Voor 1900 gebeurde dit meestal nog met de vlegel of met het blok, bespannen met paarden. De paarden kregen dan blindkappen op, dit waren bolle leren kappen die met riempjes voor de ogen van het paard werden gebonden, omdat de paarden steeds rond moesten lopen, dus om duizeligheid te voorkomen.

Met de komst van de dorsmachine was het een geweldige vooruitgang. Bij het dorsen wa men meestel elf man personeel nodig. De machinist, insteker, schovensnijder, deze moest de banden die de bindsters om de schoven hadden gemaakt lossnijden, zodat de insteker ze kon verdelen over de cilinder die met 1600 toeren per minuut ronddraaide. De zakkenman moest de zakken die achter de dorstkast vol liepen, afwegen op de bascule, haver 45 kg., gerst 60 kg., rogge 70 kg., tarwe 75 kg., erwten en bonen 80 kg. Hij moest de zakken daarna vijf hoog opstapelen. De kafman moest het kaf, dat aan de zijkant uit de dorstkast kwam in kleden harken. Als het kleed vol was werden de vier hoeken samen gebonden, dan tilde hij het kleed aan één kant zo hoog mogelijk op, stak zijn hoofd en rug eronder en ging dan met het kleed naar de plek waar het opgeborgen werd. Het kaf werd als veevoer gebruikt.

Deze dorsmachine en ook de stro-pers werden in beweging gebracht door de locomobiel, oftewel de ketel. De ketel werd opgestookt met steenkool waardoor het water, dat in de ketel zat, aan de kook werd gebracht. Door de druk van de stoom werd alles in beweging gebracht en ging ook het grote vliegwiel, met een diameter van 125.cm, draaien. Over dit vliegwiel werd een zeer lange riem gelegd en ook op de kleine poelie, klein vliegwieltje, van de dorstkast. Het vliegwiel van de locomobiel en de poelie van de dorstkast moesten precies loodrecht tegenover elkaar staan, anders liep de riem er af. De dorstkast werd met een dommekracht precies goed opgesteld. Bij de locomobiel waren de stoker en een 'opgewassen' jongen als waterdrager. De stoker was verantwoordelijk voor het opstoken van het vuur en moest zorgen dat de atmosfeer hoog genoeg bleef. Te hoog was ook niet goed, hij kon dat zien op de manometer waar bij een bepaald cijfer een rood streepje stond, waarover de wijzer niet mocht komen. De stoker was er 's morgens om vier uur om het vuur

op te stoken. Daarna ging hij alle smeerpunten met de oliespuit langs, zodat om half zes alles klaar was als er werd begonnen. Ook de machinist kwam vroeg om de dorskast en de stro-pers te smeren.

Enkele weken na het dorsen kwam de stro-pers zodat het gedorsen stro met grote drietand vorken weer in het lege vak opgestapeld moest worden.

Met het persen van stro was men meestal vier man personeel nodig. Eén bij de naalden, dit waren u-vormige ijzers die langs glijbanen door de pers werden gestoken om het stro te scheiden. Ook moest deze man één ijzerdraad, persdraad van anderhalve millimeter dik, door de gleuf in de naald steken aan de bovenkant zodat hij er aan de andere kant van de pers weer te voorschijn kwam. Aan die kant van de pers stond ook een man die ook een persdraad door de naald stak aan de onderkant. Doordat er dus aan iedere kant van een strobaal, stropak, een naald zat werden de einden van de persdraden met een handige knoop aan elkaar vast gemaakt en zo werd de stropak langzaam door de pers naar voren gedrukt. Als de stropak aan het eind was werd deze door een van de pakdragers op hoofd en rug, ook wel met de hoekkant, op de schouder genomen en naar de plek gebracht waar ze werden opgestapeld. Hiervoor waren twee mannen, die om de beurt een baal weg moesten dragen. Deze mannen hadden het soms gemakkelijk en soms heel druk. Dat lag er maar aan wat er gedorsen werd, tarwe rogge en haver gaven veel stro en hoever er gelopen moest worden. Verder waren er nog vier mannen, schovengooiers, die de schoven op moesten nemen en bij de lossnijder op de dorskast gooien. Dit waren de werkzaamheden die bij het dorsen in een dichte, soms zeer dichte stoflucht moesten gebeuren. Schelto Tonkens weet er nog over mee te praten, 'die goeie ouwe tijd'. Maar zo goed was de tijd ook weer niet.

Tegenwoordig zit de combinemachinist in een met airco gekoelde cabine, inclusief radio, mobiele telefoon en GPS besturing en combine't hij vijf hectare tarwe per uur. Het woord dorsen wordt allang niet meer gebruikt. Meestal oogst hij dan veertig ton tarwe per uur met een negen meter brede combine.

De stro-pers verwerkt daarna per dag ruim twintig hectare in enorme strobalen. Met grijpers en liften worden ze op grote wagens geladen. Opsteken met hooivorken is niet meer nodig.

Acht rijen aardappelpootmachine met acht ton poters in de bak.

John Deere tractor met een 8 rijen aardappelpootmachine. Neemt 8 ton poters mee in de bak.

John Deere is een Amerikaanse tractor- en landbouwmachinefabrikant, waarvan de hoofdzetel gevestigd is in Moline, Illinois. De in Europa verkochte tractoren worden echter voor het grootste deel gemaakt in het Duitse Mannheim, en de meeste oogstmachines komen uit Zweibrücken, Duitsland.

Gerard koopt elk jaar vier of vijf tractoren. Altijd John Deere. Nu heeft hij een Ferguson gekocht. Ze waren van de fabriek direct met een vertegenwoordiger bij hem. Waarom hij dat had gedaan. De Ferguson is 8000 Euro goedkoper en ik denk erover om het hele machinepark om te zetten in Ferguson. "Zo , ze zijn weer even scherp."

Vier net nieuw afgeleverde tractoren en vier kiepers staan startklaar. Ze staan nog opgesteld voor de jaarlijkse oogstfeestdagen. Op deze oogstfeestdagen worden alle verpachters en dorpsbewoners uitgenodigd op het bedrijf. Met een hapje en een drankje valt dat meestal in goede aarde.

Stemmern.
Het bedrijf van Gerard tijdens de oogstfeesten.
Foto vanaf de schoorsteen genomen.

Melkstallen waar de koeien drie keer per dag worden gemolken en 750 melkkoeien= totaal 2250 per dag

Germania melkstallen zogenaamde 2 keer 20, twee rijen van 20 koeien tegelijk met een capaciteit van 140 koeien in een uur melken welke door één persoon kan worden bediend.

*Graansilo in Torgau
Opslagcapaciteit 10.000 ton.*

Sprik huurde een periode 4000 ton graanopslagcapaciteit. Ter vergelijking: Sprik heeft zelf in Zuidbroek een graan opslag/droogcapaciteit van 2000 ton.

Tachtig ton betonijzer werd verwerkt door Poolse medewerkers op de bedrijven in Stemmern.

Stemmern verbouwde koeienstal

1997; Gerard Tonkens en Gunther Kötz te Stemmern.

Aan de heer Gunther Kötz hebben we veel te danken, zei Schelto. In zijn huis was in het begin de 'Tonkens-Zimmer'.

In 1990 vroeg hij waar we gingen overnachten. 'Hier in de verste omtrek kan je geen hotel vinden, maar jullie slapen vannacht hier bij mij.'

Stemmern. Veevoederslurf met bietenpulp

Schelto voor de bieten van Oltman in Grossmühlingen, Schönebeck.

*Jan Mensinga tussen de gewassen van 3 meter hoog.
Mijn gevoel zegt dat hij in zichzelf denkt: 'Kerel wat een mais'.
Jan Mensinga en Jannes van der Veen gaan vanaf het begin één of twee keer per jaar mee
naar de bedrijven en zijn dus goed op de hoogte.*

1998; Koeienstal op het bedrijf in Osterfeld.

Deze stal is in het jaar 2000 verkocht aan Clemens en Karin, de veeverzorgers van Gerard.

In 1990 kwamen deze jonge mensen vanuit Denekamp, Overijssel samen op een motorfiets naar Oost Duitsland. Ze hadden alleen een weekendtas met hun kleren bij zich en gingen als veeverzorgers aan het werk.

Na 10 jaar begonnen ze voor zichzelf en kochten ze de stal.

Vanaf 2006 wonen zij in Canada en hebben daar hun eigen bedrijf en melken ze duizend koeien.

Clemens was de man die tegen Gerard zei: 'Haal Sebastiaan van de school als je kans krijgt want dat wordt een uitstekende veeverzorgers,'

Voersilo's in Osterfeld

*Keerwanden maken voor sleufsilo's in Stemmern.
Het bedrijf dat bezig met het bouwen erva, ging failliet. Gerard nam het hele bedrijf over.
Kranen, betonmolens, machines, auto's, de gehele voorraad materialen, tachtig ton
betonmatten en zes man personeel. Daarna nam hij zelf de leiding en bouwde zelf zijn
veestallen en sleufsilo's voor voeropslag.*

1998; Torgau zevenscharige ploeg. Nu wordt er niet meer geploegd.

De melkstallen in Stemmern zijn zo gebouwd dat er geen koe is die vliegen op de rug heeft.

*Oktober 2008.
Trijnie Huis-Dijk en Kina Tonkens- Heeringa stappen in de melkstallen te Stemmeren.*

Stemmern. Per dag worden gemiddeld drie kalveren geboren. Eén vrouw is de vaste verzorgster van alle kalveren, ze doet niets anders.

Stemmern. De kalveren verblijven de eerste weken in een iglo. Dit is gezonder. Geen besmetting onderling en ze krijgen persoonlijke verzorging

*Drachtige koeien in de kraamafdeling op het bedrijf in Stemmern
Voor ze in de kraamafdeling komen worden de poten bijgeknipt, bekapt. Dan kunnen ze de
poten goed neerzetten in de verdere productieperiode.*

Koeien worden gemolken. Er is geen koe die brult of loeit. Een teken dat ze het erg naar hun zin hebben.

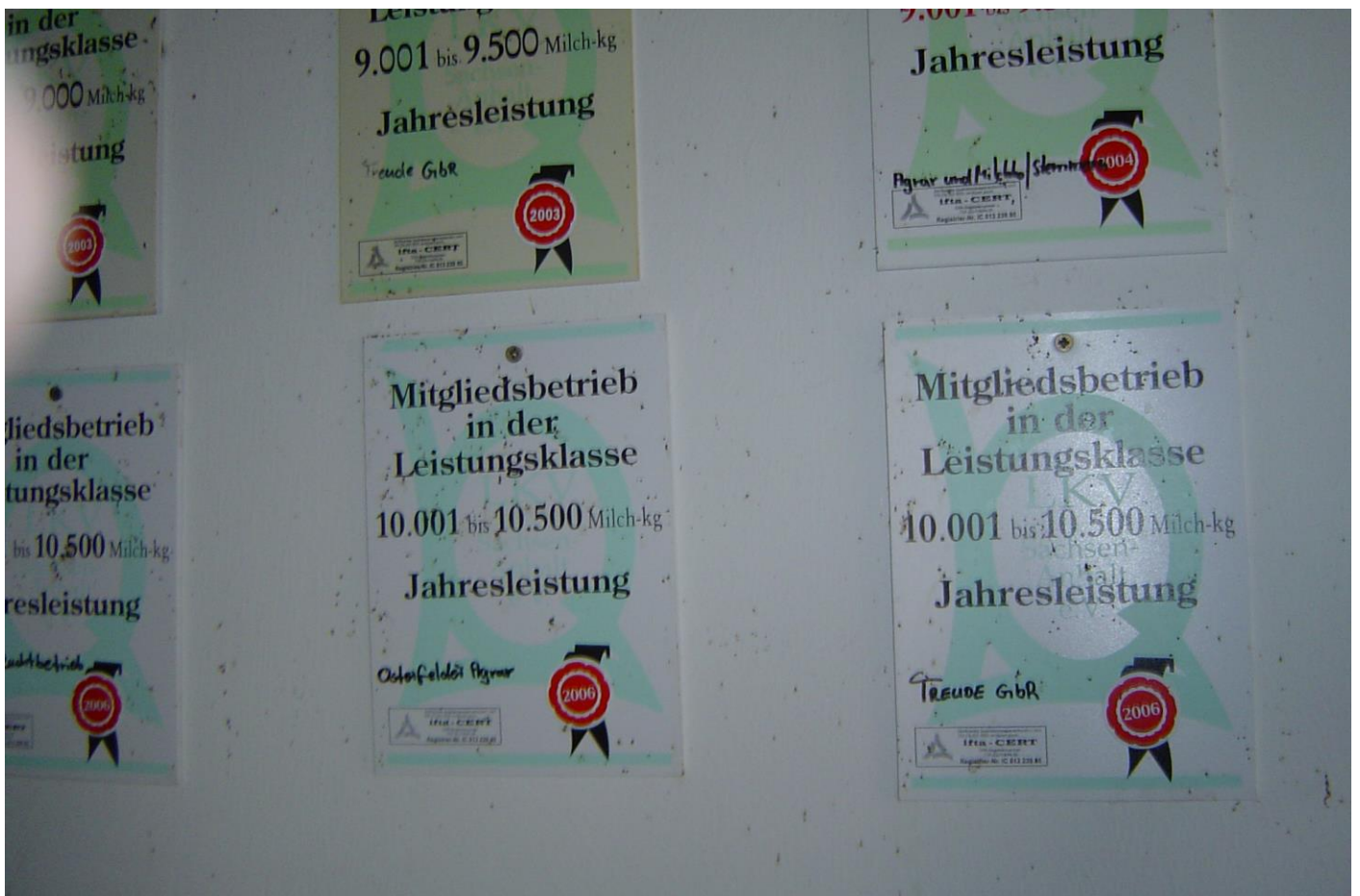
Elke koe wordt drie keer per dag gemolken per veertig tegelijk en volcontinu.

Gemolken koeien gaan terug naar de stal.

In dit bedrijf gaan elke dag 17.000 liter melk naar de melkfabriek.

Gemiddelde produktie per gecontroleerde koe is is momenteel 10.500 liter. De lactatieperiode is 305 meetdagen.

Twee Velton sproeimachines. Eigen ontwerp en vinding van Gerard Tonkens en Berend van de Velde. De sproeimachines zijn gebouwd op een giertank van twaalfduizendvijfhonderd liter en een sproeiinstallatie. Er zijn al enkele van verkocht naar andere boeren. In Oekraïne lopen er vier stuks.

De economie wordt bestuurd door de technologie en niet andersom.

Woning van Gerard Tonkens te Bahrendorf waar hij woont door de week.

Midweek verblijf van Gerard Tonkens. De voormalige woning van een ziekenhuisdirecteur.

Mahoniehouten interieur van de woning in Bahrendorf.

De Maagdenburger-Börde is een landbouwstreek bij uitstek dankzij de rijke bodem een vruchtbare lössstreek

*Misschien zijn de bieten iets te weelderig en is het suikergehalte wat aan de lage kant?
Later bleek dat het suikergehalte toch 18.3 was.*

Ingang van bedrijf te Torgau waar Bea Tonkens- Muntinga de leiding heeft.

*Graansilo Torgau.
Tienduizendton opslagcapaciteit.*

Een logo en naamsaanduiding van de firma G. Tonkens.

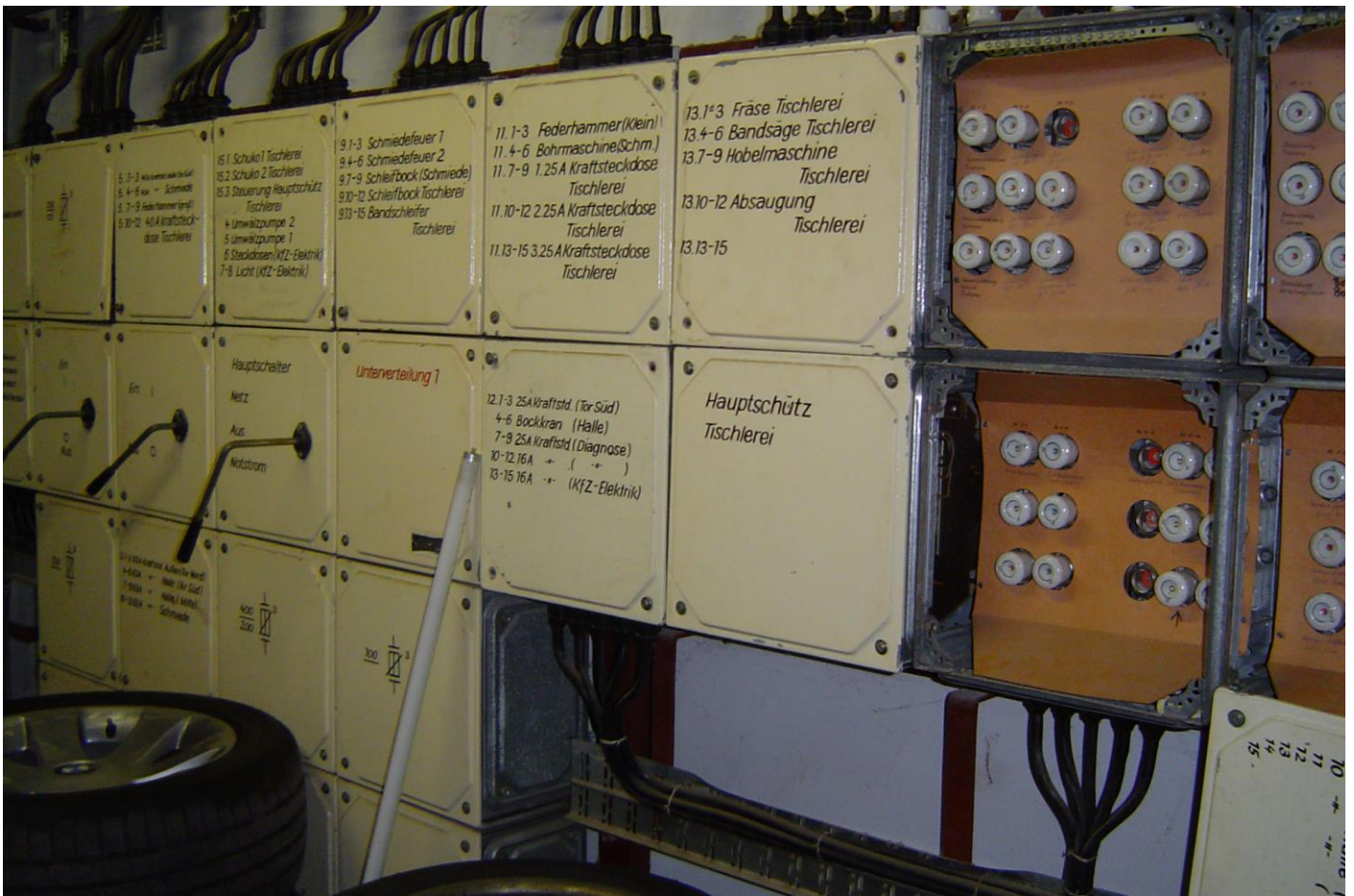
Nog een logo en naamaanduiding van de firma G. Tonkens.

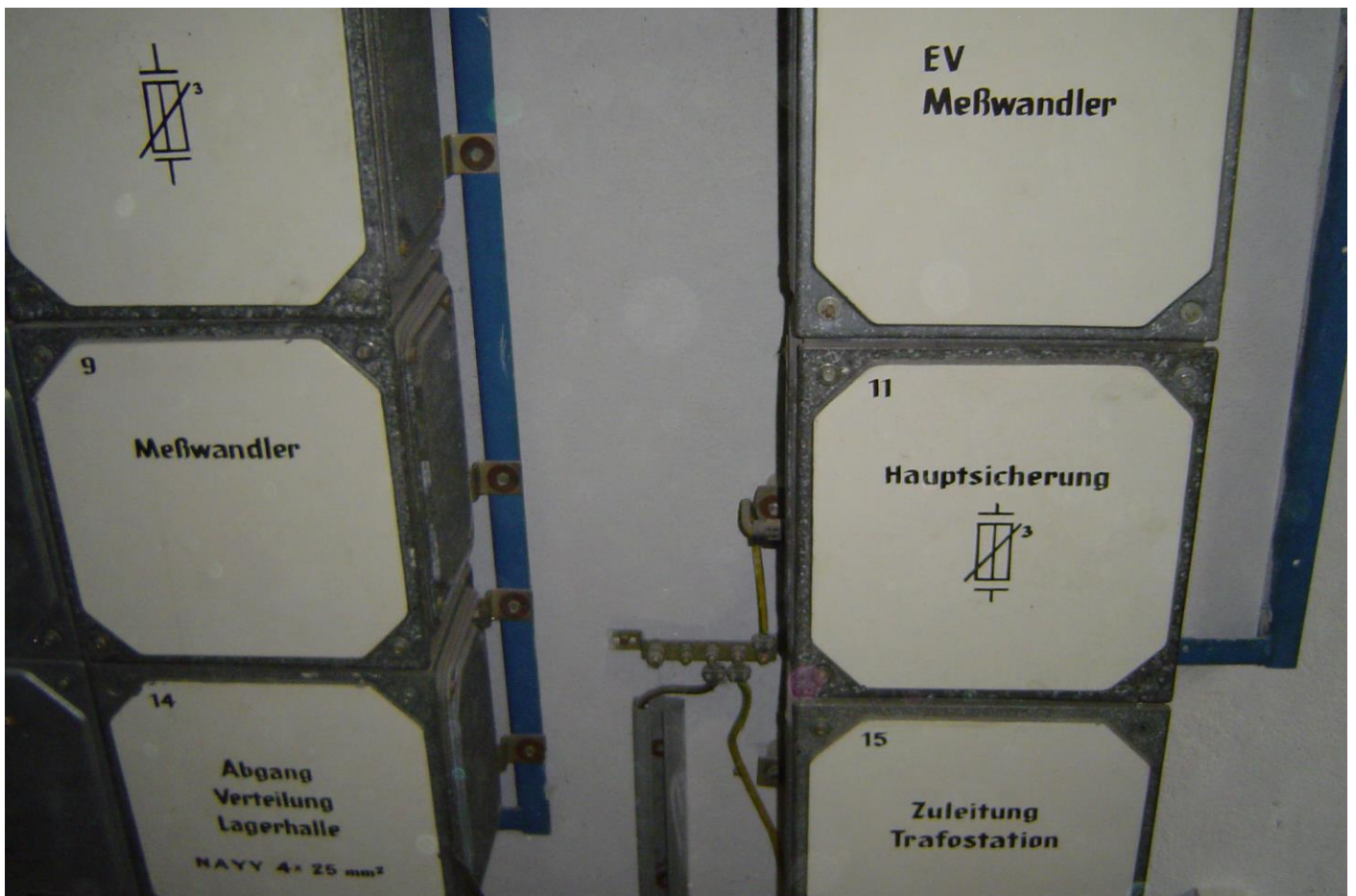
Bea Tonkens- Muntinga heeft de Hogere Landbouwschool gedaan in Groningen, afdeling Akkerbouw. Ze bestuurt het bedrijf in Torgau voor 95% Volgens Schelto weet Bea precies hoe alles werkt. Hoeveel het heeft opgebracht en hoeveel kunstmest enzovoort. Iedere morgen om 7 uur geeft Bea de opdrachten aan het personeel.

Er stonden wel vijf MZ motorfietsen waarmee de chefs van deze Kolchoz dagelijks langs de landerijen reden om het landpersoneel van orders te voorzien.

De stroomvoorziening was uitstekend geregeld.

Iedereen in de buurt gebruikte stroom van het bedrijf. Toen Gerard de hoofdschakelaar in 1991 uitdraaide had het halve dorp geen stroom meer en ging overal in de omtrek het licht uit.

Hiermee werden de ploegijzer scherp gemaakt in de tijd voor 1989. De DDR kon beweren de tiende industriële natie in de wereld te zijn, na 1989 bleek hoezeer dat een leugen was, het hele Oost-Duitse industriepark kon toen zo bij het grof vuil worden gezet.

Er was een complete smederij, de voor het smeden speciaal ingerichte werkplaats voor twee mensen die het smidsvuur bedienden. Met behulp van twee vuren, aangeblazen door twee blaasbalgen, werd ijzer of ander metaal eerst flink verwarmd totdat het vervormbaar was. Ieder had zijn eigen blaasbalg en stookte zijn eigen vuurtje op.

Honderd meter van de smederij stond een enorm grote garage als onderhoudswerkplaats voor alle landbouwmachines. In vier smeerkuilen werd door een aantal mensen het onderhoud gedaan. Er waren zes grote olietanks, drie voor de schone olie en drie voor de afgewerkte olie. Daarna gingen de landbouwmachines regelmatig door de wasserette.

Eén van de drie op dit bedrijf gewaardeerde medewerkers. Hij wandelde als vier jarig jongentje naast zijn moeder in 1990 toen Gerard en Schelto voor het eerst dit bedrijf bekeken. Nu werkt hij al weer enige jaren op het bedrijf van Tonkens.

Het is nu weer gazon.

Met de kraan werd op deze plek een enorme vijver gegraven. De tuinarchitect had de mooiste ideeën. Gerard zag er toch geen brood in, gooide met de kraan het gat weer dicht en 's avonds werd er weer gras gezaaid.

Noordbroekster kastanjes als eenjarig twijgje geplant door Schelto zijn nu al behoorlijke bomen geworden in Torgau.

Voor de katten is een gat in de wand van de loodsen gesneden. Muizen krijgen minder kans.

1997; De terreinen waarop de Russische gebouwen die Gerard samen met de heer Kersenberg kocht stonden er troosteloos bij.

Momenteel is alles opgeknapt en alle loodsen liggen vol met graan, koolzaad en erwten.

De oude Russische gebouwen in Torgau zijn veranderd in gigantische opslagloodsen die tot de laatste meter zijn verhuurd met een opslagcapaciteit van veertigduizend ton.

Op de voormalige Russische terreinen in Torgau verhuurd Gerard met de heer Kersenberg een terrein waarop thans een pompstation een autowasserette en een autoverkoopafdeling is gevestigd.

Acher het pompstation ligt nog een laatste tip, tegen de wegekruisingen aan, heeft Mac-Donald thans een optie genomen.

*In Kroppenstedt opslaghallen met een capaciteit voor veertigduizend ton.
Op advies van de bank benaderde hij Berend van der Velde die op zijn beurt met Gerard
Tonkens overlegde. Daarna zijn in Kroppenstedt de terreinen met opslaghallen en de
weegbruggen met een capaciteit voor veertigduizend ton gekocht.*

Twee dagen langs de bedrijven in de Maagdeburger-Börde. Schelto reed 1300 kilometer en poseerde nog als een jonge kerel.

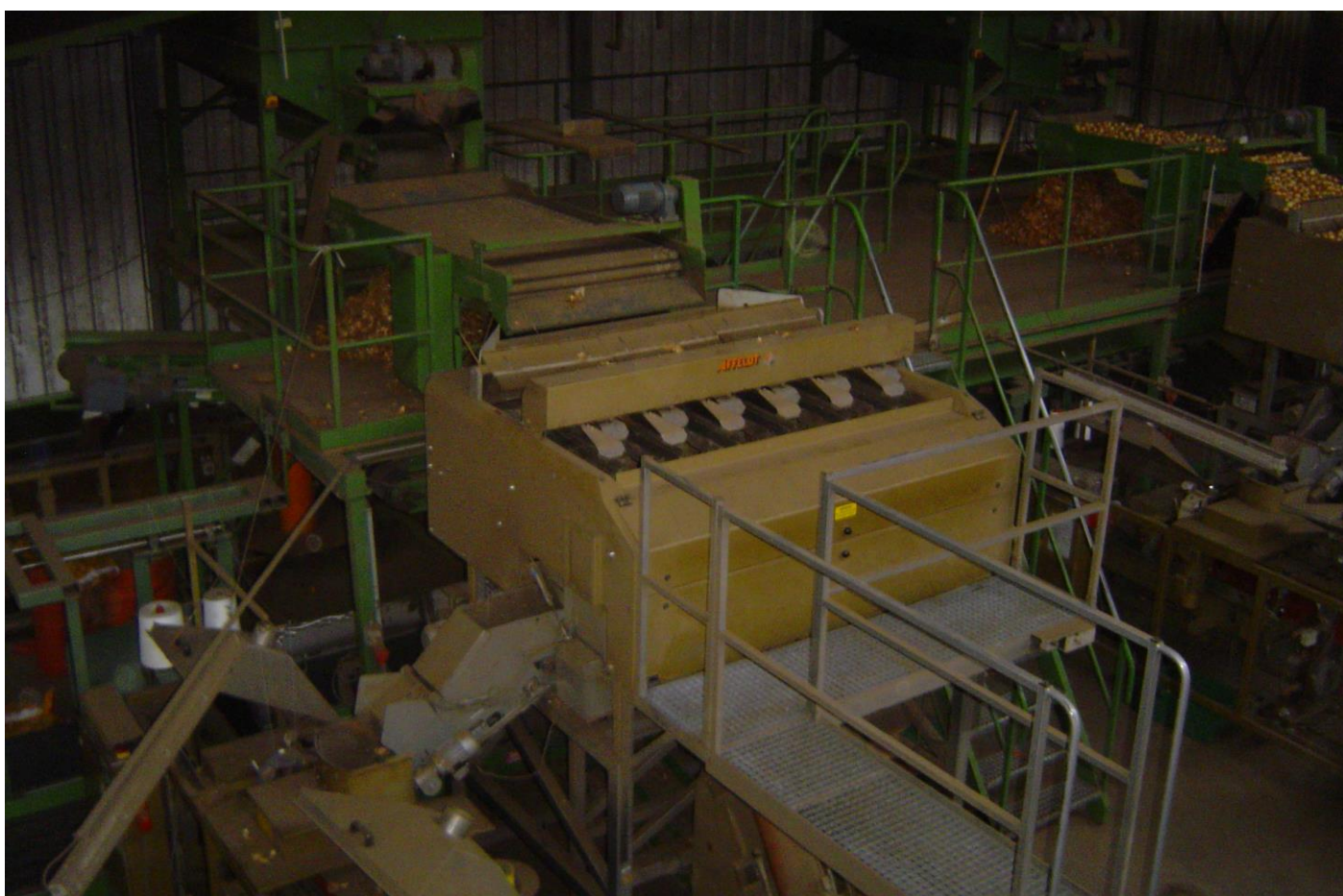
Aardappelbewaarloodsen met bovengrondse en met ondergrondse koeling.

In Kroppenstedt opslaghallen met een capaciteit voor veertigduizend ton. Hier worden uien en aardappelen verwerkt. Na een korte periode in enorme drooghallen met warme lucht worden ze bewaard met koude lucht in de bewaarplaatsen.

Hierna worden de uien verwerkt op de pelafdeling, gesorteerd en na de afweegmachines in zakken gezet voor de consumptiemarkt.

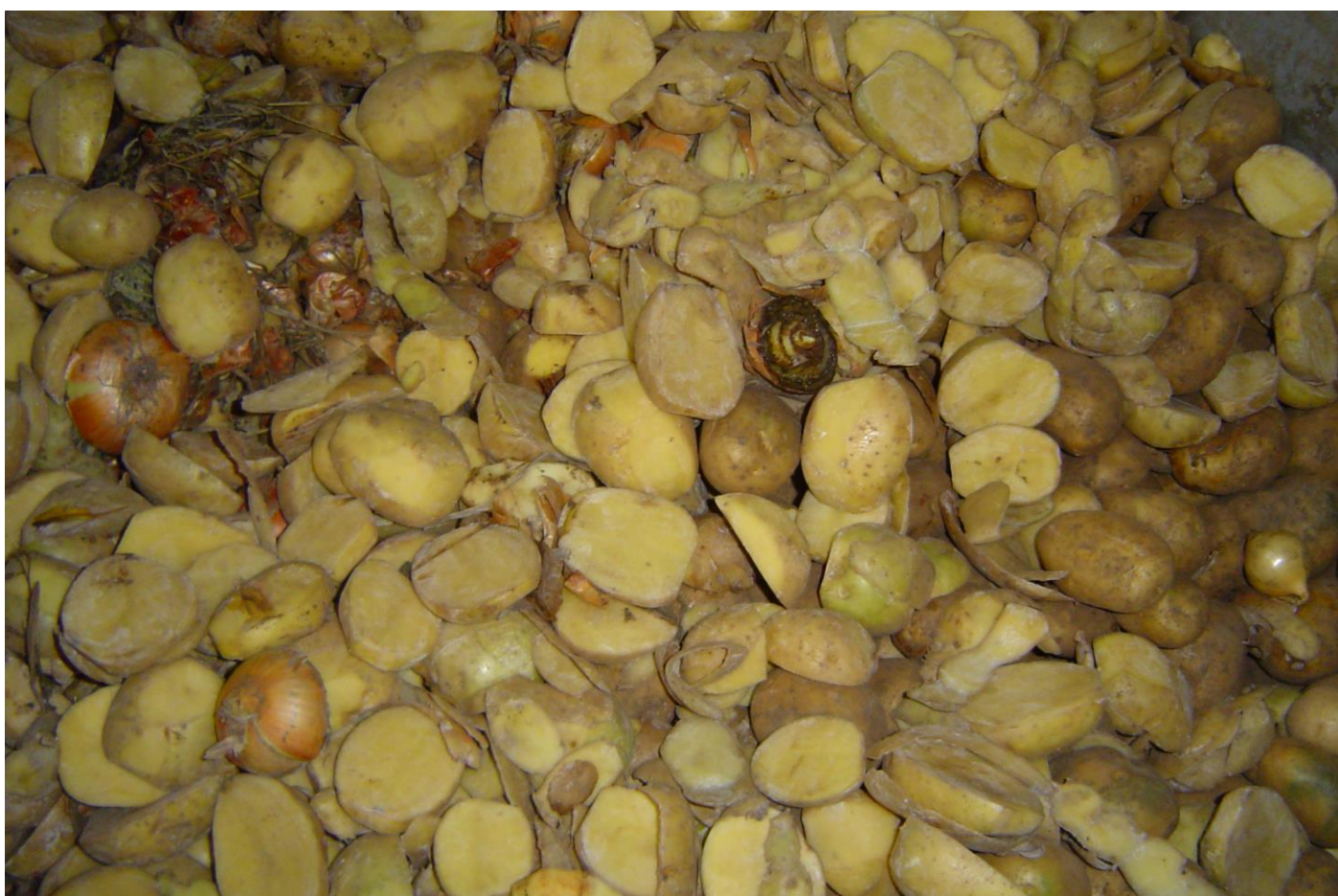
Uien worden gesorteerd en gewogen.

De uien lopen over rijen transportbanden naar de voorraadbunkers.

Het hele proces gebeurt met valbrekertjes zodat geen enkele ui een beschadiging kan oplopen.

Aardappeloogsten worden in een eigen laboratorium bemonsterd, geschild en bekeken of er blauw in zit en op tarra gemeten voor ze naar de verwerkingsfabrieken gaan. En als het een keer voorkomt dat de afnemer een vrachtauto vol aardappelen afkeurd worden de aardappelen niet voor een dump prijs elders gestort. Nee, met het eigen laboratorium hou je zelf het heft in handen.

Polen

Polen modderde voor de val van het communisme in 1989 al vijftien jaar met wanhopige pogingen onder leiding van Jaruzelski om het volk rustig te houden. De buitenlandse schuld was gigantisch gestegen en het land had een reeks van opstanden achter de rug. Polen was een ketel waarin de druk almaar verder was opgevoerd. De lonen waren er tussen 1980 en 1990 met achttien procent gedaald. Nog veel meer was het vertrouwen in alles wat met het almachtig bewind te maken had teruggelopen.

In Polen was men allang niet meer bang. Veel Poolse mensen hadden een soort Robin Hood gedrag. Logisch want dissidenten verkondigden hun gelijk al tien jaar niet in achterkamers, maar luid en duidelijk op openbare plaatsen. Dat had zijn weerslag bij het gewone volk. Een week nadat ze in Engeland waren geweest reisden Gerard, Schelto, Edo Oldenziel en Jan Bos al af naar Polen. Een onmogelijk land als ze rond 1990 door Polen rijden. Plaatsnaamborden of verkeersborden zijn nauwelijks te zien. De taal is een groot probleem. Toen Schelto en Gerard in 1995 voor de tweede keer naar Polen gingen om zich daar te oriënteren op agrarische bedrijven kwam het nog voor dat ze bij de grens wachttijden hadden van ruim twaalf uur.

Het oprichten van een bedrijf en het inschrijven op verkopeningen van land is nog niet zo eenvoudig als in Nederland. In 1995 was het nog ingewikkelder.

In Polen moet je een BV (besloten vennootschap) oprichten en een Poolse partner hebben om een bedrijf te kunnen beginnen.

In september 1995 werd het bedrijf POLBOTO opgericht.

Mensen vroegen naar de betekenis van de vreemde naam. Deze is samengesteld met de eerste letters van de deelnemers en aandeelhouders.

Het land waar het is gevestigd en alle eerste twee voorletters van de oprichters. Land is **P**olen en de oprichters zijn Edo **O**ldenziel, Jan **B**os en Gerard en Schelto **T**onkens.

Toen Schelto het gevoel had dat aan alle formaliteiten was voldaan werd hem meegedeeld dat een waarborgbedrag moest worden gestort van honderdentienduizend Duitse Marken. De tijdsspanne om in te schrijven op het bedrijf wat ze op het oog hadden sloot de volgende dag. Geld overboeken in zo'n korte tijd was toen in Polen niet mogelijk.

Schelto belde zijn zoon: 'Gerard je moet vanavond honderdentienduizend mark brengen anders kunnen we niet inschrijven op de landerijen hier in Polen.'

Ze reden toen met dat grote bedrag aan baar geld in de auto en werden door de politie aangehouden. Toen ze hun papieren hadden getoond zei de politie dat er al een uur lang een groene BMW met vier mensen achter hun aan reed.

Ze vertelden aan de politie dat ze geld moesten afstorten bij de bank. Die begeleide hun naar een bank. Bij de bank aangekomen vertelden ze dat ze het grote bedrag van honderdentienduizend mark bij zich hadden. Binnen drie minuten stond er een grote kerel met een stengun naast Schelto en Jan Bos. De politie kwam er opnieuw aan te pas. Met een tolk werd de notaris gebeld. Die kon duidelijk maken dat alles in orde was en dat het geld bedoeld was als waarborgsom voor de inschrijving de volgende dag.

Edo Oldenziel heeft enkele jaren later dit bedrijf in Udanin overgenomen en is nu alleen eigenaar/pachter.

In 1996 twee dagen voor kerstmis had Jan Bos een afspraak met een directeur van Fiat tractoren in Gdansk 750 km vanaf Udanin over het dealerschap van Fiat in Polen.

Het was echt slecht weer en plaatselijk waren de wegen erg slecht. Het vror een graad of twaalf en Schelto zag erg tegen de reis van zevenhonderd envijftig kilometer op met dit, voor Nederlandse begrippen, noodweer.

Jan Bos was vrij duidelijk 'ik wil die man even in de ogen kijken'.

Na een lange reis van acht uur kwamen ze aan in Gdynia, voorbij Gdansk.

Na de besprekingen werd er nog een pilsje gedronken aan de bar. De man vertelde dat hij ook nog een landbouwbedrijf in Polen te koop had.

Dit bedrijf in Siece Borowice is toen in de zomer van 1997 gehuurd. Inmiddels is vijftienhonderd hectare eigendom. Gemiddelde aankoopprijs twaalfhonderd Duitse Marken per hectare. Nu in 2008 is de waarde tienduizend Euro per hectare.

Siece Borowice is het mooiste en beste bedrijf van Polen. Dat was de beste start ooit. Op dit bedrijf zit bedrijfsleider Edel Hertz. Een man die alles op scherp zet. Als een soort ijzeren kanselier bestuurt Edel Hertz het bedrijf. Maar het is dan ook wel het beste bedrijf in Polen. In een blad, net zo'n blad als Quote in Nederland, staat het bedrijf in Siece Borowice boven aan de lijst van driehonderd beste landbouwbedrijven zowel financieel als economisch.

Melkveestallen te Udanin

Voorzijde van het Kasteel in Udanin

Achterzijde van het kasteel dat onderdeel was van het gekochte bedrijf in Udanin te Polen.

Graansilo's te Udanin in Polen

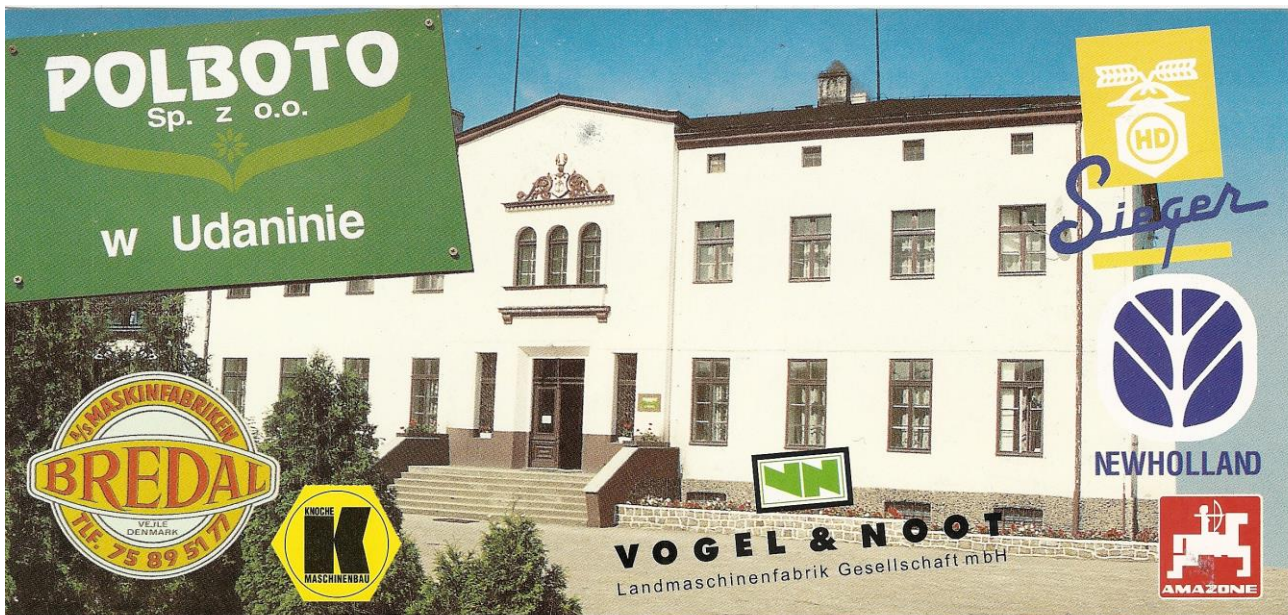
Machineriën op het bedrijf te Udanin te Polen.

Zeven scharige wentelploeg te Udanin in Polen.

1995; Zomaar een tafereeltje in Udanin te Polen

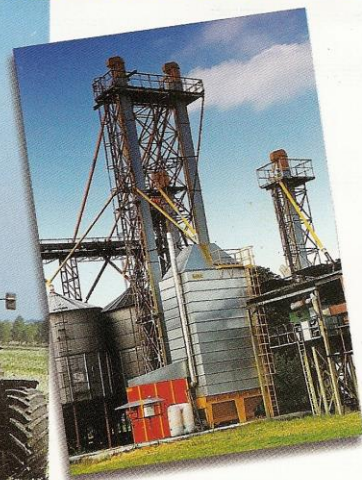
Podstawowym zakresem działalności naszej firmy jest uprawa roślin i hodowla bydła mlecznego oraz sprzedaż i serwis sprzętu rolniczego renomowanych firm zachodnich.

Nasz adres:

„Polboto” Sp. z o.o.
55-340 UDANIN
tel./fax (076) 870 92 55
tel. kom. 0601776769

Nowocześnie wyposażony warsztat i fachowi pracownicy zapewniają wysoką jakość usług w zakresie napraw gwarancyjnych i pogwarancyjnych sprzętu rolniczego wszelkiego typu. Zapewniamy także fachowe doradztwo w zakresie techniki rolniczej.

Spółka wykonuje usługi w zakresie suszenia ziarna zbóż, rzepaku i kukurydzy.

Polsko-holenderska spółka z o.o. w Udaninie jest na terenie Dolnego Śląska dystrybutorem sprzętu rolniczego renomowanych firm zachodnich, takich jak:

NEWHOLLAND

BREDAL

SIEGER

VOGEL & NOOT

AMAZONE

KNOCHE

SIEGER – firma specjalizująca się w produkcji bardzo wydajnych opryskiwaczy o szerokości roboczej do 30 m.

BREDAL – producent wydajnego siewnika nawozowego o regulowanej szerokości wysiewu do 36 m.

NEWHOLLAND – producent wysokiej klasy ciągników, kombajnów oraz innych maszyn rolniczych.

KNOCHE – producent agregatów i kultywatorów w szerokim asortymencie.

VOGEL & NOOT
Landmaschinenfabrik Gesellschaft mbH

Projekt, zdjęcia i realizacja: Wydawnictwo Projekt Print, Pskowice, tel. (076) 854 24 11

POLBOTO Sp. z o.o. UDANIN

EDO OLDENZIEL

wiceprezes zarzqdu

POLEN
59-259 UDANIN
tel. (48-76) 709 325
fax (48-76) 709 255

NEDERLAND
R.W. Polder 9
9684 T K Finsterwolde
Tel./Fax (31-597) 354 291
Aototel. 0031-653319423

POLBOTO Sp. z o.o. UDANIN

JAN BOS

sales manager

POLEN
59-259 UDANIN
tel. (48-76) 709 325
fax (48-76) 709 255

NEDERLAND
Menterne Weg 5
9681 B R Midwolda
Tel./Fax (31-597) 592933

POLBOTO Sp. z o.o. UDANIN

GERRIT TONKENS

POLEN
59-259 UDANIN
tel. (48-76) 709 325
fax (48-76) 709 255

DEUTSCHLAND
Feldstraße 1
04860 Welsau
Tel. 0049-3421713933
Fax 0049-3421713934

SCHELTO TONKENS

POLEN
59-259 UDANIN
tel. (48-76) 709 325
fax (48-76) 709 255

NEDERLAND
Sappemeesterweg 15
9635 TL Noordbroek
Tel. 0031-598451565

POLBOTO Sp. z o.o. UDANIN

WITOLD CHOROŚ
prokurent

POLEN
59-259 UDANIN
tel. (48-76) 709 325
fax (48-76) 709 255

ADRES DOMOWY
59-259 UDANIN
Udanin 38/6
tel. dom. 076-709002

Visitekaartjes van de vier aandeelhouders/eigenaren en van de bedrijfsleider van POLBOTO in Udanin te Polen.

Graansilo 's in Udanin Polen

Weidegebieden in Udanie. (Polen). Het is een land waar het gras nog groener is.

Achterzijde van Kasteel te Siecieborowice tijdens de eerste verbouwingen en renovatie.

Kasteel te Siecieborewice in Polen waar bedrijfsleider Edel Hertz woont met zijn Poolse vrouw en hun drie zonen.

Kasteel te Siecieborewice in Polen de tuinen en borders geven een mooie aankleding.

Sieciobrowice.

Maisdrogers met acht betonnen silo's. Opslagcapaciteit per silo 500 ton= totaal 4000 ton

Maisdrogen Siecieborewice in Polen. Acht betonsilo's van 500 ton= 4000 ton opslagcapaciteit.

1997; Winkel in Polen (Supermarkt)

1997; *Siecioborewice Polen*. Koeien worden door de vrouwen in het land gebracht.

Juni 1999 vierdaagse reis Oost Duitsland en Polen.

Door de ervaring met hun bedrijven in Polen, Oost Duitsland en de Oekraïne is Schelto met veel excursies op de bedrijven in Polen en in Duitsland geweest.

Staan v.l.n.r. 1.....?, 2.....?, 3.....?, 4.....?, 5 H.Wolfs met armen over elkaar, 6. Jan Eggens, 7.....?, 8 Koos Naayer, 9.....?, 10 mw. Pestman, 11 Dirk Jan Leeuwerik, 12 Wilco ten Have, 13 Schelto Tonkens, 14 Jan Leeuwerik, 15 mw.....?, 16mw.....?, 17 J.C.Boman, 18.....?, 19.....?, 20.....?, 21.....?, 22.....?, 23 chauffeur van de bus, 24 Bertus Prins, 25 Arjan Prins, Geuko ten Have.

Zittend v.l.n.r. 1 Mees pestman, 2.....?, 3 Aise Pentinga, 4 Hein in 't Hout, 5 Eddy Brinkman, 6 mw.....?

Oekraïne waar het gras nog groener is.

Ik heb eens gelezen dat Oekraïne een slagveld van beschavingen is. De geschiedenis van Oekraïne is een eeuwenlange strijd om invloed tussen Oekrainers, Russen, Polen, Habsburgers, Turken en Tataren afkomstig uit Mongolië.

In 1922 werd Oekraïne onderdeel van de Sovjet-Unie. Tijdens het bewind van Stalin onderging het oostelijke deel van Oekraïne een krachtige industriële ontwikkeling. De gedwongen collectivisering van landbouwbedrijven leidde evenwel tot de 'holodomor-hongersnood' rond 1932. Door deze hongersnood stierven tien miljoen mensen van de boerenbevolking.

In 1939 kwam ook het westelijk deel van Oekraïne onder Sovjetbewind. In 1941 vielen de Duitsers de Oekraïne binnen. Zij gingen daarbij over tot grootschalige jodenvervolgingen en het ronselen van 'Ostarbeiter'. Oekraïne verloor toen nog eens een zesde deel van de bevolking. Duizenden wagonladingen vruchtbare Zwarte Aarde werd toen uit de Oekraïne naar Duitsland verscheept.

In de Oekraïne noemt men deze grond Chernozem oftewel Zwarte aarde. Het is een zeer donkere grond, rijk aan organische stof, die zich in löss ontwikkelt, in een betrekkelijk regenrijke steppe of bossteppe. Chernozems zijn zeer vruchtbaar en behoeven geen grondverbeteraars, waardoor ze worden beschouwd als zeer goede gronden. De zwarte aarde is geschikt voor de verbouw van tarwe en andere granen. Afgestorven delen van de grasvegetatie vormen de grondslag voor een zeer rijke ontwikkeling van humus, die 3 tot 15 % van het bodemvolume uitmaakt en rijk is aan fosforzuren, fosfor en ammoniak. De zwarte aarde is tot zeer diep in de grond aanwezig, vaak meer dan een meter en tot zes meter diep. Ook hier zou Schelto zijn grondboortje te kort zijn.

In 2002 startte Berend van der Velde en Gerard Tonkens in Kyschinsky (Oekraïne) een akkerbouwbedrijf van 2.100 hectare. Momenteel is dit al ruim tienduizend hectare. Het is een vervolg op Oost-Duitsland, waar beide ondernemers meerdere grootschalige akkerbouw- en veehouderijbedrijven exploiteren. De bedrijfsgegevens, investeringen en toekomstplannen en schaalvergroting getuigen van hun toekomstvisie.

Immers, als je de politiek beluisterd dan kan je de conclusie wel trekken dat het voor kleine boerenbedrijven moeilijk wordt om het hoofd boven water te houden. In Nederland is de

kaalslag al jaren aan de gang. Velen zijn tegen de klippen op boer en verkeren in zwaar weer dat is wel zeker.

Schaalvergroting is in de landbouw een overlevingseis.

Tallose kleine en middelgrote bedrijven zijn na 1950 in elkaar opgegaan. Veel boerenzoons zijn naar Canada, Australië en Nieuw Zeeland geëmigreerd omdat de ouderlijke boeren bedrijven al te klein waren, laat staan te splitsen.

Toen Oltman Tonkens, Schelto zijn vader, rond 1930 zijn boerenbedrijfje runde, was 20 % van de beroeps-bevolking werkzaam in de landbouw. Toen zijn kleinzoon Gerard Tonkens zestig jaar later, in 1991, het besluit nam om in Oost Duitsland boer te worden was er in Nederland nog slecht een krappe 4 % van de beroepsbevolking werkzaam in de landbouw. De bedrijfsgrootte en de intensiviteit waren zeer sterk toegenomen. In 1991 had de gemiddelde Nederlandse boer drie keer zoveel hectaren land als in 1950.

Leverde een hectare in 1950 gemiddeld 3000 kilo tarwe op, in 1991 gaf zij bijna drie keer zoveel: 8800 kilo. Het aantal varkens in Nederland nam in de periode 1950-1993 met een factor acht toe. Ook in andere Westerse landen nemen we dezelfde tendensen waar. Het akkoord, dat de Europese landbouwministers thans hebben bereikt, moet de weg vrijmaken voor liberalisering van de agrarische sector.

Na vele decennia wordt nu de subsidiëring van de landbouwproductie stapsgewijs losgelaten. Boeren worden nu nog gedeeltelijk gecompenseerd maar straks alleen nog mits ze aan bepaalde voorwaarden voldoen. Hiermee worden ze aangespoord zich door de markt te laten leiden en niet meer door subsidies. In West Duitsland en Nederland zullen de gevolgen groot zijn. De landbouw bestaat er, net als in Oostenrijk, overwegend uit kleinere boeren en veelal familiebedrijven.

Daarnaast heeft de Duitse minister van Consumentenbescherming, Voeding en Landbouw, Renate Künast in een afgelegde regeringsverklaring een totale omwenteling van de Duitse landbouw aangekondigd. Renate Künast is de nieuwe Duitse minister van landbouw. Zij komt uit de leiding van de Grünen. Zij werd minister nadat haar SPD-voorganger, zelf een hereboer, ontslag moest nemen onder druk van de koeienziekte (BSE). Künast legde enkele spetterende verklaringen af tegen het Europees landbouwbeleid. Ze wil in tien jaar tijd het aandeel van de biologische landbouw in Duitsland van 2,5 % opkrikken tot 20%.

Er wordt ingezet op de biologische en milieuvriendelijke landbouw. Boeren krijgen straks alleen nog subsidie als ze minder dan twee grootvee-eenheden per hectare houden. Ze ging fel tekeer tegen de 'agrarfabrieken und die massadierhaltung'. Na die rede hebben de boeren

in Duitsland vast en zeker hetzelfde beklemmende en onvrije gevoel als wat in het Nederland ontstond in het begin jaren negentig.

Denk niet dat de soep niet zo heet gegeten wordt als hij wordt opgediend. Het kon wel eens erger zijn!

Want wellicht zit achter het beleid van Künast een verborgen agenda. Duitsland wil immers al lang de financiële middelen van het Europees landbouwbeleid verlagen. Dat landbouwbeleid slorpt 45% van de Europese begroting op. Het leeuwenaandeel daarvan gaat naar Frankrijk, terwijl Duitsland de grootste financier van de EU is. Het landbouwbeleid komt dus neer op een subsidie van Duitsland aan Frankrijk. Duitsland wil des te meer de financiering van het landbouwbeleid verminderen, omdat er geld moet vrijkomen voor de uitbreiding van de EU naar het Oosten, voor Duitsland een topprioriteit

De opeenvolgende landbouwcrisisen reiken de nodige munitie aan om het Europees landbouwbeleid onder vuur te nemen.

De MKZ- epidemie, de BSE (Bovine Spongiforme Encephalopathie), ziekte van Creutzfeldt-Jakob, Mond- en klauwzeer, varkenspest en de vogelpest. Het daarna ruimen en vernietigen van miljoenen, meest gezonde koeien, varkens en kippen op de mesterijen is een grove manier om de rundveecrisis aan te grijpen om de veeteeltsector versneld te saneren.

De media bracht het ruimen met zeer onaangename beelden van dode varkens hangend in grote grijpers, shovels die dode kippen in containers storten op een misselijkmakende weezinwekkende wijze in de huiskamers met grote krantenkoppen en de televisie. Alles met een ondertoon alsof het de schuld van de grootschalige boeren zou zijn.

Voor die ziekten bestaat een goed alternatief dat jaren met succes was uitgevoerd, gewoon eenvoudig vaccinatie. Gelukkig is de Europese Commissie daar nu van overtuigd en zal bij nieuwe uitbraak van ziekten vaccinatie worden ingezet als bestrijding. Daarnaast hebben dieren- en milieuactivisten veel macht en als die hun zin niet krijgen ontwikkelen ze zich van milieuactivisten tot milieuextremisten. Ze roepen dat de agroparken veterinaire ziekten, stankoverlast en fijnstof veroorzaken en zijn bang voor horizonvervuiling. Volgens ingenieurs hoeven megastallen niet lomp en lelijk te zijn. Er zijn ontwerpen getoond van megastallen, kippen- en varkensflats en koeienkathedralen die het aanzien waard zijn. Mestopslag, machines, voersilo's en alles wat lelijk is blijft uit het oog en zichtbaar is de boogconstructie van een Romeinse boerderij.

In Groningen is een veehouder die meewerkt aan een workshop 'Bouwen in het Landschap' en is een ontwerp gemaakt waarvoor fietsers straks afstappen om ervan te genieten.

Echter, wie het woord crisis om welke reden dan ook in de mond neemt zal zijn toehoorder flink de schrik om het hart jagen. In een tijd van beurscrisis, kredietcrisis, klimaatcrisis, hypotheekcrisis, voedselcrisis, vertrouwenscrisis, dreigende recessie crisis, woningmarktcrisis, kapitalismecrisis, energiecrisis en bankcrisis kunnen landbouwcrisissen in één adem ook genoemd worden.

Vorige week was een blinde man op de televisie en die zei: 'Ik ben blij dat ik alle vervuiling mist. De reclameboodschappen langs de straten en de crisisellende in de kranten.'

In een tijd van crisis kan je persoonlijke wensen gemakkelijker erdoorheen jassen omdat iedereen geestelijk verlamd raakt door de gonzende sfeer van crisis.

Het is psychologisch gezien een perfecte tijd om eigenzinnig te werk te gaan.

Intussen mocht Renate Künast van de Bondskanselier rustig haar gang gaan.

De milieu-extremisten hebben gemiddeld meer tijd dan een agrariër heeft en daarom wordt het voor een agrariër moeilijk.

In de telegraaf van 9 november 2008 stond dat de Hollandse boer klimaatkampioen is. Het meest klimaatbewuste vlees komt van Nederlandse varkens- en kippenbedrijven. Minister van Landbouw, mevrouw Verburg, wil wereldwijd het concept van de Nederlandse boer verkopen. Geen enkele andere vorm van vleesproductie is zo zuinig met ruimte en grondstoffen als de manier waarop de Nederlandse boer werkt. Dat is aantrekkelijk voor landen die de CO2 uitstoot willen beperken. 'Onze landbouw is een deel van de oplossing', zegt minister Verburg, 'Waarom zouden we niet proberen onze kennis in de rest van de wereld te verkopen.' Ze doelt vooral ook op China die één van de eerste belangrijke markten voor onze klimaat-koopmanschap is. Ze was in China bij premier Wen Jiabo China en die zei tegen Verburg: 'China heeft met 600 miljoen de meeste boeren, maar Nederland heeft de beste.'

Hij sloeg de spijker op zijn kop.

Onze gouden verbinding met Wageningen en de praktijk levert gewilde kennis op. Verburg hekelt de lelijke aantijgingen van de milieuorganisaties en de Partij voor de Dieren. Marianne Thieme en haar partij voor de dieren worden de oren gewassen door onze minister Verburg voor het 'foutenfestival in hun aanvallend gedrag naar de boer. In tegenstelling tot de lelijke aantijgingen van de Partij voor de Dieren blijkt de Nederlandse boer de ware klimaatkampioen. De nuance is bij deze Partij van de Dieren zoek.' aldus Verburg.

Ze maakt een vergelijking met de productie van Braziliaans vlees dat 59 kilo CO2 en Nederlands vlees dat slechts 4,5 kilo CO2 geeft. Ze maakt een vergelijking met Nederlands kippenvlees dat

een veel lagere uitstoot geeft dan biologisch vlees. Maar ook de vleesvervangers vragen meer fossiele brandstof.

Daarnaast kennen de nieuwe moderne intensieve veeteeltbedrijven een zorgvuldiger dierenwelzijn.

Aardig is dat niemand kan zeggen welke kant het opgaat in een crisis. Vast staat wel dat het bestaansrecht en een rendabele bedrijfsvoering in de toekomst alleen mogelijk is op de grote tot zeer grote agrarische bedrijven. In Oost Duitsland en Polen op een manier zoals Schelto Tonkens met zijn zoons Oltman en Gerard dat doen. Of nog meer toekomstgericht zoals Gerard Tonkens en Berend van der Velde nu doen in Oekraïne.

Sinds Oekraïne in 1991 onafhankelijk werd groeit de Oekraïense economie fors. Twintig procent van de economie is landbouw en het is er ondernemersvriendelijk voor de boer. Zwarte grond is er in overvloed: 33 miljoen hectare. Er zijn grote percelen van 250 hectare of meer, vaak omringd door een dikke bomenrij. De percelen zijn in het glooiende terrein zo groot dat de andere kant vaak niet te zien is. Vroeger moesten er mannen met vlaggen aan te pas komen om de trekkerchauffeur in goede banen te leiden. Nu met gps is dat een fluitje van een cent. Aan de zwarte grond zonder stenen worden magische krachten toegeschreven. "Steek een vinger in de grond en er groeien spontaan wortels aan", zo prees oud-minister Veerman de Oekraïense bodem. Maar een nuchtere Groninger boer tempert dat juichverhaal. "De grond is prima, maar in Groningen vinden we minstens die kwaliteit. Er is in Oekraïne ook veel bodemverdichting, verslemping, veel onkruid en er is zelf kalitekort in de tarwe. Dat bestaat in Nederland niet eens. Het kost handenvol geld en het duurt jaren voordat je zulke grond weer in goede staat hebt".

Toch is Oekraïne het land is van grootschalige landbouw waar schaalvergroting mogelijk is. In Nederland heeft een boer met 100 hectare drie trekkers. Op het bedrijf van 10.000 hectare bij Van der Velde en Tonkens doen ze het met acht trekkers. Dat is het verschil. Zaaimachines met een spanwijdte van achttien meter en zesendertig zaaitrommels. Zo'n kanjer mag in Nederland niet eens op de weg komen. Elders in Oekraïne lopen nog de kleine Belarus-trekkers. Maar op het bedrijf van Van der Velde en Tonkens lopen de machtige John Deere's en Case IH's. Geheel voorzien van de modernste technologie rijden deze trekkers op de automatische (GPS) piloot.

John Deere combines, voor de kenners JD 9880i STS met autotrack en 9,5 meter maaibord. Acht van deze combines werken een enorme lap van 400 hectare af op een dag, als het normaal verloopt.

Oekraïne, een land waar het gras nog groener is en waar de boer makkelijker een nog betere kwaliteit bereikt.

Als je even via google zoekt naar 'boeren in Oekraïne' dan kom je meteen op boerderij artikelen met als kop: *'Berend van der Velde en Gerard Tonkens zijn in 2002 een akkerbouwbedrijf met 2100 hectare in Oekraïne begonnen en intussen, in 2008, uitgegroeid naar een landbouwbedrijf van tienduizend hectare. Bieten tot de einder en winstgevende bieten'*.

In dat artikel wordt niet alleen de gigantische oppervlakten van de percelen genoemd maar ook de jaarwinsten en het verhaal vervolgt met;

Bedrijfsleider Kees Huizinga krijgt bespuitingsadvies van de twee eigenaren voor de onkruidbestrijding. Het is een waar kwartetten met bestrijdingsmiddelen Helaas is het land groener van het onkruid dan van bieten. Achthonderd hectare bietenteelt, dat is bijna het walhalla voor een akkerbouwer. Een perceel van deze omvang is in Oekraïne nog niet eens groot.

Perfekte grond is het in Oekraïne, één meter humusrijk zwart zand, goed waterdoorlatend, licht leemhoudend en daardoor lang vochtleverend. Gerard Tonkens en Berend van der Velde boeren in Oekraïne. De ondernemers kennen elkaar uit Oost-Duitsland. Beiden hebben daar meerdere grootschalige akkerbouw- en veehouderijbedrijven, samen exploiteren ze bij Kroppensted een aardappelsorteerstation met 40.000 ton capaciteit.

Oost-Duitsland begon saai te worden geeft Van der Velde als reden om grof te investeren in een akkerbouwbedrijf in Oekraïne. En ook de roemruchte zwarte aarde trok. Rond Maagdenburg ligt daar wat van, Oekraïne kent bijna alleen die grond. Het was ooit de graanschuur van Europa, waarom zou het dat niet weer worden?

Het bedrijf ligt in een lichtglooiend akkerbouwgebied, 240 kilometer ten zuiden van Kiev en 200 kilometer ten noorden van de wereldhaven Odessa. Alleen de opstallen en machines zijn eigendom. Tonkens en Van der Velde huren het land voor € 40 per hectare. De nettogrondkosten zijn per hectare € 300 lager dan in de Magdeburger Börde, waar ze ook bedrijven hebben. Arbeid kost bijna niks. De grond is hier nog beter. Er moet hier geld te verdienen zijn.

Bieten staan goed. De bieten zijn er eind april ingegaan. In de zeven weken tussen zaaien en begin juni is geen druppel regen gevallen, terwijl het sterk drogend weer is: 24 graden en een straffe wind. Toch zijn de akkers groen. De twee investeerders adviseren bedrijfsleider Kees Huizinga hoe het spuitschema in te vullen. Het lijkt kwartetten met bestrijdingsmiddelen. Betanal, Tramet, Goltix, Safari en olie. Veel middelen passeren de revue, met de voor- en

nadelen erbij.

Van der Velde vreest vraat. Hij adviseert te spuiten met Confidor. Huizinga sputtert tegen: Dat is weer € 17 kosten per hectare. Maar ze overtuigen hem het in te zetten als verzekeringspremie. Tegen vraat kun je niks meer doen als je het constateert, zegt Van der Velde droog, terwijl Tonkens een meikever opgraaft. Hij wordt gesterkt in zijn visie als hij twee dagen later hoort dat meikevers op 60 kilometer afstand de helft van de bieten hebben weggevreten.

De twee weten waar ze het over hebben, bedrijfsleider Huizinga is minder bedreven in de plantenteelt. Helemaal niet erg, vindt Tonkens. Hij is erg goed in het aansturen van mensen, weet met de Oekraïners om te gaan. Hij ging met een klein presentje naar de verjaardag van de burgemeester en kreeg er 350 hectare voor komend jaar bij. Een plantenman kan er altijd nog naast, en anders doen we dat zelf.

Beiden verwachten dat de onkruiddruk de komende jaren fiks zal afnemen. Dat zag ik ook op ons bedrijf in Polen, zegt Tonkens. Na de privatisering zijn onkruiden niet goed bestreden, dat is hier ook.

Vooraf worden prijsafspraken gemaakt. De bieten moeten nog groeien, maar zijn al verkocht aan een suikerfabriek. In Oekraïne staan 143 suikerfabrieken voor 750.000 hectare bieten, de helft van het areaal van voor de neergang van de Sovjetunie. Er vindt de komende jaren een fikse sanering plaats, verwacht Van der Velde. We willen daarom zekerheid van betaling.

Kosten zijn laag; De teelt van een hectare bieten kost minder dan € 500: €40 voor landhuur; €265 aan zaadgoed en bestrijdingsmiddelen; €180 voor machines en arbeid. Bij 19 ton per hectare draait het bedrijf quitte. De verwachting is een oogst van ruim 40 ton per hectare.

Van der Velde: Er is genoeg te huur, en uitbreiding kunnen we uit de cashflow betalen. We krijgen al land aangeboden omdat we bekend staan als goede betalers. Niet vanwege de prijs, maar omdat we daadwerkelijk uitbetalen, en vooraf. De meeste bedrijven draaien zo slecht dat ze de verhuurders niet eens betalen.

De ondernemers investeerden in Oekraïne vele miljoenen.

Ze brachten elk voor zo'n € 400.000 aan tweedehands machines van hun Duitse bedrijven naar Oekraïne. Daarnaast investeerden ze ieder € 550.000 voor aankoop van zaaizaad, kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen, het betalen van lonen en de aankoop en renovatie van gebouwen van een voormalige kolchoz.

Werken met zoveel eigen middelen is helemaal tegen onze principes, aldus Van der Velde. Tonkens en Van der Velde breiden hun bedrijven in het voormalige Oost-Duitsland en in

Oekraïne snel uit door te financieren in Japan, harder af te schrijven dan af te lossen, dan voorkom je belasting betalen.

Profiel en Naam: Berend van der Velde en Gerard Tonkens.

Locatie: Kyschinsky, Oekraïne

Bedrijf: Bouwplan, suikerbieten, zomergerst, zomertarwe, zonnebloemen sojabonen, boekweit en 20 hectare augurken. Alle granen gaan tegen contante betaling over de eigen weegbrug via handelaren in Odessa naar de wereldmarkt.

Er werken twintig mensen: 14 trekkerchauffeurs, 2 per trekker en 2 reserve. Ook is er onderhouds- en administratief personeel. De medewerkers verdienen € 100 per maand.

Aanleiding voor de reportage:

Oekraïne was voor de Tweede Wereldoorlog de graanschuur van de wereld.

Na de Tweede Wereldoorlog ontwikkelde Oekraïne zich tot een van de belangrijkste en meest welvarende Socialistische Sovjetrepublieken van de Sovjet-Unie.

Het land heeft sinds de ineenstorting van de Sovjet-Unie weer massaal geëxporteerd.

Wij zoeken een **bedrijfsleider** voor akkerbouwbedrijf van 2000 ha in de Oekraïne.

En een **bedrijfsleider** voor akkerbouwbedrijf van 4000 ha in Polen

Wij bieden:

- uitdagende baan in een van de beste akkerbouwgebieden van de wereld.

Functieprofiel:

- Geheel zelfstandig leiden van het akkerbouwbedrijf.

Functie-eisen:

- HBO-opleiding.
- Enige jaren ervaring.
- Enige kennis van de Russische cq Poolse taal is een pluspunt.

Persoonsprofiel:

- Goede contactuele eigenschappen.
- Groot verantwoordelijkheidsgevoel.

**Uw schriftelijke sollicitaties richten aan:
Bördelagerhaus GmbH, Hadmerslebener Straße 6,
39397 Kroppenstedt Deutschland,
Gerard Tonkens tel: 0049171/6208832**

Schelto en Kina waren in Oekraïne met het hele gezin van Gerard en Bea tijdens de vakantieperiode. Ze bezichtigden de bedrijven en de laatste dag bezochten ze Kiev, de hoofdstad van Oekraïne. Deze mooie stad gelegen aan weerszijden van de rivier de Dnjepr met prachtige monumentale gebouwen zoals de St. Sophiakathedraal en het Michielsklooster. Maar ook het straatbeeld waar je kan zien dat de grauwsluier van het communisme langzamerhand wordt afgeschud. Schitterend gebouwen nadat ze zijn gerestaureerd met brede boulevards langs de rivier de Dnjepr. Met een tolk trokken Schelto en Kina door de stad en bekeken de bezienswaardigheden van Kiev en maakten een boottocht over de Djnepr. 's Avonds na het diner werd in de bar nog gezellig een drankje genuttigd. Er zou ook een voorstelling zijn. Maar toen Kina en Schelto begrepen dat het een paaldanseres was wilden ze voor de kleinkinderen niet blijven. De chef van het hotel maakte duidelijk dat het geen probleem was als ze bleven zitten. Zo zaten opa en oma (met de rollator) tussen hun kinderen en kleinkinderen de laatste avond van hun vakantie in Kiev, de hoofdstad van Oekraïne.

Gerard Tonkens op weg naar Kyschinsky in de Oekraïne waar hij, samen met Berend van de Velde een akkerbouwbedrijf van ruim tienduizend hektare exploiteert.

Vliegtuig naar Oekraïne staat voor Gerard Tonkens en berend van de Velde gereed voor vertrek.

Oekraïne Gerard Tonkens en Berend van de Velde in werkoverleg voor het dorpscafé.

Zomaar een foto van Oekraïense huisvrouwen die boodschappen doen.

Niet elke boer doet aan schaalvergroting in Oekraïne. Een mooi tafereeltje, alsof we tachtig jaar terug zijn in de tijd.

*KMZ Dnepr is een motorfietsmerks uit Oekraïne. (Kievski **M**otocycl **Z**avod **D**nepr. KMZ is een Motorenfabriek die in 1941 in een oude tankwerkplaats werd opgestart toen Duitsland zich niet hield aan het in 1939 gesloten niet-aanvalsverdrag. KMZ maakte aanvankelijk 98 cc tweetakjes. In 1951 werd de productie van de 750 cc M-72 (IMZ Ural) opnieuw gestart. Tegenwoordig hebben de Dneprs 750 cc tweecilinder boxermotoren. Maar deze 'oudjes' kom je nog tegen in Oekraïne. Op de grote landbouwbedrijven werden ze in de Sovjettijd gebruikt om langs te gaan bij de landerijen en het personeel.*

Het landschap van Oekraïne is licht glooiend en panoramisch mooi met vergezichten naar alle kanten. Perfecte grond, deze zogenaamde Zwarte Aarde, één meter humusrijk zwart zand, goed waterdoorlatend, licht leemhoudend en daardoor lang vochtleverend. Zes kilometer lange kavels van 450 hectare.

Oekraïne;

'Nee, heimwee zou ik hier ook nooit krijgen. Misschien in het begin even, maar als je jong bent groei je snel in en wordt alles overzichtelijker'. Zei iemand tegen mij. Een ander zei 'Met een jong gezin zou ik niet graag in Oekraïne willen wonen. De steden zijn modern maar op het platteland is armoede en lopen ze nog jaren achter.'

Eindeloze mogelijkheden in Oekraïne.

Sinds het land in 1991 onafhankelijk werd groeit de Oekraïense economie fors. Twintig procent van de economie is landbouw en het is er ondernemersvriendelijk voor de boer. Het is een land waar de boer makkelijker een nog betere kwaliteit bereikt.

Acht John Deere combines werken een enorme lap van 400 hectare af op een dag, als het normaal verloopt.

**2^e generatie
Oltman Tonkens**

Oltman Tonkens

geboren 15-05-1955 Groningen
beroep landbouwer/veehouder
huwt 04-09-1981 Slochteren
Fraeylemaborg

Gezina Catrina (Gea) Hoiting

geboren 09-09-1958 Kropswolde
beroep management assistent

dochter, 23 jaar, van Roelof Hoiting en Marga Aaltina Groenwold

Oltman en Gea krijgen 3 kinderen.

1. **Boudewijn Schelto Tonkens** geboren 11-02-1986 Winschoten

2. **Leonard Roelof Tonkens** geboren 17-07-1987 Winschoten

3. **Charlotte Marga Jikkina Tonkens** geboren 23-05-1990 Noordbroek

Oltman en Gea

Boudewijn Schelto Tonkens geboren 11-02-1986 Winschoten

Leonard Roelof Tonkens geboren 17-07-1987 Winschoten

Charlotte Marga Jikkina Tonkens geboren 23-05-1990 Noordbroek.

Verklaring van de naam Oltman.

De voornaam Oltman komt niet zo veel voor.

In de lijsten 'betekenis van voornamen' wordt alleen genoemd; volwassen man.

De herkomst ligt bij de familie Wemmi die oorspronkelijk uit Duitsland komt.

De overgrootvader van Anje Tonkens- Wemmi geboren 23-06-1863 te Noordbroek, was Oltman Derks Wemmy. Hij is geboren 01-05-1766 te Ochholt, Duitsland. Gedoopt op 06-05-1766 in Westerstede te Duitsland. Die kwam als vierentwintig jarige heuerman (huurknecht als landarbeider of melker) naar Noordbroek en trouwde daar in 1790 met de Noordbroekster jongedame Bauke Hindriks. Ze gingen in 1792 wonen in Nieuw-Scheemda daar werd ook hun eerste dochter Leentje geboren in 1794. In 1796 woonde ze weer in Noordbroek en werd hij landgebruiker.

In die tijd was er in het noordwesten van Duitsland sprake van grote armoede. Velen waren gedwongen regelmatig werk te zoeken in het rijke Nederland en kwamen zo ondermeer terecht in Groningen. Hollandgänger werden ze genoemd en één daarvan was Oltman Derks Wemmy. Hij is in 1766 geboren in Ocholt bij Westerstede uit ouders die een armoedig bestaan voerden. Oltman gaat twee van zijn ooms achterna die al richting Groningen waren gegaan en hij zal niet meer naar zijn geboortegrond terug keren.

Oltman Derks is overleden op 24-09-1839 om 15.00 uur in Noordbroek, 73 jaar oud.

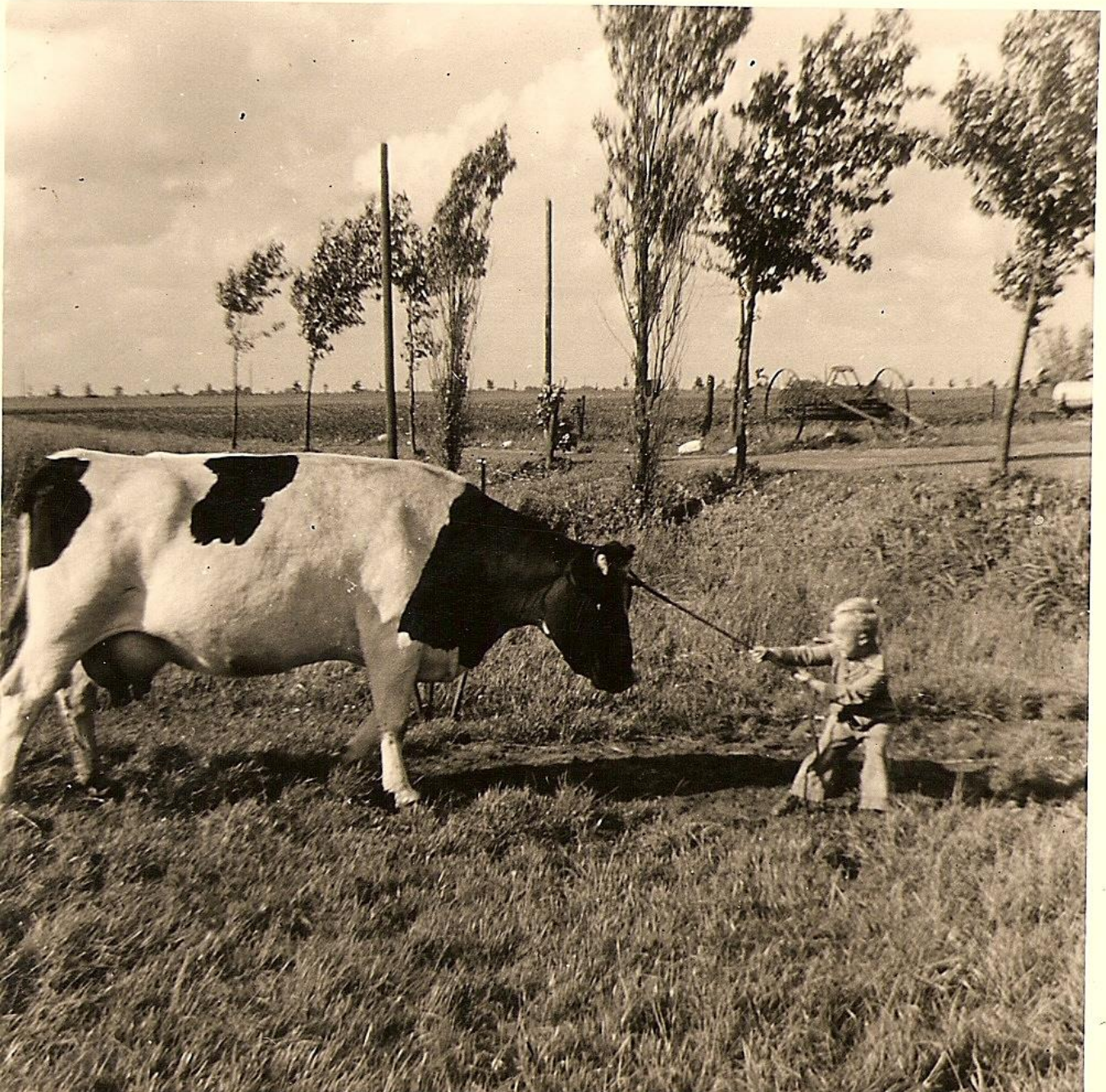
Zijn ouders waren Dierk Wemmy, geboren op 01-10-1739 in Kirchspiel Zwischenahn bij Westerstede. Dierk is overleden op 05-12-1807 in Ocholt-Howiek te Westerstede, 68 jaar oud. Zijn beroep was ook heuermann. Hij trouwde, 26 jaar oud, op 02-06-1766 in Westerstede Duitsland. Het huwelijk werd aangegaan met Helena Oltmanns, 28 jaar oud, geboren in 1738 in Ocholt te Duitsland. Helena is overleden op 08-03-1814 in Ocholt-Howiek te Westerstede, 76 jaar oud.

Helena haar vader heette weer Oltmann Bicker. Hij is gedoopt op 22-07-1711 in Ocholt Duitsland. Oltmann is overleden, 67 jaar oud. Hij is begraven op 03-10-1778 te Ocholt Duitsland, ook zijn beroep was heuerman. Hij trouwde op 22-04-1738 in Westerstede Duitsland. Het huwelijk werd aangegaan met: Anna Dierks. Zij is gedoopt op 22-02-1713 in Westerloy. Anna is overleden, 81 jaar oud. Zij is begraven op 09-01-1795 te Ocholt, Duitsland.

Oltman Bicker is geboren 1690 in Wiefelstede, werd benoemd naar zijn opa Oltman Bicker.

Deze Oltman is overleden, 51 jaar oud op 04-06-1701 te Torsholt te Westerstede.

Kortom de voornaam Oltman is vanaf 1650 een stabiele naam.

1959; Oltman Tonkens, vier jaar, brengt de koe op zijn plek om te worden gemolken.

1959; 'Raar maar Waar' stond er in de plaatselijke krant .
Oltman Tonkens was pas 4 jaar en molk toen al een koe helemaal uit.

Het contrast 1959 -2008.

1959; Oltman melkt met de hand. Melkmachines bestonden toen nog niet.

2008; Nu worden op het bedrijf van Tonkens drie keer per dag 800 koeien gemolken.

Pieter Boukema, verslaggever van de Noord- en Zuidbroekster was hoogst verbaasd en wijdde er een artikel aan. 'Met schuim in de emmer' deed hij zijn verslag in de plaatselijke krant. Oltman Tonkens was pas vier jaar en molk toen al een koe helemaal uit als een volwassen kerel.

'Oltman heeft veel feeling voor koeien als kind al,' vertelt moeder Kina, 'Maar ook heeft hij zijn interesse voor akkerbouw. Hij heeft ruim een jaar in Ontario, Canada, op een akkerbouwbedrijf gezeten. Op de boerderij bij Schelto ging hem dat ook altijd goed af. Oltman heeft zich altijd al voor van alles geïnteresseerd. Oltman en Bertus Prins waren samen de mannen bij Priton.

Daar hebben zij een schitterend bedrijf van gemaakt. Natuurlijk was Schelto er ook veel bij betrokken, die heeft nou éénmaal veel verstand van koeien. Door Priton hebben we de huidige ontwikkeling van de bedrijven kunnen realiseren.'

Volgens Kina is Oltman geknipt in het naar de zin maken van mensen. Maar we zien dat ook weer bij zijn dochter Charlotte die studeert aan de Internationale Hotelschool. In haar vrije tijd werkt ze bij een restaurant bedrijf dat bovendien is gespecialiseerd in catering en buffetten. We horen wel eens dat Charlotte ook een goede gastvrouw is.

Oltman is een trouw lid van de kegelclub ODIN (**O**ns **D**oel **I**s **N**egen). Vrijdags is de kegelavond en hij slaat vrijwel nooit over. Op vrijdag 7 november 2008 kwam Oltman niet kegelen omdat zijn moeder jarig is op die dag. Verontschuldigd kwam hij nog wel even zeggen 'dat hij het niet kon maken op de verjaardag van zijn moeder'. Maar hij maakte de leden er wel even op attent dat het de volgende week een kegeltournooi is met de vier andere clubs, Ons Genoegen, Acht om de Lange en KegelVereniging Oosterbroek (KVO). Oltman bracht nog even een aantal poetsdoeken en met het verzoek of de leden van ODIN alle bekens en medailles die avond nog even zouden willen poetsen. Tijdens het tournooi moest alles glimmen. Van de andere verenigingen stonden de bekens geheel onder het stof in de prijzenkasten. Dat moet niet met de bekens van ODIN, zeker niet tijdens het tournooi. Dit zegt alles over zijn netheid en attentheid.

Kina vertelt verder; 'Doordat Oltman het mensen graag naar de zin maakt was hij ook zo geknipt voor de manege. Hij haalde in no-time zijn horeca diploma's, met de opleiding in gastvrijheid in de horeca, de horecamarkt van vraag en aanbod, serveren, verkooptechniek, omgaan met klachten, drankenkennis en etenswaren, keukenapparatuur, hygiëne en brandveiligheid.

Toen de manege werd verkocht kwam hij weer in Stootshorn op de boerderij werken. Oltman is geen man die uitsluitend in zwart of wit kan denken, hij heeft zeer veelzijdige mogelijkheden.

Op zijn bedrijf in Grossmühlingen heeft hij een grote feestzaal, dit is de voormalige kantine van het staatsbedrijf. Die verhuurt hij regelmatig en ook worden er samen met Gerard personeelsfeesten gehouden'.

Ik zei 'Kina heeft hij dat van jou, dat naar de zin maken en jezelf wat op de achtergrond zetten?' Ze antwoorde 'Als mijn gasten het naar de zin hebben dan heb ik het ook naar de zin'.

Ik vroeg of de jongens in militaire dienst waren geweest en Kina begon te lachen.

'Gerard en Oltman zijn allebei niet in dienst geweest. Schelto heeft zo'n kerel laten komen die hen allebei uit dienst kon krijgen. Dat was een mooie spreker, hij zei dat hij zelf kerngezond was. 'Ik doe iederé morgen mijn poepje en ben kerngezond...' zei die man.

'Wat een spreker,' lachte Kina.

Toen de boerderij op Stoothorn in Noordbroek werd verkocht, ging Oltman in 1998 naar Duitsland en werd bedrijfsleider bij Gerard. Er moest in die tijd 130 hectare worden gerooid op het bedrijf van zijn broer. "Ik rooide acht hectare per dag. Met dezelfde machine rooide ik op de Groningse klei vier hectare. Toen begon bij mij een lampje te branden."

Meteen begon Oltman uit te kijken naar een goed bedrijf in die regio voor hemzelf. Het zou tot 2003 duren voordat hij een bedrijf vond dat naar zijn zin was. Hij zocht goede grond, de staat van gebouwen vond hij niet zo van belang. Oltman wilde grond met genoeg bodempunten. Honderd bodempunten, de ideale grond, was het ijkpunt. "Dat is grond zonder stenen, vochthoudend en humusrijk."

Hij heeft nu in Grossmühlingen, in de deelstaat Saksen-Anhalt, een pracht bedrijf met achthonderdentwintig hectare. Hiervan is al een kleine vijftig hectare zijn eigen bezit.

In heel Duitsland is het vrij gebruikelijk dat een boer die zijn bedrijf wil beëindigen dit via de standsorganisatie, het Landvolk, regelt. De meeste boeren zijn lid en hierdoor heeft het Landvolk inzicht in nagenoeg alle te koop staande bedrijven.

Oltman heeft dan ook de afspraak dat te koop aangeboden bedrijven in de buurt ook aan hem worden aangeboden.

Het moest kloppen. Er waren ook andere bedrijven te koop maar daarvan klopten de pachtverdragen niet of hadden weer te veel schulden of er was geen overzicht met het personeel. Dat gaf te veel onzekerheid.

De woning van Oltman met kantoren, vergaderzaal en slaapruintes is zijn woonverblijf. Hij woont er door de week. Hij sponsert verschillende verenigingen en ook de kleuterschool in het dorp. Eén keer in de zes weken vergadert de gemeenteraad in zijn vergaderzaal. In het weekeinde stapt Oltman in de auto en rijdt in 3,5 uur naar zijn vrouw en drie kinderen in Noordbroek.

De relaties worden wel zwaar op de proef gesteld, je hebt nauwelijks nog tijd voor elkaar. Oltman en Gerard hebben allebei nu een soort van zeemanshuwelijk, hun werk is te ver van vrouw en kinderen verwijderd 'maar het gaat goed', zegt Kina. 'We hebben veel waardering voor Gea zoals ze alles alleen doet. Naast haar 32 urige baan als management-assistent regelt ze het hele gezin. Drie opgroeiende kinderen en het huishouden met een grote tuin. En ze staat voor 100 % achter Oltman.'

Tarwe wordt afgevoerd.

Ondertussen bespreekt hij met Oltman allerlei zaken. Ik loop uit de grote loods omdat er te veel stof is naar mijn zin.

*Een van Oltman Tonkens zijn opslagschuren.
20 meter bij 70 meter. Opslagcapaciteit van 1400 vierkante meter.*

Koolzaad is in goede conditie.

De aandacht en de scherpthe waarmee hij naar de gewassen keek en de manier waarop hij de discussie aanging met zijn beide zoons, ja dan sta je nog midden in je bestaan.

*Woonhuis en kantoren van Oltman Tonkens in Grossmüehlingen nabij Schonebeck.
In het gebouw is ook een grote feestzaal. Hierin wordt jaarlijks met muziek en catering een
Weihnachtsfeest gehouden met het personeel, in totaal 120 mensen.
Ook de gemeentelijke raadsvergaderingen vinden er plaats.*

*gezin van Oltman en Gea Tonkens.
v.l.n.r. Gea Tonkens- Hoiting, Oltman Tonkens, Boudewijn Tonkens,
Leonard Tonkens en Charlotte Tonkens*

Woonhuis van Oltman en Gea aan de Noorderstraat te Noordbroek.

**2^e generatie
Gerard Tonkens**

Gerrit Tonkens

geboren 06-01-1960 Stootshorn
beroep Lanbouwer/ ondernemer
huwt 07-07-1989 Midwolda
geboren 11-04-1961 Midwolda

Bea Gerda Muntinga

Dochter, 28 jaar, van Jaap Muntinga en Gerbien Bosker.

Gerard en Bea krijgen 3 zonen.

1. **Schelto Tonkens** geboren 19-01-1990 Winschoten

2. **Jacob Hendrik (Jaap)Tonkens** geboren 24-12-1991 Stootshorn

3. **Gerben Tonkens** geboren 26-07-1993 Torgau

Gerard en Bea

Gerard Tonkens geboren 06-01-1960 te Stootshorn

Bea Tonkens- Muntinga geboren 11-04-1961 Midwolda

Gerard met zijn ontbijtje bezig in Oekraïne.

De heer 'd Hont zei: 'Kina, wees niet ongerust, het worden de allerbesten.'

Hij bedoelde dat recalcitrante weerspannige karakters later de meest ondernemende en creatieve mensen worden in de samenleving.

Om een goed commando te kunnen voeren moet je behoorlijk creatief zijn. Volgens mij malen Gerard Tonkens zijn hersens dag en nacht. Wie kan ik bellen, waar vindt ik die of gene, ik mag dit of dat niet vergeten. 'Opschrijven doet hij niks. Een agenda heeft hij niet eens. Het kan niet anders dat vroeg of laat hem wel eens wat doorschiet', zegt Schelto.

Als ik het zo in grote lijnen overzie is Gerard Tonkens de rust zelve en beheerst hij behoorlijk goed waar hij mee bezig is en straalt hij een bepaalde schranderheid uit. Zijn gedachten gaan dagelijks aan één stuk door op een denksnelheid die naar mijn gevoel hoger ligt als het gemiddelde bij een mens.

Veel mensen kijken de wereld in alsof ze door een vuile ruit staan te staren, volkomen onhelder. Dat is bij hem geenszins het geval. Daardoor heeft hij een grote mate van hyperbewustzijn. Het zal wel eens vermoeiend zijn, maar misschien is het wel de motor van zijn leven. Alhoewel?

Met zijn vrouw Bea heeft hij de leiding van een zeer grote onderneming in de agrarische sector. Daarnaast heeft hij aan Berend van der Velde een prima compagnon en sparring-partner. Samen hebben ze een grote mate aan leergierigheid, beschikken ze over veel energie en een vermogen om grote gehelen te overzien, te rangschikken en duidelijk een mening te vormen.

Meneer 'd Hont had het goed gezien.

*Torgau.
Woonhuis van Gerard en Bea Tonkens.*

2^e generatie

Catharina Magrietha Klaassina Tonkens geboren 16-05-1965 Stootshorn
Beroep medisch manager
huwt 08-05-1998 Slochteren

Michel Dirk Mattijs Hijmans geboren 25-04-1958 Breda
Zoon van Antonius Lambertus (Ton) Hijmans, geboren 11-04-1927 Kota Radja, en
Suzanne Cornelia Eimerdima Dirks geboren 21-02-1928 Biervliet.

Catharina Hijman-Tonkens en Michel Dirk Mattijs Hijmans krijgen 2 kinderen

1. Jikkina Susanna (Nina) Hijmans geboren 12-07-1999 Groningen

2. Anton Schelto Mattijs (Ton) Hijmans geboren 04-02-2004 Hilversum

Catharina Magrietha Klaassina Tonkens

Catharina en Michel.

*Jikkina Susanna (Nina) Hijmans geboren 12-07-1999 Groningen
en
Anton Schelto Mattijs (Ton) Hijmans geboren 04-02-2004 Hilversum*

Catharina en Michel met hun kinderen Nina en Ton.

1^e generatie

Schelto en Kina hebben inmiddels acht kleinkinderen.

Zes ervan dragen de achternaam Tonkens.

Van de acht zijn er zes jongens. Dat hiermee de naam Tonkens zal voortbestaan ligt in het verlengde.

Jaap Tonkens is de enige kleinzoon die geboren is op de boerderij in Stootshorn.

Of ze allemaal hetzelfde ondernemend-landbouwersbloed in zich hebben? De tijd zal het leren. In zo'n ondernemersfamilie word je vanzelf bewierookt met dezelfde ondernemersdrift.

Opa Schelto zegt: "Waar gaat Schelto heen, naar Canada?"

Hij bedoelt om stage te lopen op een boerenbedrijf.

"Niks ervan," zegt Gerard. "naar Oekraïne....."

"Waarom dan?" vraagt Schelto senior

"Daar zijn de vrouwen veel mooier....", zegt Gerard.

Boudewijn Schelto Tonkens geboren 11-02-1986 Winschoten

Boudewijn Tonkens heeft de Landbouwschool doorlopen.

Werkt als ZZP' er (Zelfstandige Zonder Personeel) als steigerbouwer en verzorgt bronbemaling in de bouw. Hij heeft net samen met enkele andere medewerkers 12000 bunder stro geperst. Daarnaast heeft hij zijn eigen handelsonderneming in gereedschappen. Boudewijn is al in Oekraïne geweest en heeft plannen naar het oosten te verkassen. Op dit moment, juli 2009, zit Boudewijn in Roemenië om 1000 ha stro te persen. Daarna gaat hij voor de graanoogst naar Australië. Boudewijn heeft net zo'n avontuurlijke drift in zich als Gerard Tonkens.

Leonard Roelof Tonkens geboren 17-07-1987 Winschoten

Leonard Tonkens studeert aan de Högskolan te Halmstad in Zweden en loopt stage als weg en waterbouwkundige. Hij was net in Zweden aangekomen en had nog geen onderdak. Op straat sprak hij willekeurig enkele vrouwen aan met de vraag of die een Nederlandse jongen in huis wilde nemen die hier wil studeren. De eerste twee vrouwen hadden geen interesse maar de derde mevrouw zei dat ze ook kinderen heeft die in het buitenland studeren en Leonard mocht bij hun komen wonen.

Charlotte Marga Jikkina Tonkens geboren 23-05-1990 Noordbroek.

Charlotte heeft de HAVO gedaan en studeert nu op de Hogere Hotelschool. In de vrije tijd werkt ze bij een horeca bedrijf te Veendam en in Leeuwarden.

Schelto Tonkens geboren 19-01-1990 Winschoten.

Schelto studeert aan de Middelbare Landbouwschool en heeft afgelopen zomer stage gelopen op een groot bedrijf in Osnabruck. Hij was net lang genoeg in Osnabruck geweest want hij begon al Wessie-allures te vertonen.

Momenteel loopt hij stage op één van de bedrijven van zijn vader in Osterfeld. Daar draait hij al volledig mee in het bedrijf. Hij reed in de oogsttijd op de grootste combines en momenteel bewerkt hij de akkers.

Jaap Tonkens geboren 24-12-1991 Stootshorn.

Naast hem de hond Kim.

Jaap studeert Gymnasium te Torgau.

Jaap Tonkens geboren 24-12-1991 Stootshorn.

Waarschijnlijk zal Jaap niet in zijn sas zijn als hij deze foto ziet. Maar als je op dansles zit moet je strak in het pak.

Gerben Tonkens geboren 26-07-1993 Torgau

Gerben studeert aan de Mittelschûle. De vroedvrouw zei: Bea zorg ervoor dat je alles vraagt aan de verpleegsters want door het Sovjet regiem hebben ze geen denken geleerd.

Volgens opa Schelto Tonkens wil Gerben ook boer worden.

Epiloog

Veel mensen maken zich erg sabbel over alledaagsheden. Ook klagen veel mensen dat ze het zo druk hebben en zo zwaar hebben gehad in hun leven, dat ze zo hard hebben gewerkt . Dan zie ik veelal afgetobde lichamen en hun moeie gezichten en hoor ik hun kwaaltjes met daarachter de vaak afgebrande individuen.

Ik maakte een vergelijking.

Ik schreef dit boek over een sterke persoonlijkheid, Schelto Tonkens, die geniet van wat hij doet. Ja, hij heeft altijd erg genoten van zijn bezigheden. Allicht, hij heeft veel voorspoed en mazzel gehad tot nu toe, maar ook wel wat tegenslag meegemaakt.

Ongelofelijk veel dingen heeft hij gedaan en nog is hij zeer actief en zoals ik het bekijk zou hij nog een hoop willen en kunnen presteren.

Zelf zal hij het geen werken noemen?

Nee hijzelf wil het geen werken noemen, het is één groot genieten geweest.

Weinig dingen zijn voor hem een last en niets is een obsessie. Hij kent dat niet.

Wel denk ik soms dat zijn leven één grote inhaalslag is geweest voor de tijd dat hij als kind te vroeg op de boerderij van zijn moeder is gaan werken en daardoor geen kans had om te studeren. Zoveel kwaliteit en talenten wat bij hem niet tot ontplooiing is gekomen. Maar zo ging dat in die jaren, er werd niet over gediscussieerd. Je was nodig op dat boerenbedrijf. Studeren? Hoe kwam je er bij, je moeder stond er alleen voor en kon wel een paar handen gebruiken en dan was het aanpakken en niet te veel zeuren.

Ik vroeg aan hem of hij van jongsaf aan boer wilde worden. Zonder enige twijfel zei hij dat hij van kindsaf aan boer wilde worden.

Ik denk dat Schelto dat, al zo vroeg en op jonge leeftijd gaan werken en permanent nieuwe dingen aanleren, wel prettig heeft ondergaan en nu nog ondergaat. Ik stond versteld van zijn parate kennis en dacht: 'Deze man heeft een i-Pod aan kennis in zijn hoofd zitten'.

Naarmate je ouder worden komt de sleet erin. Dat is niet anders, alles in het leven is aan slijtage onderhevig maar bij Schelto bemerk je dat niet zo.

Als je een instelling hebt dat je wilt blijven leren of studeren dan blijf je ook leven dacht ik even toen ik hem zo van opzij observeerde tijdens een gesprek in de auto.

Ik heb eens gelezen dat als je goed in het leven staat, moet je je verantwoordelijkheden nemen en ook dóen wat je zegt. Je woorden kunnen alleen waargemaakt worden door te doen wat je zegt. Daar is creativiteit voor nodig. Mensen moeten meer nadenken over hun

eigen ik. Wie ben ik en wat wil ik. De kunst van het leven is vorm te geven aan je leven met een visie.

Als ik dat op Schelto Tonkens projecteer dan kende hij heel principieel zijn verantwoordelijkheid en maakte hij zijn woorden waar. Hij was creatief en dat heeft hij met visie vorm gegeven aan zijn leven. Hij is een doener en denkt niet al te lang of het wel logisch is wat hij wil. Nee, niet te lang napraten en eventueel van alle kanten iets belichten. Dan zouden al veel van zijn eerdere plannetjes niet zijn doorgedaan. Want met redeneren en classineren ga je een plannetje of een idee dood praten, stel je voor zeg.

"Vallen en opstaan en weer doorgaan, niet zoeken, maar vinden", dat is in het kort de geest van zijn succes. Misschien kan je het zijn leus of motto noemen.

Zijn kunst is dat hij kon profiteren van de toevalligheden in zijn leven en dat dit in het algemeen bij hem nog steeds goed gelukt.

Als je dan samen met je 'Maidje', want zo noemt hij liefkozend zijn Kina, dit motto hebt kunnen doorgeven aan de volgende generatie dan heb je de kern van het leven aardig te pakken.

Slotwoord van Schelto.

Ik had al vaak eens gedacht dat, als ik een schrijver was, het wel waardevol zou kunnen zijn ook voor het nageslacht eens op papier te zetten hoe alles tot stand is gekomen.

Gelukkig kwam Rienus Huis op mijn weg en toen ik hem vroeg of er een mogelijkheid bestond om het één en ander te realiseren kreeg ik het antwoord 'dat wil ik graag doen, jij stond al op mijn lijstje.....'

In 1974 heb ik Rienus al eens een goede tip gegeven en zodoende zat ik waarschijnlijk nog in zijn geheugen.

Wij, Kina en ik, hebben grote bewondering voor de manier waarop Rienus alles achterhaald. Stambomen uitzoeken vanaf het jaar 1560. Uren en dagen heeft hij gezocht in kerkboeken en op de computer en uiteindelijk ligt er nu een boek klaar dat voor ons van onschatbare waarde is.

Wij zijn jou, Rienus en ook zijn vrouw Trijn, die altijd plezierig aanwezig was, hiervoor veel dank verschuldigd. Op de vraag van Kina aan Rienus wat gaat het allemaal wel kosten antwoorde Rienus: Kina het is mijn hobby.

Als Kina en ik op onze levensloop terugkijken zijn we, ondanks Kina haar heupproblemen, er toch wel van overtuigd dat wij in een bevoorrechte positie hebben geleefd. Onze kinderen en al onze kleinkinderen zijn gezond. Ze zijn flink, en verdienen allemaal voor zover mogelijk goed de kost.

Ik heb er ook behoefte aan om nog even aan te geven hoe eigenlijk alles tot stand is gekomen. Voor dat ik met PRITON ben begonnen heb ik eerst een gesprek met Oltman gehad en daar kwam duidelijk naar voren dat hij het helemaal zag zitten om in de veehouderij zijn toekomst op te bouwen. Als Oltman toen gezegd had niet in de veehouderij te willen gaan dan hadden wij de rest van het verhaal kunnen vergeten.

Toen in 1988 Priton werd verkocht kregen wij de mogelijkheden om eens wat verder in de wereld te kijken, waar wat meer mogelijkheden waren dan in Nederland.

In die tijd dat Gerard in Duitsland begon kon je nergens een gulden lenen voor investeringen in het buitenland en later ook in Polen kon je bij een bank geen geld lenen. Door de verkoop van Priton beschikten we over redelijke middelen.

Gerard is inmiddels zo groot geworden dat ik het op honderd hectare niet meer kan bekijken. De opbrengsten waren op alle bedrijven in 2008 zo hoog als ze nog nooit geweest zijn.

In Oekraïne was de gemiddelde opbrengst van tarwe in 2007 per hectare 2000 kg en in 2008 gemiddeld 8000 kg en dan kunnen de prijzen ook nog van grote invloed zijn. Ze heeft Gerard

gemiddeld ieder jaar 50.000 ton aardappelen en uien te verkopen. Twee cent meer of minder is toch een miljoen euro en hetzelfde geld ook voor de andere produkten.

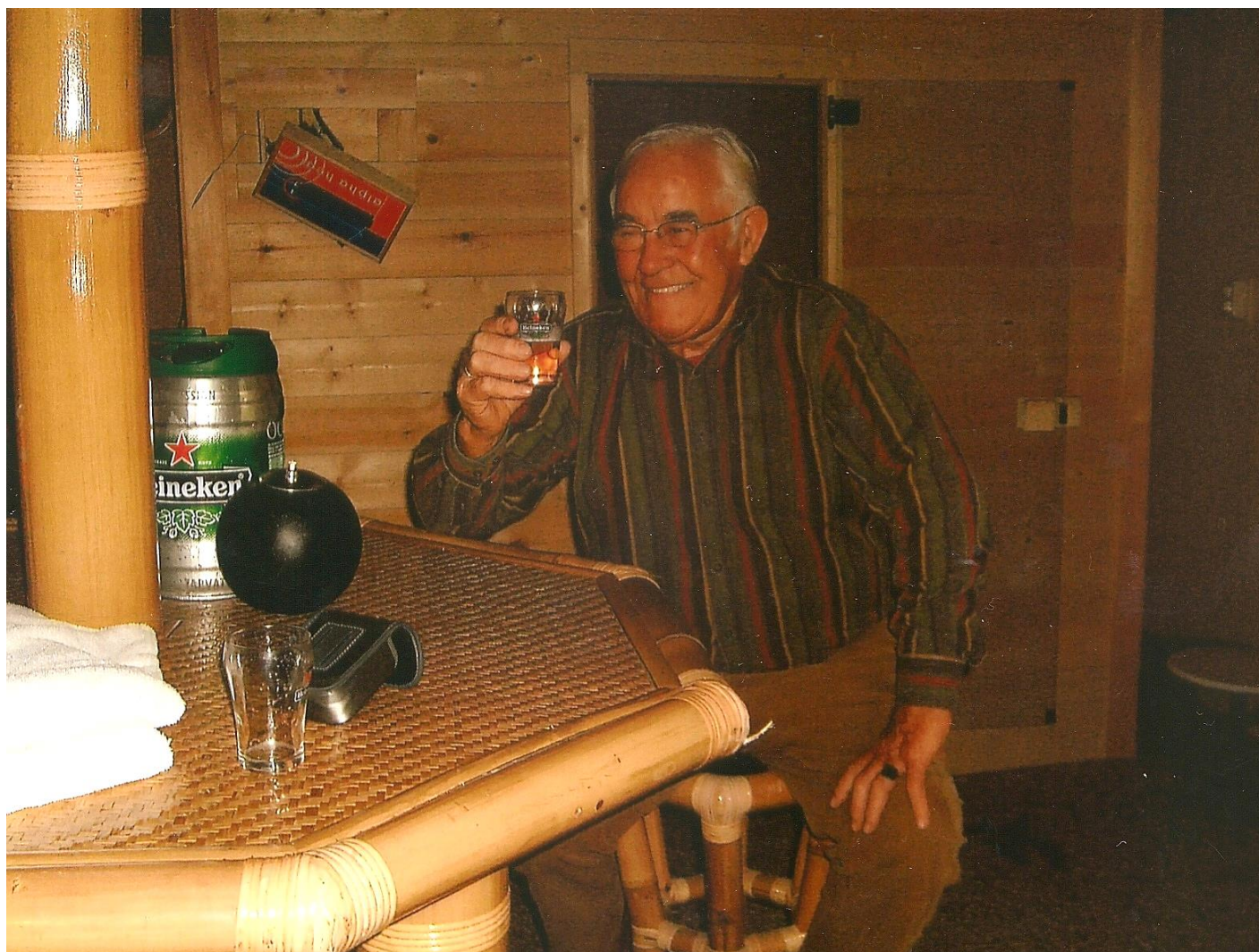
Weersomstandigheden spelen een grote rol. Zo kan er als alles tegen zit ook veel mis gaan. Tegen Oltman heb ik meer moeten praten om hem uiteindelijk ook die kant op te krijgen, maar het is toch gelukt en hij heeft nu ook een mooi bedrijf.

Alles wat tot stand is gekomen in Duitsland, Polen en Oekraïne heb ik vanaf het eerste uur meegemaakt en die ervaring had ik voor geen goud willen missen.

Ik ben er toch ook wel een beetje trots op en dankbaar voor waar de jongens allemaal mee bezig zijn.

Noordbroek december 2008.

Schelto Tonkens.

Schelto aan de bar bij GertJan en Janske Vrieling te Slochteren.

'Het leven is mooi, ik wou voor geen Honderd Euro per uur dood wezen', zegt Schelto.

Namenregister

A

Aaldrik.....	151
Aaltina.....	85, 368
Aaltje.....	29, 57, 60, 65, 68, 72, 202, 204
Abel	8, 47, 56, 58, 59, 60
Abels.....	8, 31, 32, 33, 34, 41, 46, 56, 57, 60, 62
Adolfs.....	47
Adrie	146, 188, 189
Aelkes.....	24, 25
Aeltjen.....	29
Agatha	21
Aike	43
Aise	41, 46, 56, 347
Akkerman	96
Albert	38, 153, 214
Alberts	29, 35
Alie	74, 163
Alijt.....	24, 28
Altina.....	368
Angerman	99
Anja	188, 189
Anje	20, 51, 59, 64, 66, 68, 70, 71, 72, 74, 89, 122, 371
Anke	29
Anna	21, 35, 40, 41, 47, 56, 371
Anne	163, 206
Annechien.....	25
Annechiena.....	20
Anneke	25, 35
Annemieke.....	206
Anne-Will	206
Annie	68
Antje	25, 41, 46, 48, 52, 53, 54, 56, 61, 62
Anton	391, 394
Arend.....	46, 86, 96, 97, 152
Arenda.....	46
Arendshorst	212
Aukema	72
Auki	208
Ayske.....	24

B

Bakker	51, 139, 152, 153, 208
Bas	107
Bastille	59
Bauwe.....	35, 40

Bea	85, 237, 238, 245, 251, 256, 257, 296, 300, 357, 384, 385, 387, 389, 390, 403
Beekhuis	47, 56, 59
Beenes	33
Beerends	24, 28
Belia	21
Berend	26, 61, 240, 256, 290, 316, 348, 352, 353, 355, 358, 360, 389
Berent	32, 40, 51
Berents	32, 40, 51
<i>Bergman</i>	213
Bert	214
Bertus	173, 176, 186, 187, 208, 347, 375
Blokzijl	56
Bob	72
Boelema	173
Boelo	29, 83, 99
Boer	96, 152, 153, 250
Boerema	16, 65, 68, 72, 73, 77, 78, 83, 88, 96
Boomer	151
Bos	153, 184, 185, 325, 326
Bosker	85, 384
Boudewijn	97, 248, 368, 370, 382, 397
Boukema	375
Bouman	152, 153
Bouwe	35, 40, 42
Breemhaar	72, 85, 94, 106, 122
Brijk	57, 60
Brink	153
Brouwer	21, 60, 61, 116
Bruin	7
Buffel	124, 194
Buringa	57

C

Catharina	72, 85, 94, 100, 105, 106, 122, 124, 125, 194, 247, 391, 392, 393, 395
Catrina	85, 368
Cees	164
Charlotte	97, 368, 370, 375, 382, 399
Chris	96
Christian	40
Christina	35, 40
Claas	8, 24, 34
Claassen	8, 20, 22, 24, 28, 30
Claes	20, 22, 24, 26
Claesen	25, 28
Claesens	32
Claess	34
Claessen	22, 23, 25, 32
Clasen	24, 33
Clevering	130, 133
Coerts	25

Cornelis	8, 20, 22, 23, 28, 29, 30, 31, 32, 35, 37, 40, 41, 42, 43, 46, 47, 49, 50, 52, 54, 56, 65, 66, 163
Cornelius	8, 20, 22, 24, 26, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 40, 41, 42, 43
Cornellis	8, 20, 24, 28, 29, 32, 33, 35, 48

D

Daanje	94
Daniël	152
Deddo	99
Derk	21, 41, 51, 57, 96, 152, 153, 173
Derks	29, 41, 51, 64, 371
Dethers	28
Diepenbroek	174
Diepke	180
Dijk	61, 281
Dijkhuis	87, 88, 135, 200, 201
Dirk	85, 97, 152, 347, 391
Doe	28
Doetien	24, 28, 33, 34
Doetjen	33
Dongen	116, 208
Drenth	72

E

Edel	184, 239, 256, 326, 341
Edo	184, 208, 325, 326
Eelwe	34
Eenjes	24
Egbert	24, 32, 47
Egberts	24, 29, 47
Eggens	347
Elisabeth	24, 56
Elizabeth	57
Ello	47
Else	34
Elsijn	40
Elske	29, 35, 36
Eltje	20, 64, 68
Eltjen	40
Eltjes	34, 57, 60
Eltjo	8, 20, 61, 62, 64, 66, 68, 69, 70, 71
Engel	163, 173
Engels	137, 207, 211
Entingh	65
Epke	32, 40
Eppe	25
Eppens	32
Eppes	34
Eppo	25, 33, 232

F

Faber	182, 183
Feijes	24
Fenje.....	57, 61, 64
Ferdinant	153
Filippus	60
Flokstra.....	212, 221
Fluks	64, 68, 96, 153, 190
Focke.....	25
Fockes	25
Focko.....	31
Folkert.....	116
Foske.....	25
Frije.....	64

G

Garrelt Reinder	204
GartJan.....	191, 407
Gastman	151
Gea.....	85, 97, 179, 256, 368, 369, 370, 377, 382, 383, 384
Geardus.....	33
Geerdes	24
Geert.....	56, 63, 96, 137, 152, 153, 158, 161, 165, 213, 216, 217
Geertje.....	72, 170
Geerts.....	25, 41, 56, 57
Ger	16, 44, 96
Gerard 9, 12, 100, 105, 124, 125, 126, 184, 194, 207, 208, 209, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 244, 245, 247, 248, 249, 251, 256, 257, 263, 265, 272, 276, 278, 290, 291, 292, 303, 307, 308, 311, 314, 316, 325, 326, 348, 349, 352, 353, 355, 357, 358, 359, 360, 376, 377, 384, 385, 386, 388, 389, 390, 396, 397, 406	
Ger XE "Ger" ardus	44, 96
Gerben.....	251, 384, 403
Gerbien.....	85, 384
Gerda.....	85, 384
Gerrit.....	59, 72, 85, 94, 106, 122, 153, 384
Gerrits.....	59
Gert.....	190, 191
Gesina	202, 203, 204
Geziena	85, 94, 368
Gockinga	9, 62, 63, 82, 84, 166, 168
Graaf.....	23
Gramsbargen.....	33
Greetje.....	184, 185
Greven.....	208
Grietje.....	57, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 68, 75, 87, 93, 94, 106, 122, 202, 203, 204
Groeneveld	56
Groenwold	85, 368
Gunther.....	235, 236, 237, 272

H

Haaske	24, 28, 34
Haeske	32, 33
Haijcke	24, 28, 32, 35, 40
Haijke	34
Haike	34
Harm	41, 47, 56, 57, 61, 87, 88, 96, 152, 153, 154, 163, 164, 173
Harmen	33
Harmens	24, 28, 34
Harmina	64
Harmke	25, 28, 29, 34
Harms	40, 41, 46, 47, 56, 58, 59, 60
Hartman	153
Have	46, 55, 116, 347
Hayes	43
Haykens	29, 35
Hayo	59
Hazekamp	163
Hebel	47
Heeringa	7, 72, 82, 85, 94, 106, 122, 281
Hein	347
Heiting	60
Henderk	51
Hendrik	47, 51, 96, 117, 130, 133, 153, 384
Hendrikkien	64, 68
Hendriks	40, 41, 42, 51
Herd	184
Herman	32, 37, 38, 151
Hermannus	152
Hermans	33, 34, 38
Hero	151
Hertz	184, 256, 326, 341
Hesse	61, 64
Hevinga	16, 60
Hijmans	85, 391, 394
Hilco	87, 89
Hillechien	162, 165
Hillenius	46
Hiltjes	40
Hiltkamp	61
Hindrick	25, 28, 34, 35, 38
Hindrik	29, 35, 37, 51, 61
Hindriks	29, 35, 40, 41, 56, 61, 371
Hindrix	34, 38
Hoek	156
Hofman	116
Hoiting	85, 97, 256, 368, 382
Holtjer	87, 116, 117, 152, 153, 179, 180, 181
Hommes	117, 161, 162, 165, 208
Hommo	46, 55

Huis	7, 230, 281, 406
Huisman	116, 137, 153
Huizinga.....	353

I

lektje.....	16, 21, 60, 83
Ina	97

J

Jaap.....	85, 244, 384, 396, 401, 402
Jacob.....	20, 22, 24, 25, 26, 35, 40, 64, 94, 96, 106, 153, 190, 200, 201, 204, 384
Jacobs	20, 22, 24, 26, 32, 35, 40
Jager.....	34, 37, 137, 152, 153, 170, 173, 202, 203, 204, 205, 206
Jan....	7, 8, 11, 20, 21, 24, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 41, 46, 47, 55, 56, 57, 60, 65, 68, 71, 87, 88, 93, 96, 97, 99, 117, 124, 132, 135, 136, 137, 152, 153, 161, 162, 165, 184, 185, 190, 191, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 212, 221, 275, 325, 326, 347
Janna.....	47
Jannes.....	11, 152, 153, 163, 182, 183, 249, 275
Jans	8, 16, 20, 22, 24, 25, 28, 30, 32, 33, 35, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 46, 47, 48, 52, 53, 54, 56, 57, 60, 61, 62, 64, 182, 190, 191
Jansen.....	32, 245
Janske	190, 191, 407
Jarges.....	29, 35
Jarno.....	189
Jemmes.....	35, 40
Jikkina.....	72, 85, 368, 370, 391, 394, 399
Johan.....	25, 88, 190, 204
Johan Jacob	204
<i>Johanna</i>	202
Johannes.....	16
John.....	263, 352, 367
Jonge.....	96
Jongejan	179, 192, 193
Joop.....	212, 213, 221
Joost.....	131
Jos.....	214
Jurjen.....	40

K

Karin	276
Karssiens.....	57
Katharina	251
Keer.....	34
Kees	96, 170, 353
Kersenberg	271, 311, 312, 314
Keutz	235, 236, 272
Kiel	120

Kina ..7, 9, 12, 13, 15, 82, 94, 99, 100, 102, 103, 105, 106, 118, 122, 125, 129, 137, 138, 161, 162, 165, 170, 179, 180, 181, 192, 194, 195, 197, 200, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 224, 230, 231, 232, 247, 249, 281, 357, 375, 376, 377, 389, 396, 405, 406	
Kinie.....	180, 181
Klaas.....	61, 62, 96, 135, 170, 200, 201, 205
Klaassens	57, 60
Klaassien.....	60, 83
Klap	20, 39, 71
Klazien.....	77, 83, 87, 88, 99, 116
Klazina.....	65, 72, 73, 78, 391
Kloosterhuis.....	94
Knotnerus	151
Koko	124, 194
Kooi	152, 153
Koos	152, 153, 173, 202, 205, 347
Kötz	235, 236, 272
Kramer.....	21
Kroon.....	152, 153
Kruyer.....	163
Kuypers	44
Kwant.....	218

L

Laan.....	213, 216, 217
Lageman.....	124, 135, 136, 137, 194, 195, 197, 198
Lambertus.....	85, 391
Lammie.....	24
Lange.....	52, 197, 375
Lansink	214
Lapkes	24
Leentje.....	371
Leijke	24
Lekina	146, 188, 189
Lenting.....	87, 89
Leo	162
Leonard	247, 368, 370, 382, 398
Lijfkes	51
Lijsabet	47
Lijsebeth	32
Lubbartus.....	60
Lubbers.....	16, 56
Lubbertus.....	56
Lucas	87, 152, 153, 180
Ludewe	41
Luit.....	7, 11
Luitje	11
Lupke.....	71
Luppo.....	153
Luther	251
Luykens	24

M

Maarten	38, 251
Maike	56
Mansholt	172
Mar	61
Marcus	241
Marga	85, 368, 370, 399
Margrieta	72, 85, 100
<i>Marije</i>	206
Marinus	7
Marten	72
Martens	61
Mattijs	85, 391, 394
Meentje	32
Meer	45, 65, 68, 207, 405
Mellema	151, 163, 173
Melles	25, 60
Meme	33
Mentkes	29, 35
Mentko	35
Metting	35, 40
Michel	85, 247, 391, 393, 395
Middel	16, 97, 152, 153
Moller	20, 22, 24
Mulder	20, 29, 30, 35, 37, 41, 158, 180, 181
Muntinga	85, 256, 257, 296, 300, 384, 387
Muntinghe	49

N

Nantje	24
Nantke	33
Napoleon	20, 52, 59
Nina	391, 394, 395
Nomdes	34
Nomdo	29, 34

O

Ocke	33, 35, 40
Oldenziel	184, 208, 325, 326
Oltman	9, 12, 61, 62, 64, 65, 66, 68, 72, 73, 75, 76, 78, 83, 85, 87, 88, 89, 93, 97, 99, 100, 105, 124, 125, 135, 136, 144, 176, 194, 208, 212, 213, 215, 238, 240, 241, 244, 246, 248, 249, 256, 274, 349, 352, 368, 369, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 406, 407
Omta	175
Oolderts	57
Otto	151

P

Pentinga	347
----------------	-----

Petra.....	202, 206
Phebens	28
Phebo	28, 42
Phoebens	34, 38
Piet	151, 152, 170, 375
Pieter	72, 120, 215, 375
Platus.....	14
Poepjes.....	52
Poort.....	198, 199
Postma	154, 156, 164, 172, 173, 213
Prins	173, 176, 186, 187, 208, 347, 375
Priton	173, 174, 175, 176, 186, 192, 207, 234, 242, 375, 406

R

Rademakers	214
Reinder	97, 153, 202, 204
Reinders	35
Reint	152, 153
Reints	40
Remmelt	192, 193
Renken	40
Renske	41
Rentenaar.....	21
<i>Rex</i>	166
Rienus	406
Rijk	146, 188, 189
Rinnoldts.....	33
Rixte	46
Roel	202, 205
Roelf	34
Roelfs	34, 41
Roelie	184
<i>Roelinde</i>	206
Roelof	85, 94, 106, 122, 190, 368, 370, 398
Roelofs	151
Rotmensen	52
Ruiter.....	112
Ruzius.....	60

S

Saartje	60
Scheele.....	52
Scheltes.....	60
Schelto7, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 21, 27, 46, 55, 65, 68, 72, 74, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 107, 108, 110, 116, 117, 118, 120, 123, 125, 126, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 144, 146, 147, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 167, 170, 172, 173, 175, 176, 179, 180, 181, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 201, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 214, 215, 220, 223, 224, 227, 228, 230, 231, 232, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 241, 242, 244, 245, 247, 248, 249, 256, 261, 272, 274, 300, 307, 309, 317, 325,	

326, 341, 342, 347, 348, 349, 352, 357, 368, 370, 375, 376, 378, 380, 384, 389, 391, 394,
396, 397, 400, 403, 404, 405, 406, 407

Schrage	86, 96, 97, 152, 202, 203, 204
Schreuder	7, 11, 83, 99
Schrikkema	153
Seffinga	72
Sicco	172
Sijben	25, 32
Simetje	46
Simon	65, 72
Simons	57
Smit	87, 93, 96, 190
Spakman	60
Starke	34, 37, 41
Steeg	202, 206
Stel	56
Stemmer	184
Stheeman	88, 116, 118
Stoffer	29, 35, 61
Stoit	150, 163
Stoker	72
Stolk	164
Streuper	136
Susanna	391, 394
Suzanne	85, 391
Swaantje	47, 56, 59
Swaenke	32
Swijcko	34

T

Taai	153
Talma	88, 116, 118
Tamme	82
Teewes	33
Teubina	65
Tiackes	33
Tiacko	35
Tiaecke	24
Tiddo	153
Tillema	135
Tjaberings	24, 28, 33, 34
Tjacko	29
Tjaeberen	34
Tjapko	152, 153, 179, 180, 181, 202, 204, 205
Tjarcks	34
Tomas	153
Ton	85, 391, 394, 395
Tonkens 3, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 20, 21, 23, 27, 30, 35, 39, 40, 41, 42, 43, 46, 47, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 93, 96, 97, 106, 117, 120, 122, 124, 125, 129, 135, 136,	

144, 150, 151, 152, 153, 157, 158, 161, 162, 165, 167, 169, 172, 173, 176, 180, 193, 194,
 197, 199, 202, 212, 213, 214, 221, 224, 227, 230, 234, 237, 238, 239, 240, 241, 243, 244,
 245, 246, 247, 248, 251, 256, 261, 272, 281, 290, 291, 292, 296, 298, 299, 300, 307, 316,
 325, 347, 348, 349, 352, 353, 354, 355, 358, 359, 360, 368, 370, 371, 372, 373, 374, 375,
 379, 381, 382, 384, 386, 387, 389, 390, 391, 392, 394, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402,
 403, 404, 405, 407

Tonko.....	8, 20, 41, 46, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 61
Tonnis.....	37, 152, 153, 202, 203, 204, 205, 206
Tonnis Klaas.....	205
Toontje.....	170
Triene	87
Trientje Gezina	205
<i>Trijn</i>	281, 406
Trijnie.....	281
Trijntien.....	32
Trijntje.....	16, 20, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 35, 40, 61

U

Udes	31
Udo	151
Uildriks.....	153

V

Vechter	25, 31, 37
Veen.....	11, 60, 152, 158, 163, 182, 183, 194, 197, 208, 249, 275
Veentjer	116, 162, 165
Vegter.....	8, 20, 24, 28, 30, 32, 34, 37, 52
Velde	238, 240, 256, 290, 316, 348, 352, 353, 354, 355, 358, 359, 360, 364, 389
Vermue	152
Vinne	116
Visser.....	65, 72
Vos	116
Vrieling.....	190, 232, 407

W

Waeker	33
Wemmi	61, 62, 64, 66, 68, 70, 71, 89, 371
Wendelke.....	34
Westerkamp	116
Wicher	97
Wieger	97
Wigbolts.....	34
Wijchman.....	33
Wijk.....	57, 60, 62
Wijven.....	34
Wil	403
Wilco.....	347
Willem.....	94, 106, 152, 153
Willems	25, 47, 60, 61

Witte	52, 92
Wolter	51
Wonderbos	184
Woortmeijer	153
Wubbe	40

Z

Zeeven.....	173, 175
Zuidema.....	87, 180, 202, 205
Zuiderveen.....	151
Zwaantje	56, 61, 62